ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XII (XLVII) ■ Nr. 9 (363) ■ Septembrie 2012 ■ 3,15 lei ■
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Mircea Eliade către Emil Cioran
Două scrisori inedite
p. 23-26

Doamna din Elche, sec. IV, Muzeul Național de Arheologie al Spaniei

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești și Centrul Cultural Pitești**
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România
Proiect editorial finanțat de Administrația Fondului Cultural Național

Dumitru Augustin Doman

Accent ascuţit

Receptare critică şi receptarea receptării

Din păcate, foarte puţini scriitori au tăria de a accepta că ei au şi coborâşuri în operă, dacă nu între coperţile aceleiaşi cărţi.

Se pune întrebarea de ce în critica, cel puţin de întâmpinare, actuală nu există mai multă punere la punct, mai multă critică în sensul propriu al cuvântului, predominând mai ales tămâierea, ca să nu zicem direct elogiile deşănţate.

Din păcate, foarte puţini scriitori au tăria de a accepta că ei au şi coborâşuri în operă, dacă nu între coperţile aceleiaşi cărţi. Cu câte autorele e mai mic, cu atât orgoliul e mai mare, că e o lege a echilibrului universal, n'aşa!, o lege a compensaţiei. Pe pigmei îi înţeleg, nu trebuie atinşi nici cu o floare, d'apăi cu o mică rezervă. Dar, observ că şi marii scriitori au o atitudine cam la fel. Să ne amintim de regretatul Cezar Ivănescu, Dumnezeu să-l odihnească în colţul cel mai frumos al Raiului. Era un mare poet, dincolo de orice conjunctură şi dincolo de orice discuţie. Dar nu suporta – se ştie bine – nicio rezervă faţă de ce scria el. În aceste condiţii, şi criticii îşi creează nişte reflexe aşa, de siguranţă, dintr-un fel de instinct de conservare.

Eu, de pildă, nu fac critică propriu-zisă. Dar, primind la redacţie în medie o carte pe zi, încerc să citesc cât mai mult din ce primesc. E şi o relaţie septică scriitor-cititor, scriitor-scriitor, cum e şi o dorinţă de cunoaştere în profunzimi a literaturii române actuale. Cartea unui veleitar o miroşi de la primele zece versuri. Ai putea-o desfiinţa, cu argumente, cu tot ce trebuie. Dar care ar fi rezultatul? Ţi-l faci duşman pe autor şi, mai rău, el nu învaţă nimic de aici, nu se îndreaptă (ăla care mai poate!), te ignoră şi publică netulburat încă o sută de plachete. Atunci, de ce să-ţi mai pierzi timpul şi pacea cu asemenea producţii şi producători de rumeguş?! (v. *Balada lui Verestoy Attila*, apud Gellu Dorian: „Codrule codruţule,/Ce mai faci drăguţule?/Ia, eu fac ce mai făcuşi/Cherestea şi rumeguş!”). Citeşti ce-ţi place şi eventual lauzi sau poate că nu scrii deloc, dar ai citit pentru sufletul tău. Sigur, mai şi desfiinţezi pe câte un poet tupeist, cu toate riscurile de rigoare.

Există şi excepţii. Recent, am scris o cronică despre romanul unui prozator pe care întâmplător l-am citit integral (adică toate cărţile şi povestirile publicate în revistele anilor '70-80), profesionist adevărat, care nu o dată m-a făcut fericit. Pe om l-am întâlnit cu un singur prilej. Am scris o cronichetă despre romanul lui recent şi mi-am permis – pe lângă bolduirea reuşitelor strălucite - şi semnalarea unor neîmpliniri, surprinzătoare pentru nivelul lui, pentru talentul incontestabil, pentru ştiinţa construcţiilor romaneşti pe care o stăpâneşte perfect. Pot exista scuze, nu mi-am bătut capul, poate l-a scris sub presiunea timpului, sub insistenţele editorului etc. Ei bine, omul m-a sunat şi mi-a mulţumit pentru cronică, am simţit (sau mi s-a părut!) o undă de amărăciune în vocea lui, dar nu m-a certat pentru că nu i-aş fi înţeles romanul şi altele… Eu însumi sunt din categoria mâzgălitorilor de hârtie care consideră că cititorii şi criticii au totdeauna dreptate, chiar şi când n-au dreptate sau sunt de rea credinţă.

În concluzie, mă gândesc eu că ăsta ar fi un motiv al tămâierii, că domnii critici nu-şi mai bat capul cu cărţile proaste, citindu-le doar pe alea bune, lăudându-le, desigur, şi lăsând citirea şi critica celor proaste în seama lui Alex Ştefănescu, colecţionar masochist de duşmani literari /veleitari.

Pictura nu e poezie (II)

Da, pictura nu e poezie, dar în acelaşi timp este poezie pură atunci când pictorul este un mare artist.

Incitantul titlu al articolului semnat de artistul plastic Mariana Şenilă în revista *Curtea de la Argeş* (www.curteadelaarges.ro), creează noi şi noi polemici.

8 septembrie 2012, la Galeria Metopa din Piteşti participăm la vernisajul expoziţiei VALERIU PANTAZI – PICTURA şi ameţitoarea horă a culorilor şi simbolurilor ne aminteşte că pictorul este poet, născut la 17 mai 1940 în Vrancea, cu studii de pictură la Universitatea de Arte din Bucureşti, dar şi la cea din Nijmegen – Olanda, în acelaşi timp autor al multor volume de poezie dintre care *Aerul tare de dragoste*, Editura Mihai Eminescu, Bucureşti, 1982, *Tu, Secole!*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1984, membru al Uniunii Scriitorilor din România. O impresionantă gală de expoziţii de pictură ne convinge că, aşa cum poetul revelează iubirea din cuvinte, pictorul dezvăluie iubirea din culoare şi aceste amândouă daruri-haruri le ilustrează artistul Valeriu Pantazi atât în cărţile sale cât şi în tablorile expuse împreună cu bunul său prieten, pictorul piteştean Gheorghe Pantelie, între anii 1986 şi 2004 în cadrul expoziţiilor de la Galeria de Artă *Metopa* din Piteşti. A expus în Olanda, la „MillGalerie”, la ART EXPO, bienala de pictură din Bucureşti, galeriile Muzeului de Artă – Slatina, expoziţie de grup Silva – Buşteni, a reprezentat România la Bruxelles şi Roma cu cinci peisaje. În 2010 – expoziţie jubiliară PANTAZI – 70 la Pinacoteca Dacia. Are lucrări în colecţii particulare din Austria, Belgia, Canada, Israel, Olanda, Polonia, Suedia, USA, România.

Expoziţia din septembrie 2012 de la Piteşti (care îl are ca invitat de onoare pe artistul plastic bucureştean Paul Mecet, prezent cu 9 lucrări) a fost deschisă printr-un cuvânt de prezentare rostit de pictorul Ion Pantilie, care a subliniat cromatica aparte a acestor tablouri grupate în peisaje, natură statică, nud, dar şi puterea de creaţie a pictorului, fiind una dintre cele mai bogate expoziţii organizate în ultimul timp la Metopa.

Cuvântul lui Valeriu Pantazi a fost emoţionant şi vibrant prin mesajul său:

„Pictura românească are cea mai tandră culoare din lume. Dacă eşti îndrăgostit de flori, de nuduri, de peisaje, înseamnă că eşti pictor român... Visez ca în România arta să fie preţuită şi artistul să poată produce acea vibraţie care este dincolo de destin. Pentru că avem un destin: noi trebuie să iubim, acesta este mesajul pe care vreau să vi-l transmit.”

Visez în faţa unui peisaj în care ard culorile de aur, de purpură şi de miere ale Veneţiei, mă aplec cu tandreţe să descifrez verdele şi albastrul unei case pescăreşti din iubita Deltă a Dunării şi murmur fără să vreau versurile poetului:

Versul acesta m-a auzit rostindu-l
era undeva în lumina zilei
era undeva în mulţime
respira printre trestii
bătea uşor în mal cu valul apei
şi printre frunze a trecut.

(Valeriu Pantazi, *Tu, Secole!*)

Da, pictura nu e poezie, dar în acelaşi timp este poezie pură atunci când pictorul este un mare artist. Catalogul expoziţiei de la Galeria Metopa stă sub semnul acestei aprecieri:

„Valeriu Pantazi vrea să sacralizeze imaginea prin culoare şi sentimentele prin cuvinte. Se consideră moştenitorul stilurilor şi curentelor clasice şi moderne, având în spate magnificul Albastru de Voroneţ. Este cel mai mare COBRA din Est.” - Henk de Moll, 1991, „Leon Art Galerie”.

MARIA MONA VÂLCEANU

Atelierul naţional de Poezie *Serile la Brădiceni*

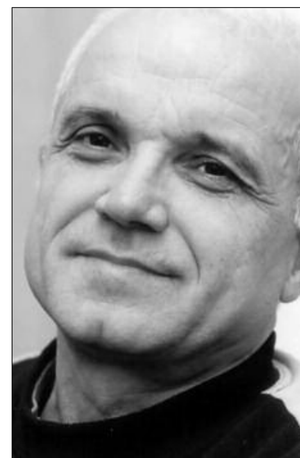
actualitate

A ajuns în această toamnă la cea de-a XVI-a ediţie manifestarea literară de reputaţie naţională *Serile la Brădiceni.* Organizată de trei instituţii culturale gorjene (Biblioteca judeţeană *Christian Tell*, Centrul judeţean de cultivare şi promovare a culturii tradiţionale, Şcoala populară de artă Târgu Jiu), cu sprijinul financiar şi moral al Consiliului Judetean Gorj, suita de manifestări literar-muzicale a atras şi la această a XVI-a ediţie, desfăşurată în zilele de 7-8 septembrie, un public avizat şi generos. În prima zi, în spaţiul sălii de lectură *Mihai Eminescu,* au fost lansate cinci cărţi, cea mai impresionantă prin prezentare grafică, dar şi prin conţinut, fiind cea a craioveanului nostru, poetul Nicolae Coande, intitulată *VorbaIago.* Trei reviste (*Portal Măiastra*, *Lumea gorjenească* şi *Miracol de Brădiceni*) au completat în mod fericit regalul literar. Sâmbătă, 8 septembrie, de Sfânta Maria (Mică), în spaţiul sacru al bisericii cu acelaşi hram, monument de arhitectură medievală gorjenească, au fost înmânate premiile conferite de juriul prezidat de criticul literar Gheorghe Grigurcu. Doamna Olimpia Bratu, directoarea Bibliotecii *Christian Tell*, i-a decernat d-lui Barbu Cioculescu, senior al literelor româneşti, Premiul Opera Omnia; poetului Nicolae Coande (elogiat de criticul literar Vasile Spiridon din Bacău), Premiul naţional de poezie; un premiu special, scriitorului Victor Ştir din Bistriţa-Năsăud şi poetului George Drăghescu pentru micro-revista *Ceaşca de cafea,* ajunsă la numărul 100.

După o vizită la Casa memorială *Constantin Brâncuşi* din Hobiţa, a fost rândul Şcolii din satul Brădiceni, comuna Peştişani, să găzduiască podiumul poetico-muzical prezidat de poetul Ion Popescu-Brădiceni, fiu al satului, membru fondator al Atelierului naţional de Poezie *Serile la Brădiceni.* În acest context, au fost înmânate distincţii simbolice mai multor condeieri gorjeni, figuri proeminente în peisajul dinamic al vieţii culturale a zonei. Au fost două zile dense, substanţiale prin semnificaţii, care nouă, invitaţilor, ne-au şters de pe frunţi oboseala călătoriei în vagoanele trenurilor... oltenesti.

IOANA DINULESCU

Liviu Ioan Stoiciu

Mi s-a schimbat iar viața. Am închis blogul, în care am scris, zilnic, doi ani și jumătate. Nu mai scriu nici la Cotidianul.ro

Mi s-a schimbat iar viața, nu contează în ce sens, în bine sau în rău. În ultimii doi ani și jumătate am scris zilnic pe blogul meu. Brusc, pe 21 august 2012 l-am întrerupt. Mi-am oprit blogul, după ce am scris, repet, în fiecare zi în el texte originale! Blog început la 19 februarie 2010, scris în fiecare zi! Natural, în fiecare zi am citit știrile pe Internet (și ziarele online) și m-am stresat cu găsirea unui subiect de actualitate pe blogul meu, care să intereseze. Practic, în doi ani și jumătate am scris cel puțin trei cărți de publicistică-eseu-jurnal pe acest blog (mă refer numai la textele mele originale, selectate; dacă mai pun la socoteală și partea a doua a jurnalului meu online de fiecare zi, dedicată celor ce-mi trimiteau pe e-mail publicistică sau poezie, proză, critică, triplez numărul cărților; dacă adaug și comentariile la fiecare zi de blog, depășesc orice imaginație editorială; las la o parte faptul că mi-am făcut dușmani printre scriitori din cauza acestor comentarii semnate sau nu cu numele adevărat). Am dat dovadă de o disciplină la masa de scris ieșită din comun. A fost o experiență extraordinară, în sine, susținerea acestui blog. Am crezut că se încheie o viață cu scrierea lui, zilnic. Mi-am amintit că la 14-15-16 ani (1964, 1965, 1966, ani de liceu, la Adjud; în 1967, la 17 ani, dat la șase ani la școală, mi-am luat diploma de bacalaureat și am plecat de acasă) scriam zilnic, în toate genurile literare (poezie, proză, teatru, cronică literară și eseu sau jurnal), dar și publicistică, fiindcă aveam… șapte „reviste" ale mele (erau săptămânale, fiecare zi avea o „revistă", reviste scrise de mână pe file A 3, îndoite, dublate; una dintre revistele mele din prima tinerețe, interesant, se numea *Familia*; le citeau colegi de liceu și profesori, plus cei din familie și rude sau prieteni) și trebuia să le „umplu". Am avut senzația, când am început să scriu zilnic pe blog (la împlinirea vârstei de 60 de ani), că am ajuns la final, că închid un ciclu natural (sau închid un cerc; sigur, poate fi și un cerc vicios) între scrisul de debutant al primei tinereți și scrisul de profesionist al primei bătrâneți, cât de cât… Am impresia că s-a repetat povestea, și în prima tinerețe a durat tot vreo doi ani și jumătate pasiunea cu „editarea" revistelor mele, care mă obliga să scriu pentru ele în fiecare zi, să le asigur conținutul original (exact cât a durat și scrierea pe blogul meu, simplă coincidență – e semnificativă).

Pe 21 august 2012 am întrerupt continuitatea zilnică a blogului meu. Acum, când scriu aici, nu știu dacă nu-l îngrop definitiv (așa cum mi-am îngropat revistele mele scrise de mână din prima tinerețe). Am anunțat public pe blog, pe 21 august (sub titlul: „Șase judecători ai CCR decid ca Băsescu să revină la Palatul Cotroceni împotriva celor 7,4 milioane de români care au votat pentru demiterea lui. În semn de protest, închei acest blog și nu mai scriu articole politice la Cotidianul.ro"), că: Așa cum i-am promis Doinei Popa, în semn de protest că Băsescu redevine președinte al României, împotriva voinței populare, închid acest blog (îl las în funcțiune, cei ce doresc pot să publice comentarii). Sunt prea supărat și dezamăgit, nu merită să mă mai omor cu firea. E prea mare bătaia de joc, nu mai suport sfidarea sistemului ticăloșit (și a complicilor lui din SUA și Uniunea Europeană)... Băsescu ar trebui să-și dea demisia, România e făcută praf, invalidarea referendumului de către CCR a pus o bombă la temelia statului. Băsescu e un președinte de țară ilegitim, o va sfârși urât. În plus, am anunțat că nu mai scriu (săptămânal) nici pentru Cotidianul.ro (cu articolele publicate în ziarul Cotidianul aș putea umple un alt raft de cărți): Mă retrag, nu mai scriu nici pentru Cotidianul.ro articole politice, săptămânal. Numai o demisie a lui Băsescu (sau o dispariție fizică a lui) ar putea să mă mai întoarcă în fața blogului și la masa de scris articole politice... De reținut, la Cotidianul lui Ion Rațiu am colaborat zi de zi de la fondarea lui, din 1991 până în toamna lui 2004 (am fost redactor extern la pagina politică și consilier al directorului ziarului), când ziarul a fost cumpărat de Băsescu și ai lui, sub acoperirea Academiei Cațavencu. După ce a fost dus la faliment de „intelectualii lui Băsescu", am revenit cu colaborarea la noua serie a ziarului Cotidianul, condusă de Cornel Nistorescu, din vara anului 2009. I-am scris pe 21 august 2012 lui Cornel Nistorescu: „Dragă Cornel Nistorescu - am anunțat public, dezamăgit și scârbit, că nu mai scriu, în semn de protest, articole politice la Cotidianul.ro și opresc blogul meu (www.liviuioanstoiciu.ro - avea mulți cititori, îndeosebi scriitori; am scris în el zilnic din 19 februarie 2010, în fiecare zi având un articol al meu original), dacă se întoarce Băsescu la Palatul Cotroceni. Regret, mi se pare nedemn să mai continui să lupt cu caricatura lui Băsescu și a camarilei lui. Mintea mea refuză să-l vadă repus președinte de țară pe Băsescu de către șase judecători politici ai CCR, împotriva celor 7,4 milioane de români care au votat pentru demiterea lui. Mă retrag, nu știu ce ar putea să mă mai întoarcă la masa de scris articole politice. Îți admir tenacitatea, te voi citi în continuare… sper să reziști până la capăt. Cu îmbrățișări, LIS." Și gata.

Mi-am schimbat viața din 21 august 2012, nu mai știu ce-o să fac mai departe cu mine. La orele când scriam zilnic pe blog (numai seara, după ora 22, să fiu sigur că nu-mi ocup întreaga zi), azi pierd vremea… Mulți îmi spun să mă… întorc la literatură și eu surâd trist: nu m-am despărțit nici o clipă de literatură, publicistica de atitudine, inclusiv cea politică, făcea parte din viața mea normală, după Revoluție descoperindu-i valoarea morală. Consider că sunt într-o vacanță de creație, acasă...

2 septembrie 2012. București

Liviu Ioan Stoiciu

Pe 21 august 2012 am întrerupt continuitatea zilnică a blogului meu. Acum, când scriu aici, nu știu dacă nu-l îngrop definitiv (așa cum mi-am îngropat revistele mele scrise de mână din prima tinerețe).

N. Georgescu

Din tainele scrisului

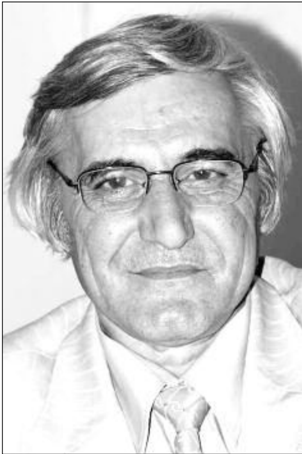
COBORÂREA ÎN HÂRZOB

Așadar, ce se poate spune, ca pentru o lectură completă și fertilă, despre virgulă? Cuvântul este latinesc: *virga* a dat, la noi, vargă, vergea. Dan Botta are o explicație fascinantă la expresia latinească *virgeum opus* (lucrare de nuiele) pe care o regăsește în românescul *vârzop, hârzop, hârzoapă, hârzob, hârzoabă*. Sensul în românește: „paner elipsoidal din împletitură de cetină". Redăm, fără pretenția de a-l verifica științific, articolul său de dicționar: „cerc de alun cu împletitură de tei pe care se așează strecurătoarea de caș", „cerc de lemn împletit la mijloc cu coajă de mesteacăn și sfori care se aplică la picioare pentru a împiedica scufundarea lor în zăpadă"; mai departe: „*policandru* – probabil, la început, cerc de lemn împletit la mijloc, atârnând de tavanul bisericii; apoi *vârtej* cu ajutorul căruia se ridica sau se cobora ceva; apoi *funie*, apoi *nuia*, despicătură la vârful coarnelor de cerb, provenind din creșterea a două sau mai multe raze". Dan Botta trimite și la bulgărescul *vurzop* cu sensul *legătură*, fr: *botte, faisceau***.** Iată câte sensuri într-un arhaism românesc, astăzi aproape pierdut. Dicționarele actuale mai dau încă: funie groasă folosită la ridicarea ori coborârea greutăților din adâncimi, și expresiile: "a cădea cu hârzobul din cer" = a veni, a pica pe neașteptate. Alt sens: coșuleț din cetină de brad în care se păstrează păstrăvii afumați.

Atât despre hârzob, pe care Dan Botta îl găsește în *viridium opus* arătând că sensul bulgăresc (absolutizat de lingvistica oficială) se subordonează acestui sens general greco-latino-bizantin (trac). E ușor de văzut în *coborârea cu hârzobul* acel „deux ex machina" al tragediei grecești (și latinești), care venea în scenă chiar într-un *coș de nuiele* coborât de deasupra scenei și rezolva conflictul atunci când autorul nu mai găsea soluție omenească.

Am redat un sens latent al lui *virga* latinesc. Avem, însă, și sensul direct, ușor recognoscibil: *vargă, vergea*. Diminutivul latinesc: *virgula* (vărguță) a dat în limbile europene chiar denumirea semnului ortografic: *virgulă*. Cuvântul provine dintr-un radical indo-european cu sensul general de creștere vegetală. Termeni înrudiți fonetic ce concură la crearea unei etimologii afective mai sunt *vireo, virere = a fi verde,* etc. Am putea vorbi aici despre *ramura de aur*, acea nuielușă ascunsă în vegetația câmpului sacru pe care, găsind-o, Eneas merge cu ajutorul ei în lumea umbrelor (vezi Virgilius, Frazer). Nuiaua este unul din atributele lui Hermes (alături de aripile de la picioare) ca zeu al drumurilor. Într-un relief păduros și accidentat, a face o potecă, apoi un drum, este treabă zeiască: Hermes zboară pe deasupra și, cu varga sa, „desenează", indică variantele optime pentru umblat, pentru călcat cu piciorul. Mai înainte de a fi știința textului, *hermeneutica* este știința de a te orienta într-un spațiu geografic. Limba română are expresia „a da drumul", comentată de Pușcariu iar apoi de Noica: nu este suficient să eliberezi pe cineva dintr-un spațiu claustrat, trebuie să-i mai dai și drumul, să-i arăți cum se ajunge la un drum, ca să scape de hățișul reliefului. Cam așa este și cu un text: te orientezi în interiorul lui cu virgula, ea „îți dă drumul" în el, privindu-l de sus și de jos în același din timp, din sine însuși și din tine însuți. Cobori și urci în hârzob, printre virgulele textului.

Nicolae Oprea

Provinciile imaginare

O trilogie despre „Provincia memoriei"

..*câmpia cu numere* desemnează locul geometric al vieţii şi al morţii sau, la nivelul conştiinţei individuale, locul interferenţei realului cu imaginarul oniric aproximat cu aportul memoriei. Reprezintă, în aceeaşi măsură, punctul de plecare şi punctul terminus al călătoriei spirituale a *omului-idee* în care se meta-morfozează poetul.

Dacă istoria noastră nu se schimba radical prin evenimentele însângerate din decembrie '89, generaţia optzecistă – mai mult decât generaţia războiului, recuperată într-un târziu – putea să devină o *generaţie pierdută*. Întrucât numeroşi scriitori lansaţi/afirmaţi în revistele şi cenaclurile studenţeşti ale anilor 1970-'80 ar fi rătăcit şi acum prin provincii, găsindu-şi refugiul provizoriu în tăcere/izolare/visare/revoltă mocnită, ca modalităţi de exil interior. Unul dintre poeţii întârziaţi – ca mulţi alţii, inclusiv prozatori şi critici – este Petruţ Pârvescu, născut în Sudul oltean (într-un sat cu denumire anecdotică, Păcala), dar exilat în Nordul bucovinean, la Dorohoi, spre a se stabili finalmente în Botoşani-ul eminescian. Deşi a frecventat în timpul studenţiei (1981-1985) cenaclurile bucureştene, intrate deja în istoria literaturii, *Cenaclul de Luni, Juventus* şi *Universitas*, a debutat editorial foarte târziu, în 1995, cu o culegere rotundă, gândită ca atare, *Câmpia cu numere*. Urmează iarăşi un răstimp de tăcere – sau de căutare a tonului -, întreruptă în 2003 cu o culegere de imnuri (chiar aşa denumită, *Imnele tăcerii*), în care formula imnică este deviată în haiku. După acest interludiu de exerciţii formale, poetul revine – la un deceniu distanţă – în perimetrul provinciei sale imaginare, cu două volume ordonate pe aceeaşi filieră tematico-structurală, ambele publicate în anul 2005. Sub genericul preluat ca efigie personală, *Câmpia cu numere*, cele două grupaje unitare sunt subintitulate în paranteză *Geometria visului* şi *A opta zi*.

În antologia de autor cu acelaşi titlu, dintr-o colecţie de consacrare, „OPERA OMNIA – Poezie contemporană" (Ed. Tipo-Moldova, 2011), Petruţ Pârvescu reordonează cele trei grupaje în jurul metaforei spaţiale definitorii, fără prea multe modificări de compoziţie. Aş remarca doar că *Prologul* din *A opta zi* este poziţionat acum în fruntea trilogiei, iar poemul titular al altui volum, *Gesturi aproximative* (datând din acelaşi an, 2005), deschide partea întâi, *Prima zi*. Un alt *Prolog* care prefaţa *Geometria visului*, cu subtitlul *Gloria*, este retopit în poemul din deschiderea efectivă a grupajului, *Singurătatea numerelor*. Sunt mici corecţiuni efectuate cu scopul omogenizării discursului poetic şi al accentuării constantelor sale. Pentru a contura un univers simetric prin altoirea imaginilor peste concepte, cum se enunţă programatic şi cvasi-ermetic în prefaţa cu denumire arhaică: „ahoe / prieteni / a venit vremea să mărturisesc / între o zi şi altă zi noaptea zilelor // lumi / pe care noi venind aici le-am găsit şi /le-am lăsat tuturor moştenire / prin câmpia numerelor hălăduind în voie / toată pădurea lichidă a visului geometric / am văzut / şi am auzit / prin peretele lumii desfrunzirea stelară // străin ca şi voi / am hotărât atunci să-mi deschid sufletul şi să încep / bâjbâirea solemnă pe răbojul din palmă / în toate clipele acestei vieţi / vă vorbesc despre clipa de-acum / şi următoarea / bucuros de a crede limita acestei disertaţii / la marginea trupului ca un proscris dincolo de concepte".

Chiar dacă amânarea debutului l-a îndepărtat pe Pârvescu de calendarul generaţiei sale, cred că acest interval de tăcere a fost de bun augur pentru configurarea poeticii personale. Cumulând asiduu lecturi şi experienţe, el a ajuns la cunoaşterea de sine în profunzime care i-a permis să-şi edifice constructul poetic omogen. Conferindu-i autonomie şi individualitate prin compunerea unei trilogii cu premise genetice. Partea întâi a trilogiei *Câmpia cu numere*, intitulată simplu *Prima zi*, constituie treapta de iniţiere şi de tatonare, uneori stângace, a discursului propriu generat prin stratificări de ordin livresc. Aşa se face că poetul simte nevoia să se raporteze la repere literare sau filosofice sigure – mai cu seamă, la nivelul ideologiei poetice -, flancându-şi textele cu motto-uri şi epigrafe preluate de la Ezra Pound, Nietzsche, Georg Trakl, Hölderlin, Schopenhauer şi Dostoievski. Epigraful din *Cantos*-urile lui Pound care deschide *Prima zi* indică, fără rezerve, filiaţia poetului optzecist care apelează frecvent la fluxul conştiinţei şi aluzii livreşti. Lângă Pound trebuie aşezat, însă, maestrul autohton Arghezi, urmat în direcţia imaginii şocante, a limbajului desferecat şi a predispoziţiei ludice. În celelalte două grupaje, referinţa paratextuală se reduce semnificativ, ca semn al delimitării de modele.

Conceptul poetic (metaforic) în jurul căruia e focalizată forţa imagistică, *câmpia cu numere*, apare configurat în spiritul postmodernist al ambiguităţii şi al eclectismului. La prima sugestie, câmpia numerelor este similară cu o tablă de şah pe care s-a iniţiat, după Geneză, jocul vieţii, prin hazard sau calcul deopotrivă („cineva a/ inventat tabla de şah câmpia cu numere pătrăţica celula/ bipedă centimetrul fluid punctul egal depărtat către toate/ zările deodată a lucrat şase zile zile de lut…"). Dar CÂMPIA – cu majusculele autorului – este şi „o realitate mai puternică decât visul" sau perimetrul de vânătoare a unui „animal diabolic" care „stânjeneşte visul". În altă parte, este rodul memoriei ancestrale („când la periferia memoriei se înalţă imnuri ale/ salubrităţii incendiind câmpia pe toate laturile deodată") sau locul sacrificial asimilat câmpului cu maci, în corespondenţă cu jocul existenţial: „se bat copiii între ei pe câmpul de maci se bat femeile/ între ele pe câmpul de maci se bat bărbaţii între ei pe/ câmpul de maci se bat zeii între ei pe câmpul de maci/ până ce câmpia cu numere devine bătătură până ce/ bătătura devine piatră până ce piatra devine templu/ aceluiaşi zeu înălţat// în numele legii/ viaţa şi moartea îşi dau mâna".

În fond, *câmpia cu numere* desemnează locul geometric al vieţii şi al morţii sau, la nivelul conştiinţei individuale, locul interferenţei realului cu imaginarul oniric aproximat cu aportul memoriei. Reprezintă, în aceeaşi măsură, punctul de plecare şi punctul terminus al călătoriei spirituale a *omului-idee* în care se metamorfozează poetul. Şi, implicit, marchează frontierele discursului: „câmpia cu semne umede lucioase şi distanţele dintre rânduri viaţa şi moartea şnurul de cânepă decolorat hotarul dintre haturi fluviul galben cu trestiile lui gânditoare pestriţe înalte şi scunde dulci şi amare drepte şi plane cuiburi şi fluturi". Un discurs al depersonalizării şi imposibilităţii de depăşire a condiţiei întru desăvârşire, culminând cu perspectiva suprarealistă din poemul *Natură statică cu panseluţe şi clopoţei*, conceput ca un scenariu dramatic în care personajele anonimizate sunt numere ce ilustrează concepţia schopenhaueriană a *lumii ca voinţă şi reprezentare*. Refuzându-şi utopia, poetul copleşit de pesimism nu crede decât în existenţa câmpiei ca spaţiu al voinţei oarbe de a fi, cum sugerează în alt poem, *Rugă fără patimă şi părtinire*: „există doar o câmpie undeva pe fundul cenuşiu al mării/ albe unde/ odată demult/ cineva a inventat numărul/ (printre cearceafuri umede fiecare aleargă în spaţiul celui/ rămas liber fiecare cifră cât mai multe zerouri fiecare/ trup cât mai multe direcţii// între brazde de carne aburind veselii amorţite sclipesc în soare)". În acest spaţiu existenţial alienant se regăseşte poetul – în *Addenda* trilogiei – „egal/ prin repetiţie/ bântuit de totemice vise/ în nord-estul singurătăţii noastre colective/ nu sunt decât o celulă bipedă", convins că gândirea sa integratoare nu l-a condus spre ideal şi iubire, ci doar spre cunoaşterea sinelui: „nici glorie/ nici femeia aceea/ numai eu însumi/ o dimensiune repetabilă a visului/ prin pădurea lichidă a geometriei!..."

În chip manifest, poemul final al primei părţi din trilogie, *Lecţia de respiraţie*, se încheie cu o strofă ilizibilă, alcătuită din semne de punctuaţie (reluată în partea a doua, în *Singurătatea numerelor*), reclamând absurdul şi imposibilitatea comunicării. Înaintea strofei indescifrabile se proclama, însă, pătrunderea în „câmpia" ermetică, înţeleasă ca depozitar al *istoriei* şi al *memoriei*: „ne mai rămâne câmpia cu numere albă/ în care intrăm rând pe rând/ eu/ tu el ea/ noi voi ei ele// CEI CARE CUNOSC POVESTEA ŞI-ŞI MAI ADUC AMINTE!". Cum se vede (şi din celelalte două părţi), Petruţ Pârvescu a asimilat organic lecţia avangardismului şi experimentează pe cont propriu noi formule, într-un efort de re-descoperire a formelor ideale (dar hibride), non-convenţionale. Sunt preluate, în acest mod creator, procedee ale dadaismului, constructivismului sau suprarealismului. Optzecistul neo-avangardist apelează pe filieră dadaistă – şi suprarealistă – la fonetica abstractă (de genul: „vââânjjj vââânjjj vââânjjj/ plooosc plooosc plooosc"; „tutankamon nero ţarul boris/ şi hââă şi sââă şi cââă"; „aa ĂĂ ee II oo UU" ş.a.) sau la ortografia cu cifru simbolic (pe lângă scrisul cu minuscule), dacă nu încifrare ezoterică: „AH/ (ne ziceam) mândri şi liberi în bantustanele fericirii va/ veni EA z i u a a c e e a în care o/ să-L întoarcem pe dos/ cu JOSUL în SUS (…) / şi-o să-L bem/ până la OS"; sau: bĂ/ tU/ vOi ăla de colo" etc. Aşezarea convenţională în pagină este, de asemenea, bulversată în unele secvenţe. Barocul, aş spune, devine forma predilectă de compoziţie.

Apoi, în spiritul constructivismului, se propagă tehnicismul, văzând poemul ca o construcţie materială, de unde rezultă excesul nominalizării. Expresiile tehniciste sau de limbaj specializat şi sintagmele create, îndeobşte, oximoronic abundă în *Cartea cu numere* până la limita abuzului. Câteva exemple: efluvii genetice, trichineloza întâmplării, paharul cuacervatic, galactice lumi minerale, burduf spongios biped, galaxiile disperării, amide cleioase, omoplatul umbrei, parastasul speranţei, bantustanele îndestulării, atelaje descriptive, amfora memoriei, covoare ale muţeniei, templu endocrin, neuroni aquatici, spermatozoizi atomici etc. Dacă unele expresii sunt rebarbative, de apreciat este, în schimb, tendinţa poetului de a evita truismele sintagmatice şi de a revigora limbajul în stil simili-sorescian, prin detaşare ironică. Colajul, jocul, infantilismul mimetic sau naivitatea trucată sunt cultivate cu aceeaşi deprindere experimentală. De la Geo Bogza până la Gellu Naum, nimic nu este lăsat deoparte (cu expresii reformate ale celui din urmă: „pohetul","pohezia"). Prin paradox (paradoxul postmodernului), procesul asimilării este revăzut dintr-o perspectivă ironică înspre finalul trilogiei: „AUD / ecouri dadaiste interferenţe futuriste repere / programatice / sutiene ace brice şi alte desuuri pohezia contra / poheziei integralism şi suprarealism în vecinătatea / avangardei / literatura manifestelor iar în loc de concluzii / grăitori neaoşi de limbă modernă / postmodernişti textualişti autişti…"

În *Cartea cu numere* se cultivă, în esenţă, prozaizarea şi geometrizarea conţinutului

poematic în spiritul autenticităţii. Dar poetul neo-avangardist ajunge inevitabil în stadiul postmodern cu atitudinea lui de frondă pusă în sprijinul subminării convenţiilor (literare / existenţiale) şi utilizarea procedeelor (inter)textualiste în tentativa de generare a unui poem pluri-dimensionat. „În visul fiecăruia arde câte o bibliotecă" – sună un vers emblematic. Intertextul devine, astfel, modalitate de consolidare a limbajului poetic, cu sintagme preluate (uneori, uşor modificate) din opera precursorilor, de la Eminescu până la Nichita Stănescu: *steaua singurătăţii*, *neicuşorule, puicuşorule*, *joc* uninominal *secund*, *căci eu iubesc şi flori şi buze şi morminte* (versul blagian e marcat cu italice în text, sărind *şi ochi*), *cronică de familie*, *viziune a sentimentelor* multiple, *noduri şi semne*; şi alte altoiuri sintagmatice: cetatea soarelui, munci şi zile, sărmanul yorick, metamorfozele realului, livada de vişini, bulevardul victoriei, corabia lui caron, odiseea tăcerii, trestiile gânditoare etc. De altfel, toate titlurile celor şapte poeme simetrice din ciclul *Geometria visului* sunt prelucrări de sintagme şi concepte consacrate, în regimul evitării truismelor, mulate pe poetica proprie: *Singurătatea numerelor, Apocalipsa mimetismului, Provincia memoriei, Erezii septentrionale, Discurs asupra retoricii, Amalgamiada tăcerii, Requiem pentru învinşi, Poeme aproximative*. În chip inedit, poetul apelează la intertextul în registru parodic, cu funcţie deconectantă, ca o coborâre voită în cotidianul degradant, fie că e vorba de lozinci din timpul comunismului (de felul: „filigran ţesut în fabrici / şi din perle de ogoare / din uzine… hidrocentrale / mândră salbă ţara are") sau reclame actuale, fie că se recurge la crâmpeie din texte folclorice („În grădina lui ion / toate păsările dorm"; „roata morii se-nvârteşte / ţac ţac ţac") sau zicale bulevardiere.

În unele poeme, excesul de joc formal şi fantezii lexicale creează impresia de gratuitate. Dar, în genere, predispoziţia experimentală de tip avangardist şi plăcerea jocului textual fundamentează o atitudine şi o viziune poetică specifice lui Petruţ Pârvescu, mărci ale diferenţierii printre congenerii postmoderni. Rătăcind printre „biblioteci de îndoială", poetul nu mai percepe realitatea ca întreg definibil, ci o recompune din fragmente, crâmpeie de imagini multiplicate spre a haşura „tărâmul" inefabil: „un nod de iubire aleasă rodeşte / în pustia ta ca să-l dezlegi tu multiplicând realul / şi să fii tu singurul stăpân al acestui tărâm inventat când / imnul de slavă al celor învinşi / zace răpus pe scutul de aur cu care ne iubim până la / sânge destrămarea // mai inventând câte ceva sub soare mai / deschizând câte o fereastră / oarbă". Anunţând „apocalipsa mimetismului", el reconstituie lumea, populată de „personaje nesigure", din „lucruri mărunte", secvenţe disparate şi amintiri voalate recuperate „dintr-o provincie a memoriei nelocuită". Şi „timpul" şi „cântecul" apar iremediabil fragmentate. În atari circumstanţe, *noul poem* – „poem întrezărit printr-o fereastră improvizată", cum enunţă în *Discurs asupra retoricii* – are contururi imprecise, întrucât nu mai îndeplineşte rostul de a conduce către o semnificaţie coerentă şi univocă. „Scriu mereu", declară fiinţa poetică, dar adaugă: „şi golul se măreşte în urma cuvintelor / undeva ocrotitoarea părere / multiplică realitatea / dintr-o amintire care nu e a ta auzi ecouri târzii ignori / această libertate rătăcit mereu în imagini". Şi denunţă autoironic „lecţia de anatomie postmodernă" sau *viaţa de hârtie*: „alegoria contemplaţiei o reprezentare trucată în / colecţia ta particulară pe rafturi pipăibile cuvintele / mărturisesc / despre o legătură de sânge albastru despre o / rudă colaterală realului // pe un război / însemn viaţa mea de hârtie / obsesia visului îmbătrânit printre rafturile / prăfuite ale zilelor rămase necitite // la intersecţia semnelor de punctuaţie vidul / acestui text rămas neterminat".

Înstrăinat de sine, subiectul care scrie devine nesigur şi precaut, fiindcă nu mai crede în capacitatea de a cunoaşte integritatea universului într-o nouă configuraţie: „scriu / niciodată îndeajuns de sigur / niciodată îndeajuns de târziu / mai mult din dragostea iubirii scriu / mai mult din ura iubirii / că acest strigăt va ajunge într-o zi până la voi // vorbe – cuvinte / cuvinte – vorbe / vorbe vorbe vorbe // vorbe care nu au formă / care nu au miros / care nu au culoare / care locuiesc alte vorbe mult mai măreţe mult mai / profunde / prin faţa oglinzilor umbra unor obiecte // nu a venit nimic pe lume cu noi prietene / t o t u l e r a a c o l o ş i n o i n u l- a m v ă z u t". Lucrarea poetică este efectuată, astfel, „cu aproximaţie", cu „gesturi aproximative", în vecinătatea unor „fiinţe aproximative". Până şi memoria este aproximativă, iar viaţa nu poate fi decât aproximată. În regimul absenţei unui sens cert nu-i rămâne poetului decât visul complinitor: „între neputinţă / şi umilire mereu sufletul de pază / acest loc comun al disertaţiilor savante / pe marginea unui poem ratat // un exerciţiu repetabil / gestul / cu care atingi privirea apoi tresari (spui) şi / ochiul meu de dinăuntru se scurge în ţărâna altui vis". Productul acestei gândiri prin aproximare va fi un *poem neterminat*, precum acest poem în proză expediat către „un prieten necunoscut", în registrul dedublării: „ce plictiseală măreaţă mă trezesc pipăindu-mă îndelung în fiecare dimineaţă până ce dau de mine azi sunt decis prietene ajuns la marginea trupului îţi scriu din provincia unei memorii mereu fără identitate greu anevoie urcă gândurile pe pagina asta mototolită printre atâtea vise şi dorinţe uite ca să nu pierdem şirul evenimentelor să vorbim la început despre confuzie despre aproximarea sexelor vorbirii despre pohezie…".

„Câmpia numerelor" nu reprezintă, în ultimă instanţă, decât opera „rescrisă reprodusă recreată". Pentru că discursul poetic actual derivă, fatalmente, din discursurile anterioare: „măsura şi ritmul unei geometrii aproximative visul / unor fiinţe aproximative / care gândesc aproximativ / care scriu aproximativ / departe de limba minunatelor graiuri // cu mâna aceasta care / nu e a mea / ci este doar prelungirea altei mâini care / la rândul ei nu ESTE ci ALTA scriu mereu altceva / decât gândesc în clipa de faţă / mult / prea încet mult prea târziu / vocaţia migratoare a oricărei disertaţii / proprietate a unui sistem estetic / care multiplică orizontul acestei demult limitate / convingeri". Mâna care scrie, în fapt, *rescrie* alfabetul poetic inventat de precursorii modelatori. Iar poetul pare o reîncarnare ideală, survolând cele „trei timpuri obiective": „Poetul / care din veac în veac / revine să spună câteva cuvinte".

În tentativa sa de a conferi substanţă spaţiului poetic în regim de naturaleţe – şi, implicit, corporalitate cuvântului -, creatorul *Câmpiei cu numere* recurge la memorie, mai ales în ciclul *A opta zi*. În denumitele „cronici de familie" este reînviat universul copilăriei din satul natal, umbrit de o melancolie abia reţinută, oricum reprimată cu ajutorul limbajului frust: „în amurgul copilăriei mele când încă mai dospea rânza sub pielea subţire şi lujerii de sânge trosneau sub bucile amiezii când îmi mijea timidă şi leneşă mustaţa colilie sub tâmpla stângă a umărului drept şi ochiul ager prindea definiţia umbrei urcam adumbrit de îndoială uliţa strâmtă a grădiştei oltene legănată de valuri la cumpăna vremilor dor peste dor pe atunci era un timp lunecos şi rece prindeam promoroaca din aer şi aripi de gheaţă îmi creşteau pe şira spinării dar surâdeam mândru…". Universul rural cu referinţă istorică este proiectat în contrapunct cu demersul reflexiv, marcat prin metafora revelatoare şi conceptul poetic particular, în cadrul unui proces de osmoză dintre real şi imaginar.

Câmpia cu numere, trilogia proiectată de Petruţ Pârvescu, certifică o gândire poetică complexă, nutrită din neliniştea spiritului şi dialectica contradicţiilor. Recurgând la fragmentare, evaziune onirică şi incursiuni mnemonice, într-un discurs pe alocuri eliptic, marcat de încifrarea premeditată, poetul din Botoşani conturează un univers liric cu timbru personal. În pofida nesiguranţei afişate în actul creator şi a neîncrederii de sorginte livrescă, el demonstrează putere de construcţie în aceste poeme-„epistole dintr-un exil mereu interior".

Scriitorii şi Radioul

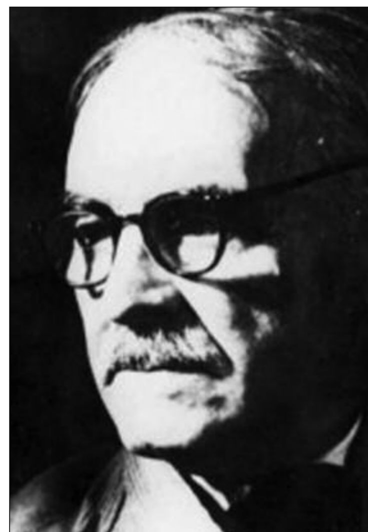
Poeta Lucia Negoiţă, realizatoare de emisiuni la Radioul public mulţi ani, ne propune un serial cu titlul de mai sus. Scriitori importanţi s-au aşezat la microfon şi au citit texte în cadrul „Revistei literare radio", texte care nu merită să se piardă.

Începem, aşa cum se cuvine, cu un cuvânt rostit de

Tudor Arghezi.

La bună ascultare!

Cuvânt înainte la inaugurarea "Revistei literare radio", în 9 aprilie 1966

Acum vreo 40 de ani - zic vreo 40 pentru că nu mai ştiu câţi sunt - postul de radio din Bucureşti, prevăzut cu o singură lampă de transmisiune, a constituit o gravă problemă, neştiindu-se ce-i un post de emisiune, confundat cu tot ce vrei. Dificultăţile de a intra în concertul emisiunilor europene erau infinite. Se mai crede că un asemenea post era când în pălărie, când în încălţăminte, când în vârful bastonului de plimbare.

Am făcut parte din grupul, puţin luat în serios, de ingineri electricieni, hotărâţi să înfiinţeze o staţie cu orice preţ.

Dar trebuiau colaboratori. Angajat în ispravă, am ţinut şi eu, destulă vreme, câte una sau două conferinţe săptămânale cu toate subiectele închipuite. Probabil că mi-au mai rămas din ele câteva oseminte, pe care m-aş gândi că poate să le prezint cândva în vitrinele librăriei. Acolo, la Radio, am făcut cunoştinţă de aproape cu Paul Zarifopol, care venea să mă asculte. Fusese colaboratorul meu din Sinaia, la revista mea *Cronica*, după o activitate foarte remarcată în Germania la revistele literare berlineze.

Paralel cu aceste conferinţe vorbea la microfon, dar strălucit, Nicolae Iorga. A rămas din toată activitatea lui literară un volum de mari frumuseţi, *Sfaturi pe întuneric*, care exprimă toată poezia unei inimi contrariate şi în veşnică dispută cu sine însăşi. Căutaţi această frumoasă carte şi, dacă n-o găsiţi, cereţi editurilor să o publice din nou.

Astăzi, milioane de ascultători urmăresc emisiunile de radio. În fiecare casă, în oraşe şi la ţară, se află câte o cutie de cântece şi graiuri şi nimeni nu se mai înfricoşează de talazul undelor sonore de pe glob. Iubiţi ascultători, îmi face plăcere să vă încunoştinţez că odată cu introducerea de faţă se inaugurează pentru auzul dumneavoastră o rubrică nouă literară, "Revista literară radio", care pe vremuri apărea tipărită săptămânal.

La bună vedere şi bună ascultare, scumpii noştri auditori!

Paralel cu aceste conferinţe vorbea la microfon, dar strălucit, Nicolae Iorga. A rămas din toată activitatea lui literară un volum de mari frumuseţi, *Sfaturi pe întuneric*, care exprimă toată poezia unei inimi contrariate şi în veşnică dispută cu sine însăşi.

T. ARGHEZI

Aurel Udeanu

ce vreau să fiu în această existenţă

dacă ar fi fost posibil acest lucru

aş fi ales să fiu botina ta

pe care n-o interesează

pe grumazul căror zei calcă

în drum spre serviciu

şi spre casă.

în paradis totul era ok

în paradis curgeau râuri
de lapte şi miere.

de dimineaţă până seara adam şi eva
stăteau goi tolăniţi în iarbă
trupul fiecăruia nu-i spunea
nimic celuilalt.

eva se privea toată ziua în oglinda cerului
îşi întindea pe faţă crema orelor
se pudra cu răsărituri se juca cu suliţa de carne
dintre picioarele lui adam
nu ştia ce să facă cu ea adam
căsca privea neutru peisajul
nu-şi putea da sieşi
o utilizare.

se sculau culegeau păcate coapte
din pomi
aruncau unul în celălalt
niciodată nu reuşeau să se nimerească
şi cam atât
atâta doar.

până ce îi văzu şarpele ăla
i se făcu milă de ei
îi ajută să scape de plictiseală
şi să ia în posesie ceea
ce trăiau.

surâzi albă pufoasă gânditoare
cu staminele degetelor desenezi hieroglife
pe pieptul meu
te lipeşti şi mai mult de mine
în speranţa că voi repeta încă o dată
paradisul căzut!
paradisul căzut!

o singură dată am văzut-o doar o dată

luneca pe libertăţii înfăşurată toată-n lumină
i-am luat coapsele lungi umplute cu petale
strunjite de zei i le-am sechestrat
în ochiul meu trecător am eliberat-o de ele
am…

cum va mai fi umblând ea astăzi prin lume
aşa fără de coapse mutilată hilară
ca vai de ea cerşind implorând să facă dragoste cu ea
teii stâlpii de iluminat public şi în genere tot ce este
vertical
şi eu nehotărându-mă să i le restitui pentru că
cei ce urmează să găsească între ele
ceea ce găsesc
au deja

ca şi cum aş răspunde de mine
ca şi cum aş trăi eu
în somnul meu în fiecare noapte
ninge cu căpăţâni albe de cai
neînşeuaţi
vreodată

nu pentru mine

te am
pornesc ascensiunea în
grota dintre picioarele tale lungi
princiare.

ci pentru *el* prin *care*
toate există *îl* ajut
să devină ceea ce oricum
din veşnicie pentru veşnicie este
de
tex
ti
lea
ză
te.

gol voi intrat în tine
gol voi ieşi din tine
"domnul a dat domnul a luat
fie numele domnului
binecuvântat"

tu eşti crucea mea de carne

cu buze cu sâni cu coapse şi cu pubis
pe tine îmi răstignesc nefiinţa
şi nu mor în locul lui iisus
nu mor şi nu înviu pentru că de data asta
orele îl condamnă
pe barabas.

chimie doar ştiu
pe şantierele lucidităţii mele
viermii lucrează
neobosiţi

nu vei intra între coloanele coapselor mele

nu vei pătrunde în palatul meu de smirnă
până nu vei deveni asemeni copilului
până nu-ţi vei uita moartea afară
mi-a zis mângâindu-mă melancolică
tandru
pe creştet.

mă simţeam de parcă
cineva îmi tăia bărbăţia
iar pe ea o durea
în locul meu

afară pe caldarâm încolăcite în ele înseşi
pietrele tăceau
elocvent

cu cămăşuţa făcută sul

în jurul şoldurilor sprijinită
în cot cu capul în palma stângă
cu dreapta vârâtă în chiloţei
cu sânii (perele) atârnându-ţi
pe piept cu cismuliţele nedate
jos din picioare tu stai
răsturnată impudică dezinhibată
pe retina mea şi mă inviţi
să punem în paranteză universul
să-l trimitem în nefiinţă pentru
2 min 10 min 20…
nimicnicia mea nu se
poate deda unei asemenea
iresponsabilităţi ne vedem sub
pământ tu masturbează-te înainte
punctul g
punctul g
punctul g

şi-ţi voi rotunji în palme portocalele de pe piept

şi-ţi voi sparge în podul palmelor pepenii posteriori
şi voi păşi prin templul tău de carne cu mâinile la spate
şi mă voi muta în cer voi da mâna cu dumnezeu
(după aceea?)

„apoi ne vom retrage frumoşi şi cuminţi
în părinţi
îi vom compătimi o veşnicie pe cei ce ne vor succede" –
tu de colo răsturnată între perne
zăpadă pufoasă adulterină
şi fără prejudecăţi.

de ce nu acum?
de ce nu acum?

iar dacă ar fi fost să pot eu alege

ce vreau să fiu în această existenţă
dacă ar fi fost posibil acest lucru
aş fi ales să fiu botina ta
pe care n-o interesează
pe grumazul căror zei calcă
în drum spre serviciu
şi spre casă.

iar dacă ar fi fost să pot eu alege
ce vreau să fiu în această existenţă
dacă ar fi fost posibil acest lucru
aş fi ales să fiu ciorăpeii tăi
cărora le este indiferent
dacă tu îi porţi sau nu
şi-ţi îmbrăţişează de sus până jos
picioarele lungi.

iar dacă ar fi fost să pot eu alege
ce vreau să fiu în această existenţă
dacă ar fi fost posibil acest lucru
aş fi ales să fiu bikineii tăi
care habar nu au că de bunăvoinţa lor
depinde accesul descinderea
aia mult aşteptată
în eden.

iar dacă ar fi fost să pot eu alege
ce vreau să fiu în această existenţă
dacă ar fi fost posibil acest lucru
aş fi ales să fiu anticoncepţionalele tale
datorită lor progeniturile mele
să nu-şi mai încoroneze vieţile
într-un sicriu
de brad.

cum nu de mine a depins să aleg
ce vreau să fiu în această existenţă
n-a fost posibil acest lucru
mă mulţumesc să rămân în trupul meu
să te privesc atât să te privesc şi să nu mai mor
niciodată
universul acesta să rămână veşnic
condamnat la existenţă (la infern)
datorită mie care
îl gândesc

atât de proastă încât

nu-i aparţine creatorului
(nu-l mediază prin conştienţă!)
nici măcar sieşi nu-şi aparţine
mi-a rămas mie în exclusivitate
care o privesc aici şi acum hipnotic:
venus scăldându-se în ochiul meu
şi a uitat până şi
să-şi scoată
chiloţeii

am văzut aseară cu nevastă-mea

într-un supermarket o silfidă
platinată ochii mei şi ochii ei
singuri în tot universul
îşi vorbeau se înţelegeau regretau că…
doar 7 secunde am văzut-o
nevastă-mea habar n-avea
fiii întunericului şi fiii luminii
se războiau
în carnea mea.

am mers acasă cu nevastă-mea
ne-am făcut un grătar în sânge
am destupat un riesling roşu ne-am pus
şi un film erotic am făcut amor
toată noaptea în draci „spune-mi
ar fi fost mai bună decât mine?"
mi-a zis printre suspine
ajunsă în punctul
ăla

poesis

Gheorghe Izbășescu

Cu ochii înfipți în fereastră

Felinarele nopții îmi sunt mai aproape
de călătoria timpului pe cărări paralele
când stau cu ochii înfipți în fereastră
să regăsesc veșmintele zeilor
unde-n ruine de temple ninse ne-adastă.

Atunci doar mătăsuri suitoare la cer
îmi duc harta trupului pe brațe de mărgean
să-mi revăd sufletul pe care mama
la naștere mi l-a dat,
nealterat de presiuni subterane
cu stropi de cruzime,
când spiritul legiuiește clipe divine.

Dar fără pericole nu există minuni,
mi-am zis. Și cu ochii-nfipți în fereastră
îmi citesc colile ce pe-ntuneric
timpul mi le-a scris,
cât lumea lui își clatină povara
cu inocenții unui Olimp promis.

Ca să-nțeleg de ce fiece mamă
lasă fătului ei o cameră-ncuiată
cu fantome ce ne urmăresc viața toată
c-un dor fără sațiu:
un straniu oracol, cu sfinte văpăi,
în stânca vremii pe deplin ferecată.

Disperarea mării

Plutește-n aer disperarea mării
ca o furtună pregătită de demult
când pe valuri verzi plutește Fiul Sfânt
cu crucea-n spinare, simțind în cer declinul.

Halucinați în urma Lui umbre de ucenici
haotica noapte din muntele măslinilor
sub straie o strâng ca pe-o-ndepărtată greșală,
cu volutele ei zăvorâte-n mumii de furnici.

Dar eu nu mai am curajul acum să privesc
comorile dezgropate de vânturi pe plajă,
să-mi văd tălpile, darling, lângă sandalele tale
dacă mai plâng pustiul infernului lumesc.

Doar stânca trufașă, la margine de ape,
în disperarea mării aprinde năzuinți
lăsându-ne nouă titlurile și pedepsele:
trădarea biblică s-o plătim cu arginți.

Pe drumul Cezareei

Pe drumul Cezareei cu marginea spre nord
unde-ncepea neagra păgânătate,
Iisus cu ucenicii
(străbătând câmpia de tufișuri și ape)
priveau nimfele cum se răsfățau
prin valuri albastre
păzindu-l pe zeul Pan, pământiul la piele,
ce dormita-n frunziș, de-altarul său aproape.

Iisus a tresărit văzând în jur
cum iarba deasă
se arcuia până la ramurile măslinilor, în trepte,
împletind un simbol în forma sfintei cruci.
Și vântul printre ele cu lacrimi șuiera:
"O, iarba mea din valea răcoroasă".

Sfătuit de ceilalți, un ucenic
rosti cu groază:
"O, Doamne, să nu ți se-ntâmple
una ca aceasta".
Însă glasul divin răspunse,
îndurerat mugur verde:
"Atunci la ce-ți va folosi lumea întreagă
câștigată
dacă mai apoi sufletul ți-l vei pierde?"

Vasile Rodian

Noapte

Asta am văzut eu
o linguriță pe o masă într-o cofetărie
era noapte, obrajii mei - înflăcărați
eu și lingurița rămasă pe o masă
ticăia ceasul

Ţoiuri de ţuică

„Elevul" gestionarului
între cureaua de meditaţie
şi tejgheaua unei cooperative
sacii de sare
scaunele lor de conversaţie
în lumina lămpii cu gaz
ţoiuri de ţuică
fumul necunoscut din ţigări
„Bălane, vin ăştia şi ne iau totul"
pe cer nişte maşinării lăsau dâre

Acul de siguranţă

Eram dincolo de islaz
mugurii viţei de vie şi soarele
şi ea apărută de niciunde

îşi prinse cu un ac de siguranţă
poala fustei
şi hopa cu picioarele încrucişate
de-a lungul crengii de nuc

acul a sărit
fusta îi lunecase lin neoprită de vânt
atâta albeaţă mă privea...

Ierarhii

O rudă sacră
zidurile poteca îngustă
înşurubările prinţesei
în sulurile de mătăsuri
o gogoaşă căzută din dud
iernile
e sămânţă în ceaiuri
şi franjurile ce ţin fustele
şi pământul în căutările lui
o prigorie mutată în ploaie

Amintiri din depoul de tramvaie

Un rând de meri
şuieratul unui tren cu vagoanele goale
mi se lumina chipul
la ieşirea din groapa de tramvaie
închide deschide uşile şi cuvintele
o escortă pentru propria-mi fiinţă
cine sunt eu întrebându-l pe Domnul
credinţa credinţa trece de aceste haine
îmbibate cu uleiuri
în apropiere o staţie de tramvaie
ecourile strădaniilor mele
închide deschide
oamenii din staţie
vorbeau între ei: „acolo se lucrează"!

Amurg fără scaune

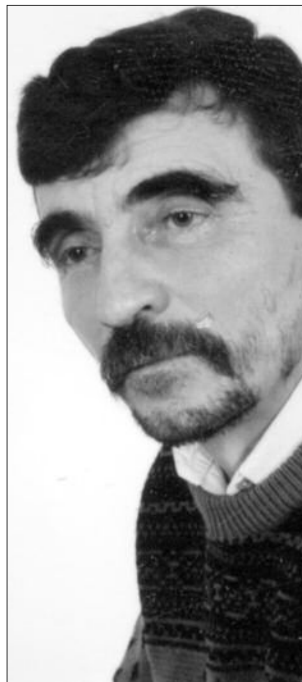
(Din vieţile poeţilor Ion Monoran și Gheoghe Pruncuţ)

I. (*Ion Monoran*)
Bega
puteai să cobori până aproape de oglinda ei
nu tulbure nu limpede
dinspre Siloz
stridente pocnituri de la uşile vagoanelor
rânduielile socialiste purtate
către burta Silozului, „ai adus ceva texte?"
eu îl îndemnam cu mişcările capului
firave talazuri înaintând spre noi
tinere fete trăgeau la rame
tinereţea lor pe ape
nu şcoală vieneză nu serbările Terezei
o boare de vânt
îşi trecu o mână prin părul lung
tăieşte, poete, zice el
venind parcă de la o şedinţă de spiritism
firave talazuri, tinere fete
trăgând pe ape tinereţea lor, la rame.

II. (*Gheorghe Pruncuţ*)
Să-ţi dau puterea mea zic unii
un conductor în fiecare mână
şi băieţii care te bagă în priză
un bec pe frunte care se aprinde
şi ei strigă: „sfinţii sfinţii"
ei, prietenii de pe strada Pioşeniei

parfumurile găsite pe la baie
în lumea asta o esenţă-n minus

vezi pâlcul acela de trandafiri
eram prin clasele primare
am adormit între ei şi diriginta
(îşi avea şi ea circuitele ei):
„colegul vostru visează între tufele
de trandafiri"
şi mâinile ei peste hainele mele
încă un om în şcolile vremii

Candelă

Eminescu - în sinteza contrariilor
carele de cuvinte eliberară Luceafărul
Macedonski: priviţi nopţile!
copiii strigă în bătătură:
„privighetoarea cântă"
Barbu îşi îngropa câinii
după necunoscuta din matematică
Blaga a intrat în cercurile căruţelor
de la Bobâlna
– darul Ardealului –
dar munţii unde-s şi sforile regale ?
acordurile de vioară ale lui Bacovia
„barbar cânta femeia-aceea"
Maiorescu cu un gest
care n-a mai ajuns la soldaţi,
un gest ca o lăsare de cortină,
tu, Labiş, chiar crezi
că ne-au călcat tramvaiele?

poesis

Gellu Dorian

CARTEA DE LA UPPSALA*

Cînd grupul celor opt dansatori, îmbrăcaţi în cojoace întoarse pe dos, miţoase, şi cu măşti ce le acopereau faţa, a început să joace după muzica izvorîtă de undeva din spatele lor, lui Iulius i s-a părut că în faţa office-ului lui de la Astroland, în acele zile de Crăciun, au coborît din timpuri îndepărtate strămoşii lui daci, pe care i-a descoperit nu cît a stat în ţară ci aici, la New York, prin tot felul de cărţi cu care dorea să contrazică falsul pe care, pasămite, cei mai mulţi dintre istorici l-au impus fără scrupule în conştiinţa colectivă. Muzica, şi ea arhaică, cîntată de taraful improvizat de Costică Nuţu, îi îndemna pe mascaţi să sfarme zăpada de sub picioare şi să facă din frigul de afară adus de curenţii oceanului o nimica toată pe lîngă farmecul ce-l făcea pe Iulius să trăiască cu mii de ani în urmă.

Aseară fusese la Alma şi plecase de acolo cu o oarecare dezamăgire în suflet, cu o îndoială ce-l ispitea să nu mai spere în impunerea adevărului care nu-l lăsa să doarmă de cîteva luni bune în urmă, cînd a descoperit acea carte în anticariatul din Uppsala. Deşi, chiar dacă de la început, numele lui Zamolxis, grafiat *Samolse* de Alma, i-a sărit în ochi, iar citatul pe care-l memorase în greceşte – numai eu ştiu că era trunchiat dintr-un context adus pînă la noi de istorici, dar iată că şi de suedezul care scrisese acea carte pe la mijlocul secolului al şaptesprezecelea, cînd lumea părea într-o oarecare adormire, iar posibilitatea de a se plimba a acestuia fusese lesnicioasă – „*Qreikwn andreiotatoi kai dikaiotatoi*", aşa cum l-a lăsat în *Istoria* sa Herodot (ştia chiar şi capitolul, şi paragraful, IV şi XCII, spre finalul acestuia!) i-a argumentat ambiţia şi i-a întărit încrederea că aşa a fost şi că se trage dintr-un neam de oameni vrednici, ceea ce a văzut tradus din carte de angajata lui i s-a părut o cale şi mai încîlcită pînă la adevărul pe care spera să-l poată scoate de aici.

Alma i-a văzut privirea dezamăgită şi i-a explicat că este vorba de o carte de ştiinţă, mai exact de justiţie, şi mai puţin o poveste de spus în gura mare. Ea deschide doar nişte căi, lăsate ascunse pînă acum. I-a mai spus că în acea perioadă cînd Carolus Lundius scria cartea lui, la noi un alt cărturar, la fel de curios şi de umblător prin lume, traducea *Istoriile* lui Herodot, carte care, la rîndul ei, are o poveste destul de încîlcită. Se liniştise întrucîtva, iar acum cînd se uita la măştile celor opt dansatori, îi vedea pe acei barbari coborîţi din legendele nordice, care, citite pentru a nu ştiu cîta oară, îl făceau să creadă că eforturile lui nu vor fi zadarnice. Va pune totul pe site-ul lui şi va arăta cît de îndepărtate sunt aceste obiceiuri şi cît de date uitării sunt de cei care diriguiesc Academia de pe Dîmboviţa, cu care el dorea să se războiască. Fusese în vară la Nereju, singurul loc din fostul spaţiu tracic, în care sunt păstrate, cel puţin la moartea unui om, obiceiurile dacice, prin acel dans arhaic numit Chipăruşul. A plecat de acolo convins că aici a fost centrul lumii la începuturile ei. Şi de ce ar trebui acum să fie marginea ei? Poate că aşa trebuie să fie, zău aşa, am încercat să-i spun eu, după ce am fost chemaţi în office, unde ne-a ospătat cu bucate nu într-atît de tradiţionale pe cît ni le-a recomandat. Pentru că acum centrul lumii pare a fi aici, în America, unde şi el a fugit, că niciodată lumea nu stă în loc, iar ceea ce face la un moment dat pentru a exista este sortit dispariţiei – am spus. Iar ceea ce încearcă el acum nu este altceva decît de-a răscoli în rănile imense ale lui Dumnezeu, făcute de trecerea timpului. Ceea ce l-a făcut, la auzul acestor vorbe, pe Teofil să adauge şi el cîteva idei care l-au aprins pînă la disperare pe Iulius. Cei din grupul dansatorilor, încinşi la cîteva galoane cu vin, după ce au golit cît ai clipi două sticle de *Ballantine's*, au devenit foarte atenţi la tonul ridicat al gazdei. Discuţia a fost atenuată de Teofil care ştia că, în orice situaţie s-ar afla o astfel de dispută, trebuia să-i dea dreptate lui Iulius, care numai aşa se linişte. Şi pentru a se face convingător, gazda, oarecum împăcată, a început să aducă argumente: "Acest adevăr este greu de digerat pentru celelalte mari naţiuni, printre care şi cu aspiraţii înalte la titlul de popor ales, cunoscătorii ştiu unde bat.". Însă eu ştiu foarte bine că Iulius avea printre evreii din New York pe cei mai buni dintre prietenii lui. Altfel nu ar fi avansat atît de repede în domeniul atît de sensibil al cercetării ştiinţifice, ajungînd şeful celui mai mare bazin oceanic artificial, în care vieţuiesc cele mai multe specii de peşti din lume, aşa cum este Astrolandul. Cînd a ajuns în New York, cu ani în urmă, la Cohn Goldberg s-a dus. Acesta i-a deschis toate porţile, ale căror chei numai pe Wall Street se găsesc. Iar taina acestora se află undeva departe, în timp, la Ierusalim – i-a spus Cohn, în care acesta îşi pusese toate speranţele fugii lui dintr-o lume care-şi îngropa trecutul într-un prezent găunos într-alta care-şi dezgropa viitorul tocmai din ruinele trecutului, mizînd pe un viitor sigur. Şi cînd a afirmat cele de mai sus, i-a apărut în memorie Cohn, încercînd să şi-l alunge, pentru a-şi putea continua discursul ce trebuia să intre în urechile celor de faţă: "Voi care habar n-aveţi ce aţi jucat în aceste frumoase costume şi măşti, trebuie să ştiţi, că veniţi dintr-o lume în care istoricii au îndepărtat adevărata istorie după bunul plac. Spunea cineva că istoria este de două feluri: una scrisă şi alta adevărată. Veniţi dintr-o ţară mică, pentru că toţi au ciuntit-o, de acolo de unde am venit şi eu şi am rămas aici cu gîndul acolo, şi nu ştiţi, că aşa aţi fost învăţaţi, că toate amănuntele istorice privitoare al începuturile civilizaţiei din ţara noastră şi nu numai au fost trecute cu vederea sau chiar schimbate, deşi toate dovezile concludente şi categorice nu au lipsit.". Teofil era ochi şi urechi, deşi auzise aceste lucruri pentru a cîta oară nici el nu mai numărase. Iulius se încălzise şi trebuia să-şi continue expozeul: "De unde veniţi voi – pentru că se adresa dansatorilor care se opriseră din băut – a fost, în urmă cu zece mii de ani locul unde a început cu adevărat civilizaţia umană. Cele mai vechi locuinţe în bordeie, cu optsprezece mii de ani înainte de Christos, acolo au fost. Cea mai veche activitate de minerit, tot acolo. Cel mai vechi tîrnăcop de miner acolo s-a găsit. Cea mai veche activitate metalurgică a aramei, tot acolo, cu opt mii de ani înainte de Christos. Dar, atenţie!, cea mai veche scriere din lume, cu cinci-şase mii de ani înainte de Christos, tot acolo, la Tărtăria s-a descoperit. Tot acolo a fost inventat arcul. Tot acolo, primele cuptoare sub formă de furnale. Primele cuie de fier. De acolo, aşa cum aţi plecat voi acum spre America, dar, sper să vă întoarceţi, să nu-mi staţi mie pe cap, au plecat primele popoare indo-europene şi nu numai: iranienii, carienii, italicii, frygienii, sciţii, cimerienii, triburile iberice, bascii, sarmaţii, elenii, aheii şi dorienii, fenicienii. Acolo s-a născut cea mai veche agricultură din Europa, în neolitic. La acea vreme traco-geţii erau singurii care foloseau cercul la dispozitivele de măsurare a timpului.". Şi cum să nu se fi născut din acei oameni Zalmoxis, îşi spuse în gînd, liniştindu-şi îndoiala în privinţa cărţii pe care o traducea Alma. „Şi cum să nu mă aflu eu acum aici, cînd, ţineţi-vă bine, pentru că toţi de aici cred că aţi citit *Biblia*, un grup de savanţi americani a ajuns la concluzia că Potopul a avut loc pe malul vestic al Mării Negre, unde locuia o populaţie neaşteptat de dezvoltată. Cred că vă daţi seama cine, nu?! Legendarul Olimp (Ulimp – Lumină sau Splendoare, în limba traco-dacă) nu era altceva decît muntele Bucegi pe care nu întîmplător dăinuie al doilea Sfinx de pe Pămînt. Tot de la Herodot aflăm că numai tracii ştiau să lupte călare şi cu arcul, mult înainte de Christos, prin mileniul al cincilea. Primele convenţii între oameni, prin contracte verbale, tot acolo s-au încheiat, după legile sfinte ale lui Zamolxis. Voi care aţi trăit la ţară, mai vedeţi şi acum, atunci cînd un om nu este acasă, lasă un băţ în uşă, obicei venit tot de la străvechii traci.". Ba acum se intră în casă şi în curte chiar dacă pecetluieşti porţile cu zece lacăte , a spus Lache, cel mai vorbăreţ dintre dansatori. „Asta se întîmplă peste tot în lume. Dar acest obicei al furatului nu vine de la traci, ci de la alte popoare care ne vor ocupa pe de-a-ntregul. Cei mai buni arheologi au considerat pe daci cel mai autohton popor. Nu am emigrat decît în ultimii ani. Noi nu am avut sclavi, ci doar robi, mult mai tîrziu. Cea dintîi şcoală, cu peste o mie patru sute de ani înainte de Christos, se construieşte în Tracia nord-dunăreană, aşa numita şcoală a Androniconului, unde preoţii zamolxieni predau toate disciplinele începînd cu teologia, în care cultul Soarelui şi al celor douăsprezece Constelaţii erau la mare preţ. Pitagora a învăţat la această şcoală. Cimerienii se trag din partea de nord-est a Carpaţilor. Aceştia s-au deplasat apoi în Anatolia. Cînd au migrat spre nord au fost cunoscuţi cu denumirea de celţi. Aici era paradisul terestru. Obiceiurile şi porturile populare sunt de acum şapte mii de ani. Noi vom deveni un popor mesianic. Profetul indian Sundhar Singh scria la 1922, fără să i-o ceară nimeni, că noi vom fi cel mai îndrăgit popor al lumii.". De asta ne alungă toţi acasă pe unde ajungem – a spus Lache, scrutat de privirile lui Teofil. Iulius n-a auzit. Sau s-a făcut că nu aude. Ştia şi el foarte bine acest lucru. Era mult prea aprins şi dornic să mai spună încă o dată ceea ce credea, deşi grupul din faţa lui nu era unul atît de important. Însă costumele şi măştile lor îi re-stîrniseră zona de patos care se aprinsese în el în ultima vreme. „Dar ce să vorbim de un indian din zilele noastre, cînd Dionisie Peiegetul, la 138, după Christos, scria într-o carte a lui despre imensa ţară a dacilor. Herodot îl considera neamul cel mai numeros după inzi. Aveau din vechime cinci zei la care se închinau: Gebelezis, zeul suprem, înaintea lui Zamolxis, zeu al tunetelor şi al fulgerelor, Bendis, zeiţa pădurilor, a farmecelor, a vrăjilor şi a lunii, Derzis, zeul vigorii, al sănătăţii, Kandaon, un zeu asemănător lui Ares, zeu al războiului, şi Zamolxis, care îi adună pe traci într-o singură credinţă. Dar aveau şi alţi zei, ca Dabatopienos, zeul metalurgiei, Eitiosaros, uitat de mitologie, ca de altfel toţi ceilalţi, în afară de Zamolxis.".

Şi ochii lui Iulius îi urmăreau pe cei adunaţi în office-ul lui, ca pe adevărate pîlnii în care dorea să toarcă lumina pe care avea impresia că numai el o deţine. Cînd însă a venit cu informaţia în care pînă cînd şi ultimul mare zeu izvodit de omenire, Iisus, fiu al lui Dumnezeu şi al Fecioarei Maria, îşi are originile tot aici, Teofil a devenit foarte atent şi dorea din tot sufletul să nu fie făcut părtaş la o blasfemie, pe care nu ar putea-o trece cu vederea, chiar cu riscul de a-l pierde ca prieten pe cel în care îşi pusese deseori mari speranţe de menţinere a revistei şi a comunităţii în care el păstorea. Şi Iulius a continuat, pe alt ton:"Mama Gemeinilor Divini se numea Maria, ca şi mama lui Christos.". Şi aici mai avea o părere, pe care eu i-o cunoşteam şi cu care nu am cum să fiu de acord, pentru că aceste lucruri, ca cel care le ştie pe toate, pe toate le iartă, pe toate nu le poate uita, nu au cum să ajungă altfel de cum sunt la urechile muritorilor, cum că în ceea ce priveşte „fecioria" Mariei."…se face referire la faptul că Geea, în calitatea sa de medic nu avea nevoie de procesul cunoscut omului pentru a crea zei, semizei ori oameni, înţelegînd de aici că aceasta a creat omul din propria genă.". Desigur, o părere fără nicio

Pentru că acum centrul lumii pare a fi aici, în America, unde şi el a fugit, că niciodată lumea nu stă în loc, iar ceea ce face la un moment dat pentru a exista este sortit dispariţiei – am spus. Iar ceea ce încearcă el acum nu este altceva decît de-a răscoli în rănile imense ale lui Dumnezeu, făcute de trecerea timpului.

proza

acoperire pentru a-l face pe Teofil să poată crede în aşa ceva, cînd pentru el din acest punct de vedere era în posesia şi clarificarea Sfinţilor Părinţi. Nu dorea să comenteze nici într-un fel, încît l-a ascultat mai departe pe Iulius, în timp ce cei din grup dădeau semne de plictiseală: „La naşterea Copiilor Cereşti au venit dinspre Marea Neagră, adică de la Răsărit, trei magi cu daruri, aşa cum au venit tot de la Răsărit, la naşterea lui Iisus. Artemis, întocmai ca regele Irod, a vrut să-l omoare pe copilul divin. Ca să scape de persecuţiile lui Erete, Aisepios (tatăl adoptiv al Copiilor Cereşti) şi soţia lui, împreună cu pruncii, au fugit la Cabesos, aşa cum ştim din Biblie, o scriere mult mai tîrzie, Iosif, mama şi copilul, în Egipt.”. Deşi Teofil nu a înţeles această încîlceală de gînduri exprimate cu glas tare a lui Iulius a tăcut mîlc, fiind şi în zi de Crăciun în casa unui prieten. Iar ceea ce Iulius a continuat l-a pus serios pe gînduri, rămînînd de marmură dar şi foarte atent la cele auzite: ”Tinerii zei traco-daci au participat la Canonia (nunta, conform românescului cununie, a ţinut să accentueze vorbitorul), iar Christos a fost invitat la nunta de la Cana. Cea care l-a uns cu mir pe Apollon se numea Modula, iar cea care l-a uns cu ulei sfînt pe Iisus a fost Maria din Magdala. În graiul traco-dacic, conducătorului unui ţinut i se spunea Pileat, adică nobil, stăpîn, iar guvernatorul roman care n-a putut împiedica răstignirea lui Christos a fost Pilat din Pont. Înainte de a fi ucis, Apollon s-a retras în crîngul Akes-Samenos, adică Grădina Sfîntă, iar Iisus în Grădina Ghetsimani. Pe o gemă tracică, Apollon, cu supranumele de Or-Pheos, adică Cel Jelit, apare crucificat ca şi Christos în iconografia creştină.”. Aici Teofil deja începea să se dezmorţească, în timp ce ducea al treilea pahar de vin la gură, în ton cu ceilalţi din grup, deveniţi şi ei foarte atenţi, că altfel riscau să fie daţi afară de Iulius, care perora: ”Primii patru apostoli ai lui Iisus au fost Simion zis Petru, Andrei, Iacov şi Ioan, iar primii patru ai lui Apollon au fost Asanum zis Petrae, Andar, Iacchus şi Ion, care erau fraţi de lapte ai zeului.” . Şi ca şi cum totul ar fi fost lămurit în privinţa paralelismelor spuse cu atîta pasiune şi convingere, Iulius a trecut subit la altă importanţă a îndepărtatelor obîrşii pe care el dorea să le actualizeze. Mie îmi era imposibil să-l opresc, fiind invitat al lui Teofil, ştiind şi de la discuţia de la De Lucca, de acum o zi, că nu este deloc comod să încerci o altfel de abordare decît cea pe care el o impunea, încît am acceptat să mai rabd încă o dată argumentele lui Iulius, mai ales că apăreau pentru prima dată în auzul meu primele lui îndoieli: ”Tăbliţele de la Tărtăria datează de peste şapte mii de ani înainte de Christos. Deci nu pot avea nicio legătură cu dacii, care aveau să apară mii de ani mai tîrziu.”. Aici mi-am dat seama că pasiunea lui pentru protocronismul despre care nu ştia mare lucru îi juca renghiul. Păi dacă noi ne aflăm pe pămîntul nostru de cînd e lumea, ba mai mult suntem buricul ei, atunci cum de alte popoare, de prin împrejurimi bănuiesc, au trecut şi locuit pe aici, înainte de a exista pe aici suflare de om, lăsînd şi cîteva tăbliţe scrise într-o limbă de ne-descifrat? M-am trezit pur şi simplu întrebîndu-mă. Eu, venind din începuturile lumii, zău aşa, pot să spun, ca şi Iulius, că nu ştiu cărui alt popor i-au aparţinut decît poporului meu. Şi-l lăsam pe Iulius, ca pe mulţi alţii să-şi caute în ele primordialitatea, ca şi cum de acolo ar fi început totul. Mesajul meu din acele tăbliţe poate fi găsit şi în tăbliţele pierdute ale lui Moise, care au avut menirea, prin dispariţia lor, să amestece omenirea pînă la regăsirea ei într-una singură. Ceea ce a spus atunci Iulius, mă face să rîd, dar şi să sper că un prim pas spre aflarea celor şase sute douăzeci şi cinci de tăbliţe dictate lui Moise pe Muntele Sion va fi posibilă: ”Ceea ce este evident este faptul că nu există o continuitate între acele tăbliţe şi vreo scriere ulterioară, pentru că altfel ar fi trebuit să găsim şi alte texte intermediare.”. Mare îmi este grădina, trebuie să recunosc.

Teofil îşi revenise, pentru că înainte de a veni la Iulius cu grupul de dansatori pentru a-i aduce aminte de casa de departe, tocmai ţinuse în faţa enoriaşilor, mult mai mulţi la număr şi din cauza grupului prezent din ţară care în primele zile ale Crăciunului a umplut sala socială a bisericii, slujba închinată Întîiului Mucenic, Sfîntul Arhidiacon Ştefan, şi nu dorea să audă acum tot felul de digresiuni pe marginea naşterii lui Iisus, aşa cum a fost cea cu asemănarea dintre Apollon, un zeu păgîn, şi Iisus, Fiul lui Dumnezeu. Dar n-a fost chip, pentru că Iulius, lăsînd importanţa tăbliţelor deoparte, a continuat. „Ultimul apostol al lui Christos a fost Pavel din Tars, iar cel care a restaurat cultul zalmoxian a fost Buerebuistas, căruia poporul i-a spus Pavel Ter, adică Cel mai Mare Împărat. O fi oare întîmplător? Pavel vine către Iisus din rîndul ostaşilor păgîni. Iisus a fost crucificat pe dealul Golgota, care înseamnă Locul Căpăţînii, iar zeul trac Apollon a fost ucis pe colina Arge-Dava, adică Locul Capului sau Căpăţîna. Credeţi că este pur şi simplu întîmplător?! Cel care l-a adus acasă pe Apollon ucis a fost tatăl adoptiv, Aisepios, nobil din ţinutul Aurumenetti, adică Ialomiţa de azi, în timp ce cel care a luat trupul lui Iisus de pe cruce şi l-a pus în mormînt a fost un om bogat din Arimateea, cu numele de Iosif. Cel care a proorocit naşterea Gemenilor divini a fost Orpheus, căruia i s-a mai spus şi Ion, adică Magnificul, în timp ce profetul care l-a precedat pe Iisus a fost Ioan Botezătorul. Lui Orpheus i-au tăiat capul Manaides, adică dansatoarele, pe timpul marii preotese Salonai, iar Sfîntului Ioan Botezătorul i s-a tăiat capul în urma unui dans al Salomeei. Ca şi zeul trac, Christos a înviat şi s-a înălţat la cer. Lui Apollon i s-a mai spus Char-Ystos, adică Fiul Cerului, iar lui Iisus, Christos. Apostolii celor doi au lăsat traco-dacilor un *Nof Diadis*, adică un *Noul Testament*, iar cartea sacră a creştinilor se numeşte *Noul Testament*.”. Şi asta o ştia foarte bine Teofil, care nu dorea să afle mai mult despre partea a doua a *Bibliei*, decît l-au învăţat cărţile Sfinţilor Părinţi. În fond, ceea ce dorea să spună Iulius, fără să îşi dea seama, era faptul că totul s-a repetat, că cei care au impus omenirii noua religie, cea a creştinismului, n-au făcut decît să copieze o poveste la fel de impresionantă, care a ţinut mii de ani omenirea într-o religie care a dominat marele ţinut al Geto-Traciei, şi mai ales că totul s-a născut pe pămîntul pe care mai toţi îl batjocoresc, iar cei care ar trebui să-l pună în valoare nu o fac.. Spera ca măcar cartea lui Carolus Lundius, dezgropată din casa unei bătrîne suedeze de mîinile iuţi ale unui emigrant ajuns acolo de pe malurile Ialomiţei şi expusă vederii într-un anticariat din Uppsala şi de acolo în mîinile lui, să facă lumină.

Alma, în apartamentul ei din Duane House, trecînd pagină cu pagină, după ce şi-a făcut un manual de traducere a latinei medievale, nu mai era atît de convinsă. Dar nu voia să-i spună aceasta lui Iulius, care, la citirea primelor pagini, s-a văzut cam descurajat. Nu atît cît să-l facă să tacă în faţa dansatorilor veniţi din Ţara de Sus a Moldovei, din zona foştilor daci liberi, a costobocilor, să-i reîmprospăteze dorinţa de adevăr. Şi a continuat: „Un trib dacic se numea Creastonai, etnonim ce aminteşte de creştini. La fel, Iros vine de la Irodia – numele Crăiesei Ielelor şi al Reginei Vîntoaselor, nume care aminteşte de Seth, acel vînt năprasnic, duşmanul lui Ram. Iisus Christos este cunoscut din vechile scrieri creştine drept Fiul Domnului. Ei bine, ascultaţi aici, Zamolxe era numit de traco-geţi Aizus, adică Fiul! Nimic deosebit, nu, o coincidenţă, veţi zice? Luaţi aminte, atunci, că Aizus se citeşte Ezus. Comparaţi cu ebraicul Jesus, frecvent întîlnit chiar înainte de naşterea lui Iisus Christos. Jesus, citit Gisus în engleză, se poate ajunge la aceeaşi concluzie, aparent senzaţională: Iisus-Jesus era un vechi nume ebraic, frecvent întîlnit, preluat de daco-geţi pentru semnificaţia lui divină. În Spania şi acum se foloseşte frecvent numele Jesus. Încă de acum două mii de ani, evreii voiau să se numească Cohen, adică Marele Preot, Lev-Leon, adică Leul-regele animalelor, Fischer, adică pescarul, Cezar, ca împăraţii romani, Solomon, Saul, David, niciodată Goliath, Samuel, Max-Massimo, de la Maximus şi aşa mai departe. Mai tîrziu, tot evreii au transformat numele Mîntuitorului în Isus, cu un singur i, care înseamnă nici mai mult nici mai puţin decît Măgar în ebraică, semn al ostilităţii faţă de propovăduitorul unei credinţe ce nu le aparţinea şi nu le convenea. Motiv pentru care s-a găsit soluţia de compromis: Iisus. De ce nu Iesus sau Ezus? Pentru că aceste variante aminteau prea mult de originea traco-dacă a numelui Mîntuitorului! Cea dintîi icoană din istoria iconografică a lui Iisus Christos se găseşte pe Columna lui Traian şi este numerotată XVII, număr fatidic în credinţa romană, de către Cichorias pe unul din registrele Columnei Traiane. Figura sa, cu părul şi barba crescute în voie, nu se deosebeşte cu nimic de dacii bărboşi şi pletoşi de pe restul columnei. Oare este întîmplătoare această apariţie? Nu cumva Iisus Christos era cunoscut la acea vreme ca avînd orgine traco-getică? De ce nu mai există şi alte dovezi în acest sens?” Şi răspunsul a venit instantaneu tot de la Iulius: „Pentru că unii au avut grijă, de-a lungul secolelor, să elimine toate vestigiile stînjenitoare…” Teofil ştia ce urmează: *Tatăl Nostru*, spus în limba traco-geto-dacă, reconstituit, tot la comanda lui, de un cunoscător al acesteia, limbă pe care nimeni dintre cei de faţă cel puţin n-a mai auzit-o vorbita de cineva. Şi deja trecut de partea lui Iulius, Teofil a acceptat vocabulele ce-i ieşeau pe gură acestuia, ca şi cum ar fi vorbit acea limbă de cînd se ştie.

„An onoma as Tato, a Son si a Pleiste Rhaer”

(şi Teofil a făcut crucea în locul lui Iulius, care era atît de transpus, încît a uitat să facă semnul)

„Tato Nipal,
plieste onoma Thyre;
ven vasil Thyre, hie bessi Thyre,
ra charis aisus pe tera,
beco naustra calli vic hire
da nao aslalli
si ne avrazas nao culapi naustra
calli si noi avrazam malustis naustri,
si na noi razdos pe noi an belluros,
ci ne thenem de vel rillo.
An onoma, a Tato, a Son
Si a Issos Rhaer. Amin.

(Teofil a făcut iarăşi semnul crucii, iar ceilalţi, uimiţi de figura transpusă a lui Iulius, nu ştiau ce să facă, încît au închinat încă un pahar de vin din galonul existent pe masă.)

Iulius a continuat cu povestea Marelui Lup Alb, care nu era animal ci om. Iar faptul că lui Burebista i se mai spunea şi Celtoctonul, adică Nimicitorul de celţi, justifica pentru Iulius părerea de ce Carolus Lundius a scris o carte despre cel care a făcut primele legi scrise ale acestor locuri. Şi ar mai fi continuat să spună tot felul de lucruri ciudate care treceau pe lîngă urechile celor de faţă ca vîntul, dacă nu i-ar fi apărut pe frunte un punct roşu luminos, care tremura şi se mişca pe toată suprafaţa acesteia, făcîndu-i pe asistenţi să-l urmărească cu atenţie şi foarte miraţi. Teofil ştia de unde vine acea lumină şi zîmbea, fără a-l determina pe Iulius să facă vreun gest, aşa cum mai făcuse atunci cînd pupila lui, Eleonora, din dormitorul lor, din pat, îndrepta pistolul spre fruntea acestuia, aşa cum făcuse acum, fixînd prin linia de miră punctul roşu în care ar fi urmat să trimită glonţul. Îi plăcea să se joace şi aşa şi pentru că Iulius abia de şi-o revendicase din braţele mamei ei, pînă nu de mult amanta lui oficială, o lăsa să-şi ducă pînă la capăt toate mofturile iscate din mintea de copil a acesteia. Numai Teofil ştia povestea lor şi ştia, aşa cum şi eu am ştiut, că relaţia lor, deşi va merge foarte bine un timp, se va termina trist.

** Capitolul 8 din romanul cu acelaşi titlu, în lucru*

Teofil îşi revenise, pentru că înainte de a veni la Iulius cu grupul de dansatori pentru a-i aduce aminte de casa de departe, tocmai ţinuse în faţa enoriaşilor, mult mai mulţi la număr şi din cauza grupului prezent din ţară care în primele zile ale Crăciunului a umplut sala socială a bisericii, slujba închinată Întîiului Mucenic, Sfîntul Arhidiacon Ştefan, şi nu dorea să audă acum tot felul de digresiuni pe marginea naşterii lui Iisus, aşa cum a fost cea cu asemănarea dintre Apollon, un zeu păgîn, şi Iisus, Fiul lui Dumnezeu.

Nicolae Coande

Adevăr sau Caritate?
(încă o poveste despre întoarcerea religiei)

În acest volum cardinal pentru gândirea sa ulterioară, Rorty anunţa „moartea” Filosofiei susţinând că antifundaţionalismul este noua provocare ce se deschide în faţa filosofiei. Prin urmare, trebuie să depăşim acea epocă în care credinţa „naivă” în adevăr ne impunea automat exigenţa formulării unor justificări pentru propoziţiile noastre.

Într-un articol anterior, pe tema „morţii lui Dumnezeu” în viziunea unor postheideggerieni, ca Gianni Vattimo (pe urmele lui Nietzsche), dar şi a altor gânditori contemporani, remarcam, în siajul acelei *slăbiri* a gândirii, a filosofiei, dar şi a teologiei, faptul că postmodernismul nu lichidează creştinismul, aşa cum am fi tentaţi să credem, ba chiar anunţă „întoarcerea religiei”. Chiar dacă acest come-back trebuie filtrat prin ceea ce s-a numit interpretare, prin depăşirirea metafizicii, a „ieşirii din jocul puterii”. (G. Vattimo, *O rugăciune pentru tăcere*, în vol. *După moartea lui Dumnezeu*, Ed. *Curtea Veche,* 2009). Însă nu doar Vattimo s-a arătat preocupat de „autoconsumarea” fiinţei obiective, de acea mult discutată dispariţie a centrului (cu concluzia scandaloasă *Dumnezeu a murit*). Dialogurile sale filosofice cu Richard Rorty şi cu Rene Girard merită toată atenţia.

Interesat iniţial de metoda analitică, dar şi de pragmatismul lui John Dewey, Richard Rorty va face la maturitate analiza celor mai importanţi reprezentanţi ai filosofiei europene din secolul XX, de la Martin Heidegger la Michel Foucault şi Jacques Derrida, într-un demers amplu care viza anti-fundaţionalismul filosofic al secolului trecut. Acest pas este rememorat, cu ironia şi luciditatea caracteristice autorului, în eseul memorialistic *Troţki şi orhideele sălbatice* (în *Cultura*, noiembrie, 2010, traducere Lia Boangiu): „Cam 20 de ani după ce am decis că dorinţa tânărului Hegel de a renunţa să încerce pentru eternitate, şi să fie pur şi simplu copilul timpului său, a fost răspunsul potrivit la deziluzia de Platon, m-am trezit fiind atras din nou de Dewey. Dewey îmi părea acum un filosof care învăţase tot ceea ce Hegel avea de spus despre cum să eviţi certitudinea şi eternitatea în timp ce te imunizezi împotriva panteismului luându-l pe Darwin în serios. Redescoperirea lui Dewey a coincis cu prima mea întâlnire cu Derrida (pe care i-o datorez lui Jonathan Arac, colegul meu de la Princeton). Derrida m-a condus înapoi la Heidegger, iar eu am fost surprins de asemănările dintre criticile lui Dewey, Wittgenstein şi Heidegger la adresa cartezianismului. Subit lucrurile au început să se aşeze. Am crezut că vedeam o modalitate de a îmbina criticismul la adresa tradiţiei Carteziene cu historicismul quasi-hegelian al lui Michel Foucault, Ian Hacking şi Alasdair MacIntyre. Am crezut că puteam integra toate astea într-o poveste quasi-heideggeriană despre tensiunile cu platonismul.”

În urma acestei „mici epifanii” (expresia aparţine autorului), Rorty a scris *Filosofia şi oglinda naturii*, carte publicată în 1979, apărută în româneşte în anul 2000. Practic, de aici se desfăşoară mai departe temele pe care le va urmări pe parcursul tuturor scrierilor sale. În acest volum cardinal pentru gândirea sa ulterioară, Rorty anunţa „moartea” Filosofiei susţinând că antifundaţionalismul este noua provocare ce se deschide în faţa filosofiei. Prin urmare, trebuie să depăşim acea epocă în care credinţa „naivă” în adevăr ne impunea automat exigenţa formulării unor justificări pentru propoziţiile noastre. Filozoful american a tratat în această carte subiecte ca problema minte-trup, controversele din filosofia limbajului despre adevăr şi sens, filosofia kuhniană a ştiinţei articulând, după mărturisirea sa, un „anti-platonism istoricist”: „Cele mai importante curente în filosofia secolului douăzeci au fost anti-esenţialiste. Aceste curente au luat în derâdere ambiţiile devoltărilor filosofice precedente, pozitivismul şi fenomenologia, pentru a proceda la ceea ce Platon şi Aristotel speraseră să ajungă – să separe aparenţele schimbătoare de realul statornic, ceea ce era doar contingent de ceea ce era în mod adevărat necesar. Exemplele recente ale acestui cal de bătaie sunt *Limitele filosofiei* de Jacques Derrida, *Atitudinea empirică* de Bas van Fraassen. Aceste cărţi stau pe umerii lui Heidegger, cel din *Fiinţă şi timp*, a lui John Dewey, din *Reconstrucţia filosofiei*, a lui Wittgenstein, din *Investigaţii filosofice*. Toate aceste cărţi anti-esenţialiste ne îndeamnă să ne eliberăm de vechile distincţii greceşti dintre aparent şi real, necesar şi contingent” (eseul *Anticlericalism şi ateism*, traducere de Marius Jucan). Rorty a vizat critic ceea ce Heidegger numea tradiţia onto-teologică, susţinând că „filosofia nu este ceva la care oamenii se angajează dintr-un sens înnăscut al mirării, ci mai degrabă o activitate înspre care sunt forţaţi atunci când întâmpină dificultăţi în a împăca vechiul cu noul, imaginaţia strămoşilor lor cu a contemporanilor mai întreprinzători.” De aceea, crede el, „filosofia devine importantă în cultură abia atunci când lucrurile se destramă [...], când revoluţii se anunţă la orizont.” Tot astfel şi cu religia, pe care clerul o poate manipula politic, un lucru nesănătos pentru credinţa însăşi şi pentru societăţile democratice: „Din punctul nostru de vedere, religiei nu i se pot aduce obiecţii atâta vreme cât este o chestiune ce aparţine sferei private – atâta timp cât instituţiile ecleziastice nu încearcă să ralieze pe credincioşi înapoia unor proiecte politice, atâta timp cât credincioşii şi necredincioşii sunt de acord să urmeze conduita de a trăi şi de lăsa şi pe alţii să trăiască.” (*Anticlericalism şi ateism*). În acest sens, ne amintim de vesela, dar şi serioasa definiţie dată de Gianni Vattimo fericirii: „Fericirea înseamnă etica plus regulile de circulaţie”!

În *Contingenţă, ironie şi solidaritate*, Rorty propune o viziune ce-şi are originile în filosofia lui Nietzsche, dar pe care o reinterpretează şi o ilustrează cu exemple literare. Cartea aceasta pleacă de la o nemulţumire exprimată de el în acelaşi eseu autobiografic citat: „Dar nu atinsesem nici una dintre întrebările care m-au făcut să citesc filosofie în primul rând. Nu eram mai aproape de viziunea singulară pe care, în urmă cu 30 de ani, plecasem la colegiu să o găsesc. Încercând să îmi dau seama ce nu mersese cum trebuia, am decis gradual că întreaga idee de a cuprinde realitatea şi justiţia într-o singură viziune fusese o greşeală – că urmărirea unei asemenea viziuni a fost precis ceea ce l-a făcut pe Platon să greşească. Mai precis, am decis că numai religia – numai o credinţă nonargumentativă într-un părinte surogat care, spre deosebire de părintele meu real, întruchipa dragostea, puterea şi justiţia în egală măsură – putea realiza trucul pe care Platon îl voia reuşit. De vreme ce nu-mi puteam imagina să devin religios, şi într-adevăr devenisem din ce în ce mai secularist, am decis că speranţa de a obţine o viziune singulară devenind filosof fusese metoda de scăpare a unui ateu auto-deceptiv. Aşa că m-am decis să scriu o carte despre ceea ce ar putea fi viaţa intelectuală dacă am reuşi să renunţăm la încercarea platonistă de a cuprinde realitatea şi justiţia într-o viziune singulară”. Autorul însuşi a descris ideea de bază a cărţii sale: „Nu e nimic sacru în legătură cu universalitatea ce face ceea ce este în comun automat mai bun decât ceea ce nu este în comun. Nu există un privilegiu automat al unui lucru de care poţi convinge pe toată lumea să-l accepte (universalul) deasupra a ceea ce nu poţi (idiosincraticul). Asta înseamnă că faptul că ai obligaţii faţă de ceilalţi (să nu îi agresezi, să li te alături în încercarea de a detrona tiranii, să îi hrăneşti atunci când sunt înfometaţi) nu presupune şi că ceea ce împarţi cu alţi oameni este mai important decât orice altceva. Ceea ce împarţi cu ei, când eşti conştient de asemenea obligaţii morale, nu este, am argumentat eu în *Contingenţă*..., «raţionalitate» sau «natură umană» sau «paternitatea lui Dumnezeu» sau «o cunoaştere a Legii Morale», sau orice altceva în afară de abilitatea de a simpatiza cu durerea celorlalţi. Nu există un motiv anume să aştepţi ca sensibilitatea ta la acea durere şi iubirile tale idiosincratice să poată încăpea într-o valoare generală despre cum totul se potriveşte împreună.”

Rorty îşi bazează afirmaţiile pe câteva „teze” pe care le susţine şi le dezvoltă neîncetat. Pe scurt: filosofii nu au cunoştinţe tehnice independente, ci doar povestiri care pot fi folosite pentru a completa sau sprijini alte povestiri; fiindcă filosofia este văzută ca „poveste despre poetizare şi progres“, nu a reuşit să fie independentă şi ne-metaforică, să ofere explicaţii universal-valabile, de aceea ar trebui tratată ca gen literar. El se declară quietist, minimalist şi îi repugnă „statutul ontologic“ al limbii, la care fac apel constant adepţii vechii metafizici. Nu există discurs favorizat despre lume, ci discursuri „ajustate“ la lume, care participă în aceeaşi măsură la cunoaştere, fie că sunt literare, istorice, ştiinţifice sau ale oricărui meseriaş care vorbeşte despre meseria în care excelează. Pentru Rorty, cunoaşterea obiectivă nu este apanajul unor anumite discursuri, în timp ce altele ar fi lipsite de această posibilitate. Problemele tradiţionale ale metafizicii şi epistemologiei sunt neglijabile, în opinia sa, pentru că nu au o funcţie socială. Vocabularul acestora este îndepărtat de ceea ce trebuie cu adevărat să îl preocupe pe om: „Adevărul şi cunoaşterea sunt o problemă de cooperare socială, iar ştiinţa ne dă mijloacele să ducem la bun sfârşit proiectele sociale mai bine decât în trecut. Dacă sau când cooperarea socială este ceea ce doriţi, conjuncţia dintre ştiinţă şi simţul comun al zilei este tot de ceea ce aveţi nevoie. Dar dacă doriţi altceva, atunci religia, care a fost îndepărtată din arena epistemică, o religie care priveşte problema teism vs. ateism ca neinteresantă, poate fi tocmai ceea ce se potriveste singurătăţii voastre.” (*Anticlericalism şi ateism*).

În acest punct al gândirii sale, Rorty evidenţiază rolul jucat de gândirea filosofică a lui Gianni Vattimo structurată în jurul conceptului de *gândire slabă*. Filosoful italian consideră că secularizarea, departe de a fi văzută ca o trăsătură oponentă faptului religios şi credinţei, este, mai degrabă, „o trăsătură constitutivă a experienţei religioase autentice”. Rorty se delimita amical de concepţia lui Vattimo doar în măsura în care percepea diferit timpurile în care sacrul se manifestă: „Diferenţele mele de păreri cu Vattimo se limitează la capacitatea sa de a privi un eveniment trecut ca unul sacru, şi percepţia mea potrivit căreia sfinţenia rezida doar într-un viitor ideal.” În eseul tradus de Marius Jucan, filosoful american îşi pune nădejdea în reinventarea sacrului într-un anume viitor, chiar dacă afirmă că nu ştie când şi cum se va produce aşa ceva: „Semnificaţia pe care o acord eu sacrului, în măsura în care deţin una, este legată de speranţa ca într-o zi, în orice mileniu de-acum încolo, urmaşii mei îndepărtaţi vor trăi într-o civilizaţie globală în care iubirea va fi în mare măsura unica lege.” Pentru ca aşa ceva să se întâmple ar trebui ca oamenii să conştientizeze natural ceva de genul celor spuse de A. Whitehead despre însemnătatea „puterii” lui Iisus Hristos: „Viaţa lui Hristos nu este o manifestare a puterii stăpânitoare. Slava sa este pentru cei care o pot discerne şi nu pentru lume. Puterea sa stă în absenţa forţei.” Dar ştim, de la Rene Girard, că sacrul este legat de „sacrificiu”, acel moment unic, violent în care victima este scoasă din mulţime şi oferită puterii divine, tocmai în numele puterii mulţimii. Or, după acelaşi Girard, „religiile arhaice au existat vreme de cincizeci de mii de ani… fiind nişte forme precreştine, de creştinism «ratat», tocmai fiindcă credeau în vinovăţia victimei şi nu îi recunoşteau

eseu

inocența. Creștinismul dezvăluie această greșeală, afirmă că aceste victime sunt nevinovate, așa cum Iisus e nevinovat” (Rene Girard, Gianni Vattimo, *Adevăr sau credință slabă?*, Ed. *Curtea Veche,* 2009).

Rorty, care este mai puțin interesat de așa ceva, ci, dimpotrivă, tocmai de puterea prea apăsată a clericalismului, este de acord întru totul cu poziția lui Vattimo în ceea ce privește relația incertă dintre religie și adevăr, acel adevăr ultim, fundamentalist, postulat de teologiile sau filosofiile tari: „Vattimo înlătură încercarea de a conecta religia de adevăr, și prin urmare nu găsește vreun sens unor noțiuni precum «adevăr simbolic», «adevăr emoțional», «adevăr moral». Cum, de altfel, nu găsește nicio aplicare pentru ceea ce numește (într-un fel greșit, după părerea mea), «teologia existențialistă» – încercarea de a face religiozitatea un fapt de a fi salvat de Păcat prin inexplicabila grație a unei divinități cu totul alta decât omul.”

De altfel, Vattimo este adeptul acelui viitor religios în care caritatea va fi perla credinței, a „esenței revelației creștine”: „Așa cum văd eu lucrurile, creștinismul se deplasează într-o direcție ce nu poate decât să-și ușureze ori să-și slăbească încărcătura morală în favoarea carității moral-practice… prin această transformare, în cele din urmă, iubirea va înlocui adevărul […] Viitorul creștinismului, precum și cel al Bisericii este acela de a deveni o religie a iubirii pure… Iubirea este prezența lui Dumnezeu.” (G. Vattimo, *Spre un creștinism nonreligios*, în vol. *După moartea lui Dumnezeu*, autori John D. Caputo, Gianni Vattimo).

După cum lesne se poate intui, Vattimo preferă „adevărul” revelațiilor pauline, din *Epistola către Corinteni*, acelui „adevăr onto-teologic” al teologiei tradiționale și al metafizicii. Să mai citim o dată, împreună, spusele vechi ale Apostolului Pavel, ca pe o poveste pe care o auzim dincolo de filosofie: *„De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător. Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt. Și de aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii - se vor desființa; darul limbilor va înceta; știința se va sfârși; pentru că în parte cunoaștem și în parte proorocim. Dar când va veni ceea ce e desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desființa. Când eram copil, vorbeam ca un copil, simțeam ca un copil; judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului. Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu. Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea.*”

Adrian Alui Gheorghe

PĂLĂRIILE VORBITOARE

Am fost tentat și împins de conjuncturi să văd, recent, un spectacol de circ, într-un oraș de provincie. În cortul mare, după o publicitate zgomotoasă prin oraș, nu erau prezente mai mult de șaizeci, șaptezeci de persoane, răsfirate pe rînduri, lucru care dădea și mai tare impresia de teatru pustiu. După ce o tobă și un animator au anunțat începutul “maaaarelui spectacol”, un clovn a apărut ca să încălzească atmosfera. S-a rostogolit, împiedicîndu-se de umbra unui stîlp de susținere. Și-a scos pălăria de pe cap în fața publicului, dar pe cap i-a rămas o pălărie asemenea; a scos-o și pe aceasta, pe cap i-a rămas o alta, și așa mai departe pînă la o duzină de pălării. Scena a plăcut, aplauzele răzlețe ale publicului risipit prin arenă au subliniat reușita și ineditul situației. A scos flăcări din buzunar, din gură, din urechi. A scăpat o bilă pe gît, a scos-o pe mînecă. Apoi, vîrf de spectacol, a simulat stoarcerea unei pleoape, vreo jumătate de litru de lacrimi s-a scurs pe rumegușul arenei. Spectacolul mă prinsese, recunosc. Era nostim. Și pentru că o bucurie, o uluire sau măcar o curiozitate trebuie împărtășite, am dat un ochi spre ceilalți participanți la “taina spectacolului”. Erau mai mult puști, unii însoțiți de bunici sau părinți. Și, în general, se ocupau cu altceva decît cu “absorbirea” spectacolului. Unii scriau mesaje pe telefon; alții ascultau muzică la căști, bîțîindu-se în ritmul muzicii, privind absenți spre măscăriciul care își forța limitele artei sale; alții priveau fără pic de amuzament pe față, de parcă ar fi așteptat să treacă timpul; iar alții căscau de-a dreptul. Puțini erau cei care priveau cu interes spectacolul, imberbii și cei cărora secvențele prezente le reanimau amintiri. Un soi de autism plutea peste sală. Era un spectacol trist iar tristețea aceasta mi s-a impregnat în carne, a făcut întuneric în inimă. M-am întrebat dacă și clovnul știa asta, dacă o simțea. Cînd a sunat primul telefon mobil, îndelung și cînd a început o conversație destul de sonoră despre o întîlnire ratată, am părăsit arena. Afară, mai mult, era o lume care habar nu avea că în cort un clovn stoarce lacrimi dintr-o pleoapă searbădă.

M-am întrebat, apoi, dacă scriitorul român (*și de aiurea?*) nu e în postura acelui clovn, într-o arenă cu autiști. Pentru cine mai scrie autorul român? Pentru cititori? Cititorii au devenit un orizont îndepărtat, rarefiat, inconsistent. O dovedesc tirajele cărților, chiar a celor considerate „sigure”, care nu depășesc ordinul sutelor.

Scrie, în acest caz, scriitorul român pentru susținerea culturii naționale vii? Dar politicile culturale naționale nu iau în calcul nici cît negru sub unghie promovarea culturii de azi, promovarea literaturii originale, slabele semnale care se mai dau pe ici, colo nu fac decît să demonstreze indiferența și disprețul. Poate își asumă scriitorul român o predestinare, o misiune în pustiu, precum un călugăr care părăsește gălăgia socială pentru a dialoga cu vocile sale interioare? Poate scriu scriitorii români pentru o glorie postumă care să le demonstreze că „au avut dreptate”? Dar asta nu-i decît pariul pentru o întîlnire fizică cu o „fata morgana” care se ițește în deșertul societar.

Scriitorul român a ieșit din comunism cu un oarecare prestigiu. Și asta datorită faptului că într-o perioadă *concentraționară*, de dictatură, părea să poată simula destul de convingător libertatea. Pentru că o simulare a fost și nu libertate! Atîta timp cît erai liber doar în pat, cînd visai parțial color sau la masa de scris în care cenzorul din tine veghea ca să nu depășești prea mult limitele permise de sistem, nu poți vorbi de libertate. Liberi au fost, poate, doar cei care nu au scris nimic, care au însăilat cu degetul pe luciul apei propriile viziuni. Deși și ratarea destinului celor care au încercat nesupunerea făcea parte din planul de controlare a culturii. Și cei care au scris, fără să facă ideologie fățișă și cei care nu au scris nimic, încercînd să se apere, au fost parte în planul de supunere a culturii vii, de manipulare, de sufocare a libertății.

Dar prestigiul scriitorului român s-a pierdut în hățișurile „democrației originale”, în jungla intereselor, a falselor valorizări din societate.

Dacă m-ar întreba cineva, rapid, de ce au dispărut civilizațiile maya sau altele la fel de celebre, alături de nații glorioase altă dată, aș răspunde rapid că au dispărut datorită faptului că au lăsat propria cultură să piară. Dacă sufletul unei societăți e cultura acelei societăți, e clar că un trup decerebrat și fără sensibilitate dispare iremediabil. Nația română pare să fie pe această pantă, a pierderii identității culturale, a „aneantizării” propriului suflet.

Se motivează (de către „politicieni”) constant că „e criză” și în vreme de criză toți trebuie să fim tinichigii, salahori, agricultori, să lăsăm deoparte fanteziile și visele alambicate, să ne înfigem picioarele adînc în pămînt, să tragem aer în piept și să ne dumirim pe ce lume trăim. Și în vreme de criză primul lucru pe care trebuie să-l tăiem dintre priorități e visul. Sau cultura.

Tăiem din banii pentru cărți, pentru spectacole, pentru muzică, pentru pictură.

Să ne întoarcem în peșteri, că e criză.

Să ne sfîșiem unii pe alții, că e criză.

Să ne spălăm creierele, că e criză.

Să ne disprețuim propria istorie, că e criză.

Să ne fie rușine că sîntem normali, că e criză.

Eventual am putea să spunem chiar că din cauza culturii, a sentimentului național agățat de creier și inimă patinăm acum în gol, că dacă nu ne pierdeam vremea cu visatul, cu înmuiatul inimilor cu păguboasa artă, cu patriotismul bine izolat în cartea de istorie, acum eram mai grași, mai plini de bani, mai prosperi, ca orice ființă decerebrată care emană fericire din plin. Și care e scopul vieții de azi pe mîine, dacă nu fericirea?

Politicile și politicienii noștri ar putea considera talentul o boală, o infirmitate, consemnate în „nomenclatorul bolilor” și i-ar trece pe artiști la ajutoare sociale minime, ca pe orice olog și în felul acesta le-ar închide gura.

Pictură? Dar avem în muzee, ce ne mai trebuie alta.

Literatură? Dar avem din plin în biblioteci, ce ne mai trebuie cărți noi.

Muzică? De ce ne trebuie orchestre cu treizeci de violoniști, cînd o vioară și un țambal sau o orgă electronică pot să acopere efortul a zeci de artiști ai sunetelor?

Nu avem autostrăzi în România pentru că artiștii nu se implică.

Nu avem o justiție în România pentru că scriitorii inventează lumi care se interferează cu lumea noastră reală și o conturbă.

Nu avem industrie în România pentru că pictorii au deturnat exporturile României din cele cu produse practice, în cel cu opere de artă. E greu să fii politician „pragmatic” în România de azi când ai de a face cu „elemente” care țin cu tot dinadinsul să promoveze „nebuniile” lor, să creadă că societatea mai are nevoie de artă, cînd „nostalgicii cititului” stau cu ochii țintă pe o pagină de carte, în loc să scruteze cu ochii în zare cotațiile de la bursă.

Reiau o propunere mai veche (oare chiar ar fi posibil?), aceea de a declanșa o grevă a scriitorilor din România care să se desfășoare timp de o lună. Ce ar presupune o asemenea grevă? O lună fără manifestări literare, fără apariția revistelor de cultură, fără tipărirea cărților autorilor români în viață. O lună măcar! Dacă nu va fi observată lipsa cărților de pe piață și a scriitorilor din viața publică, înseamnă că și așa prezența lor era inutilă. Pentru că scriitorul român e în postura legendarului muncitor japonez care muncește la un moment dat fără salariu, fără normă, doar ca fabrica în care trudește să supraviețuiască. Adică scriitorul român își pierde nopțile, zilele, viața scriind fără niciun fel de plată din partea Culturii Naționale pe care o servește, revistele de cultură nu plătesc niciun sfanț pentru rezultatele insomniilor creatoare. Premiile literare, cu titulatura de “naționale”, sînt niște biete sume care nu acoperă mai nimic din cheltuielile de supraviețuire ale unui om. Dar pe cînd japonezul (legendar) harnic și darnic face munca de pomană un sezon, scriitorul român o face de bune decenii încoace cu un eroism care, de la un moment încolo, frizează, în accepția comună, patologicul.

(Din volumul „Contribții la estetica umbrei”, în pregătire la Editura Tracus Arte)

...politicile culturale naționale nu iau în calcul nici cît negru sub unghie promovarea culturii de azi, promovarea literaturii originale, slabele semnale care se mai dau pe ici, colo nu fac decît să demonstreze indiferența și disprețul. Poate își asumă scriitorul român o predestinare, o misiune în pustiu, precum un călugăr care părăsește gălăgia socială pentru a dialoga cu vocile sale interioare? Poate scriu scriitorii români pentru o glorie postumă care să le demonstreze că „au avut dreptate”?

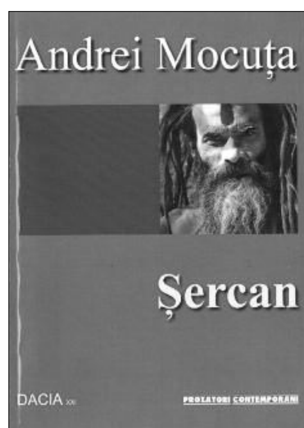

Spectacolul literaturii

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Povestirile orientale ale lui Andrei Mocuţa

Tânărul autor Andrei Mocuţa este un caz singular în cadrul generaţiei celei mai tinere de prozatori. Nu doar că nu scrie romane mizerabiliste, jurnale de – scuzaţi! – WC, şi nici voit/nevoit texte dezlânate şi incoerente sub umbrela postmodernismului, dar el a ales o cale care pare interzisă congenerilor săi: scrie parabole cu acţiune într-o lume vag orientală şi adesea atemporală. Ceea ce nu înseamnă că e vreun tradiţionalist sau conformist. Nici pe departe. Autorul are verb vioi, are un umor special, subtil răspândit prin text, are ştiinţa scrierii concis rotunjite, a concentrării textului. Este ceea ce se observă încă de la început în volumul *Şercan* (Editura *DACIA XXI*, 2012, cu o prefaţă de Petru M. Haş), deja al treilea volum după *Povestiri din adânci tinereţi* (2006) şi *Porcilator* (2009).

Cartea este un fel de roman în şapte părţi, un roman din scurte povestiri (de o pagină, în medie), cele şapte părţi fiind legate între ele de un subţire fir roşu, cam cum sunt legate cărţile lui Moise din *Vechiul Testament*. Astfel, Şercan este un umil individ din tribul Sher Khan, individ locuit de Hua Chi, un sfânt budist, sfânt care înainte de Şercan îl locuise pe Altan, zis Lamă Tăioasă, un tiran mongol care l-a tăiat ca pe o oaie pe invincibilul rege Temujin şi aşa mai departe… Povestirile (orientale) din prima parte sunt poate cele mai frumoase ale cărţii, aici autorul lăsând să i se ghicească maestrul în persoana Margueritei Yourcenar. De pildă, pictorul călugăr Zanzabar este închis în fundul unei temniţe, urmând să fie decapitat. Dar rezolvarea poveştii e ca-n Yourcenar, în care arta orientală şi realitatea se suprapun până la confuzia totală: „Călugărul a cerut, ca ultimă favoare, să i se pună la dispoziţie unelte de pictat pentru a-şi săvârşi ultima operă. A desenat pe peretele temniţei ţinutul de unde venea, inclusiv muntele, pădurea şi râurile. După ce a terminat, s-a apropiat de o cărare care se pierdea în văzduh. A pornit pe cărare, s-a afundat în peisaj şi s-a făcut tot mai mic. A doua zi, când au intrat în temniţă, nu l-au mai zărit, iar peisajul a dispărut, lăsând peretele gol”.

De altfel, hotarul dintre imaginar şi real se disipează adesea, Andrei Mocuţa spulberându-l cu plăcerea lui vădită de a povesti viaţa de-a mirărilea a lui Şercan, din copilărie până la tinereţea parcă veşnică. Multe întâmplări sunt povestite la modul burlesc şi suprarealist: vd. *Omul-glob* sau *Obiecte rotunde*, în care Şercan înghite obiecte rotunde indiferent de mărimea lor, pornind de la o minge de ping pong, până la globurile pământeşti de la ora de geografie, la vârsta de opt ani Şercan ajungând să înghită jumătate din planetă, devenind astfel „omul-glob”. Şercan este metamorfozat fără mari chinuri narative în profet, tiran, scriitor, chiar filosof, creatorul filosofiei degetului supt – aici Andrei Mocuţa având un umor nebun.

În toată această carte, există şi o anume poezie scrisă cu un amestec de seninătate şi candoare: „Aap trebuie să fi mâncat singur o duzină de prăjituri. Nu a mai fost văzut niciodată mâncând atâtea plăcinte calde, iar Thembi a mâncat şi mai multe decât Aap. A fost un spectacol în toată cinstea. Oricât de calde le-ar fi mâncat, plăcintele gătite de Tamika nu dădeau dureri, pentru că erau gătite cu inima. Cu cât erau înfulecate mai fierbinţi, cu atât aroma inimii era mai gustoasă…”

Şercan este o carte care, dacă ar fi dezvoltată de Mocuţa, ar putea deveni o *Comedie Umană a Orientului*, o operă de o viaţă care ar consacra un autor român concurent al Şeherezadei. De altfel, însuşi autorul notează pe banda ultimei coperte, cu o undă de autoironie proprie autorilor adevăraţi: „Alegând să fiu biograful lui Şercan, bazându-mă exclusiv pe şapte poveşti nu doar neterminate, ci practic abia începute, a fost un gest de mare nechibzuinţă. Totuşi, ar fi nedrept ca aceste poveşti să nu apară, măcar de dragul speculaţiilor ce se vor ivi în momentul în care, peste câteva vieţi, se va afla că, de fapt, Şercan a fost unul din avatarurile lui Hua Chi”.

Savuroasele fragmente ale lui Nae Badiu

Tableta este un gen literar care-l prinde perfect pe Nicolae Badiu. Spre deosebire de alţi scriitori cultivatori ai genului, preţioşi şi alambicaţi, care umflă fraza cu leşinături lirice, Nae simplifică textul, reducându-l la un fragment de viaţă, la un decupaj crud, de aceea având un impact mai acut. Autorul ştie sau intuieşte că în epoca internetului, a facebook-ului şi sutei de canale de televiziune de la firma de cablu, omul nu mai are timp nelimitat să se piardă în citirea cărţilor stufoase de unde să extragă el înţelesuri mai mari sau mai mici. Badiu oferă singur cititorului esenţa a ceea ce crede el despre cotidianul pe care-l trăim cu toţii, făcând lectura plăcută, pe alocuri chiar savuroasă. E ceea ce face în volumul *România care contează* (*Euro Press*, 2012).

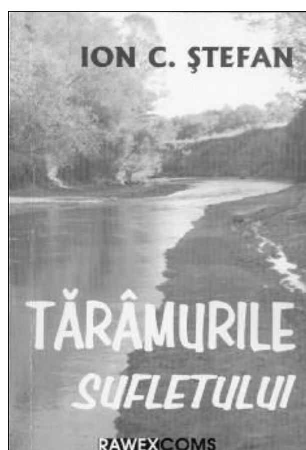

Găsim într-un capitol feţele nenumărate ale societăţii capitaliste multilateral dezvoltate, şi asta nu prin antiteză cu feţele socialismului lui Ceauşescu la fel de multilateral, ci într-o blestemată continuare. Pornind de la mici pretexte concrete şi actuale, uneori chiar de la morala unor anecdote, Nae Badiu dezvăluie tarele neamului, trăsăturile care ne definesc de-a lungul istoriei şi astea filtrate prin turnesolul bunului-simţ, condiţie sine qua non a acestui tip de literatură. Dar autorul nu este un sceptic ca mine, ba chiar e optimist, e adevărat că nu rupt de realitate şi nu de azi pe mâine, ci pe termen lung. Ceea ce, până la urmă, e reconfortant. Aş mai zice că e şi patriot, dacă noţiunea mai reprezintă ceva la 2012. Dar nu unul care înşiră vorbe frumoase, ci unul lucid: „luminiţa este, evident, la capătul tunelului prin care trecem cu toţii. Şi acum stau şi mă întreb… Cum o să arate în final capitalistul de tip nou, generat de melanjul comunistului frustrat, cu îmbogăţitul de peste noapte, parvenitul postdecembrist? Mi-e teamă că ne vom confrunta cu o generaţie de mutanţi, care va da peste cap previziunile sforarilor de vremuri…, depăşiţi de situaţia creată…” De altfel, în prefaţă, Alex Ştefănescu notează: “Nicolae Badiu reacţionează, prompt, inteligent, sarcastic, la tot ce se întâmplă în România. Fire participativă, cheltuieşte din propria lui fiinţă încercând să schimbe starea de lucruri. Textele sale transmit cititorului ceva din această intensitate a trăirii dată mereu la maxim”.

Un capitol separat cuprinde maxime, sentinţe, reflecţii. Badiu este profund credincios, el dorindu-ne “Să fim vecini cu Dumnezeu!”, sugerând că atunci când te afli în apropierea lui Dumnezeu nu poţi greşi prea mult, fiind ocrotit de spiritul divin. Chiar şi în aceste maxime, Nae nu înşiră mai deloc certitudini personale, ştiind mai curând să pună întrebări, chiar dacă uneori retorice sau cu vreun răspuns indus: „Trupul modelează spiritul? Invers? În ce măsură? De ce e limitat timpul trupului? Cine mărgineşte timpul trupului? Veşnicia spiritului? Neantul? Nimicul? Începutul?”

Nae Badiu este autorul câtorva cărţi de editoriale, tablete de actualitate, articole publicate iniţial în ziarele pe care le-a condus. Cu această carte, însă, el face trecerea nonşalantă de la publicistică la literatură propriu-zisă.

Carte nouă

■ **Ion C. Ştefan – *Tărâmurile sufletului***

(*Rawex Coms*, Bucureşti, 2012), versuri, cu un Cuvânt înainte de Radu Cârneci. Versuri nostalgice, uşor sentimentale, versuri de dragoste frumoase în adevăratul sens al cuvântului: „Amândoi, în cercuri de soare,/Alunecăm printre bucurii!//Un răsărit peste obraz/Ca o aripă uşoară.//Limpezirea noastră, în oglinzi -/Un joc de-a amestecul destinelor.”

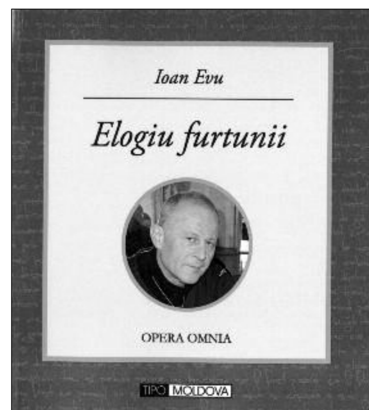
■ **Nicolae Panaite – *Purpură şi iarnă***

(Editura *DACIA XXI*, 2012). Antologie de autor, o selecţie din cele şapte volume ale lui Panaite publicate între 1981 şi 2010. Citām aici un poem creştin care-l reprezintă pe poetul de la Iaşi, cel care nu vede idei, ci verbe: „prin lut şi cer/prin întuneric şi sânge/văd verbe cum ies/din gramatici pe cruce//şi ziua e grea/ca o femeie ce naşte/El va veni/El era/în lagărul lumii mai e Paşti”.

■ **Ioan Evu – *Elogiu furtunii***

(*TIPO MOLDOVA*, 2012, Colecţia OPERA OMNIA, Poezie contemporană). Cunoscutul poet hunedorean şi-a strâns în această antologie de autor ce are mai reprezentativ din cele zece volume publicate până acum. De remarcat poemele cu tematică socială, precum această *Doină de reformă*: „puneţi taxă pe izvoare/pe zăpezi pe cer pe tril/dijmuiţi cât se mai poate/traiul omului umil//contabilizaţi căldura/şi procentele de frig/indexaţi adâncitura/găurilor din covrig//trageţi-vă limuzine/şi piscine vile angro/daţi-ne talk show pe pâine/şi noi generaţii Pro//teletexte telecabluri/de popor teleghidat/ca într-o telenovelă/cu finalul emanat…” Volumul conţine şi note biobliografice ale autorului, precum şi referinţe critice despre poezia sa.

lector

O nuvelă realistă scrisă de un miner

Petre Braiţ era în anii '90 adjunctul lui Miron Cozma, cel supranumit în bășcălie „luceafărul huilei", pentru poeziile de amor pe care le scria în închisoare pentru iubita lui Marinela din libertate. Dar Petre Braiţ nu era un belicos, precum liderul minerilor din Valea Jiului, ba fiind de o remarcabilă bună-cuviinţă. Petre Braiţ a organizat în Valea Jiului, în tandem cu poetul Marian Boboc, câteva ediţii ale festivalului literar „Aici ne sunt visătorii", festival care se întindea pe cinci zile şi la care participau scriitori de primă mână, de la Mircea Dinescu şi Nicolae Prelipceanu, până la George Vulturescu şi Florin Iaru, de la Tudor Octavian şi Liviu Antonesei până la Nicolae Oprea şi Mircea Bârsilă sau Aurel Pantea, Vasile Gogea, Ioan Lascu, Ioana Dinulescu, Gheorghe Izbăşescu etc. În acea perioadă a fost restaurată şi inaugurată Casa memorială I. D. Sârbu, după cum acolo, la Petroşani şi Petrila, s-a declanşat posteritatea prodigioasă a lui I. D. Sârbu, prin colocvii şi prin punerea la cale a editării manuscriselor sale de sertar. Ei bine, generosul amfitrion al festivalului din Valea Jiului de la începutul anilor '90, minerul Petre Braiţ, s-a molipsit probabil de la atâţia scriitori faimoşi prezenţi acolo şi a scris o carte: *Ultimul miner din Momo-City* (*EIKON*, Cluj-Napoca, 2011), cu o postfaţă de Vasile Gogea.

Este o nuvelă în trei părţi, scrisă cu o surprinzătoare siguranţă. Sigur, autorul se arăta din anii aceia un om cultivat sau cel puţin citit, dar nu lăsa totuşi loc bănuielii că ar scrie literatură.

Preludiul este o proză-eseu, scrisă la timpul viitor(!) pentru nişte amintiri despre adolescentul Pave: „Dintre dealuri numai de el văzute va răsări o cruce strălucitoare. Şi ea va fi acolo. Pletele îi vor ascunde chipul aplecat, vântul le va mişca, dezvelind sânii ca un B răsturnat. Mâinile întinse lateral, în poftire, vor fi linii în dialog, şoldurile – paranteze…." Stil indirect liber, monolog interior, timpul viitor suplinind timpul trecut… - toate acestea sunt dovezi de ştiinţă a naraţiunii moderne.

Partea a doua, coloana vertebrală a nuvelei, ca să zicem aşa, cuprinde scene din viaţa de miner în fundul pământului din timpul dictaturii, dar şi scene civile din viaţa minerilor la o votcă, la o pălincă, la o bere. E vorba de proză realistă cu totul remarcabilă, de unde aflăm, de pildă, denumiri insolite ale sculelor minerului: tampele, picuri, ştecaize, suflătoare, lampă cu aer comprimat… Dar găsim aici şi alte cuvinte rare din activitatea minerului: foastene, forot, tropan, şlog, şteamp, racletă, craţer, râznă, rocoanţă…

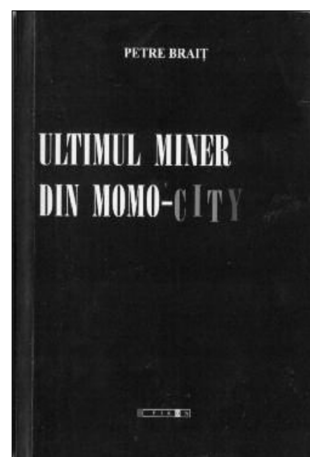
Ultima parte a nuvelei este una alcătuită din fragmente, autorul ţinând parcă să ne asigure de ştiinţa tuturor metodelor naraţiunii moderne. Este o rotunjire a cercului vieţii lui Pave, devenit între timp nea Pavel, ajuns la nivelul de jos al subzistenţei, trăind din colectarea fierului vechi şi mort „la datorie", în timp ce găsise o groapă minieră abandonată, unde se îneacă în căutarea metalului ruginit dătător de trai de pe o zi pe alta.

Vasile Gogea conchide în postfaţă:<<*Ultimul miner din Momo-City* impune un scriitor şi un univers căruia îi e, precum Faulkner, „singur stăpân şi proprietar".>> Este cea mai adecvată concluzie, la care achiesăm.

Spectacolul literaturii

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Proze de fiecare zi

George Rizescu este autorul ambiţios al unei trilogii satirice de peste o mie de pagini: *Saga lui Igor Salvache*, personaj politic tipic pentru tranziţia românească fără de sfârşit. O dată dus la bun sfârşit acest proiect, se părea/credea că prozatorul a fost epuizat de „urmărirea" personajului său şi a celor din preajma sa până-n pânzele albe. Aş! Autorul scrie acum povestiri cum ar scrie jurnal, lăsând impresia că o face uşor, facil, şi aproape în fiecare zi. Cel puţin aşa rezultă din datarea povestirilor din masivul volum *Proze scurte de sezon* (*Paralela 45*, 2012). De sezon! Mă rog, e o convenţie. Sunt proze de toată ziua, mai bine zis de fiecare zi şi de orice sezon. Şi poate că mai curând cartea se putea intitula *Schiţe şi oameni*, cam despre asta fiind vorba. Aici, Rizescu îşi trădează (şi nu prea!) vocaţia de autor satiric, în sensul că proza aceasta este scrisă în două registre total opuse.

Astfel, unele povestiri sunt pur şi simplu realiste, grave, fără pic de ironie, ba devenind uşor melodramatice, cum sunt *Gică*, *Genialul*, *Mirică*…, povestiri în care autorul pune accent pe lipsa actuală a omeniei, pe indiferenţa la durerea de totdeauna a lumii. Personajele nu beneficiază de portrete propriu-zise, ele apar instantaneu în mijlocul unui dialog şi dispar la fel după numai două-trei pagini, după ce le aflăm povestea şi după ce ele şi-au rostit replicile. Nişte actori care şi-au făcut datoria, nişte actori pe care fizic ni-i imaginăm cum vrem.

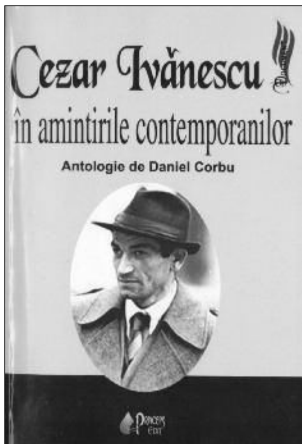
Dar George Rizescu se află cu adevărat în elementul său atunci când satirizează lumea politică, în general, dar şi preoţii, judecătorii, intelectualitatea închipuită şi găunoasă, în fond. Personajele au nume diminutivate, iar efectul comic rezultă atunci când aceste nume sunt precedate de un domnul sau doamna: domnul Vică, Nae, domnul Muci-în-freză (personaj politic străveziu mascat), domnul primar Bazaconie, părintele Drojdie, distinsa lelea Safta, părintele Şulfă, părintele Greaţă… Proza are oralitate, uneori o povestire e doar un dialog de două pagini, alteori autorul ia pe cititor martor la întâmplările povestite, i se adresează cu *Distinse domn* etc. În majoritatea schiţelor satirice, Rizescu e un Caragiale contemporan, având în comun cu autorul *Momentelor şi schiţelor* modul de a reda intriga, dialogul, creionarea unor tandemuri gen Lache şi Mache, a câte unui Mitică… Iată un început de povestire ca-n Caragiale: „În Puturoşii din Deal, sat al comunei Pleaşca, există Parohia Părintelui Panţuru, cu două biserici şi cinci sute de enoriaşi.//În Puturoşii din Vale, sat al aceleiaşi comune, există Parohia Părintelui Panţuru junior, cu trei biserici, şapte sute de enoriaşi, Cimitirul comunal şi Morga Spitalului de urgenţă.//Spitalul, aşa cum bănuiţi, se află pe raza administrativă a satului Puturoşii din Deal…//Aşa a fost trasată graniţa dintre cele două sate, încât Morga şi „avuţia" ei, adică morţii întregii comune, aşezaţi într-o aliniere disciplinată pe mesele reci de ciment brun, cad în sarcina Părintelui Panţuru junior…" Desigur, „rezolvarea" intrigii nu e neapărat ca la Caragiale. Am vrut doar să semnalez că George Rizescu nu doar constată, ca noi toţi, actualitatea lui Caragiale, dar se şi doreşte un continuator al lui, aici existând „material" narativ din belşug. În dialogurile lui se face un fel de maieutică: „…- te făcuşi deputat!... – Mă făcui… - Mai prost ca mine la generală!... – Mai prost. – Mai prost la liceu… - Mai prost! – La facultate abia ai trecut anii… -Abia am trecut… - Munca nu ţi-a plăcut niciodată… - Niciodată!... – Şi crezi că e normal, măi Costache, mă? Crezi că e normal? – Ce să fie normal, dragă, ce să fie normal? – Că te făcuşi deputat… - Cum adică, mă făcui deputat? – Aşa, bine, ce, nu eşti deputat? – Sunt, mă, sunt, dar, ce, mă făcui eu?..."

Sunt unele scurte bucăţi în acest volum care pot fi percepute mai curând ca eseuri (v. *Definiţia prostului* sau *Mitocanii* sau *Prostia ca stare de fapt*), iar unele chiar articole de presă, chiar dacă mai elevate decât ce citim noi în cotidiane, ceva între evocare, reportaj şi anchetă (v. *Pavilionul ofticoşilor*).

Carte nouă

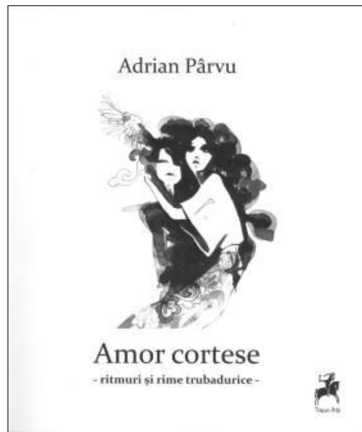
■ *Cezar Ivănescu în amintirile contemporanilor*

(*Princeps Edit*, 2012), selecţie de texte, itinerar biografic şi prefaţă de Daniel Corbu. O carte de aproape 400 de pagini în care Daniel Corbu a strâns cam tot ce s-a scris despre omul Cezar Ivănescu, dar şi despre autorul *Rod*-ului şi *Baaad*-ului, de la Liviu Antonesei, Petru Ursache şi Alex Ştefănescu până la Constantin Ciopraga, Theodor Codreanu şi Gheorghe Grigurcu, peste 50 de scriitori care l-au cunoscut pe poetul evocat. Prefaţa se numeşte *Îngerul cu armură sau destinul unui mare poet*. Volumul beneficiază şi de o semnificativă iconografie.

■ Adrian Pârvu – *Amor cortese* – ritmuri şi rime trubadurice

Coperta şi ilustraţiile interioare de Melania Ţucureanu (*Tracus Arte*, 2012). Sonete de dragoste, de amor nu de la 2012, ci dintotdeauna, sonete de poet ambetat, amorezat, sonete de marţi şi de miercuri, dar şi de joi, de toate zilele săptămânii, că-n toate e sărbătoarea iubirii, dedicate unei iubite adormite sau visătoare în pat cu baldachin, scrise cu vădită plăcere, cu pasiune, cu patimă, cu inspiraţie de iubit medieval. Să citām, spre a fi crezuţi, această *Donna angelicata*: „Poftele mă încolţeau, gata-gata/să mă sfâşie, ca o haită de câini,/te pipăiam cu o mie de mâini,/ *belissima donna angelicata*.//Aveai gustul, mirosul coaptelor pâini,/erai falsa ori adevărata/*belissima donna angelicata*,/şi te profanam cu o mie de mâini.//Iartă, sau dă-mi o uşoară pedeapsă,/pântecul şi o felie de coapsă,/gâtul prelung, omoplaţii pelini,//şi fesele albe şi umerii plini/şi glezna şi sânii şi gata,/*belissima donna angelicata*". Dacă, pe lângă frumuseţea deplină a versurilor, punem la socoteală şi frumuseţea ca obiect, că i-ar fi plăcut s-o pritocească şi unui bibliofil ca Romulus Vulpescu, cartea lui Adrian Pârvu e de pus pe raftul de sus.

D.A.D.

lector

Mircea Bârsilă

Miza pe textul impecabil

Originalitatea lui Viorel Mureşan se manifestă mai ales în orizontul imaginarului. Poemele sale, cu un pronunţat caracter cinematografic (vizual), conţin imagini şi viziuni care propun o halucinantă mistificare a realului, în regimul angoasei expresioniste ... sau în spiritul pendulării onirice între real şi ficţiunea solicitată în construirea unei „noi" realităţi – una analogă visului.

Viorel Mureşan a debutat în 1982, la Editura ,,Albatros" (prin concurs), cu placheta *Scrisori din muzeul pendulelor,* care a atras imediat atenţia asupra talentului său poetic de excepţie. Poezia ,,Ut pictura poesis" (,,Viaţa într-o casă cu nori pe tavan./ Tinerii/schimbă toată ziua umbre prin curte./Liniile curbe/au evadat din afişe:se caută/cu nelinişte/ adolescentele pe plajă./Bătrânii schimbă scântei pe un covor roşu/ fiecare ştie câte ceva despre înfăţişarea unui/bolnav incurabil. Gândurile li/se opresc deasupra covorului/o piatră albă pe o piatră albă''.) sau aceste superbe ,,mini-poeme'' (,,Scade râul/cum s-ar lăsa un animal în genunchi/la auzul săgeţii"; ,,Strig la un geam/soarele/el se face o lungă/sală de lumânări") sunt elocvente în ceea ce priveşte orientarea sa lirică din respectiva etapă. ,,Ut pictura poesis'' conţine multe dintre cele mai de seamă aspecte ale formulei poetice asumate de Viorel Mureşan: orchestrarea stării poetice, acordând atenţie oricărui detaliu, şlefuirea textului cu o răbdare de artizan şi implicarea ,,deformatoare'' în realitate, sub presiunea dispoziţiei meditative şi a unei fantezii crepusculare.

Feluritele sintagme şi versuri de genul ,,oglinzile textului'', ,,peşterile hârtiei'', ,,,cuvintele vor bate pe rând la poarta cimitirului de cuvinte'', ,,între versuri sclipesc cranii dacă-i lumină'', ce ilustrează un anumit ,,misticism livresc'' şi, respectiv, preocuparea de ,,ontologizare a cuvântului'', după cum observa Gheorghe Grigurcu, se circumscriu încercării poetului, în primele sale volume, de a ,,re-colora'', potrivit subiectivităţii sale, textualismul aflat în vogă în anii '70 –'80. Această tentaţie, care are importanţa ei în orizontul operei poetice a lui Viorel Mureşan, s-a prelungit în lungul anilor. *Pietrele nimicului (*Dacia Cluj-Napoca, 1995) conţine poezii intitulate ,,(Adverbul)'', ,,(Verbul)'', ,,(Interjecţiile)'', ,,(Substantivul)'' – din care cităm: ,,am venit la tine să exersez arta descrierii: /numele/doar numele e/ca lumina atârnând de lună'').

Adevăratul centru al poeziei sale se află în textele în care se mizează pe glisarea concretului de la obiectiv spre corelativul său figurat, de tip expresionist sau chiar fantast, bizar şi a cărui realitate există doar în limbaj:,, eram aproape de vâsle gata să trag timpul în mare/în locu-i să ne rămână doar mâinile încercuite de sânge/ca pe un perete de şcoală/greşelile ortografice//peştii printre coastele noastre se jucau cu stelele şi cu peştii din/ cer/ ambarcaţiuni cu lumină trimisă de morţi''(în *Lumina absentă*, Paralela 45, 2000, p 73).

La baza formulei lirice a lui Viorel Mureşan, formulă ce se deschide ca un evantai, de la un volum la altul, se află ,,poemul într-un singur vers'' şi haiku-ul sau, mai bine spus, imaginea *instantanee* – concentrată la maxim şi de o mare expresivitate, în linia poeticii promovate, cândva, de imagişti. Ambele forme lirice – nişte structuri minimale – sunt utilizate, în genere, de autorii pe care-i caracterizează o ,,aspră'' exigenţă poetică. Din nici un volum semnat de Viorel Mureşan nu lipsesc aşa-numitele haiku-uri – şi, sub acest aspect, poetul retras la Surduc este un maestru: ,,mi-am mâncat umbra/ca într-o execuţie/la felinar'', ,,un meteorit/ce copil a încurcat/drumul spre casă ?'', ,,nouri rupţi/pe sub hârtia de scris/mi-am amintit de tine''.

Înseşi poeziile sale ,,mai lungi'', poezii elaborate şi care denotă un spirit meticulos, sunt alcătuite din astfel de instantanee a căror succesiune lasă impresia unui întreg discontinuu, constituit din fragmente autonome: ,,un om aprinde chibritul în luna septembrie/la marginea unei coli de indigo//anul acesta e absent ca un ochi într-o spărtură de nor//vine o viaţă în care un bărbat întins pe pe un pat alb citeşte ziarul/femeia întinsă pe un pat alb clatină rândunelele din munţi//veniţi în seara aceasta la marginea oraşului/să construim o mie de scări/plângă pe ele doar floarea de urzică/poezia seamănă cu limba unui om îngropat în zăpezi (,,Deschidere II'', în *Biblioteca de os,* Editura Dacia*,* Cluj, 1991).

Pe lângă ,,lecţia'' de tip imagist, poetul şi-a însuşit – mai bine decât oricare dintre opzecişti – şi tehnica expresionistă a continuităţii dicontinue a unui poem. În planul său ,,freatic'', discursul – care are aparenţa unui palimpsest lacunar – dispune de necesara continuitate care leagă între ele imaginile, încât, la încheierea lecturii, poemul se dovedeşte a fi o structură unitară şi a cărei densitate este întru totul remarcabilă. Poetul vede lumea printr-o fereastră numai a lui şi este preocupat, în mod constant, de o poetică potrivit căreia fiecare poem este un fel de pat al lui Procrust. Nu puţine dintre poeziile construite în acest stil şi în a căror plasă nu a rămas decât aurul liric sunt impecabile (perfecte): ,,ogoare albastre şi nişte ogoare roşii/ pândeau prin fereastră/ziua era singură ca o cizmă pe/jumătate ieşită din gheaţă/şi noi trăiam pe o stâncă de lemn/tu erai verde şi numai puţin semănai/în ziua aceea cu mâlul frământat de guzgani/eu – ce să zic – ţineam în mâini/o batistă,, (,,Şi un mic poem de dragoste'', în *Ramele Nordului*, Dacia Cluj Napoca, 1998);: ,,pe cer era o gălăgie de suflete uscate//vântul îşi purta frunzele/peste un pom ghemuit/soarele pândea din podul pustiu al bisericii//sub robinete spuma se aduna în pisici tot mai albe//si la teatre mâinile actorilor povesteau/despre o tabacheră căzută/de pe un pod de piatră în apă//pe praguri un şir de nume nelocuite//toate vocile au încordarea/unei mâini/care aprinde o lumânare'',(,Lectica'', în *Locul în care se va deschide cartea*, Editura Dacia XXI, Cluj- Napoca, 2010), ,,locul/unde ard gunoaile/pe când ziua e pe sfârşite// în faţă pe o pânză/cineva a pus soarele/mai încolo era luna umplută/cu păsări moarte şi zdrenţe//din lună ieşea o coadă de pisică// o/cântecul meu singur/pe drumul spre casă'' (,,Locul unde ard gunoaile'', în *Buchetul de platină*).

Câte un text conţine şi fragmente în care se apelează, discret, la serviciile rimelor:,,o balustradă cu cârpe murdare erau în ziua aceea soldaţii/pe/o spânceană de deal/aşteptând nişte ordine clare de la un nemaivăzut general/se prăbuşea din aer suava monastire/cu doamne colonade şi cârtiţe-n fereşti/suia dinspre icoane un anotimp subţire/copii cu steaguri negre în fiecare deşti//şirul de lămpi pe râuri sporea tăcuta noapte/şi auzeam oglinda în care doarme timpul umplându-se/de şoapte'' (,,O apocalipsă în rame'', în *Ramele Nordului*).

În principiu, poeziile lui Viorel Mureşan se înscriu, prin substanţa lor imagistică, pe orbita poeziei expresioniste orientată spre ,,denigrarea'' realului copleşit de propria sa banalitate, şi în acelaşi timp, spre remodelarea şi ,,salvarea'' sa. În consecinţă, viziunile – îndeobşte, grave, dramatice şi chiar enigmatice – au un sens transfigurator cu implicaţii metafizice: ,,o femeie scrie cu roşul/părului ei un verset/pe clăbucul de ceaţă//plaja mâinilor e fumul/care se trage din doi-trei butuci/trandafirul un pendul în văzduh//mă uit la râu cum s-ar închide o uşă/un şir de uşi lovite de-un inel/în cădere/furnicile se duc în cer/prin regatul tăcut de sub scoarţa unui lemn''(,,Femeie scriind un verset'', în *Biblioteca de os*), ,,în lumină e un câine mort//pe coala albă cad gropile/viitorului cimitir//două viori un flaut şi un contrabas//deasupra capului doi corbi/poartă un perete//despre dragoste ne va vorbi praful/din creţurile bijuteriilor//câinele negru trece pe cer/cu mirarea noastră tinichea în coadă//dintr-un creion uitat pe masă/încep să cadă muşte în aer//un contrabas un flaut şi două viori//rugăciunea mea e numai apusul/acestui lung şir de sori'' (,,Aperto libro'', în *Locul în care se va deschide cartea).*

Din loc în loc, autorul procedează la decuparea, cu simţ fotografic, a unei imagini din realitate (,,la câţiva metri deasupra oraşului/printre frunzele unui castan/vântul leagănă o bandî magnetică''– ,,Pastel însângerat'', în *Ramele Nordului)* sau la înseninarea tensionatei atmosfere lirice prin câte un pastel ,,luminos'' ce se distinge prin claritatea şi prospeţimea imaginilor: ,,la fierărie/ de sub ciocanul unui flăcău//zboară mierle//nu departe de noi toată noaptea/a bătut dumnezeu toba//pe iarba brumată/nu mai poţi face un pas/de câte nuci au căzut (,,Muzică'' *Locul în care se va deschide cartea*).

Un loc aparte îl au acele poezii de factură *onirică* (,,fac zilnic câte-o plimbare. recent am străbătut o foarte fru-/moasă plantă aflată într-un oraş. la ieşirea din ea – ne-/văzută de nimeni? – am locuit singurătatea unui bătrân care/ – dupe ce, la capătul zilelor a ajuns lângă o apă – nu-/măra riduri pe faţa ei clară'' fragment din ,,Elegia a doua sau câmpia de maci'', în *Biblioteca de os*); ,,corpul profesoral al oraşului de provincie/are serioase pricini să fie mâhnit//un şcolar a mâncat soarele//vreau să vă spun/că petele albe ce se văd noaptea pe cer/sunt urmele dinţilor/lui'' (,,carte postală dintr-un oraş de provincie'', idem), cele cu filon *epic* (,,spre sfârşitul mileniului o frumoasă femeie bolnavă/ într-o sticlă aluneca pe valuri. De pe un mal David o însoţea cu naiul în mâini şi la bătaia vântului ţevile gemeau o nici de rege ştiută poveste/. Mi-au menit triştele să mă mărit c-un şarpe şi/el veni îndată ce m-am făcut mare, mă luă de mână/şi mă duse departe, spunându-mi că vom ajunge într-un/rai ce-i numai al lui.Sosiţi în pustiu, îmi puse lacăt la/gură şi centură de castitate, apoi porunca era să fac/din deşertul acela grădini, că el se duce să depună ouă,/ pentru a avea şi el copii. De teamă şi scârbă am intrat/într-o sticlă şi noaptea m-am lăsat în apele reci.../Aici regele opri vântul/ şi făcând tăbliţe de humă a scris…." [Elegia a treia(sau ştiri de la un prieten absent), în *Pietrele nimicului*] sau cele ce se circumscriu *suprarealismului* cu accente ce ţin de *poezia absurdului*, aşa cum se întâmplă în acest fragment din *Scrisori din muzeul pendulelor (*,,corbul într-un picior pe o bilă/de-a lungul şoselei pene negre pierdea/în urmă-i bătrânii cu bile în braţe/zburau după pene cum fulgii de nea/din ochi nu-l pierdeau până nu mai era'') şi în ,,Scrisoare netrimisă către domnul Urmuz''(în *Biblioteca de os*) : ,,câinele cu geamuri sub pleoape anunţă la difuzor/că un şarpe carbonizat te aşteaptă în mină/ţine în levitaţie mecanici montează ochelari/la pupilele gimnastului/blond tăiat în peretele de cărbune//spuneam că ai prins cel dintâi tramvai pe un portativ muzical // (...)//Stamate sorbit printr-o pâlnie de jucătorii de cărţi…/siamezii conjugă – cu aripi în gât – reflexivul/unui pocnet de dop de la o sticlă cu sânge/Fuchs sparge nuci într-un cimitir evreiesc/râde cum bate luna pe plăcile cu litere săpate''.

Opera poetică a lui Viorel Mureşan cuprinde şi *poemele ample,* precum ,,Elegie'', ,,Muntele de Melancolie'', ,,Elegia doua sau câmpia de maci'', ,,Doamna de ceară'', ,,Cutiile negre vorbesc'' (din *Biblioteca de os), ,,*Anul în care n-a înflorit fosytia'', ,,Animalul cu sânge rece'' (din *Locul în care se va deschide cartea*) şi cele din *Buchetul de platină* (,,Cartea arsă, ,,O ceaşcă de rouă'', ,,Părăsind fortăreaţa de-alături'', ,,Scândura fiartă*'')*, unele dintre ele, antologice. În aceste poeme alcătuite din mai multe părţi şi în care se mizează pe aceeaşi modalitate de structurare a discursului, aceea a legării fragmentelor independente de un enigmatic punct de convergenţă, unitatea întregului este realizată, sub aspect formal, de reluarea unor versuri sau a unor imagini (semnificative) din unghiuri noi. În poemul ,,Scândură fiartă'', liantul îl constituie strania imagine a unei

Mircea Bârsilă

litere

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Un filosof pentru neliniştile noastre

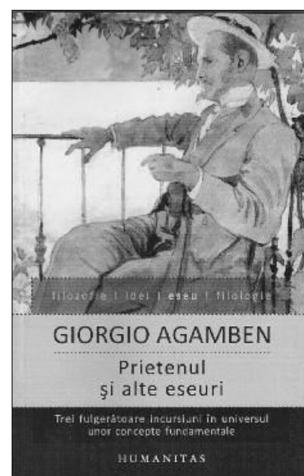
Un filosof veritabil are darul de a ne surprinde cu înţelesuri noi pe care le descoperă unor termeni vechi, pentru majoritatea uzaţi. Giorgio Agamben, considerat unul dintre cei mai importanţi filosofi italieni contemporani, ilustrează deplin afirmaţia de mai sus în cele trei eseuri publicate recent la editura *Humanitas*, în traducerea lui Vlad Russo, sub titlul *Prietenul şi alte eseuri*. În afară de *Prietenul*, celelalte două se intitulează: *Ce este un dispozitiv?* şi *Biserica şi Împărăţia.*

„*Prietenia*, începe primul eseu, *e atât de strâns legată de definiţia însăşi a filosofiei, încât poţi spune că fără ea filosofia n-ar fi de fapt posibilă”.* Comentând un pasaj din *Etica nicomahică* a lui Aristotel, filosoful italian ajunge să echivaleze prietenia cu starea de simţire a fiinţei, care la om este totodată o con-simţire la experienţa prietenului, adică o împărtăşire a bucuriei de a fi cu celălalt. Acesta din urmă nu este un alt eu, ci o alteritate imanentă eului. *“Prietenia*, spune Giorgio Agamben, *este instanţa acestei con-simţiri a existenţei prietenului în simţirea existenţei proprii.”* De aici, din această afirmaţie aparent obscură, el concluzionează asupra dublului statut al prieteniei: ontologic şi politic. În plan ontologic, ca experienţă primordială a fiinţei, prietenia ţine de filosofie, este o *prote philosophia*. Întrucât este o experienţă a fiinţei împărtăşite înainte de orice împărţire (prietenii nu împart ceva, ci ei se împărtăşesc din experienţa prieteniei), prietenia este cea care face din om o fiinţă politică. Comuniunea revelată de prietenie este ceea ce desparte omul de animale, care, spune acelaşi Aristotel, “doar pasc împreună”. Experienţa prieteniei constituie deci esenţa vieţii în comun, adică într-un *polis*, a oamenilor. Din perspectiva acestei “sinestezii politice originare”, consensul pe care se întemeiază democraţia actuală, aflată în “ultima fază, extremă şi terminată a evoluţiei sale”, îi apare lui Agamben ca un declin.

Filosof ancorat în tradiţia filosofică şi religioasă occidentală, cunoscător de greacă şi latină, autorul ne dezvăluie în celelalte două eseuri felul cum anumite concepte teologice, precum distincţia între fiinţa divină şi economia divină sau ideea timpului mesianic, au fost deturnate de la sensurile iniţiale, rezultatul fiind mentalitatea ce a generat stihia tehnicii hipertrofiate a dispozitivelor (în sensul conferit de Michel Foucault sau Martin Heidegger, ca ansamblu de instituţii, practici, mecanisme etc. în care se concretizează relaţiile de putere), ce distrug tot mai mult ceea ce ne uneşte, viaţa comună, con-simţirea reciprocă, adică politicul în înţelesul esenţial, şi conduc la o dominaţie totală a economicului şi a dreptului în toate sferele vieţii. Cu privire la ultimul aspect, voi cita un pasaj mai lung, pentru că mi se pare că dă expresie cu multă forţă şi limpezime neliniştilor noastre legate de direcţia în care se îndreaptă lumea de azi. Totodată, el ilustreaza faptul că meditaţia filosofică nu e ceva abstract, în afara realităţii, ci are sau ar trebui sa aibă implicaţii etice şi politice fundamentale.

Referindu-se la pierderea de către Biserica Catolică a dimensiunii escatologice a timpului mesianic, cel care transformă dinlăuntru timpul linear, infinit al lumii, orientându-l spre veşnicie şi punându-l astfel în tensiune, Giorgio Agamben spune în finalul eseului *Biserica şi Împărăţia* - iniţial, o conferinţă ţinută la catedrala Notre-Dame din Paris în 2009, următoarele:

„Tocmai această tensiune pare să se fi epuizat astăzi. Pe măsură ce percepţia asupra economiei mântuirii în timpul istoric slăbeşte şi dispare, economia îşi extinde oarba, derizoria dominaţie asupra tuturor aspectelor vieţii sociale. Abandonată de Biserică, exigenţa escatologică revine în formă secularizată şi parodică în cunoaşterea profană, care, redescoperind gestul desuet al profetului, anunţă în toate domeniile catastrofe ireversibile. Starea de urgenţă şi starea excepţională permanentă, pe care guvernele lumii le decretează pretutindeni, nu sunt decât parodia secularizată a reamintirii neîncetate a Judecăţii de Apoi în istoria Bisericii. Eclipsei de care suferă experienţa mesianică a împlinirii legii şi timpului îi este contrapusă o nemaivăzută hipertrofiere a dreptului, care, pre-tinzând să legifereze în toate cele, trădează printr-un exces de legalitate pierderea oricărei legitimităţi. O spun aici şi acum, măsurându-mi cuvintele: astăzi nu există pe pământ nicio putere legitimă, iar puternicii lumii sunt ei înşişi convinşi de lipsa lor de legitimitate. Dominaţia totală a juridicului şi economicului asupra relaţiilor umane, confuzia între ceea ce putem crede, spera şi iubi şi ceea ce suntem siliţi să facem sau să nu facem, să spunem sau să nu spunem îşi pun pecetea nu numai asupra crizei dreptului şi a statului, ci şi, mai cu seamă, asupra crizei Bisericii. Căci Biserica poate trăi ca instituţie numai dacă-şi păstrează relaţia nemijlocită cu propriul său sfârşit. Şi – e bine să nu uităm – potrivit teologiei creştine există o singură instituţie întemeiată pe lege care nu cunoaşte întrerupere sau sfârşit: infernul. Modelul politicii de azi, care pretinde o economie infinită a lumii, este deci propriu-zis infernal.”

Nu ştiu ce impact vor avea sau vor fi avut spusele filosofului italian, dar ele au puterea de a convinge, măcar pe puţini, că e nevoie din când în când şi de gânditori capabili să expliciteze şi să explice sensul angoaselor fiinţei umane pusă faţă în faţă cu ceea ce tinde să o anuleze.

⟶ scânduri care este fiartă împreună cu soldaţii ce defilează deasupra ei: „dar eu/de câte ori mă aflu singur acasă/fierb într-o căldare sub părul din curte/o bucată de scândură/împreună cu soldaţii/care defilează deasupra ei”.

Originalitatea lui Viorel Mureşan se manifestă mai ales în orizontul imaginarului. Poemele sale, cu un pronunţat caracter cinematografic (vizual), conţin imagini şi viziuni care propun o halucinantă mistificare a realului, în regimul angoasei expresioniste („printre zilele mele se vede moartea ca printre dinţii de la o spată/e încă tânără şi arde panglici lipicioase încărcate de muşte/eu ascult cum trec pe lângă mine vertebrele unui lup alergând/pe toba soarelui care/bum/ bum –/răpăie” – în *Lumina absentă*, p. 30) sau în spiritul pendulării onirice între real şi ficţiunea solicitată în construirea unei „noi ” realităţi – una analogă visului.

În plan iconografic, imaginile de o frumuseţe pură („luna cu clonţul ruginit/ dă la o parte faţa unui munte/în locul gol stă ea/ şi asfinţeşte” – „Desface aripe de moară”, în *Ramele Nordului*) se asociază cu cele încifrate sau obscure („ leii se culcă negri de foame pe un fulger/şi mugesc spre noi precum tace nisipul” – „Chipurile din aer”, în *Locul în care se deschide cartea*) şi care se revendică din estetica insolitării, de tip manierist. Nu întâmplător una dintre poezii din *Buchetul de platină* este intitulată „Manierism”, dată fiind ingenioasa imagine oximoronică din final: „dinspre epavă o să ne vină un/ convoi de glasuri de la acei/care au ars într-un mare incendiu pe apă// apoi/ căderea unei foi dintr-o carte/prin aerul cârpit cu fire roşii/ al casei//un leu aflat sub ocean/calcă/pe soare”.

Tot sub semnul manierismului (în sensul benign al termenului) se află, spre exemplu, şi această viziune a macului („privesc cum patru mirese/îşi scutură cearşafurile de nuntă/în vârful unui mac”, *Ramele Nordului*, p. 42) sau a propriilor poeme asemănate cu muşuroaele pe care le ridică din loc în loc o cârtiţă. Această „definiţie” confirmă ceea ce am afirmat mai sus în legătură aparenta ruptură dintre fragmentarismul de la suprafaţa textului şi ductul său subteran (subtextual) menit să asigure unităţilor constitutive ale poemului statutul de „închidere care se deschide”. În acest poem, manierismul rezidă în insolita imagine a degetului ieşit din istorie şi care este aşteptat să lovească în geam: „Poemul acesta e cârtiţa ridicând grămăjoare de pământ/cum – aprinzând o lumânare – aştepţi la marginea mesei/un deget ieşit din istorie să lovească fereastra” („Poemul”, în *Biblioteca de os*).

Fulgurantele incursiuni ale lui Viorel Mureşan în manierism, dar şi în poezia onirică şi cea suprarealistă, determinate de permanenta nevoie a unei originalităţi ce refuză atât nihilismul avangardist, cât şi giumbuşlucurile ce ţin de poezia ludică facilă, aparţin strategiei de înnoire şi diversificare a propriilor procedee – în genere, expresioniste – de obţinere a expresivităţii poetice.

În poezia lui Viorel Mureşan, luciditatea şi emoţia sunt, aşa cum se deduce din multe poeme, cele două feţe ale aceeeaşi monede. În altele, emoţia este trăită prin filtrul lucidităţii şi, invers, luciditatea este oxigenată de o veritabilă sensibilitate poetică. O sensibilitate ce se împlineşte pe coordonatele unei poezii în care profunzimea şi originalitatea se potenţează reciproc.

Florian Silişteanu

Din cana cu păsări

numărul meu de la casă e un fel de ibric

Scriitoarei Marie Vrânceanu

Numărul meu de la casă e un fel de ibric
Unul în care fierbe gutuiul în care nimic
Nu ar putea clocoti dacă nu ai mai veni
şi de ducă nu ai mai sosi
primăvară
strada mea şi de dor de dumneata ia şi pupă mâna mea
este frig şi ruptă aţa cum e suptă ţâţa cum de la fereastră
parcă nici nu se mai vede din lumina care pierde noaptea luna
şi iar mâna de pupat de-agăţat luna sub pat
numai ziduri sunt afară e iar frig în călimară
numai numărul de casă e furat ca o mireasă
şi dus depărtărilor în distanţa norilor
cum eşti tu da tu frumoasă cum e streaşina la casă
număr nou întors acasă

litere

Liviu Andrei

Hoinărind prin Memphis

Îl strânge tare de mână. E un semn de protecție și de neliniște. Vlăduț are mâinile transpirate. Încearcă să-și tragă palma din strânsoarea lui Aurică. Reușește. Își șterge sudoarea părintească de pantaloni. Gândul lui e la RPG-uri și la adidasul drept, care-l cam strânge. Școala e în aceeași curte cu clădirea cu coloane. Un gard mic de sârmă desparte ocultismul de procesul de învățământ. Golanii liceului, cu nume de aviator căzut în cap cu trancariciul zburător, au spart de nenumărate ori geamurile căsoaiei. Pentru ei, tenisul de picior e mai important decât Masoneria. Frica de masonerie se aplică și în cazul lor, dar puțintel altfel. Dai cu artexu', belești geamul și o iei la fugă ca să nu belești caru' că iese moșu' ăla borțos și cheamă poliția.

De multe ori Ciot găsea mingi în templu. Toți frații le vedeau acolo puse într-un colț, dar nimeni nu socotea acești meteoriți de plastic șutați drept niște semnale divine. Acum e grilaj, dar arhitectura exterioară s-a cam terfelit. Zici că e o pârnaie în stil secession, o biserică presbiteriană făurită de un ciung onanist. Atunci când templul a fost în restaurare, întâlnirile Lojii Concordia s-au ținut chiar la mansarda Colegiului Național Aurel Vlaicu.

Aurică se simte neliniștit când trece prin undele edificiului ocult. Arhitectul îl cheamă. Nu vreau. Ești un Dumnezeu țigănesc, un arhitect de polonice. Loja asta e o șatră. Să se mute frații indieni într-un templu cu turnulețe! Acolo le e locul. Îmi duc copilul la școlă. Eu mi-l iubesc părintește în timp ce alții și-i iubesc carnal. Nu vin nici de-aș muri...

− Ia, tati, să-ți iei ceva! îl îndeamnă Aurică, întinzându-i un pictor.

Copilul ia bancnota și o bagă în buzunar lângă cealaltă sută de mii, pe care i-o dăduse mă-sa. Aurică îl petrece cu privirea. Nu-l iubește, dar e copilul lui și trebuie să se comporte părintește. De fapt, el nu iubește pe nimeni. Iubește doar lucrurile și stările. Iubește sațietatea, orgasmul de penis și cel prostatic, misiunile încâlcite, dreptatea personală, România în timpul orelor de program și cufurul nestingherit.

Vântul lin aduce un miros de gunoi, frate bun cu mirosul de căcat de porc. Toți care trec prin metrii de miros înjură pe cine apucă, ca să-și golească amarul din plămâni. Au, băga-mi-aș sapa-n dreacu! Ciot nu comentează. Suportă decent și respiră sufletește. Știe că nu are cum să calce în templu oricând și oricum, dar dacă mă cheamă, legea se topește și poate să intre ca-n basilică. Din clipa în care Arhitectul îl cheamă, toate regulile sunt aceleași ca într-o biserică cu excepția cererilor. Nu-i poți cere nimic Arhitectului pentru că El nu-ți poate da, ci numai tu îți poți lua.

Știe cine e înăuntru și ce figură căruntă o să-l întâmpine de îndată ce va căută să intre. Nu stă pe gânduri și cere să fie primit între pereții oculți. Pune urechea pe ușă în stil indian și aude pașii frecați ai Păzitorului. HÂȘȘȘȘȘÎÎÎÎ! HÂȘȘÎÎÎÎÎÎ! HÂȘȘȘȘȘȘÎÎ! O figură bătrână, împăiată, scoasă parcă dintr-un mormânt interbelic îi deschide ușa grea. E Oliviu Racz, fratele doctorului Gabriel Racz, mare mason și spion kaghebist. Nu-l invită înăuntru și nici nu-l întreabă ce vrea. Mai stăruie câteva secunde ca să-i deslușească fața în contre-jour apoi îi întinde mâna, așteptând o strângere în stil masonic. O primește. Bătrânul își retrage mâna pistruiată, și, cu aceeași mână, îi face semn rotativ lui Ciot ca să ocolească edificiul și să vină prin spate.

Moș Oliviu era cu unșpe ani mai tânăr decât frate-său. Fusese un accident, o neglijență ovariană. Nu era o personalitate marcantă, dar trăia din dâra nororietății fraterne și toți care supseseră și-l pupaseră-n fund pe doctorul activist, trebuia să-l pupe și pe el ca să fie chestia chestie. Treaba îi convenea de minune. Pentru pândăreala sa din templu, moșuletele primea ceva mai mult decât o pensie lejeră de funcționar pe care o transforma în băutură și medicamente de rețetă. Era trepădușul Concordiei. Azi era sprinten, mâine zăcea. Făcea și pe acoperitorul, și pe arhivarul, pe maestrul de banchete sau lua veșmântul purtătorului sigiliului și al timbrului. Făcea mai multă mizerie decât curățenie. Noroc cu aerisirea care mai scotea afară din duhoarea de boală moșneagă. El era cel care speria micii fotbaliști și le spărgea mingile, chiar cu o spadă Masonă. Le înțepa cu două mâini ca un chachalmeca() furibund. UAAA-HA! Bășica își dădea ultimul fâsâit, iar el se simțea extrem de folositor templului, de parcă l-ar fi apărat de invadatori din evul mediu.

Moș Oliviu era cu unșpe ani mai tânăr decât frate-său. Fusese un accident, o neglijență ovariană. Nu era o personalitate marcantă, dar trăia din dâra nororietății fraterne și toți care supseseră și-l pupaseră-n fund pe doctorul activist, trebuia să-l pupe și pe el ca să fie chestia chestie. Treaba îi convenea de minune.

Nean-su, Gabriel Racz, a fost un ungur românizat de regimul comunist pentru că era un medic valoros. A primit lumină la Kiel în '54, atunci când masonii din Securitate îl scoseseră pentru o conferință internațională despre plante medicinale ca să-și primească primul kil de însemne. Deși lucrurile se cam roșiseră aprins, adică se cam împuțiseră grav prin Romănica, frații din P.M.R îi facilitaseră câteva aprobări pentru deplasări masonico-medicinale în Turcia. Cu toate că primise gradul de Cavaler al Arcului Regal la Ankara, după doar douăzeci și șapte de ore, doctoru' Găbiță devine mason Sublim la Istanbul. Masonerie à la turcale. Ajunge cu greutate în țară, în sensul propriu al cuvântului, pentru că Partidul îl ROAGĂ să aducă trei covoare de șase pe trei jumate și zece perechi de blugi. Tot în Istanbul intră din nou pe vrăjeală cu Masoneria vest-germană de care se legase în Kiel și primește invitație să meargă la Munchen și Bonn. La Bonn îl înfige în ocultism și pe atașul său, Oliviu, care era încă student. Nu-l tenta rămânerea în Vest pentru că Romănica îi supra-sătura orice nevoie.

− Nein! Nein! Nein! Nu te mai forța hitlerește, Oli! În Reseреu mă iubesc și mărăcinii și cred că ești conștient că am privilegiul să găsesc un tratament pentru blenoragie din orice mărăcine doresc. Dacă la trei dimineața mi se ridică cleștele că vreau o specie de buruiană de pe vârfu' Moldoveanu, partidul mi-o culege iar Securitatea mi-o aduce la poartă. Lasă-mă cu ideile tale și aruncă-le pe unde tragi apa, ca să nu te mai întâlnești cu ele că riscăm să adormim! Cercetarea e cam sticloasă în Germania și voi aluneca pe ea până-mi voi frânge gâtul. Nu e ceea ce vezi… Mărăcinii nemțești nu se vor mai comporta medicinal și te vor înțepa ca pe un animal ierbivor, până îți va coace tot corpul. Ce te uiți așa la mine? Nu-ți ajunge o Dacie?! Îți va da statul două titiuri, dar să nu părăsești baraca, chiar dacă arde.

− Auzi... Deja te crezi un pui de Corcolonius sau Divixtus! îl tachinează Oliviu. Vorba cântecului: FOAIE VERDE MĂRĂCINE/ DE CE EMIGREZI, MĂRINE? E bine că nu plecăm cu un NEIN d-aici. Nu cred că mai are cineva nevoie de nainuri. Le-ai adus și mama covoarelor, ce Dumnezeu!

Și s-au întors amândoi cu lumina medicinală plantată în sufletul lor, în stil nemțesc. Susținut din exterior și îndrumat de fratele cel mare, Oliviu a reînființat, pe șustă, loja Összertártas, sub oblăduirea Marii Loji Simbolice Maghiare. Loja creștea ca o verucă și supura de putere, pentru că Aradul era lipit de țara mamă. Camuflând totul într-o treabă ungurească, Oliviu se adăpostea de tentaculele ceaușismului ostil. Fusese nevoit să cheme niște zidari adevărați, cu mistrie și canciog, ca să pună câteva cruci pe templu, pentru ca edificiul să pară o biserică sectantă. În felul ăsta, masoneria arădeană se pitea de securiști după cristoșenia religioasă. GRĂBIȚI-VĂ ȘI-NFIGEȚI CRUCEA, SĂ NE GARANTĂM FIDUCIA!

Moș Oliviu deschide cu greu ușa de metal și îi face lui Aurică un semn aprobator din cap. Ciot pășește în anticamera neluminată care aruncă o răcoare de pivniță umedă, neprimitoare. Se simte ca un hoț, dar gândul că simțise chemarea îi ștergea sentimentul de efracție. Marele Arhitect m-a pescuit, nu?! Pot eu să fac altceva decât să mă comport ca un pește prea mic, în speranța că mă va pupa lângă nas și mă va elibera?!

Mirosul greu de moș tranpirat îl zgândără. Ăsta putrezește de viu în fața Arhitectului... Putrezește, dar nu moare. Ajung în camera principală. Mirosul dispare, dar întunericul persistă, făcându-l pe Ciot să conștientizeze că s-a afundat în negura timpului. Fără lumină, templul pare un adevărat cavou princiar, exponat de muzeu. Totul e rece și inert. Prima sarcină a constructorilor a fost ca pereții să nu producă nici cel mai mic ecou, astfel încât țipetele profanilor să semene cu o muzică lină care se pierde în urechea celor care îl scot pe gură.

Bătrânul își târăște piciorul drept, străduindu-se să se mențină mereu înaintea vizitatorului.

− Să intrăm aici, dară! îl îndeamnă moșuletele, potrivind o cheie mare în încuietoarea unui dulap cu oglinzi.

Era pentru prima dată când moș Racz deschisese gura. Avea o voce repezită, ca de comentator politic de piață și jucător de table în fața blocului. Dulapul era o ușă secretă care dădea într-o cămăruță fără geamuri, guvernată de un pat cazon. Moșul se așează primul, constrâns de durerile care-i săgetau piciorul.

− Scuză-mi politețea senilă! Cu puțin noroc, o să ai și tu anii mei, deși nu-ți doresc să trăiești vârsta uscăciunii... Piciorul ăsta înțepenit e consecința faptului că m-am jucat de-a acupunctura. Am fost în Niponia, la un coleg bulgar, Mahlianov, care s-a însurat cu o japoneză atipică − Madam Sadogataga, care era cu un cap mai mare decât el. Ăla m-a nenorocit, da-i-ar sfinții probleme cu roaba! În fine... Fiu-său din prima căsătorie e mare campion la sumo. E primul balcanic care s-a apucat de japoneală d-asta. Bulgăroi cu ceafa groasă...

Aurică cercetează camera. Pare mai degrabă un ascunziș, nicidecum un mediu prielnic vieții sferice. Aerul circulă doar pe sub ușă iar lumina are la origini câteva lumânări bisericești. La fiecare pensie, Moș Oliviu plătește scump câte o prostituată căreia îi arde chiloții, punând deoparte cenușa, pe care o împrăștie ritualic pe scările templului ca un mag. Dacă fătuca vrea să fumeze, el o servește cu focul izvorât din chiloțina ei. Pentru atât o plătește. Îi vrea chiloții pentru că ei sunt poarta spre locul de unde izvorăște viața nostră vulvoasă. Oricum, nu-i mai poate face altceva. Deși pentru orice mason femeia reprezintă un consens, atunci când te apropii de optzeci de ani, purtătoarea de uter devine doar un nonsens. Din când în când, moșul le pune să se dezbrace și le atinge trupul cu mâinile tremurânde. Ești plină de negură, copilă! Diavolul se izbește de pântecele tale și vrea să scape în lume. Îmbracă-te, să-ți încălzești satanul!

− Și nu mă întrebați de ce am venit? îl întreabă Aurică nedumerit.

Bătrânul se ridică proptindu-se de spătarul unui scaun şi aprinde încă o lumânare. Luminile pâlpâitoare câştigă teren în faţa întunericului iar umbrele prind viaţă.

− Liniştea, dragul meu... Nu e niciun gram de linişte aici ci doar nemişcare. Nu avem insecte sau şobolani aici pentru că lumina solară pătrunde doar trei ore pe zi vara şi o oră iarna. Eu sunt un om ermetic, cavernal... Îmi fac nevoile mari o dată la şaşe zile şi locul ăsta mă conservă. Eu asta cred. O să prind suta de ani, frate!

− Dar nu am nicio...

− N-ai ce?! i-o retează bătrânul. Te rog, nu mă face să vorbesc mult pentru că o să mi se umfle gâtul! Caută liniştea corporală în biserică, nu aici, pentru că templul ăsta este sufrageria Arhitectului, sinagoga este casa servitorilor săi, moscheea este holul în care el se descalţă şi îşi spală tălpile transpirate de atâta călcat pe excremente uzinale, iar biserica este locul unde se drenează. Mirul... Păi, mirul este mirosul de rahat divin aşa cum şi Pământul este bălegarul fertil al unei munci creative de miliarde de ani, nu? Celelalte planete sunt, bineînţeles, rahatul uscat sau îngheţat al Arhitectului...

Moş Oliviu simte că l-a băgat în ceaţă. E oarecum mulţumit că ştie că poate verbaliza mistic fără să-şi simtă vorbele. Ştie că l-a dat gata pe iniţiatul curios, fără ca să-şi scuipe nici jumătate din discurs. Nici n-am ajuns la partea cu planetele gazoase şi uite-l că e mai ţeapăn decât picioru' meu!

− Scuză-mi debitul, tinere frate! Sunt în a şasea zi... Azi e chiar ziua în care-mi o să-mi fac nevoile, mă-nţelegi? Nu e că vreau sau că nu vreau... Trebuie! E provocarea mea săptămânală. O să-ţi scriu ceva pe o hârtiuţă şi o să înţelegi. Să cercetezi, să cauţi şi să nu mai vii aici când nu trebuie să vii! El e pe moarte, dacă n-o fi murit chiar azi... Îl cauţi şi îi spui că te-am trimis eu. O să te primească, pentru că până acum i-a primit pe toţi. Garantat!

Aurică primeşte bucata de hârtie. E un scris aplecat, de cronicar în care se desluşeşte uşor un nume străin, o adresă centrală şi un MERÇI mare la final: LUDOVIC A. DIENES, HORIA NR.8, MERÇI. (sic! cu sedilă!)

− ...e evreu! reia bătrânul, ridicându-se să-şi conducă oaspetele. E medic... Adică a fost. A fost prieten la cataramă cu fratele meu.

Aurică scoate o hârtie de un milion şi o pune pe pat. Moşuletele se face că nu observă, dar ştie că nu sunt îndeajuns pentru o nouă incendiere de chiloţei. Chitrosule! Pune-i un prieten lângă ea! Pune-l, frate!

Ciot nu dă niciun semn că ar mai lăsa ceva, aşa că bătrânul e nevoit să acţioneze ca să-şi asigure ritualul.

− Fă să fie număr par, tinere frate! Fă să fie cum trebuie, că e nevoie!

Ofiţerul înţelege şi mai lasă două hârtii de cinci sute. Sunt trei. E cifra preferată a Arhitectului.

Bătrânul e mulţumit. Urmează să-i dea parola de confesiune. Aşa cu tata...

− Tinere frate! Să îi spui că te-a trimis FEMEIA CU TREISPREZECE DEGETE. Aşa te va recunoaşte şi ţi se va deschide cufărul adevărului pe care tu îl cauţi. Să nu pronunţi TREIŞPE! îl atenţionează bătrânul. Să spui TREISPREZECE! Mulţi au făcut greşeala asta şi s-au întors la mine dezamăgiţi. Nu e vina că sunt grăbiţi în cuvinte şi-n fapte, nu?

Nu era vina lui, bineînţeles. Singura lui vină era că lua banii celor bălăciţi în mlaştina nelămuririi oculte. La prima vedere totul părea o şarlatanie în care unul face pe masonul muribund atotcunoscător iar celălalt pe naşul de tren care-i duce pe căutători adevărului spre patul de zacere al primului.

Deja trecuseră două ore din viaţa lui Aurică şi numele evreului din buzunar acţiona placebo, liniştindu-i chinurile mistice de parcă ar fi fost un medicament miraculos în doză unică, creat special pentru sufleţelul său. Nu se gândea la absolut nimic. Ovidiu era uitat prin străfundul prostatei, Ginuţa prin partea pleoştită a inimii iar Vlăduţ în liniile orizontale de pe certificatul de naştere. O înjurătură tâmplărească îl scoate din repaosul mental: VIORELE! ARDE-ŢI-AR CRUCEA MĂ-TII DE NENOROCIT! Un carmolist avea minute pe nokie şi îşi arăta afecţiunea faţă de alt ţuicar. Cruce?! Roza Croce... Lui Ciot i se aprinde o idee bisericească. Simte nevoia să vadă popi şi să inhaleze praf de icoane. Are poftă să judece inchiziţia, vrea să înjure catolici, să-şi scotă penisul ateu şi să şi-l frece de scaunele de lemn. Vrea să fie erect în biserică. Aşa mi-a zis Arhivarul... Dacă biserica e veceul Arhitectului, atunci pot să mi-o flutur în plata Domnului.

Minţii lui afectate de primejdii satanice îi cade victimă biserica romano-catolică Sfântul Anton. O vede. E mare, e plină de simbolurile răstingnirii eseniene şi îl aşteaptă ca o vacă ugeroasă în căutarea montei anuale. Intră în locul catolic ca în bordel. Îşi flutură cheile de la maşină şi se scarpină pe pulpă. Biserica e plină de un albastru înşelător care ţine treaz orice credincios. Când soarele iese dintre nori, puţinii enoriaşi care au venit să înţeleagă Hristosul sunt mângâiaţi de proiecţii luminoase serene. Aurică se aşează pe antepenultimul rând din dreapta. E un loc ferit în care te poţi ascunde de Dumnezeul gelos care guvernează coşmelia. Lucifer-Crucifer... Coran-Cormoran... Trebuie să las o urmă aici.

Ciot se propteşte mai bine în scaun şi îşi lasă capul pe spate. Deschide gura şi trage aer bisericesc. Priveşte în cupolă şi apoi suflă uşor tot ce a tras în plămâni ca şi cum şi-ar înlătura un fulg de pe buze. Ştiu că mă vezi pizdraelitule... Puteam să scuip şi să las o flegmă mucioasă, dar o să mă piş aşa cum şi tu te pişi atmosferic, după chef. Nu meriţi explicaţii, Dumnezeus! Am venit să studiez arhitectura barăcii. E cât de cât interesantă.

Discuţia divină cu beneficiarul de rugăciuni şi marketing funcţional s-a încheiat. Ofiţerul îşi scoate peştele nesculat, strecurându-i capul printre buzele metalice ale fermoarului. Îl simte ca pe un hemoroid purulent. Urina e gata să ţâşnească, dar el obturează ţeava, amânând momentul. Îşi dă drumul uşor pe palmă ca să nu se audă apoi se şterge de spătarul scaunului din faţă. Gata! Ai văzut că se poate? Piş piş piş... Nu se simte păcătos. S-a mai pişat o dată pe uşa unei biserici de sat, chiar la o denie. Era copil: altfel de penis, altă compoziţie a urinei, alt scop pişăcios.

De cum şi-a simţit pişatul călduţ atingându-i liniile chiromantice ale mâinii drepte, Aurică a înţeles că Masoneria cere ritualuri precise şi că până acum el n-a mişcat un pai ca să le facă. Arhitectul le cerea tuturor supunere şi reconfirmări. Îi ataca din somn cu sarcini. Ciot nu putea să-i perpelească berbeci pe acoperişul blocului drept ofrandă, dar putea ucide speranţe cu doi paşi şi o iscălitură. Arhitectul voia chitanţe. Aceasta era noua modă a universului. Dovedeşte-mi că meriţi să cunoşti adevărul! Masonii au dispărut demult. Noile loji era formate din sado-masoni, care făcuseră adnotări şi mâzgălituri în fundamentul legislativ al Francmasoneriei. Homosexualii afacerişti nu puteau merge în cluburi de gay din cauza paparazzilor, dar puteau să se scarpine într-o lojă. Pedofilii putea să-şi prindă micii căpriori prin donaţii şi acţiuni pe la casele de copii. Uhu! Îl vreau pe ala mic şi răzgâiat care s-a ascuns în colţ! Pe unii, curiozitarea carnală îi făcea să aibă fetişuri cu copii cu sindromul Down sau cu surdo-muţi. Ejaculau doar privindu-i. Era singurul mod în care se mai puteau excita şi plăteau oricât, ca să intre în carnea unui handicapat. Ar fi ucis pentru asta.

Din năzuinţa bolnavă, transformată în ordin, a lui Mátyás Rozsnyay, la fiecare treizeci şi trei de ani, lojile arădene transformau o clădire emblematică a vechii orânduiri, oricare ar fi fost orânduirea şi clădirea, într-un azil sau într-un orfelinat. De acolo se recrutau ieniceri bucălaţi pentru nevoile oştilor Arhitectului. Învăţat de mic la mădular, orfanul ajungea să considere întâlnirea cu penisurile pieloase o normalitate şi ajungea să simtă plăcere. Sexaţi de mici, ienicerii se manifestau ca nişte pisoi care au supt la căţea surogat. Nu puteau să scoată nicio lătrătură mieunoasă pe gâtlej. Obişnuit cu d-alde Grivei, acest gen de pisic era deşirat şi sfâşiat degrabă, dacă se nimerea să fie dat unui nou stăpân, pentru că mergea să-i mieune afecţiune în ureche colţosului suveran pe sârmă, în noua casă. Adică neputincioşii căminari care fuseseră luaţi pe calapod ajungeau violatori sau bulangii, îmbrăţişând cu drag şi spor puşcăriile în care deveneau zmei cu fustă.

Aurică îşi pipăie foaia primită de la moşul coţcar. Faptul că e acolo, bine împăturită în buzunar, îl linişteşte. Are două zile libere în care poate lăsa ofiţereala deoparte. Dacă tot m-am apucat să pap ocultism, barem să mă satur. Îl duce din nou pe Vlăduţ la şcoală. Aceeaşi grabă părintească, acelaşi traseu, dar templul nu-l mai cheamă azi. I se pare o căsoaie banală în care poţi repara o combină. Se simte proaspăt, ca vindecat după o boală venerică. Îi marcă încă o sută de mii copilului şi îl petrece cu privirea în timp ce îşi scoate un muc gri din nara stângă pe care-l face bilă. Băiatul meu... E leit mă-sa. D-aia nici nu iubeşte constant. Îl preţuieşte în funcţie de crizele de isterie ale Ginei pentru că ea seta termostatul cu armonie al casei. E ea întreg. N-am ce să-i fac.

Ciot avea dreptate. Vlăduţ era satelitul natural al Ginei. Când rămânea singur, lua la purecat toate dulapurile şi se delecta cu lenjeria şi sutienele mă-sii. Era vina Ginei pentru că se dezgolea în faţa lui, considerându-l prea mic ca să-i priceapă intimitatea. Totuşi, nimeni nu uită mirosul găurii prin care a ieşit şi atâta timp cât mirosul ăla stăpâneşte mediul chiloţesc al mamei, el îl va căuta ca să-şi ia doza periodică chiar şi după mulţi ani de la naştere. De aceea bărbaţii balcanici îşi bat nevestele după ce-şi vizitează mamele. Gelozia văgăunii din care au ieşit îi incită la violenţă marsupială.

Vlăduţ dibuise repede masoneria feroasă a lui Aurică. Trebuia să ajungă la acareturile oculte cu orice chip. Maimuţăria juvenilă l-a ajutat să se caţere pe şifonier până la cutiile negre. Le-a deschis. Cască ochii mari. E fascinat de spade. Se uită temător spre uşa camerei ca nu cumva să fie surprins în actul cotrobăirii. Nu ştie cum să le atingă. Le scoate din cutie şi le ia în pat, la studiat. Prima dată atacă pumnalul pentru scrisori. Scoate lama din teacă şi îi priveşte uluit tăişul de zamac. Hooaa! Ce ăştea! Îşi împunge chipul oglindit în uşa de la şifonierul din lemn de cireş. Îl împunge din nou. PAU! PAU! S-a ucis destul. Îl bagă înapoi în teacă şi îl scoate din nou, doar pe jumătate. E uluit. Ridică spada. Aceeaşi alăturare de auriu şi albastru mediteranean. E o masona de şaptezeci şi nouă de centimetri, cu un trifoi în capătul mânerului. Spre deosebire de pumnal, spada nu e ascuţită, dar e mult mai atrăgătoare. O cuprinde cu două mâini şi se luptă cu un inamic nevăzut. IA! HA! PAU! IAAA!

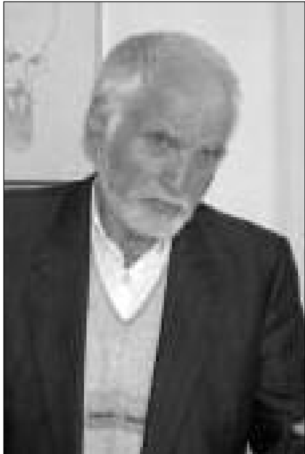
După vreo zece minute de luptă se hotărăşte. O să ia pumnalul pentru scrisori la şcoală. Spada e prea mare, dar pumnalul încape în ghiozdan. E croit să-l arate colegilor. I-au luat foc ochii. Nu mai e copil, e un diavol ginesc. Se gândeşte doar la tăişul fin şi la monştri. Îl înfige în salteaua patului. Pumnalul intră nestingherit, până la plăsele, de parcă buretele saltelei ar fi fost teaca lui adevărată. UOOAA! Ce ăsta, vere!...

(fragment din romanul
OFIŢERII ŞI TALENTAŢII, vol. I. – GAYZER)

Simte nevoia să vadă popi şi să inhaleze praf de icoane. Are poftă să judece inchiziţia, vrea să înjure catolici, să-şi scotă penisul ateu şi să şi-l frece de scaunele de lemn. Vrea să fie erect în biserică. Aşa mi-a zis Arhivarul... Dacă biserica e veceul Arhitectului, atunci pot să mi-o flutur în plata Domnului.

proza

Nicolae Turtureanu

(Alt) jurnal de vacanţă (I)

Mă hotărăsc – cel mai greu pentru mine e să mă hotărăsc întru ceva; sunt omul indeciziilor – aşadar mă hotărăsc şi dau telefoane pentru plecare. Ghinionist cum sunt, presupun că nu voi avea succes. Şi chiar se confirmă. La Tg. Neamţ, preoteasa şi părintele tocmai pleacă, „ne ducem puţin la Mediterana, stăm zece zile...” La Humor, s-a făcut loc, m-ar primi, dar cine să mă aducă? Nicicum la Iaşi, unde este un fel de pol al caniculei, unde pur şi simplu m-am lichefiat. Am slăbit, sunt numai piele şi os. Şi nu mai pot merge.

Sâmbătă, 14 iulie, evadez din Iaşi, la Vatra Dornei. La ora 9, în Iaşi, sunt deja 25 de grade şi transpir prin toţi porii. Fac un duş, înainte de plecare. Popas la Gura Humorului, unde doamna M. mă invită să rămân la ea, o zi-două, până se eliberează o cameră la pensiunea fratelui. Refuz – şi cât de bine ar fi fost să n-o fac! Nu vreau să fiu constrâns de-o apropiere ce poate fi stânjenitoare. M-am dezobişnuit. Şi cât de mult mi-am dorit-o, cândva!

La Dorna, şoc termic: în casă, sunt 14 grade. Mă ia cu frig. Pun toate cele pe mine şi abia târziu, sub plapumă, mă încălzesc.

Doamna M. „de la Dorna” e aproape aceeaşi. Au trecut, totuşi, trei ani şi peste ea. Şi casa e aproape aceeaşi. Realizez faptul că e prea umed pentru mine. Deja s-a activat zona Zoster. Presiunea atmosferică mă omoară. Şi, culmea ghinionului: până acum au fost temperaturi mari şi o vreme stabilă. Trec norii prin oase, bate vântul prin nervii mei.

Am citit toată după-amiaza şi seara. N-am radio, n-am televizor, n-am internet. N-am veioză. De fapt, există, dar ar trebui un prelungitor, ca să ajungă până la pat. Mă scol să sting lumina. Orbecăi. Somnul a zburat. Apoi, nu ştiu cum, dorm pînă la 5 dimineaţa. E o minune.

Duminică, 15. Mă mobilizez şi, la ora prânzului, mă duc la „Musatti”, o pensiune din apropiere, specializată în ciuperci (hribi) cu mămăliguţă. Am fost şi ieri, cu „nea Virgil”, şoferul care m-a adus de la Iaşi. I-am vorbit, pe drum, de acest „lăcaş”, unde am mâncat, în anii precedenţi, nişte porţii uriaşe. M-am dat mare! La „Codrii Paşcanilor”, unde am făcut un popas de-o cafea şi-o ţigară, a vrut să contribuie şi el la „notă”, dar i-am spus că, la dus, este invitatul meu. La întoarcere, treaba lui. Un om admirabil, Virgil, şofer *de meserie.* În noaptea precedentă se întorsese de la Bucureşti, acum la Dorna, cu mine. Nu-i căşunează. La „Musatti”, ne dedăm, desigur, la ciuperci, deşi există, tentant şi mai economic, meniul zilei. Porţii consistente, dar ciupercile cam crudele, n-au fost lăsate „să se facă”. Beau o bere, el – o apă plată. Nota: 50 de lei. Am o crispare: abia am plecat din Iaşi şi s-au dus, deja, vreo 200 de lei (dacă adaug şi cumpărăturile făcute la Humor). În ritmul ăsta voi rămâne repede lefter.

La despărţire, îi ofer lui Virgil o carte cu autograf şi o sticlă de palincă. Este încântat de ambele, aş zice că mai mult de carte. Mişcându-se mereu printre scriitori şi artişti, îşi doreşte cărţi, tablouri, dar nu îndrăzneşte să ceară. I-am sugerat să fie mai îndrăzneţ. Totuşi, dintre toţi artiştii pe care-i duce şi-i aduce, Dan Hatmanu i-a oferit „un tablouaş”.

...M-am lecuit de ciuperci, aşa că mănânc „meniul zilei”. La întoarcere, mersul, un adevărat chin. Mă dor genunchii, încheieturile. Mă târâi până acasă, e ca o penitenţă. La poartă, mă întâmpină cei trei câini, doi dintre ei mă recunosc mai repede, dar căţeaua albă mă însoţeşte, cu hămăituri furioase, până la uşă. Încerc să-i păcălesc cu niscaiva „resturi”, luate special de la masă. Căţeaua albă are demnitate, nici nu se atinge de ofertă.

Luni, 16. Discuţie penibilă cu doamna M. Ea mă crede umblăreţ, ca în urmă cu trei ani. Îi mărturisesc neputinţele mele de acum şi aproape că nu-i vine a crede. Mă somează să fac mişcare, îmi spune lucruri dureros de adevărate, dar cărora nu mă mai pot supune. E şi lipsa mea cronică de voinţă. Cu greu, acceptă să-mi facă unele mici cumpărături. Simt că deja îi devin o povară. S-a obişnuit singură, îşi are ritualurile ei. Eu parcă aş scoate-o, uşor, din ritm. Dar poate că şi eu sunt tot aşa, poate că şi eu mă simt deranjat de cineva care îmi perturbă „intimitatea”. De ce „poate”, fără „poate”. Chiar aşa e.

Plouă. Asta e bine. Sper ca, de mâine, să nu mai simt, ca acum, atât de acut, presiunea atmosferică.

Mesaj pe mobil: „Prietena ta Irina (e de fapt, nora...) a reîncărcat şi ţi-a oferit 60 de minute în reţea. Încarcă şi tu...” Asta înseamnă că au revenit în ţară „copiii”. Fapt care mă reconfortează. Mă simt mai în siguranţă.

Marţi,17. „Ce noapte neagră, ce noapte grea, / A bătut în fundul lumii cineva” (Arghezi). Un mic chin, până mă culcuşesc („mă culcuşesc” era vorba lui Rodi; se culcuşea la pieptul meu, eu la al ei). Plapuma cred că are vreo şapte chile, cum dracu' s-o manevrezi? În sfîrşit, „mă culcuşesc” şi, pe la 22,30 adorm. Mă trezesc brusc, la două noaptea, dintr-un coşmar. „Se făcea că” eram în Iaşi, într-o maşină, cu Dragoş la volan. Parcă era şi Val Gheorghiu. Trebuia să ajung acasă, dar străzile erau mereu blocate cu „sens interzis”. Cineva spunea: „Acuşi ajungem”, dar o coteam mereu pe o stradă, pe alta. Nişte străzi înguste-înguste, cu tot felul de obstacole. La un moment dat mi se prinsese gâtul între scaun şi volan. Mă sufocam. Disperat, i-am strigat lui Dragoş: „Mişcă puţin asta, că mă sufoc!” M-am trezit. Aveam plapuma până-n gât şi, realmente, mă sufocam. Aerul, în cameră, mirosea insuportabil a igrasie. Am deschis geamul, a intrat aer proaspăt şi rece, mi-am recăpătat, treptat, ritmul respiraţiei. M-am mutat în celălalt pat, dar mi-era frică s-adorm. Totuşi, pe la 3, probabil, am adormit. M-am trezit la 6,30, aşadar am dormit, în totul, vreo 7 ore. Dar e limpede că nu mai pot sta în această ne-ambianţă. Voi încerca în balcon, unde este o canapea, un fel de pat al lui Procust, din care picioarele-mi dau pe dinafară. Sau mai bine să plec? La Humor? La Tg. Neamţ?

Mă hotărăsc – cel mai greu pentru mine e să mă hotărăsc întru ceva; sunt omul indeciziilor – aşadar mă hotărăsc şi dau telefoane pentru plecare. Ghinionist cum sunt, presupun că nu voi avea succes. Şi chiar se confirmă. La Tg. Neamţ, preoteasa şi părintele tocmai pleacă, „ne ducem puţin la Mediterana, stăm zece zile...” La Humor, s-a făcut loc, m-ar primi, dar cine să mă aducă? Nicicum la Iaşi, unde este un fel de pol al caniculei, unde pur şi simplu m-am lichefiat. Am slăbit, sunt numai piele şi os. Şi nu mai pot merge.

La Iaşi, timp de o lună de zile (iunie, început de iulie) au fost numai 30-35-37 de grade. După-amiaza pur şi simplu luam foc, începând de pe la 3-4, până pe la 9-10 seara. Beam apă, făceam duşuri, micţionam. Cred că am eliminat tot ce era bun (rău?) în mine. Când trebuia să pregătesc ceva de-ale gurii, mă întrebam dacă n-o să am soarta soacră-mii, a lui Mimi, care a murit, săraca, făcând mâncare. Eram acolo, pregătise ardei umpluţi şi supraveghea cratiţele, nu le-ar fi lăsat pentru nimic în lume. Dar la un moment dat s-a înroşit toată la faţă şi i-am spus să se ducă la ea în cameră, să se odihnească, am eu grijă. A revenit peste câteva minute, s-a dus din nou. Apoi m-am dus eu la ea. Se văita că o doare cumplit capul, am vrut să chem Salvarea, dar s-a opus. Totuşi, am sunat la Salvare, fără voia ei. Cei de la Salvare mi-au spus că nu pot veni mai repede de o jumătate de oră. Când află că e vorba de un bătrân, nu se mai grăbesc. Şi aici era vorba de, aproape, o nonagenară. M-am dus din nou la ea, era în genunchi, lângă pat, se văita, cum n-am auzit-o niciodată. Apoi iarăşi la bucătărie, să văd de mâncăruri, atent şi la interfon. Cred că au trecut încă zece minute, până au venit. Am însoţit-o pe doctoriţă. Mimi, acum, era întinsă în pat şi părea că doarme. Doctoriţa i-a luat pulsul şi toate celelalte. O urmăream, fără a zice nimic, oarecum contrariat că Mimi părea să doarmă în continuare. Apoi a sunat mobilul, cel rămas jos, în Salvare, întreba dacă să vină, să ia bolnava. „Nu. E moartă”, a zis doctoriţa, ca şi cum ar fi anunţat un fapt divers. Mult mai târziu, ieşit din buimăceală, am aprins o lumânare.

Joi, 19. Citesc toată dimineaţa Vasile Andru, fac însemnări. Pe Andru îl văd din aceeaşi familie cu Mircea Eliade şi I. P. Culianu. Cu Eliade, cel puţin până-n momentul când acesta renunţă la a deveni misionar şi practician al hindusismului şi se mulţumeşte cu ipostaza de observator şi exeget al practicilor şi doctrinelor religioase. Şi Andru trece prin India – dar pe unde nu trece? –, devenind un doctrinar şi un misionar al isihasmului şi filocaliei. Între cei doi sunt, în continuare, asemănări şi deosebiri. Eliade a trăit experienţa indiană la vârsta primei tinereţi, când anumite hotărâri pot fi luate sub impulsul adrenalinei. Andru, dimpotrivă, a avut acces la India în anii primei senectuţi, după ce îşi forjase şi îşi consolidase convingerile, provocările. Eliade se dedica literaturii doar vara, în restul anului fiind absorbit de învăţământ şi de cercetare. Andru, cum mărturiseşte undeva, nu poate scrie literatură decât la Bucureşti, unde, de altfel, în ultimele decenii, s-a aflat pentru puţină vreme, în rest peregrinând prin lume. Proza lui Eliade este transparent autobiografică. Tot aşa şi a lui Andru. Amândoi au o anume serenitate, sunt ataşanţi în relaţia cu publicul. Deşi mici de statură şi – cum să zic? – nişte sfrijiţi, au charismă, îi însoţeşte o aură contaminantă. Chiar, fiecare dintre ei s-a însoţit de vreo două ori, căutându-şi "jumătatea" ideală. Mai mult decât pe Eliade, pe Andru îl defineşte surâsul. ***Surâd, deci exist*** se cheamă această cea mai recentă carte a lui, o antologie de interviuri, mărturisiri, autodefiniri. Le citeşti şi tu cu un surâs. Simptomatic, după o conferinţă la Rădăuţi, la care participase şi tatăl lui, ajuns acasă, în Muşeniţa, tatăl, în prezenţa mamei - amândoi nonagenari - îl întreabă pe fiu: "Ce le spui tu oamenilor de te ascultă cu atâta atenţie?" "Le spun cum să trăiască frumos şi mult", răspunde fiul. "Şi de la cine ai învăţat tu asta?" "De la voi." La care mama – observă Vasile – surâde, adânc mulţumită, fără alt comentariu. Nici nu era nevoie.

Vineri, 20. După-amiază, în oraş, cu taxiul ADRIAN, cum scrie pe cartea de vizită, pe care mi-a şi oferit-o. Ocolim, pe traseul cel mai lung, ca să ajung la o pizzerie, unde am fost şi-n urmă cu trei ani. De la un chioşc, îmi cumpăr reviste, dar încă înainte de-a spune ce vreau, chioşcarul mi le pune în braţe: ***22, Dilema, România literară***. Sunt, pe cât de surprins, pe atât de flatat. Cum de m-a ghicit?!

La *ristorante*, atmosferă plăcută. E cald, în sfârşit e cald. Lume puţină. Îmi aleg un loc cu vedere spre stradă. Reperez aceleaşi firme, de acum trei ani: BANCA... nu ştiu care, întrucât un copac obturează restul enunţului; AMANETĂRI; CAFEE BAR; CLUBUL SPORTIV ŞCOLAR. Asta din urmă mă miră: cum de a obţinut acest locşor în buricul târgului?

Comand o ciorbă rădăuţeană, pe care o înghit pe-ndelete, trăgând de timp. Consistentă, ciorba. Îmi amintesc de "32", dintr-un documentar englezesc, văzut pe Discovery. Numai englezii pot face aşa ceva: o reîntoarcere în timp, a unor orăşeni de astăzi, care acceptă să trăiască, la un castel, ca pe la 1830 (parcă). Vreo 30-40 de bărbaţi şi femei, de toate vârstele, îmbrăcaţi de epocă şi trebuind să respecte întreg ritualul de-atunci. La sfârşitul fiecărei zile dădeau seamă ce-au făcut în ziua respectivă. Totul pe bază de liberă asumare şi completă sinceritate: cine nu respecta tipicul era însemnat cu tibişirul, în perspectiva (groaznică!) de a fi eliminat din joc. ”Dar 32?”, întreba, la un moment dat, profesorul (un psihoterapeut, probabil). ”Numai 31”, sau ”27”, sau ”29”, venea răspunsul. Nu ştiam ce înseamnă ”32”, nu văzusem filmul de la început. Până m-am lămurit: 32 de mestecături, de masticaţii ale fiecărei îmbucături erau garanţia, în epocă, a unei digestii optime. Stau prost cu digestia, dar la o ciorbă, fie şi rădăuţeană, e imposibil să mesteci o îmbucătură de 32 de ori…

Nu mă pot abţine şi comand un sfert de vin alb, cu apă plată şi gheaţă. Şi, în final, o cafea.

La un moment dat, simt nevoia acută să micţionez, combinaţia de vin cu cafea îşi face efectul. În uşa toaletei, mă împiedic, deopotrivă, de pragul de jos şi de un tip care tocmai ieşea. Mi s-au tăiat, pur şi simplu, picioarele, ceea ce mi se întâmplă tot mai des... Tipul, înalt şi zdravăn, încearcă să mă prindă, dar nu reuşeşte. M-am dus ca plumbul. Omu', amabil, mă ajută să mă ridic. Revin, cu greu, la masă. Mă consult, discret: am o julitură la fluierul piciorului stâng, iar la dreptul cred că am făcut întindere.

Acum, dimineaţa, efectul e şi mai clar: abia mă pot mişca, degetele de la piciorul stâng s-au chircit şi mă dor, genunchiul drept e paradit. Aseară, marcat de precaritatea mea fizică, m-am decis să nu mai beau nici o picătură de alcool. Acum, deşi efectele căzăturii sunt evidente şi dramatice, mi-a mai scăzut auto-exigenţa. Chiar nici o picătură?! Deocamdată, cred că azi va fi imposibil să merg undeva. Trebuie să fac mişcări pe aici, prin cameră şi pe balcon, poate îşi revin ligamentele. Sunt tot mai penibil.

jurnal

Leo Butnaru

DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI
(Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

18 octombrie

Acum două săptămâni, colegul armean Ghevorg Ghilanţ (ne-am cunoscut în prima decadă a lunii trecute, în Crimeea, la Koktebel) mă întreba, *via mail*, dacă nu sunt invitat, toamna aceasta, în Armenia. Doar atât, fără să dea detalii. Întru aflarea posibilei dezlegări a misterului întrebării cu răspunsul în suspensie, prind eu „a răscoli" prin internet, căutând posibile repere, evenimente ce ar motiva discreta ispitire a amicului şi chiar găsesc un eventual – presupun – punct de pornire: în jurul datei de 23 octombrie, la Erevan va avea loc întrunirea editorilor şi traducătorilor din CSI şi Ţările Baltice. Ei bine, nu cred să figureze şi numele meu printre cele ale invitaţilor. Pentru că, mai acum câţiva ani, în Armenia s-a ţinut un simpozion al traducătorilor, pentru care diriguitorii de la USM au recomandat vreo 5-6 inşi, dintre care doar unul sau, cel mult doi, aveau ce căuta acolo. Însă umila mea persoană, care a tradus şi traduce mii de pagini din literatura universală, care a elaborat antologia traducerii în Basarabia pe durata a unui secol, care… ei bine, eu nu am fost delegat nici la prima, nici la cea de-a doua întrunire de atare speţă. Ce să zici?... Pur şi simplu, mi-am luat de-o grijă…

Numai că acea grijă (…luată), transformată într-o *cvasiveste* bună mă găseşte la Suceava. Şi de data aceasta, Ghevorg o ia pe departe, dar totuşi ceva mai aproape de subiectul-incognito, spunându-mi că, iniţial, nu s-a hotărât să dezvăluie detalii, până în momentul când avea să se decidă ceva concret. Se gândea că putea fi târziu deja, însă parcă se luminase: în Armenia urmează să „plutească" „Arca literară", un proiect european, susţinut de „German Literaturwerkstatt" care, de altfel, acum zece ani, a finanţat „Expresul literar 2000". Concluzia colegului era simplă şi… abruptă: dacă doreşti să vii în Armenia în perioada 19-28 octombrie, expediază de urgenţă copia scanată a paşaportului, un CV în engleză, o fotografie. Păi, zic-răspund: dragă Ghevorg, azi e 11 octombrie, mă aflu la manifestările legate de 70 de ani ai revistei „Bucovina literară" (Suceava, Cernăuţi), iar la Chişinău, de unde aş putea trimite cele solicitate, nu mă întorc decât pe 15 octombrie. Cred că ratez şansa…

În fine, revenind acasă, expediez totuşi cele solicitate. 16 e duminică, nu lucrează instituţiile ce vor avea grijă de navigaţia „Arcei literare". Deci, îmi iau iar de o grijă… Numai că, fulgerător, luni, 17 octombrie, mi se cere confirmarea că sunt disponibil să sosesc în Armenia. Confirm, după care, timp de o oră, primesc prin poşta electronică şi copia biletului de avion, dus întors, Chişinău – Moscova – Erevan! Adică, iubite cetitorule, a doua zi, pe 18 octombrie, la ora 16, trebuia să decolez din Chişinău, ceea ce am şi făcut, primele rânduri din acest jurnal scriindu-le deja în aeroportul Domodedovo din Moscova. Timp – berechet, ca s-o spui conciliator (cu cine? cu tine?...), dar uşor nedumerit până la o spuză de revoltă – durată cam exagerată de aşteptare între curse: spre Erevan (cu aceeaşi companie S 7) se va decola peste 7 ore… (De altfel, şi cei care pleacă din Bucureşti spre Erevan, cu escală la Varşovia, cam tot în jur de 7-8 ore au de aşteptat.)

Aeroportul Domodedovo nu-ţi trezeşte senzaţii prea plăcute (cu toată modernitatea şi funcţionalitatea sa de înaltă condiţie): anul trecut, aici a avut loc un atentat terorist ce a luat viaţa câtorva zeci de persoane. Printre ele şi Anna Iablonskaia, scriitoare din Odessa, oraş deschis mării, orizonturilor, pe care l-am îndrăgit încă din tinereţea mea studenţească; oraş pe care l-am cutreierat în lung şi în lat, de nenumărate ori revenind în cartierul Moldovanca. Oraş în care, sâmbetele, desantam mai mulţi juni studenţi chişinăuieni, să procurăm carte românească, pe atunci interzisă în librăriile din RSS Moldovenească – unic spaţiu din URSS unde cartea românească era *liber non grata* (*liber/carte*… ne-liberă!)… Oraş în care am scris mai multe poeme, cel mai drag dintre ele fiindu-mi „Hypatia", dedicat bunicului Ipatie Butnaru, şi pe care Cezar Ivănescu l-a remarcat într-un mod special, subliniind (iertat fie-mi stropul de nemodestie) că este: „…un poem pe care l-ar semna, cred, fericit, oricare poet român important, de la Gellu Naum la Lucian Vasiliu..."

În ianuarie anul trecut, Anna Iablonskaia [numele i se trage de la: (pom de) măr] plecase la Moscova, invitată să primească un premiu literar. La viaţa ei (atât de scurtă! – avea 30 de ani) se învrednicise de multe distincţii importante. A aterizat în aeroportul Domodedovo (s-ar traduce: *Casa Bunicului*), pe care îl cunosc relativ bine, inclusiv spaţiul în care s-a produs atentatul şi unde, cu trei luni în urmă până la acel moment, stătusem şi eu, aşteptând să-mi vină bagajele, după care s-o iau spre centrul Moscovei, la Bienala Internaţională a Poeţilor... (Astăzi însă, nu am aşteptat bagajele: fiind o rută tranzit, le voi recupera la Erevan…)

După acea nenorocire, am tradus din versurile Annei Iablonskaia, poetă cu adevărat talentată. Iar acum, la Domodedovo, în destul de vastul răstimp de până la cursa spre Armenia, citesc poezie românească. Am luat cu mine cărţile a patru colegi, hai să zic din generaţii diferite. Din timp în timp, pun în automat câte 50 de ruble, bancnotă sau monede de 10, îmi iau sticla de apă plată şi revin la poezia noastră. Poeţii – dintre cei mai „vizibili", dintre cei mai aflaţi în atenţia criticii literare. Dintre cei mai premiaţi… Pe rând, am lăsat pe câte vreo bancă mai întâi cartea de poeme a colegei – venerabilă ca vârstă, cu multiple stagii şi burse în Occident. Nu, nu dezamăgeşte. Poezia domniei sale. Dar, dragii mei critici, nici chiar aşa cu osanalele! Deci, las cartea, gândindu-mă la *cum îi va fi norocul*, în baza latinescului *Habent sua fata libelli*… Poate chiar dă peste ea cineva care citeşte româneşte. Poate… poate… poate... Din păcate, acelaşi lucru trebuie să-l fac şi cu cărţile altor doi poeţi, cam până în 40 de ani fiecare. Şi ei prea de tot – se creează impresia – corconiţi de colegii de generaţie (grup, gaşcă), de o parte din critica literară. Dar, zău, nu găsesc că volumele lor sunt atât de valoroase, precum se scrie în referinţe şi prefeţe, pentru a fi readuse în biblioteca mea de la Chişinău. Le las. Cum le va fi norocu' (ce nu creşte pestotlocu'…). Însă amară-i această senzaţie de critică literară în doi peri, de elogii ca inflaţie. De graţie şi adulaţie în van. Repet: cei trei, abandonaţi în… Rusia, nu sunt poeţi slabi. Dar nici chiar aşa, precum sunt percepuţi şi săltaţi în cam lipsita de criterii conştiinţă literară slăbită, relaxată, ce „găseşte" forţă literară (poetică) chiar şi acolo unde, precum zicea, demult şi pertinent, Truman Capote – nu ar fi literatură, ci simplă dactilografiere (mai recent – tastare…). În atare texte de un autobiografism mărunt, anodin, prozaic, să(-mi) fie poezia lor într-o formă… irecognoscibilă? Mai curând, absentează ea, poezia, atât de – uneori – lăudată, premiată, trâmbiţată, dată drept model. Cine dintre critici va avea curajul să ţipe: „Poetul e gol!"?... (Sau, barem, „în pantalon scurt"…)

19 octombrie

Tot în aeroportul Domodedovo. Cursa spre Erevan trebuia să-şi ia zborul la ora 1,55 (la noi – cu o oră îndărăt), însă, din motive tehnice, a fost amânată până aproape de ora 4,00. În acest spaţiu imens, se mai anunţă şi despre alte curse decalate. Astfel că, fără să-mi fi dorit, mai am timp berechet de pierdut. (Brr! – se mai zice: „a ucide timpul"…) Şi iar deschid blocnotesul (viitor-jurnal armean?). Notez că: o inevitabilă parte din scrisul prezent(ului) este „extras" din amintire.

Şi iată aici, după miezul nopţii, în aeroport rusesc, ornicul (orologiul, mai bine zis, pentru că voi vorbi de Piaţa Roşie) memoriei se dă de la sine îndărăt cu… doi ani, stând cu acele în după-amiaza unei zile din noiembrie 2009, când, făcând o plimbare cu colegul Vasile Ţurcanu, poet, stabilit de ani şi ani în capitala rusă şi fără semne să revină în Moldova sau să se stabilească în România (are şi el iluziile sale, nu ştiu dacă anume – necesare, în acest caz, în care de fapt nu am de gând să intervin cu sfaturi şi din care, brusc, m-am şi „retras"); deci, în cursul acelei plimbări cu itinerar arbitrar, după ce făcurăm poze „cu ţarul", dar şi cu „Lenin" – sosiile lor le întâlneşti lângă Muzeul de Istorie, la intrarea pe Piaţa Roşie, – ne-am zis să vizităm şi mausoleul, însă, de la un moment încolo, zisul a rămas la singular, Vasile renunţând din motivul că trebuia să depunem la un ghişeu special telefon, aparat de fotografiat (arme de foc, arme reci…), zicând: lasă-mi telefonul şi obiectele de metal ce mai ai asupra ta, treci, de duci, iar eu îţi voi face poze de la distanţă, mergând paralel, de partea astălaltă a îngrăditurii, până intri în mausoleu.

Într-adevăr, eu, cu chipul ceva mai smead, uşor… transcaucazian (problema ruşilor cu cecenii, daghestanezii etc.), sunt verificat la sânge chiar şi după ce trec de detectorul de metale. În fine, în lungul zidurilor Kremlinului, o iau spre mausoleu, din cealaltă parte a grilajului colegul „îmi face din ochi" cu bliţul, până intru în subsolul leninist. Bolşevicul nr. 1 stătea împuţinat la trup, gălbejit şi cuminte sub acoperemânt de sticlă (glumeţii zic: la borcan), mâinile (mânuţele!) nu le avea pe piept, ci întinse în lungul vestonului. De la un pas la altul, mai confundam ceva, parcă greşeam itinerarul şi eram atenţionat de câte vreun gardian. În fine ies, din cealaltă parte a grilajului mă salută fleşurile lui Vasile Ţurcanu şi eu îmi zic – uite, bre, ceea ce nu ai reuşit să faci în decenii de putere sovietică, pe când veneai la Moscova, ţi-a reuşit astăzi, când URSS nu mai este. (Ce bine că nu e!) Anume că mi-a reuşit, deoarece, pe timpuri, eram mereu descurajat de coada enormă ce şerpuia spre mausoleu; şirul de curioşi îmi potolea curiozitatea şi eu coboram din Piaţa Roşie, după care urcam pe strada Gorki, pe stânga, spre librăria (nu ferăstrăul) „Drujba", unde se putea procura deavolna carte românească, interzisă să ajungă şi la Chişinău, iar de ajungea, totuşi, era nimicită prin subsolurile vecine *Planetariului*, precum era numită clădirea KGB-ului de lângă Biserica Schimbarea la Faţă a Mântuitorului (fosta capelă *Sf. Împăraţi Constantin şi Elena* a Gimnaziului nr. 2 pentru băieţi), care fusese pângărită prin amenajarea în ea a unui planetariu (pe când eram prin clasa a 4-a, l-am vizitat şi eu, venind de la 80 de kilometri depărtare, cu clasa, în excursie).

Îmi zic că aceste amintiri de după miezul nopţii se înfăţişară probabil şi din motivul că e timpul fantomelor. Chiar dacă nu-i şi întuneric, ci atât de luminos aici, în aeroport; chiar dacă barem nici nu moţăi, ci sunt absolut lucid, iată că una dintre fantome (fantoma fantomelor!) reuşeşte totuşi să se „insinueze": fantoma lui Lenin… *(va urma)*

Aeroportul Domodedovo nu-ţi trezeşte senzaţii prea plăcute (cu toată modernitatea şi funcţionalitatea sa de înaltă condiţie): anul trecut, aici a avut loc un atentat terorist ce a luat viaţa câtorva zeci de persoane. Printre ele şi Anna Iablonskaia, scriitoare din Odessa, oraş deschis mării, orizonturilor, pe care l-am îndrăgit încă din tinereţea mea studenţească; oraş pe care l-am cutreierat în lung şi în lat, de nenumărate ori revenind în cartierul Moldovanca.

jurnal

Radu Aldulescu

Tehnici şi strategii de supravieţuire în roman

Bucuria finalizării unei cărţi subzistă aglutinând în ea sentimente contradictorii ivite probabil din oboseala de la capătul unei călătorii. Pe undeva îşi face loc şi creşte în urma cărţii terminate acel sentiment - senzaţie - certitudine de vlăguire şi golire, de care vorbesc unii scriitori.

Romanul, un monstru omnivor care înghite tot, un gen total la o adică, presupune strategii de elaborare diferite faţă de poezie, proză scurtă, dramaturgie sau eseu. Ideal ar fi ca indiferent de gen, să te aşezi la masa de scris şi să nu te mai ridici până nu termini ce ai de spus, revenind eventual asupra textului cu o privire proaspătă-detaşată peste câteva săptămâni, pentru a opera modificări. Asta poate fi valabil la poem sau povestire. Nu însă şi-n cazul manevrării unei mase textuale de câteva sute de pagini, poate o mie (marile romane sunt adesea mari şi la propriu) reclamând, pe lângă alte virtuţi, coerenţă compoziţională şi narativă, rezultată dintr-un travaliu îndelung, susţinut, de zi cu zi. Scrierea unui roman, asemenea iubirii, este o muncă de zi cu zi. Iubirea poate fi într-adevăr fructul unei munci îndelungate, de zi cu zi, aidoma unor creaţii monumentale, durabile, monstruoase în sensul că nu par făcute de mâna omului, ci de ceea ce ne-am învăţat să numim monştri sacri, precum „Război şi pace”, „Fraţii Karamazov”, „Madame Bovary” sau „Războiul sfârşitului lumii”. Este exclus ca aceste creaţii să le fi venit autorilor dintr-o dată, cap-coadă, cum se spune. M-am gândit la o astfel de posibilitate când mi-a căzut întâmplător sub ochi un interviu al unei romanciere autohtone de succes, care spunea că nu se aşează la masa de scris decât când are în minte întregul text al romanului său, până la ultima virgulă. În cel mai fericit caz ea minte, pentru a impresiona-epata, sau cine ştie cu ce fel de combustibil funcţionează mecanismul său creator? În ce mă priveşte, când mă aşez la masa de scris, am în minte extrem de vag configuraţia celor câteva pagini pe care reuşesc să le fixez până la sfârşitul zilei de lucru, destul de diferite de intenţiile iniţiale. Vreau să spun că munca şi creaţia desfăşurată constant, zilnic, se petrece mai ales acolo, la masa de scris, chit că elaborarea e un proces permanent, care se derulează însă cu precădere în subconştient.

Modul de lucru diferă desigur de la romancier la romancier, şi totuşi cred că există nişte coordonate general valabile. Orice activitate umană cere, pe lângă aptitudini rutiniere, meşteşugăreşti sau calităţi fizice, un cuantum de creativitate sau inspiraţie. Se spune, pe bună dreptate, că omul nu e făcut pentru a munci, ci pentru a crea, el însuşi fiind în ultimă instanţă creatura supremă a Creatorului acestei lumi. Şi când sapă şanţuri, omul este susţinut de latura sa creativă, folosindu-şi trupul în mod specific, diferit faţă de maşinăriile de săpat şanţuri create tot de el. Nu mai spun când scrie un poem, o îndeletnicire eminamente creativă, nu foarte ferm susţinută de aptitudini rutiniere. Romanul însă, pe lângă indispensabila creativitate-inspiraţie plutind în aer şi pătrunzând în plămâni şi-n sângele autorului spre a-i vitaliza scrierea, nu se poate dispensa de rutină, de efortul având ceva din tenacitatea unui săpător şi cerând totodată atenţie permanentă, căci rutina poate pune în umbră sau ştrangula creativitatea. O a treia calitate-condiţie a romancierului pe lângă creativitate şi meşteşug (rutină, experienţă, capacitate de efort) este spiritul critic, căruia i se mai spune şi autocenzură – nu cenzură ideologică sau economică, vizând performanţa comercială, ci cenzura estetică, vizând exclusiv canonul valoric. Spiritul critic şi creativitatea sunt de altfel decisive în orice gen literar. În plus, la romancier apare acea abilitate-instrument cu mai multe tăişuri numită mai devreme: rutina.

Scriind roman zilnic, deschid o uşă grea spre o lume paralelă cu lumea cotidiană. Îţi trebuie efectiv o forţă fizică dobândită în timp, prin exerciţiu, ca să deschizi această uşă. Îţi trebuie de asemenea forţă ca să cobori în acea lume, să trăieşti zilnic în ea preţ de cinci-şase ceasuri sau mai mult. De la un punct încolo, lăsat demult în urmă, scrisul devine practic rescriere. Refac, reformulez, dezvolt, reduc, până când simt că nu mai am nimic de scos şi de adăugat. Ştiu întotdeauna cu precizie ziua când am definitivat un roman, dar practic mi-ar fi imposibil să ştiu când am pus pe hârtie prima frază, idee sau scenă. În spatele fiecărei pagini definitivate, există cel puţin şase-şapte variante succesive; la fel ca-n spatele fiecărui capitol şi roman. Textul se cere reasamblat şi reajustat în permanenţă, la temperaturi diverse: revin asupra unor pagini scrise ieri sau săptămâna trecută, în urmă cu câteva luni sau câţiva ani.

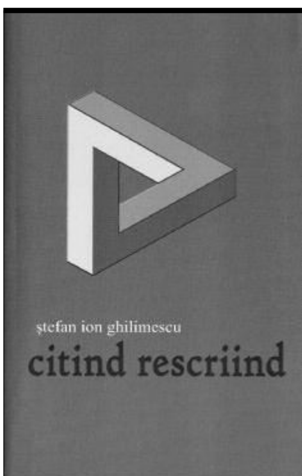
Nu-mi prea vine la-ndemână să scormon în sens invers, să plec de la episoade fixate în cărţi publicate, spre originile lor, asezonându-mi ficţiunea cu garnituri memorialistice. Rândurile de faţă ar fi însă un bun prilej pentru o astfel de întreprindere. Una din scenele celui mai recent roman pe care l-am publicat, bunăoară, cred c-am scris-o pentru prima oară în urmă cu treizeci şi ceva de ani. Se întâmplă că-mi amintesc foarte limpede şi împrejurările în care am scris-o, dar nu e locul să le povestesc aici. Întâmplarea a stat la baza scenei, n-aş avea de asemenea cum să o uit. Aveam 26 sau 27 de ani, practic eram altul decât cel de acum, cel care a fixat definitiv într-un roman o scenă inspirată de acea întâmplare: socrul meu a avut un accident în pădure, a căzut un copac pe el într-un ajun de Crăciun şi a fost adus la Bucureşti la spital, unde l-am văzut într-o stare de semicomă, aiurând. A scăpat cu viaţă in extremis. M-a impresionat teribil, până într-atât încât am reconstituit pe cont propriu accidentul din pădure, imaginându-l de fapt, rumegându-l mai apoi în subconştient preţ de treizeci de ani.

Ţin minte că m-am dus la spital cu un cumnat, care minimaliza (a alunecat pe gheaţă, şi-a rupt ulcerul, o să se facă bine cu regim...) fie pentru a-mi tempera predispoziţia spre tragic, fie pentru că pur şi simplu aşa vedea el lucrurile. Oricum, acel ţăran de cincizeci şi ceva de ani, lovit-strivit sub un trunchi de copac, echivala pentru mine cu imaginea unui cataclism. Lucrau din plin pulsiunile interioare aşadar, văzul enorm şi simţul monstruos, care într-un târziu au determinat definitivarea unei scene şi a unui roman, în care ţăranul acela e unul dintre personajele principale. Sunt sigur că romanul („Îngerul încălecat”) a ieşit conform intenţiei iniţiale, întrevăzută în urmă cu treizeci de ani şi limpezită de-a lungul rescrierilor succesive.

Un lucru pe care nu l-am ştiut din capul locului, dar trebuie că am început să-l presimt când am început să mă aplec cu mai multă stăruinţă asupra scrisului, este faptul că trăirile din timpul a ceea ce, cu o sintagmă comună, se numeşte travaliu creator sunt extrem de importante, până într-atât încât tind să se identifice cu scopul scrisului. Oricum sunt infinit mai importante decât succesul gloria antumă sau postumă, sau banii oricât de mulţi câştigaţi de pe urma cărţilor publicate. Scrisul este, sau trebuie să fie în ultimă instanţă, o formă de rugăciune, prin care scriitorul se pune în legătură cu duhul lumii pe care o creează. Inevitabil, acele trăiri provocate de convieţuirea îndelungată cu personajele şi atmosfera unui roman se prelungesc şi după încheierea romanului. Rămâi întrucâtva legat şi pari să te dezlegi când personajele îţi amintesc mai vag sau mai pregnant de persoanele de la care ai pornit spre a le crea. E un mecanism al memoriei afective pus în funcţiune de un paradox, care merită, cred, să-l pun în lumină: persoanele, oamenii vii sunt mai importanţi, mai interesanţi şi mai demni de atenţie decât personajele oricărei capodopere – ştiu, simt asta trăind printre oameni pasibili să se transforme în personaje. Nimic nu e mai frumos şi mai măreţ decât omul de indiferent ce condiţie, vârstă, sex, prins în indiferent ce stare, ipostază sau ambient. Măreţia şi frumosul mizeriei şi nenorocirii, cum se spune, din care-şi trage vlaga marea literatură. Înainte de a fi acel capital preţios, cum îl numea Stalin, ca o motivaţie a unei ideologii criminale, omul este cel mai de preţ capital estetic, inepuizabil la o adică. Şi totuşi trăind printre oameni, îmbibându-mă de măreţia şi frumuseţea lor, nu de puţine ori ajung să mă plictisesc, tânjind, totodată, după compania personajelor de roman. E o stare care s-ar putea să ţină de un soi de boală sau deformaţie profesională, dacă nu cumva dă seamă de virtuţile şi menirea literaturii de a arunca lumini relevante şi vizionare asupra lumii în care trăim.

Bucuria finalizării unei cărţi subzistă aglutinând în ea sentimente contradictorii ivite probabil din oboseala de la capătul unei călătorii. Pe undeva îşi face loc şi creşte în urma cărţii terminate acel sentiment-senzaţie-certitudine de vlăguire şi golire, de care vorbesc unii scriitori. Pur şi simplu corpul se apără, refuză să mai facă ce a făcut timp îndelungat mânat de un imbold lăuntric şi totodată silit, biciuit spre o direcţie anume. Corpul, trupul, da, căci scriitorul îşi desăvârşeşte menirea, pregătindu-se pentru viaţa veşnică prin munca sa, la fel ca zidarul sau cizmarul, şi totuşi diferit de ei, în sensul că obsesiile şi umbrele trăirilor de tot felul pe care le ia cu el pe lumea cealaltă au o consistenţă diferită.

Bucuria finalizării mai conţine şi regretul unei despărţiri, pe care o vrei şi n-o vrei definitivă. Este de dorit desigur ca despărţirea să fie definitivă. Se cuvine o pauză, crearea unui gol, care după o vreme să-ţi ceară să-l umpli cu altceva. Dacă acel altceva nu-i o expediţie la Tropice sau la Polul Nord, ci scrierea unui nou roman, înseamnă că ăsta îţi este datul şi n-are rost să te împotriveşti. Oricum, m-am străduit şi cred că-n bună măsură am reuşit să nu mă repet de la o carte la alta, simţindu-mă ajutat şi de faptul că trecerea spre altceva, dacă eşti suficient de atent şi stăruitor, se face la o adică de la sine. Omul şi implicit scriitorul este conceput ca în trecere continuă. Fiecare zi a lui este o nouă zi, alta decât precedenta, oricât de mult ar semăna cu ea. La fel şi fiecare carte, care poate şi trebuie să despartă apele cu precizia trecerii din noapte în zi şi din anotimp în anotimp.

Carte nouă

Ştefan Ion Ghilimescu –
Citind rescriind.
Lecturi şi interpretări critice
(Editura Cetatea de Scaun, 2012)

Volum de 320 de pagini de cronici literare despre cărţi ale poeţilor (de la George Vulturescu şi Nicolae Tzone până la mai tinerii Andra Rotaru şi Leonard Ancuţa) şi prozatorilor actuali (de la Mircea Horia Simionescu până la Radu Aldulescu şi Dan Lungu). Autorul îşi devoalează intenţiile în prefaţă: “Reunind o sumă de *lecturi şi interpretări critice* scrise în ultimii cinci-şase ani, articole ce îmi place să cred că pot fi ca întreg o bună aplicaţie a metodei critice descrise în linii mari mai sus, “citind rescriind” (cu un titlu plecând de la o sugestie a lui Julien Gracq din *En lisant en ecrivant*) nu e mai puţin o oglindă a statusului acestei scrituri exercitată în deplină libertate din pură plăcere, situată în afara oricăror interese de grup şi astfel ferită cel puţin de obişnuitele prejudecăţi ale breslei…”

eseu

Sorin Roşca

Permanentul crez

Nicolae Popescu-Galicea are în permanenţă un crez: acela că nu va fi trădat niciodată de muze şi nici de vârstă cât paşii săi vor năzui spre "Tentaţia / De pe acoperişul lumii... // (...) Şi abruptele stânci / Ale poeziei..." (*Asemănare*, fragment).

Nota elegiacă şi nota meditativă alcătuiesc miezul plachetei, prevalând ultima. În următoarele versuri, preponderent elegiace, bănuim că personajul, căruia i se adresează autorul, nu este altul decât latinul poet exilat la Tomis: "Mi se-anunţă o nouă povară / În timp ce pleoapele rupte din ram, / În melancolia mea, coboară. / Tu te-mplineai pierind... Eu nu eram. // Mă tulbură limpezimile tale, / Crescute de iubire, de durere. / Înainte, nerăbdătoarea cale, / Învins sau neînvins, mă cere. // De două zile plouă la Callatis. / Copacii, -ntărâtaţi de vânt, se frâng. / Marea - cu-acelaşi spectacol pe gratis. / Aşteaptă-mă, însinguratule Parâng!" (*Tu te-mplineai pierind...*). De remarcat, metafora personificatoare "pleoapele rupte din ram", semnificând frunzele.

Poezia "Motiv al contrastului" este o minimeditaţie cu versuri albe: "Exclusiv / Licărul / Întreţinut de materie - / Atracţia multora. // Atracţia ta - / Licărul spiritual." De semnalat, elipsa şi metafora "licărul spiritual". "Pe malurile vieţii mele" - o meditaţie elegiacă. Citez ultima strofă: "Pe malurile vieţii mele, / Cresc sângeri adunând dureri, / Cresc fagi pe care atingându-i, / Puternicie prinzi şi speri..." De notat metafora "malurile vieţii" şi personificarea hiperbolică susţinută de cuvintele: "sângeri" şi "fagi".

Reţine atenţia limbajul elevat, predominant în plachetă: "Am uitat cartea, peste noapte,-n grădină / Şi,-n zori, am găsit-o cu faţă de rouă. / Somnul îi lucrase atent inimii mele / Cămaşă pentru ziua cea nouă. // În vreme ce nunul veşnic în ceruri colindă, / Mii de ferestre pământeşti se deschid. / Lângă cireşu-nflorit citesc printre rânduri, / De-a primăverii limpezime avid. // Melos, îndemn, aromă, transparenţă. / Citesc, dar gândul cuviincios îmi cere / Să-i desluşesc îndată de ce / Somnul şi roua se unesc prin tăcere" (*Somnul şi roua*). Elemente clasice, romantice şi simboliste pot fi identificate în respectiva poezie. De subliniat metafora "nunul veşnic", reprezentând soarele. Iată şi prezenţa limbajului incisiv: "Mi-aţi răstignit cuvântul-suflet / Şi mi l-aţi lovit / Cu biciul ignoranţei / De tot otrăvit. // Cu dangăte / De fericire / Mi-aţi îngropat / Cuvântul-mire. // Din dezonoratul loc, / Veniţi la judecată! / Gheara iminentului apus / Spre voi e îndreptată..." (*Veniţi la judecată!*). De relevat, îmbinări atractive de cuvinte, îndeosebi metaforice: "cuvântul-suflet", "cuvântul-mire", "biciul ignoranţei", "dangăte de fericire".

Nicolae Popescu-Galicea crede în nobleţea iubirii. Un exemplu ilustrativ este lucrarea poetică *Tot lângă tine...*: "De ce m-alungi când mă doreşti? / De ce mă chemi când nu mă vrei? / Dispreţuit de mare - cerul, / Capcana iernii-i de polei. // Fiind nevinovat, mă cerţi. / Mă ierţi în timp ce am o vină. / Tot lângă tine sunt, femeie. / Aştept nobleţea să-ţi revină."

Având valoare expresivă, desprindem din carte şi alte câteva alăturări de cuvinte: "sfiala razelor de toamnă", "magneticul răsărit", p. 5; "coroana ruptă a fulgerelor", p. 14; "febra verii", p. 20; "toamna trezită în zdrenţe", "prispa fanteziei", p. 21; "făclie albă a câmpiei" (ţăranul), p. 22; "al versului roditor ţinut", p. 24; "haina neagră a norilor", p. 31; "orchestra milenară a Mării", p. 36; "cuib de tăgadă" (ochiul), p. 38.

*Nicolae Popescu-Galicea, *Permanentul crez,* Editura *Ex Ponto,* Constanţa, 2011

Petru Pistol

Fidelitatea clasicismului

Despre bonitatea sufletului

(*Bonitas, -atis*, în limba latină, „bunătate" a omului, dar şi *bonitas vini* – „calitate a vinului". *Bonitate*, în limba română, „capacitate de plată şi de credit; solvabilitate, solvenţă", v. *DEX*, *s.f.* Legând timpurile, prin *bonitatea sufletului* s-ar înţelege capacitatea acestuia de a credita nu bolgii de abjecţie, ci piscuri de lumină.)

Împărţirea darurilor, chiar de esenţă divină de-ar fi, implică riscul nedreptăţii. Spre exemplu, un individ dăruit cu simţul umorului se află întotdeauna printre *excelsiores*, printre aleşii zilei, de nu ai vieţii. Să ne imaginăm un grup de petenţi ai unor favoruri. *Petentul* este un individ *care cere*: *peto, -ĕre*, în limba latină, „a cere", de aici şi *peţitorul*, respectiv *a peţi*. Cererea presupune, de bună seamă, o minimă, dar necesară, retorică a genului; dacă vei îngăima nişte cuvinte, cu înţeles pentru tine, ba chiar de un bun simţ ascuns, reţinut, dar indigeste pentru cel care le ascultă, te vei dovedi candidat sigur la neşansă. Dar dacă, în spaţiul restrâns al convorbirii, vei strecura, în modul cel mai natural posibil, *verbum acutum*, „cuvânt de duh", relaţia ta cu instanţa donatară va deveni sensibil favorabilă. (Se spune că şi Dumnezeu mai iartă din păcate celui ce îl face să zâmbească.) Cu ce ar fi de vină cel ce se încurcă în galimaţii? Chiar de-ar fi studiat el *Summa theologica*, a lui Toma din Aquino recomandabilă, pentru noi, neaoşiştii români, în traducerea coordonată de Alexander Baumgarten, vorba lui va rămâne tot *insipidă* (*in* privativ + *sapidus*, „gustos"), lâncedă, fără gust, în timp ce companionul petent, *acutus magis quam eruditus* (Cicero) „mai mult cu duh decât învăţat", va trage în dreptul lui tot potul şansei. Ce merit a avut acesta, cu ce a păcătuit acela? Şi în faţa cui? Dacă nu Dumnezeu însuşi, *doroforul* (*doron*, „dar", în limba greacă), a comis cumva o nedreptate.

Dar, observaseră romanii, *quod licet Iovi non licet bovi,* „ceea ce-i este permis lui Iupiter nu-i este permis şi unui bou". Recunoscându-ne mandatul, vom aserta că Providenţa cu bună ştiinţă a mai sucit câte ceva, în aşa fel încât spiritul omului să nu lâncezească în prizonieratul perfecţiunii sufocante. În pedagogia divină intră şi jocul: Dumnezeu *se face* că-i scapă ceva, iar noi, în măsura în care suntem copii docili, într-o bucurie reactivăm gestul divin al creaţiei. Cum? Punând semne diacritice, distinctive. Din porunca divină, ca text continuu, noi facem fragmente inteligibile la standarde umane. Noi ajustăm darul providenţial, invocând canoane sfinte. Devenim astfel apologeţii legii umane, fundamentându-i însă tensiunea evanghelică. Vom zice deci: omul a venit pe lume spre lauda lui Dumnezeu; ca instrument de slăvire a Creatorului, el nu poate fi un instrument monocord. Dacă vom aprecia creatura umană univoc, cu simţurile aţintite predilect spre ceea ce este sonor (voce frumoasă, umor verbal) ori vizibil (înfăţişare chipeşă, frumuseţe exterioară), atunci judecata noastră mioapă va perverti darul, coborându-l din *iconomia* lui divină în sminteală de rând, el nemaislujind fiinţa, ci subminând-o. Tratarea ineptă a darului la vedere este un joc nebunesc cu focul: în loc să încălzească, pârjoleşte, în loc să înduhovnicească, secătuieşte sufletul.

Ultimul cuvânt acesta este, sufletul. În el vei căuta cel mai valoros dar, bunătatea. Îndemnul dintotdeauna a fost: întoarce-te cu faţa către sufletul tău, vezi-ţi propriul suflet, cântăreşte-l, nu uita de sufletul celuilalt. Un împărat filosof folosea termenul pe care nu l-ar fi bănuit agricultorul, nici săpătorul căutător al preţiosului minereu în straturi adânci ale terei, nici îndatoratul soldei când îşi sapă lăcaşul de apărare, nici măcar acei *puteales* romani, vechii *puţari* români, actualii fântânari, scormonitori cu fierul până la izvorul cu apa vieţii. Poate, cumva, cioplitorii în piatră, *sculptores*, săpători cu dalta în căutarea sufletului ascuns în cremene. „*Sapă* (s.n.) înăuntrul sinelui tău; acolo se află izvorul binelui, mereu gata să ţâşnească, dacă *sapi* mereu", sunt cuvintele împăratului Marcus Aurelius, care contrapun unui imperiu întins între Scoţia şi nisipurile Africii, între Atlantic şi Mesopotamia, între dezastre şi bucuria vieţii, un alt imperiu nu mai puţin vast – sufletul omenesc, „amestec de lumini şi de umbre, de puteri şi nevolnicii, de avânturi şi de stagnări" (Petru Creţia, *Luminile şi umbrele sufletului*, Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1995, p. 7).

Darul cel mai de preţ al sufletului este bunătatea. Omul bun nu are trebuinţă de frumuseţe, nici de umor, pentru că el este bun. Nici măcar de inteligenţă, pentru că, bun fiind, le are pe toate. Bunătatea e darul darurilor. Şi toată răsplata ce-ţi va veni din bunătate este corectă. Bunătatea nu are pic de tehnică în ea, e naturală get-beget. Ea nu ştie ce este cazna ori subterfugiul. Ea este bună şi atât. Unii o aşază în proximitatea prostiei. Şi nu fără un dram de dreptate. Dar ce lucru măreţ face bunătatea din prostie! Prostia devine atunci suavitate, superlativul bunătăţii, un mod apofatic de înţelegere a acesteia. Bunătatea se susţine singură, nu-i trebuie avocaţi, nici poeţi de curte ori cosmeticieni de sezon. Ea nu se boieşte, nu-şi pune ciucuri; îi ajung culorile curcubeului, se defineşte în lumina soarelui, adastă în liniştea nopţii. Apelativul ei este numele mic.

Vechii greci notau în dreptul lexemului care însemna „rău" – *kakós* – şi sensul de „urât"; când spuneau însă *agathós*, „bun", nu resimţeau obligaţia să adauge şi „frumos". De ce? Logic: pentru că omul bun nu poate fi altfel. Să-i suprimi bunătăţii atributul frumosului este o abnormitate. În relaţia bunătate-frumuseţe termenii se presupun într-o reciprocitate inseparabilă. Făcând din simţul frumosului un ideal de viaţă – şi nu pare exagerat –, putem afirma că entuziasmul pentru frumuseţe stimulează, subiacent, propensiunea spre bunătate. Pare pur şi simplu nedrept să dai prioritate uneia, subordonând-o pe cealaltă într-un raport ancilar. Nu ştii pe cine să pui în faţă, într-atât se presupun. Este regula progresului: un pas este important, sau cel mai important, în măsura în care îl cere pe următorul, şi acesta la fel, într-un şir neîntrerupt, într-o succesiune din care, dacă ai catadicsi să elimini pe acela care ţi se pare puţin şovăielnic, tot edificiul s-ar prăbuşi. Eşti important tu prin celălalt şi tot astfel, ca la un concurs unde se transmit, de la un alergător la altul, *lámpada vitae* (Lucreţiu) – torţele vieţii. Pentru consolidare, acestui raport îi aducem o echivalenţă culeasă din gândirea metafizică: „Se poate susţine că toţi oamenii urmăresc plăcerea pentru că toţi doresc viaţa… Plăcerea… desăvârşeşte viaţa, iar viaţa este un lucru de dorit. Însă întrebarea dacă dorim viaţa de dragul plăcerii sau plăcerea de dragul vieţii poate fi deocamdată lăsată fără răspuns. Tot ce putem spune este că apar prea legate între ele pentru a putea fi separate" (Aristotel, *Etica nicomahică*, X, 5).

Şi totuşi, din acest fragment de aleasă cugetare impune un cuvânt, la prima vedere anodin, un ad-juvant, un ad-verb: *deocamdată.* În jurul lui se poate ţese, întreagă, tramă umană, puţin sisifică, narcisiacă, oedipiană…Trama unui destin amânat, destinul omului. Încât acesta, la închiderea ochilor (sau, cum zicea, cu umor întunecat, cineva: atunci când te decizi la o totală economie de lumină), poate afirma: *Rămâne pentru altădată*!

Din porunca divină, ca text continuu, noi facem fragmente inteligibile la standarde umane. Noi ajustăm darul providenţial, invocând canoane sfinte. Devenim astfel apologeţii legii umane, fundamentându-i însă tensiunea evanghelică. Vom zice deci: omul a venit pe lume spre lauda lui Dumnezeu; ca instrument de slăvire a Creatorului, el nu poate fi un instrument monocord.

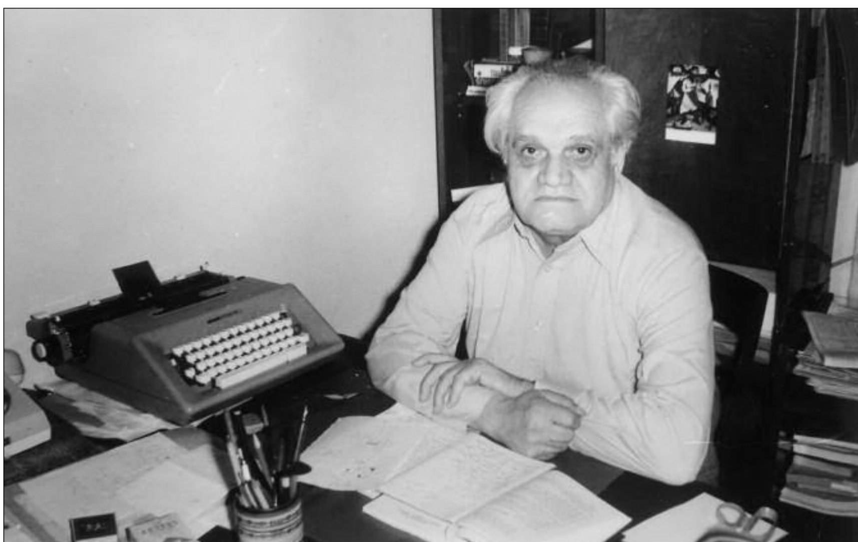
Mihai Barbu

Convorbiri cu dl. Gary

1. Le-aş spune că eu votez cu Nixon. Eu îi tai pe toţi şi pun pe Nixon. Auzi, Lizica? Eu îi tai pe toţi şi îl pun pe Nixon.

Securitatea din Craiova înregistrează ambiental ceea ce discutau, în particular, în ziua de 13 februarie 1969, Obiectivul „Şerbănescu" cu musafirii care-i treceau pragul. Ion D. Sîrbu era urmărit printr-un dosar care „îndreptăţea" Securitatea să-l asculte şi să-i intercepteze corespondenţa. Două subiecte sunt la ordinea zilei: alegerile şi preşedintele american Richard Nixon. Cel care instrumentează dosarul este locotenentul major Olimpian Ungherea, un cetăţean care cocheta şi el, în particular, cu literatura. Toate transcrierile făcute (de cele mai multe ori agramat) îi sunt destinate, prin exemplare unice şi strict secrete. Curajul doamnelor care vor să voteze „contra" este de un comic involuntar. Ele pun la cale cele mai ingenioase metode de a fi împotriva sistemului şi de a nu fi prinse cu mâţa în sac. Nici una dintre ele nu bănuieşte că omniprezenta Securitate ştia tot, de la bun început, despre intenţiile lor şi despre modalitatea prin care voiau să înşele vigilenţa „băieţilor cu ochi albaştri". Scena pe care o prezentăm mai jos are savoarea ei şi dă seamă despre modul cum intelectualii înţelegeau, în acei ani, să se manifeste contra politicii partidului. Toate sublinierile din text aparţin Securităţii. Ea era interesată şi de cum voiau să voteze doamnele din Craiova, dar, în acelaşi timp, nu le era indiferent faptul că „d-na Dora este gravidă". Nota începe, ca în romanele clasice, cu o descriere sumară a locului şi a timpului istoric când se desfăşoară acţiunea:

1984, la masa de scris. În spate - o ilustraţie amuletă: violonistul de Chagal.

„De dimineaţă în cameră este linişte. La ora 16,55 se aud discutând în cameră doamna „Şerbănescu", doamna Rodica şi doamna Dora. Toate discută despre mâncare, despre filme şi despre faptul că d-na *Dora este gravidă*. La un moment dat, doamna Rodica găseşte pe masă două bileţele cu numerele pentru votare, despre care spune:

Rodica: - 81 şi 82, Sîrbu Gh. Elena şi Sîrbu D. Ion

Dora: - Să aştepte să mă duc eu la votare.

Rodica: - Eu votez în capitala ţării.

Dora: - Te prinde partidul cu ocaua mică şi... parcă vine să mă întrebe de ce...

Rodica: - *Le-aş spune că eu votez cu Nixon. Eu îi tai pe toţi şi pun pe Nixon. Auzi, Lizica? Eu îi tai pe toţi şi îl pun pe Nixon.*

Dora: - *Poate aşa o să mă vezi mai repede...* (râde)

Rodica: - *Auzi, Dora, Lizica, dacă toţi ar face aşa, să facă balotaj şi să scrie tot felul de porcării pe listele alea.*

Dora: - *Aşa ar trebui!*

Rodica: - *Dar ţăranii noştri...*

Dora: - *Da, dar mai şi stau ai dracu' şi pândesc...*

Rodica: - *Eu tot şterg şi pun pe Nixon*

Dora: - *Pu...a (sic!), aşa ar trebui scris!*

Rodica: - *Pe cuvântul meu.*

Dora: - *Cum înseamnă mărirea salariilor - pula, aşa trebuie scris pe liste: pula! Atâta.*

Rodica: - *Ei, pula. Pula scriu golanii pe wc-uri, dar intelectualii nu aşa bagă voturile.*

Lizica: - Nu vorbi, eşti capabilă?

Rodica: - *Eu aşa fac.*

Lizica: - Te vor urmări, buletin cu buletin. (râde)

Rodica: - *Ăştia sunt capabili să-ţi ia amprentele de pe buletin, ştii?*

Dora: - *Iau pe dracu'...*

Rodica: - *Vai! Prin Securitate!*

Dora: - Da.

Rodica: - *Dar cu mânuşa, ştii? Îmi trag întâi mânuşa. Ştii? Şi aşa tai şi scriu.*

Dora: - Da, bun...

Rodica: - Da*, sunt în stare, ştii, cu amprentele să ţi le ia. Când îndoi, ştii?*

Dora: - *Da, dar de unde ştiu ei să caute pe urmă...? Până iau ei toate instituţiile la rând, ehe! Că ei n-au de unde să ştie.*

Rodica: - Dacă ar fi în masă, nu? Ştii, să le răstoarne şi să anunţe ei: balotaj la alegeri!

Lizica: - Bei cafea, Dora?

Dora: - Nu."

Tot ca în buna tradiţie a scrierilor clasice, maiorul Clipici Gh., cel care a redactat nota, încheie apoteotic:

„După aceea doamnele schimbă discuţia şi vorbesc probleme care nu constituie a fi notate (modă, mâncare etc). În jurul orei 18,00 doamna Rodica şi doamna Dora pleacă, iar doamna „Ş" se îndeletniceşte cu anumite treburi gospodăreşti".

2. Am dorit să salvez demnitatea unui neam şi nu pot să devin turnător la Securitate!

O a doua înregistrare, având ca temă centrală tot alegerile, datează din ziua de 4 martie 1969. E vorba de o scenă casnică în care soţii „Şerbănescu" mai vorbesc, domol, şi despre proiecte literare, şi despre Securitate şi chiar de alte chestiuni domestice. De obicei, Obiectivul destăinuia doamnei (sau diverşilor interlocutori) diferite proiecte literare pe care nu le realiza, dar care îl băgau inutil în gura lupului. O *Telegramă fulger* de dimensiunile unui roman Sîrbu n-a scris niciodată, dar Securitatea a înregistrat, imediat, informaţia. La început, aşa cum ne-am obişnuit, sunt fixate, într-un rezumat, discuţiile pe diverse teme care nu prezentau un interes major (pentru a fi transcrise sub formă de dialog) pentru Securitate:

„În ziua de 4 III 1969, Obiectivul discută cu soţia despre două scenarii, afirmând că partea literară trebuie să câştige pe regizori, iar el nu poate să opteze pentru niciun curent, expresionism, impresionism. *M-am gândit la toate curentele pe care le ştim dar, deocamdată, nu pot opta pentru niciunul.* Intenţionează să scrie un roman de 160-180 de pagini cu titlul *Telegramă fulger*, cu titlu provizoriu. Soţia intervine la intervale mari de timp în discuţie, îl aprobă şi îi dă sfaturi".

Apoi, asistăm la un dialog în doi, redat cu fidelitate în nota transcrisă, operativ, în data de 5 martie:

„Ob.: ...Sunt convins că dacă „Arca bunei speranţe" intră în Bucureşti şi află că eu sunt cel care a scris-o, masoneria lui Băieşu, Fănuş Neagu şi toţi intră în serviciul meu, înţelegi? Este de neimaginat! Eu găsesc că singura cale cinstită şi necinstită este cea literară. Că este singura întreprindere particulară care contractează cu statul. Acuma este comandă socială de partid şi m-au înhăţat şi pe mine. N-are importanţă, mă descurc eu şi în chestia asta.

D-na: Pe voturi să tai, că în Bucureşti au fost 5000 de oameni cinstiţi. Dacă toţi ar fi cinstiţi... Noi suntem de vină, populaţia. Cine ne prinde? Dracu'... Să le anulăm. Enorm de multe voturi anulate au fost la Bucureşti...

Ob.: Chiar dacă noi, aicea, la Craiova, toţi intelectualii cinstiţi votăm contra, nu... Să-ţi spun un lucru: lucrurile sunt aranjate. S-a făcut urna, vine secretarul cu doi responsabili la tov. Petrescu, care a umblat peste tot. Eu am de raportat atâta! A raportat înainte de a discuta, a făcut nişte chestii, nişte sondaje şi a raportat un procent. Şi, acuma, adaptaţi urna la procentul raportat!

Sub Sfântul Gheorghe - pictură de N. Rădulescu.

D-na: Securitatea are 1.000 de provocatori care îţi pun întrebarea următoare: *Răguşit era Ceauşescu după mitingul de la Bucureşti?* Şi abia aşteaptă să zici ceva. Că se bagă peste tot şi urlă în loc să vorbească şi nu ştiu ce... Aceeaşi situaţie!

Ob.: Abia aşteaptă să fiu arestat ca să le spun, că mă sfărâmă în picioare ca pe Horia. Şi, încă ceva, Horia a fost public şi a avut satisfacţie.

D-na: Eu am vrut să tai, dar pe cine să pun? Că înainte exista propagandă electorală şi ştiai... Ăla a făcut atâta pentru municipiu, ştia poporul.

(Dl. Sîrbu caută la telefon pe A.D. şi nu o găseşte la domiciliu. După aceea, cauta la telefon pe Mădălina.)

Ob.: -Vreau să-ţi spun un cuvânt (discută cu soţia): Naşu', în puşcărie, a trădat. A devenit denunţător şi a scăpat cu un an, iar eu am rezistat. Am refuzat să devin denunţător, jur pe viaţa mamei mele. Poate că nu a făcut. Dar eu nu am făcut.

D-na: - Da, da, au făcut.

Ob.: - Dar eu nu am făcut. Toţi sunt denunţători.

D-na: - Cred, cred...

Ob.: - Am dorit să salvez demnitatea unui neam şi nu pot să devin turnător la Securitate. Toţi ăştia sunt turnători, înţelegi, toţi. Dar eu nu sunt! (accentuează cu voce tare)"

Finalul notei eşuează într-o sticlă de vin, când se discută, inevitabil, despre teatru. Totul ar fi putut părea cehovian, dacă discuţiile ar fi fost consemnate tot sub formă de dialog:

„În continuare, discută cu soţia dacă îi vor publica şi romanele, în afară de scenariu. Soţia îl sfătuieşte să nu plece din Craiova, pentru că acum se fac mişcări la „Ramuri". Mai târziu, primeşte vizita lui Rodica Radu şi o trimite să cumpere vin. După aceasta, vin în vizită un domn şi o doamnă cu care întreţine discuţii despre distribuirea unor roluri de actori de la teatru iar, mai târziu, aceştia pleacă."

Bibliografie:

Arhiva CNSAS, *Dosar Ion D. Sîrbu, Obiectivul „Şerbănescu"*, pp. 69, 70, 71, 72.

Mircea Handoca

Mircea Eliade către Emil Cioran
Două scrisori inedite

Valoarea documentară a ineditelor alăturate* e neîndoielnică.

Mircea HANDOCA

Scrisoarea din 17 iunie 1973 relatează vizita intempestivă făcută de Maitreyi în Campusul Universităţii din Chicago.[1]

Începând cu 13 aprilie, ziua acestei întâlniri de pomină, Eliade nu-şi mai găseşte liniştea. Scandalizat, îşi împărtăşeşte năduful celor cu care corespondează: Barbu Brezianu, Constantin Noica, Micu ş.a.

Rătăcindu-se prima epistolă către Virgil Ierunca, scrisă la câteva zile după fantomatica apariţie, revine după două luni de zbucium, la 13 iunie: „Am impresia că n-ai primit scrisoarea mea din 21 aprilie, în care, printre altele, îţi vorbeam despre vizita, neaşteptată şi prelungită până acum câteva zile, a fabulosului personaj, Maitreyi. Mi-ar părea rău să ştiu că s-a pierdut scrisoarea. Era un «document» preţios, mai ales pentru că revela imaginaţia şi seninătatea lui Christinel."[2]

Dacă în acest text plutesc generalităţile, mult mai precise şi mai vehemente sunt „acuzaţiile" din rândurile către Cioran.

Însemnarea din *Jurnal*, scrisă la câteva minute după plecarea „oaspetelui" e mult mai succintă şi are o tonalitate de irascibilitate: „Întâlnirea cu M. După aproape 43 de ani. Totul mi se pare neverosimil, ireal, fals şi într-un anumit sens, de prost gust."[3]

După aproape două săptămâni, răsuflă uşurat: „M. pleacă să conferenţieze în mai multe universităţi. Deci, o săptămână-două de linişte."[4]

Iubirea de-atunci n-a fost totuşi un foc de paie. Există zeci de mărturii despre flacăra mistuitoare care i-a cuprins pe îndrăgostiţi odinioară.

Să fi uitat Profesorul de la Chicago intensitatea propriilor sale sentimente? Tulburătoarea poveste de dragoste să nu fi lăsat nicio urmă? Nu el scrisese cu 40 de ani înainte: „M-am săturat de vorbe. Vreau să-mi dovedesc mie însumi că hinduismul e tot atât de bun cum e creştinismul, dacă într-adevăr cred într-un singur Dumnezeu, după cum amândouă religiile ar fi inutile dacă n-aş crede. Când i-am spus Maitreyei acest lucru, acolo, la Belur-Math, a rămas o clipă uluită de hotărârea mea şi mi-a mărturisit că, dacă trec la hinduism, nimeni nu ne-ar putea depărta"...?

Dacă cineva ar spune că asta e doar „literatură", putem cita din corespondenţă.

Îndrăgostitul nostru mărturisea savantului italian Vittorio Macchioro, la 15 martie 1931: „Pot să-ţi mărturisesc că, în ultimul an, *când am simţit că pot fi fericit*, am fost gata să renunţ la credinţa mea şi *să mă însor cu o indiancă*. Pentru că un lucru m-a surprins: fata, o indiancă, (dar nu «păgână») era mai creştină decât mine (poate pentru că avea o experienţă religioasă), iar eu aveam doar o predispoziţie religioasă."[5]

Epistolele adresate din sihăstria Himalaiei lui Coca, vărul Maitreyei, sunt grăitoare. În noiembrie şi decembrie 1930 se gândea numai la fiinţa dragă: „I-ai arătat fotografia mea? Ce are de gând? Ce planuri are? Îmi scrii în fiecare scrisoare că ea «trece încă printr-o criză», dar acest cuvânt este, la urma-urmei, numai un cuvânt. Înţelegi, sper, că *sunt dornic să ştiu totul despre ea.* Ştiu că ea face şi va face întotdeauna exact ce se cuvine, dar mi-ar plăcea să aflu mai multe despre ea. De ce nu-i arăţi scrisorile mele când e singură? Ai putea să-mi dai direct detalii despre adevărata ei stare sufletească? Nu e nevoie să spui că «ea nu poate uita trecutul», pentru că «trecutul» este numai un cuvânt. Înţelegi ce vreau să spun? Experienţa nebunească (tu poţi să-i spui iubire) care m-a torturat în ultimele trei luni începe acum să-şi arate aspectele ei pozitive, concrete şi veşnice. *Ea mi-a schimbat viaţa, făcându-mi-o de o mie de ori mai bună.* Arată-i scrisoarea asta, te rog, te rog."[6]

Mottoul tipărit pe pagina de gardă a romanului ***Maitreyi*** în ediţia princeps, din 1933, este: „Îţi mai aduci aminte de mine, Maitreyi? Şi dacă îţi aminteşti, cum poţi să mă ierţi?..."[7]

Au existat, desigur, în viaţa eroului nostru şi alte escapade erotice. Ele au fost menţionate în treacăt. Jenny, violoncelista de la Johannesburg în a cărei intimitate a fost câteva luni, experimentând împreună tehnicile tantrice, Ruth – cu îmbrăţişările ei pătimaşe, în pensiunea Doamnei Perris, la Calcutta, belferiţa ce i-a făcut avansuri în Cartierul latin, balerina cu care a rămas până în zori într-un sordid hotel parizian. Fiica lui Dasgupta, însă, se afla mereu pe podiumul de onoare: prezentă, de-a lungul deceniilor, în gânduri, amintiri şi vise.

Glosând pe marginea ***Jurnalului inedit***, citeam cândva câteva însemnări din februarie 1949: „Un vis de acum vreo zece zile «când pentru prima oară de 16-17 ani am visat-o lung pe Maitreyi.» Azi-noapte o întâlnesc din nou. Imposibil să-mi amintesc acum amănunte. Dar azi-dimineaţă *m-am deşteptat plin de amintirea lor şi eram fericit.*"

Căsătorită, cu doi copii, Maitreyi se gândea permanent la momentul revederii. Pe când se afla în Europa împreună cu soţul ei, nu mai poate rezista tentaţiei şi-i scrie câteva rânduri, la 16 septembrie 1954. Îi spune răspicat dorinţa că ar vrea foarte mult să-l revadă, că aşteaptă cu nerăbdare această întâlnire. Epistola se încheia cu cuvintele: *a ta, Maitreyi Devi.*[8]

Scrisoarea însă ajunge la destinatar prea târziu. Mircea era de câţiva ani căsătorit cu Christinel. Această primă tentativă de a-l revedea a eşuat. După două decenii, întrevederea cu sanscritistul Sergiu Al-George a declanşat o nouă încercare.

Am văzut opiniile reticente ale fostului partener. Iată acum descrierea primei revederi în viziunea personajului feminin (aşa cum apare în romanul ***Dragostea nu moare*** şi într-o scrisoare a ei către exegetul american Mac Ricketts):

„Am intrat în cameră. În acelaşi moment bătrânul a exclamat: «Ohh!» şi a ţopăit în loc. Pe urmă s-a aşezat, s-a ridicat iar, s-a întors cu spatele la mine. Ce-o fi asta, mi-am spus, m-o fi recunoscut? Cum a putut? Nici nu s-a uitat la mine, e cu putinţă să-mi fi recunoscut zgomotul paşilor? Imposibil. În orice caz, farsa nu mai putea continua...

– Nu mai suport flecărelile astea, întoarce-te, Mircea, vreau să te văd.

El stă nemişcat şi, brusc, pentru că între noi sunt aproape trei metri, ridic glasul. Suntem destul de bătrâni, poate că nu aude.

El pare confuz.

– Cum aş putea să te privesc? Oare Dante s-a gândit măcar s-o privească pe Beatrice cu ochii cărnii?

– Mircea, sunt aici, în biroul tău, o făptură umană, din carne şi sânge. Nu un simbol, nu un mit. Asta nu înseamnă nimic pentru tine? Beatrice s-a dus în Paradis şi acolo s-a întâlnit cu Dante. Dar era o fantomă, o umbră. Dar chiar nu înseamnă pentru tine nimic, că eu am venit în viaţa cea adevărată? Acel tu, care nu are început, mijloc şi sfârşit, pe acela am venit să-l văd în tine. Dacă mă vei privi, crede-mă, într-o singură clipă am să te duc, peste 40 de ani, exact în locul în care ne-am întâlnit pentru prima oară..."

Scrisorile eroinei noastre către Mac R., datate 13 ianuarie şi 27 mai 1976, precizează că întrevederile au avut loc de două ori pe săptămână în timpul celor două luni cât a stat la Chicago. Pudibondă, ea insistă permanent că romanul lui conţine neadevăruri, „că ea nu venea noaptea în camera lui". Care e concluzia?

„Eu cheltuisem zece mii de rupii ca să-l mai văd pe Mircea încă o dată. Dar nu m-am gândit să pierd atâta timp şi bani cu aşa de rele urmări... Orele pe care le-am petrecut cred că au fost ore de agonie. Întreaga mea fiinţă tremura de emoţie, în timp ce în faţa mea stătea o fiinţă umană care nu-şi exprima reacţiile şi rostea lucruri triviale." Odată cu trecerea vremii, Maitreyi continuă să fie subiect de conversaţie pentru fostul ei partener. Într-un cerc de prieteni, la Paris, Profesorul îşi reamintea celebra „revedere cu trecutul".

Maitreyi Devi şi Rabindranath Tagore, 1928

Sanda Stolojan a „imortalizat" scena din 5 iulie 1976: „a povestit cu haz vizita pe care i-o făcuse la Chicago „adevărata" Maitreyi, inspiratoarea eroinei din romanul omonim (în franceză ***La nuit bengali***) de-acum 40 de ani. Azi, Maitreyi este o doamnă indiană în vârstă, enormă şi cu multe revendicări sentimentale. S-a răzbunat pentru purtarea lui din trecut, descriind într-un articol recent pe Mircea Eliade <<bătrân, chel şi urât>>."[9]

Printre cei ce ascultau amuzaţi relatarea, se afla (probabil!) şi Cioran. Şi-a adus aminte că şi în viaţa lui a existat ceva similar. Cu ani în urmă, a refuzat şi el categoric – pentru o clipă! – să retrăiască trecutul. Această similitudine a fost confirmată în memorialistică *propria manu*: „I-am scris o scrisoare Sorinei Ţopa, în care îi

studii

spuneam că nu cred că-i util să ne revedem, înţelegând că-mi vine extrem de greu să mai privesc în faţă după mai bine de 30 de ani, oameni care eu contat în viaţa mea [...]. Oricum, trimiterea acestei scrisori este un act de o cruzime fără seamăn din partea mea. Însă m-am săturat de acest perpetuu *timp regăsit* în care trăiesc de trei sau patru ani."[10]...

Indiferent dacă suntem *pro* sau *contra* părerilor sau convingerilor protagoniştilor noştri, cred că trebuie să fim de acord că Mircea şi Amrite din ***Dragostea nu moare*** şi Allan şi Maitreyi din cartea lui Eliade pot sta alături de nemuritoarele cupluri ale literaturii universale.

În cea de-a doua misivă, din 7 noiembrie 1979, Eliade îi mulţumeşte prietenului său pentru cartea primită. Este vorba de ***L'écartèlement***, apărută la începutul toamnei.

Expediindu-i un exemplar al aceluiaşi volum şi fratelui său, autorul „explica" titlul: „***L'écartèlement***, cu sensul mai vechi de supliciu şi care astăzi înseamnă sfâşiere, dezbinare, destrămare."[11]

Versiunea românească, intitulată ***Sfârtecare***, a fost tipărită în 1995 de Editura Humanitas.

Şubrezenia fizică şi beteşugurile lui Eliade erau asemănătoare cu cele ale amicului său.

Răsfoirea celor trei masive volume din ***Caietele*** lui Cioran stau mărturie despre chinuitoarele obsesii, încă din deceniul al şaptelea. Două maxime generalizează eseistic consecinţele: „Boala ne proiectează în afara speciei. Orice bolnav se află în marginea zoologiei."[12]

Într-o noapte de coşmar, propriile chinuri îi produc suferinţe inimaginabile. Durerea ajunge pe culmile disperării.

„Noapte morbidă: dureri în tot corpul. Nu eram departe de gândul că lichidarea generală este iminentă. De fapt, e iminentă de 30 de ani, dar, de la o vreme, toate beteşugurile mele devin neînchipuit de precise."[13]

Marta Petreu este autoarea unei valoroase micro-monografii a bolilor lui Emil Cioran,[14] răpus de o lungă agonie cerebrală, cel mai cumplit flagel: Alzheimer.

Eu însumi am „decupat" din ***Jurnalul inedit*** crizele cumplite şi sâcâielile îngrozitoare care l-au chinuit pe Eliade în a doua jumătate a vieţii. Încă din 1960 îşi spunea că durerile fizice pot fi valorificate religios, fiind transformate în „probe iniţiatice".

Iată-i – în fine! – pe cei doi prieteni discutând despre propriile lor beteşuguri, la Paris, zece luni după editarea ***Sfârtecării***.

Convorbirea lor a fost urmărită „din umbră" tot de Sanda Stolojan, la 30 septembrie 1980.

„Îl priveam pe Eliade, în timp ce vorbea cu Cioran despre sănătatea lui: luase un aer ştrengar pentru a-şi explica meteahnele. Cioran îi răspundea pe acelaşi ton glumeţ. Eliade îi arăta mâna lui dreaptă, cu încheietura groasă, o adevărată mână de prizonier al scrisului, zicând

HISTORY OF RELIGIONS

Editors: Mircea Eliade / Joseph M. Kitagawa / Charles H. Long / Jonathan Z. Smith
Editorial Assistant: Robert D. Pelton
Book Review Editor: David L. Carrasco

AN INTERNATIONAL JOURNAL FOR COMPARATIVE HISTORICAL STUDIES
Editorial Office: Swift Hall, University of Chicago, 1025-35 E. 58th Street, Chicago, Illinois 60637 · Publisher: University of Chicago Press

17 Iunie 1973

Dragă Emil,

HISTORY OF RELIGIONS

Editors: Mircea Eliade / Joseph M. Kitagawa / Charles H. Long / Jonathan Z. Smith
Editorial Assistant: Robert D. Pelton
Book Review Editor: David L. Carrasco

AN INTERNATIONAL JOURNAL FOR COMPARATIVE HISTORICAL STUDIES
Editorial Office: Swift Hall, University of Chicago, 1025-35 E. 58th Street, Chicago, Illinois 60637 · Publisher: University of Chicago Press

– 2 –

Şubrezenia fizică şi beteşugurile lui Eliade erau asemănătoare cu cele ale amicului său.

Răsfoirea celor trei masive volume din *Caietele* lui Cioran stau mărturie despre chinuitoarele obsesii, încă din deceniul al şaptelea. Două maxime generalizează eseistic consecinţele: „Boala ne proiectează în afara speciei. Orice bolnav se află în marginea zoologiei."12

Într-o noapte de coşmar, propriile chinuri îi produc suferinţe inimaginabile. Durerea ajunge pe culmile disperării.

studii

că urmează un tratament cu săruri de aur, împotriva reumatismelor. Ochii îi sunt ameninţaţi de cataractă, are 11 dioptrii la ochiul stâng, dinţii l-au necăjit mult în timpul verii. Cioran îi ţinea isonul. Totuşi, Eliade continuă să lucreze, forţa lui interioară este intactă, leul din el n-a adormit şi nici nu i s-a stins pofta de *a ataca*. Îl simţi bătrân, dar esenţialmente durabil şi, mai ales, setos de succes."[15]

Întrevederile, discuţiile şi „coincidenţele" la care se referă direct sau aluziv epistolele de faţă se adaugă numeroaselor comentarii publicate anterior despre „afinităţile elective" dintre Eliade şi Cioran.

* Originalele acestor scrisori se află la Chicago University, Center Box 81, Folder 6. (Cioran Corespondence). Fotocopia acestor inedite mi-a fost expediată de Profesorul Mac Linscott Ricketts. Îl rog să primească mulţumirile şi gratitudinea mea.

Note:

1 Informaţia expeditorului era totuşi lacunară (la 17 iunie 1973). Credea că vizitatoarea nepoftită „a citit astă toamnă romanul". Ea nu îi destăinuise Profesorului despre întrevederea cu Sergiu Al-George. Anul următor de-abia, o misivă a sanscritistului nostru lămureşte lucrurile. Între timp, Maitreyi, invitată la Bucureşti de către Uniunea Scriitorilor, în decembrie 1973, îi vizitase familia, cunoscându-i mama şi sora.

Reţin din scrisoarea lui Eliade către Constantin Noica, datată *12 februarie 1974*: „După apariţia personajului M. în fosta mea cetate – nu mă mai miră nimic. Sergiu mi-a scris acum câteva zile, încercând să mă liniştească, şi m-a liniştit." [***Europa, Asia, America***, vol.II, p. 380].

2 Ibidem, p. 27.

3 Mircea Eliade, ***Jurnal 1970-1985***, vol.II, Ediţia a II-a, Ed. Humanitas, 2003, p. 102.

4 Ibidem, p. 103.

5 Mircea Eliade, ***Europa, Asia, America***, vol.V, Ed. Humanitas, 2004, p. 176.

6 Ibidem. vol.I, Ed. Humanitas, 1999, p. 166.

7 Cuvintele, în limba bengaleză, nu sunt nici măcar traduse în ediţia apărută la *Editura pentru literatură* în 1969. Nu numai că această limbă nu se studiază în şcolile din România, dar nu există un dicţionar bengalezo-român, ca aceia interesaţi să... dezlege misterul. Ce caraghioslâc!

8 Scrisoarea e rezumată în ***Memorii 1907-1960***, ed. a II-a, Ed. Humanitas, 1997, p. 497.

Întrevederile, discuţiile şi „coincidenţele" la care se referă direct sau aluziv epistolele de faţă se adaugă numeroaselor comentarii publicate anterior despre „afinităţile elective" dintre Eliade şi Cioran.

Reţin din scrisoarea lui Eliade către Constantin Noica, datată 12 februarie 1974: „După apariţia personajului M. în fosta mea cetate – nu mă mai miră nimic. Sergiu mi-a scris acum câteva zile, încercând să mă liniştească, şi m-a liniştit."

HISTORY OF RELIGIONS

AN INTERNATIONAL JOURNAL FOR COMPARATIVE HISTORICAL STUDIES

7 Nov. 1979

Dragă Emil,

studii

9 Sanda Stolojan, ***Nori peste balcoane***, Ed. Humanitas, 1996, p. 24.

10 Emil Cioran, ***Caiete, II***, Ed. Humanitas, 1991, p. 323.

11 ***Scrisori către cei de-acasă***, Ed. Humanitas, 1995, p. 174.

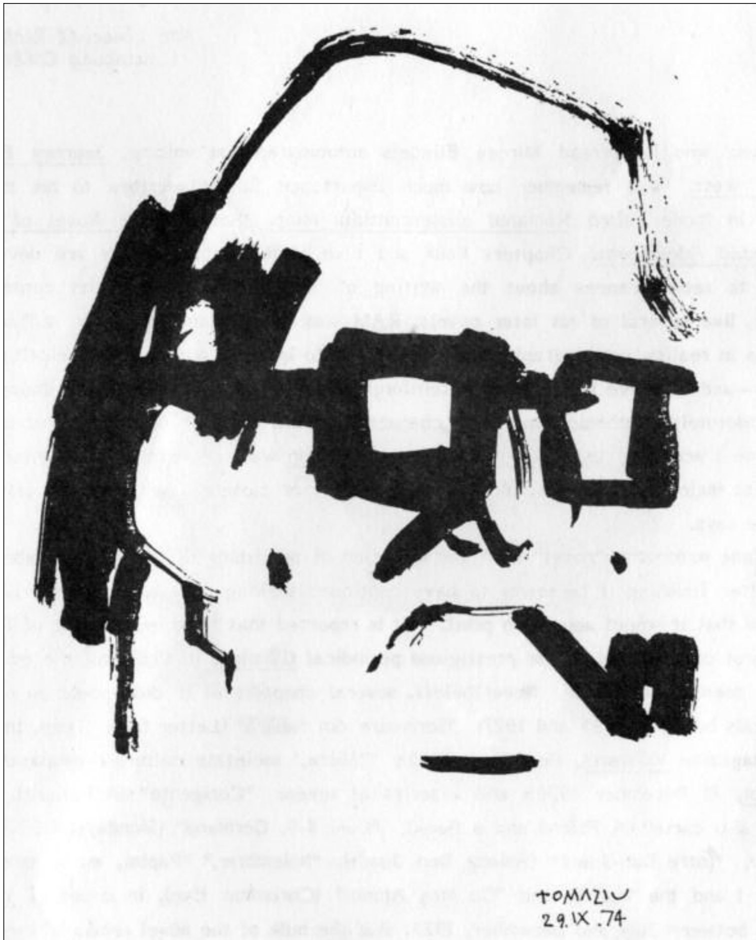
12 Emil Cioran, ***Caiete II***, Ibidem, p. 379.

13 Ibidem, pp. 247-248, datat 13 noiembrie 1967.

14 Marta Petreu, ***Despre bolile filozofilor. Cioran***, Biblioteca *Apostrof*, Cluj-Napoca, şi *Polirom*, Iaşi, 2008.

15 Sanda Stolojan, ***Nori peste balcoane***, op. cit., pp. 92-93.

Mircea Eliade
şi Emil Cioran
în viziunea lui G. Tomaziu

7 noiembrie 1979

Dragă Emil,

Rareori am citit o carte de-a ta cu o „adeziune" mai totală; chiar titlul –***L'écartèlement*** – rezumă admirabil „condiţia" mea în ultimele cinci săptămâni, de când m-am întors la Chicago. De mulţi ani am tot fost încercat de boli şi plictiseli fiziologice şi mă obişnuisem. De data aceasta, s-au năpustit *toate* deodată. Închipuieşte-ţi: abia ajuns, o criză acută de artrită şi gută (mâinile îmi sunt „prinse" de nu pot ţine o carte în mână; degetele încep să le simt de-abia după 2-4 aspirine – ca acum, când reuşesc să-ţi scriu, sper într-o grafie descifrabilă); cataracta s-a agravat, cu tot „tratamentul pe care-l urmez de doi ani" (am fost săptămâna trecută la Circ, la balconul II; nu recunoşteam bine, şi de departe, decât elefanţii...); dar ce e mai grav, o teribilă oboseală fizică şi mentală; „detaşat" (ah! tinereţea noastră!) *de toate*; nu pot lucra, nu am chef de citit (în 5 săptămâni n-am citit decât cartea ta şi povestirile fraţilor Grimm), iar Campusul Chicago şi U.S.A. în general mi-au căzut cu silă (dacă n-aş fi început acest „zones joint – Seminar" cu colega mea sancritistă, aş fi cerut concediu de boală...); în plus, dureri de dinţi (dentistul cere trei extracţii într-o singură şedinţă, dar am izbutit să amân operaţia pentru „vacanţa de iarnă") şi, când încetează, dureri de ureche...

Cum să nu-mi placă proza ta din ***L'écartèlement***? Cine te-ar putea înţelege mai bine? Ce mă exasperează mai mult? De două săptămâni am făcut tot felul de analize (un check-up în regulă) şi doctorul meu n-a găsit decât... o uşoară anemie. Într-un ceas mă duc din nou la clinică, pentru alte analize de sânge, excretor etc. şi alte radiografii; toate astea, ca să vadă de ce sunt anemic... Şi, la întoarcere, în loc să mă duc să mă culc (somnul, singura mea beatitudine – avea dreptate Blaga) trebuie să văd studenţi, căci diseară, între 7 şi 10 avem seminar (şi ce splendid subiect: „Religious Symbolism in historical context"!).

Lucrurile ar fi mai simple dacă, spre deosebire de tine, dăruit de ursitoare (din belşug!) cu atâtea virtuţi foarte utile în zilele noastre – scepticism, pesimism etc. – eu n-aş crede încă în valoarea acestor „încercări", adică n-aş fi convins de semnificaţia lor *iniţiatică*! Ce vrei, India şi Istoria Religiilor m-au marcat pe viaţă! Ce n-aş da să am certitudinea ta că viaţa n-are nici un sens şi că Creaţia a fost o eroare şi, din prostia noastră, o pedeapsă!...

În orice caz, oricum ar „evolua" condiţia în care mă aflu, am hotărât să-mi cer concediu pe tot anul viitor 1980-'81. Vom rămâne mai mult la Paris şi în Europa. Doar iarna vom veni aici, pentru că apartamentul nostru este încă foarte bine încălzit. Am încă speranţa că voi putea încheia ***Histoire III*** (măcar prima parte, până la Gioachino da Fiore). Dacă nu, voi încerca să continui ***Autobiografia***. Din fericire, am un mic roman în cap; l-aş scrie, dacă mă vor ajuta degetele.

Vă îmbrăţişăm cu mult dor pe amândoi,

Mircea şi Christinel

17 iunie 1973

Dragă Emil,

Nici eu nu ţi-am mai scris de (foarte!) multă vreme, şi probabil că din aceeaşi cauză: un fel de oroare de *a face* lucruri „semnificative" sau măcar inteligente şi utile (scrisori către câţiva prieteni, „literatură", continuarea autobiografiei...).

În sfârşit, asta e şi trebuie să mă resemnez. Ţi-am spus, cred, că mi-am făgăduit să nu mai scriu nimic altceva până ce nu voi încheia primul volum din ***Histoire*** (universelle!) des *idées religieuses* I: de l'âge de la pienne aux mystères d'Eleusis... Voiam, la început (acum vreo 12-13 ani!) să „spun totul" în 500 de pagini. Am pierdut un timp enorm tăind, suprimând pagină după pagină, ca să ajung la convingerea (anul trecut) că am nevoie de două volume. Scriu *numai* la acest *opus* (*magnum?*). Inutil să adaug că scriu de obicei cu efort, cu silă, uneori cu exasperare – şi, ca să nu fiu tentat într-o zi să arunc manuscrisul pe foc, am obligat-o pe Christinel [să dactilografieze capitolele încheiate.] Adesea mi-am blestemat ziua când „mi-a venit" să scriu cartea asta (într-un fel complementară, dar nu urmarea bătrânului *Traité*)... Aş fi putut să-mi închei viaţa scriind nuvele, amintiri, sau măcar acelaşi volumaş – ***Mythologies de la Mort*** – la care visam pe vremuri. Acum e prea târziu ca să dau înapoi. Dar cum am oroare de cărţile groase şi de prozele prolixe (văd că şi scumpul nostru Dumézil scrie aşa, de vreo 5-6 ani – să fie oare bătrâneţea?), îţi închipui câtă muncă îmi cere fiecare paragraf...

Se întâmplă totuşi şi alte lucruri – bunăoară alegerea mea ca membru corespondent al Academiei din Viena (a treia Academie care-mi face această „onoare") sau, încă şi mai surprinzător, vizita de aproape două luni pe care ne-a făcut-o, la începutul lui aprilie, acel personaj căruia îi datorez notorietatea mea la vârsta de 26 de ani: Maitreyi. Închipuieşte-ţi, a citit astă toamnă romanul, şi, după 43 de ani de la ultima întrevedere (la o fereastră zăbrelită de la etaj, în Bakulbagan Street...), a ţinut neapărat să mă revadă (pretextând – copilăreşte, ca să nu zic altfel – că nu m-a uitat niciodată etc., etc.).

Evident, e bunică, soţul – un fel de inginer silvic – trăieşte încă, dar „înţelege" că M. *a trebuit* să mă caute etc., etc. De-abia acum am înţeles oroarea deprimantă din *le temps retrouvé*. Că M. este aşa cum era fatal să devină orice bengaleză la 60 de ani – grasă, adipoasă, purtând ochelari etc. n-ar fi prea grav. „Întâlnirea" ar fi putut rămâne „în familie" – ar fi ştiut de ea Christinel, inginerul silvic, azi pensionar la Calcutta, şi copiii lor. Dar nu! Personajul meu vrea să-şi retrăiască romanul şi, poetă fiind, speră în glorie, notorietate şi chiar „situaţie politică" (a jucat un rol, se spune, important în mişcarea gandhistă – dar după ce-a fost la Moscova şi nu mai ştiu unde, spera să se ducă la Bucureşti – unde i se traduc poemele – şi să dea interviu despre „noi în 1930", să publice fotografiile luate împreună cu mine şi Christinel.) Cel puţin aici, în Campus, aşa a procedat: lasă să se înţeleagă că ***Maitreyi*** (minus anumite invenţii) e „povestea noastră"... Noroc că Christinel, cu humor şi imaginaţie, şi-a luat asupra ei răspunderea apărării, a contraofensivei. În fond, cred că ea şi-a petrecut 50% din timp cu Ch., 40% cu noi doi, împreună cu alţi amici, şi 10% cu mine singur (intervale ce mi se par acum improbabile şi umilitoare, căci nu bănuiam că pot fi atât de brutal, chiar mitocan...).

În sfârşit, a trecut şi asta! Acum să vedem cum se vor desfăşura lucrurile la Bucureşti. Am ameninţat-o că, dacă va da interviuri indiscrete, voi dezminţi, afirmând că întreg romanul e numai „fiction".

M-am lungit cumplit la vorbă. Închei la repezeală. Vom veni, anul acesta, destul de târziu: început de sept[embrie] (în august voi fi în Finlanda), cu Kitagawa.

Sper să fii şi tu, să-ţi arătăm fina noastră. Cecul alăturat are aceeaşi menire: familie sau prieteni din ţară. Vă îmbrăţişăm pe amândoi cu dor.

Se întâmplă totuşi şi alte lucruri – bunăoară alegerea mea ca membru corespondent al Academiei din Viena (a treia Academie care-mi face această „onoare")...

M.E.

studii

Ioan Lascu

CĂRŢI ALE GENERAŢIEI ´80

EFECTUL TRANSCRIERII SECVENŢIALE

În 1979, când a apărut volumul de proză scurtă *Aventuri într-o curte interioară*, cunoscătorii „la zi” ai fenomenului literar au fost, probabil, de acord că avusese loc un debut aşteptat – cel al prozatorului Mircea Nedelciu, anunţat de ceva vreme în cercurile tinerilor scriitori textualişti, nu demult ieşiţi din amfiteatrele Universităţii Bucureşti, prin 1973-1974-1975. În rândurile acestora, Mircea Nedelciu ocupa unul dintre locurile din faţă, dacă nu chiar fotoliul de orchestră. Prozatorul originar din Fundulea, Sectorul Agricol Ilfov, n-a stat pe gânduri, ci a continuat în forţă cu alte două volume de acelaşi gen, botezate cu titluri un pic sofisticate: *Efectul de ecou controlat* şi *Amendament la instinctul proprietăţii*, 1981 şi 1983. Poate că nu e de prisos observaţia că toate aceste trei titluri, numai în aparenţă pre(ten)ţioase, aveau aceeaşi structură sintactică: un substantiv cu funcţie de subiect, urmat de o secvenţă prepoziţională de asemenea substantivală, terminate cu alt determinant, de această dată adjectival sau genitival. Ar fi cazul să medităm, pornind poate chiar de aici, la anumite structuri logico-formale ale textelor lui Mircea Nedelciu. Cât priveşte apariţiile editoriale, era vorba de un ritm nescontat de bun într-o „epocă” ce nu scutea pe nimeni, vreau să spun pe nici un independent politic, de interdicţii, piedici şi oprelişti, în primul rând de ordin partinic şi ideologic. Rebeliunea textualistă, mai precis primul ei val, avea un port-drapel în Nedelciu, care a continuat, consolidându-şi această poziţie prin alte două apariţii, la fel de bine cadenţate: *Zmeura de câmpie* (1984) şi *Tratament fabulatoriu* (1986). Criticul şi istoricul literar Eugen Simion afirma fără rezerve, încă din 1989, că „Mircea Nedelciu [...] este liderul incontestabil al generaţiei textualiste”. (*Scriitori români de azi*, vol. IV, Editura *Cartea Românească*)

Voinţa orgolioasă de a scrie altfel decât până atunci, în primul rând de a se situa în afara comandamentelor politice ale literaturii neoproletcultiste, statuate de conferinţa P.C.R. de la Mangalia („tezele” ceauşiste din iulie 1971), dar şi de a înota împotriva curentelor estetice consacrate, reprezintă principala direcţie îmbrăţişată de noii şi discreţii insurgenţi. De ce noua literatură, denumită aproape imediat „optzecistă”, nu a trezit bănuieli şi nu a avut de suferit o reprimare decisă şi sistematică din partea regimului? Tocmai datorită atitudinii implicite şi nu făţişe, explicite, împotriva „programului” estetico-ideologic al unui regim discreţionar şi împotriva limbii de lemn, şablonardă şi lipsită de orice conţinut viu. Şi, cine ştie, poate că ochiul de Argus al cenzurii se mai voala, strategic, din când în când. Revolta împotriva acelei bolnave „limbi de lemn” a fost, între altele, explicată chiar de Mircea Nedelciu într-un articol ulterior din *România literară*. Era o luare de poziţie antipolitică în primul rând prin opţiunile literare antiestetice şi anticanonice, fie tradiţionaliste, fie neostalinste.

Raporturile (trans)scriere/ scriitură/ realitate îl preocupă pe Mircea Nedelciu, transparent, mai rar explicit, cel puţin în primele două sau trei cărţi. Este abandonată metoda *tratamentului fabulatoriu* al prozei de până atunci, care se prevala de anumite principii ordonatoare şi de atitudini de omniscienţă şi de detaşare faţă de o realitate aparent cognoscibilă şi coerentă, sau, mai bine zis, cognoscibilă, descifrabilă, prin chiar coerenţa ei. Pe drept cuvânt tot Eugen Simion îl catalogheazǎ pe Mircea Nedelciu în acelaşi text referenţial din *Scriitori români de azi* (IV) drept „...un *experimentalist* în sensul pe care îl avea termenul în anii ´30, un prozator care gândeşte nu numai la ce spune, dar şi *cum* spune textul epic”. Sigur că Eugen Simion se gândeşte acum (şi) la Noul roman francez şi sesizează preocuparea majoră a textualiştilor, implicit principala trăsătură a prozei lor, anume: maniera în care, modul cum se spune un text. Experimentalismul aceluiaşi prozator era subliniat şi de Ion Negoiţescu, într-un volum publicat în 1994 (*Scriitori contemporani*, Editura *Dacia*): „Seria de proze din *Efectul de ecou controlat* (1981) de Mircea Nedelciu este programatic şi bătător la ochi experimentală”. Tot aici Ion Negoiţescu semnalează şi examinează, *en passant* totuşi, modalităţile de a transcrie o realitate efectiv haotică prin „înşelătorul sistem estetic de rigori aplicat semnalelor indirecte pe care ni le transmite un real în sine pururi necunoscut”.

Formula susceptibil programatică din titlul cărţii publicate de Nedelciu în 1981 mi-a atras şi mie atenţia. Ce-ar trebui să înţelegem prin acest *ecou controlat*? Acel „real în sine pururi necunoscut”, după formularea „agnostică” a lui I. Negoiţescu, ce i se comunică măcar parţial unui receptor sensibil, pe căi vizuale, auditive şi verbal? Un real care mai poate fi recuperat (şi) prin memorie sub forma unor „realităţi trăite” cândva, în copilărie sau într-o tinereţe destul de confuză... Este drept că tocmai termenul de *confuz(ă)* trădează caracteristica definitorie a realului ce are şi ni se comunică prin diverse feţe numite la modul comun „realităţi”, iar preocuparea prozatorului este doar/ numai controlul exercitat asupra acestor ecouri şi exersat prin redări întâmplătoare, şi ele aparent haotice, neordonate de nici o regulă preconcepută, preexistentă, nici măcar de un „sistem estetic de rigori”, după cum era spusa lui Negoiţescu.

Autorul *transcrie secvenţial* nişte experienţe trăite de el sau de alţii. Ordinea nu contează, ea fiind impusă doar de fluxul liber al memoriei, ceva în manieră faulkneriană. Graţie unor astfel de modalităţi prozatorul este, fără să vrea neapărat, *strict autentic*, începând cu mediile şi „prezenţele” umane şi terminând cu limbajul, cu felul de a se exprima. Transcrierea unei vorbiri neaoşe, populare, directe, fără nici un control „cultural” sau „oficial” exercitat de vorbitor, poate fi creditată şi ca o reacţie a vorbitorilor de limbă vie, curentă, subconştientă în fond, împotriva evisceratei limbi „oficiale”, definitiv înţepenite în proiect, cu ticurile şi cu greşelile ei caraghioase. O furtună de semne se abate *necontrolat* asupra autorului, şi el implicat în realităţile „controlate” prin transcriere, menţionat nominal în mai multe locuri din carte. Simultaneitatea unor secvenţe, de altminteri cât se poate de banale, ca viaţa însăşi, este sugerată câteodată prin amestecul abia sesizat al planurilor, alteori prin dispunerea textelor în versiuni paralele pe două coloane, orânduite în aceeaşi pagină.

Realitatea nu poate fi programată sau dirijată, nimeni nu se poate situa deasupra ei, aşa cum se întâmplă în povestirile şi în romanele clasice, unde realiste sunt de fapt metoda de creaţie, modurile scriiturii şi nu lumea, universul, recompuse şi restructurate, ordonate de un subiect creator, de un pretins demiurg, deci modificate, remodelate subiectiv. Aşadar, Mircea Nedelciu nu doreşte şi (pretinde că) nu poate structura, organiza realitatea, ci doar cartea pe care o scrie. Faţă de proza aşa-zis „obiectivă”, textualiştii contrapun o proză cât se poate (sau cât poate fiecare) de subiectivizată, imixtiunile în text fiind oriunde posibile şi în general explicite. De asemenea, transcrierea sau fabricarea (mimat) exactă, fidelă cu originalul, a unor documente semnificative doar pentru realitatea unor protagonişti obscuri, fără o identitate bine conturată, este o practică uzuală. Extragem o mostră din *Efectul de ecou controlat*:

„Iată-l, aşadar, pe maistrul Razachie din nou la Sovata.

«*Stimaţi tovarăşi* – stă scris pe prima pagină a manuscrisului pe care l-a lăsat el bibliotecii din Sovata la plecare – *în primul rând vă spunem în mod sincer „BINE ATI VENIT”*». Pe dosarul în care s-au păstrat aceste documente, sub menţiunea cu înfloriturri: «*CELE DOUĂ ACŢIUNI LA CARE A DAT CONCURSUL ILIE RAZACHIE DIN BACĂU*», este notată şi perioada. *1-18 oct. ´79*. Deci maistrul Razachie se simte ca acasă peste tot devreme ce cu atâta aplomb, la numai patru zile după ce el însuşi a venit în staţiune, le urează altora bun venit. Şi continuă:

«*Bine aţi venit în staţiunea Sovata şi bine că aţi venit la seara aceasta literară MIHAI SADOVEANU, organizată cu sprijinul activiştilor culturali ai acestei biblioteci*».” (*Maistrul Ilie Ilie Razachie îşi dă concursul, op. cit.*, p. 150)

În subtext, se strecoară umorul abia disimulat al lui Mircea Nedelciu. Situaţii, figuri, limbaj, conduite ridicole, jenante, se întâlneau la tot pasul în fostul „sistem socialist”. În felul ei *o artă a insinuării*, o implicare abia simţită, prin ricanarea complice, prin luarea în seamă aparent întâmplătoare, dar care se oferă prin starea de fapt, căci aşa era lumea de atunci, conlucrează la acea discreţie a optzeciştilor, care, subminând proza „canonică”, subminau în realitate un mod de gândire sistemic perimat şi un limbaj limitat şi încremenit.

Voinţa orgolioasă de a scrie altfel decât până atunci, în primul rând de a se situa în afara comandamentelor politice ale literaturii neo-proletcultiste, statuate de conferinţa P.C.R. de la Mangalia („tezele” ceauşiste din iulie 1971), dar şi de a înota împotriva curentelor estetice consacrate, reprezintă principala direcţie îmbrăţişată de noii şi discreţii insurgenţi.

Concursul naţional de proză scurtă „RADU ROSETTI” - ediţia a XIV-a 2012

■ Organizatori: PRIMĂRIA MUNICIPIULUI ONEŞTI şi BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „RADU ROSETTI”. ■ Concursul este organizat pe trei grupe de vârstă: 10-15 ani, 16-20 de ani, 21-35 de ani. ■ Categoria de vârstă va fi specificată la începutul lucrării.

■ Condiţii de participare: * 1-2 lucrări care să nu depăşească 10 p. (text dactilografiat / tehnoredactat) şi care să nu fi fost premiate la alte ediţii ale Concursului naţional de proză scurtă „Radu Rosetti”; * lucrările vor fi semnate cu un motto şi vor fi însoţite de un plic care va * purta acelaşi motto şi în care vor fi înscrise datele personale ale concurentului: numele şi prenumele autorului, data naşterii, adresa completă, numărul de telefon şi profesia (plic care va fi deschis după jurizare); * în paralel, lucrarea în format electronic, cu acelaşi motto, va fi expediată pe adresa: bibli_on@yahoo.com ca ataşament tehnoredactat în programul Microsoft Word şi salvat în format .doc (cu font Times New Roman, mărime 12, marginile paginii setate la 2 cm); organizatorii garantează anonimatul expeditorului; * participă tineri care nu au debutat editorial în proză, nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor sau ASPRO (Asociaţia Scriitorilor Profesionişti din România).

■ Lucrările (schiţe şi povestiri) vor fi expediate pe adresa: *Biblioteca Municipală „Radu Rosetti”, Bulevardul Oituz nr. 13 A, Cod poştal 601077, Oneşti, Jud. Bacău* ■ Data limită de primire a lucrărilor: 1 octombrie 2012. ■ Premierea va avea loc în data de 25 octombrie 2012. ■ Pentru laureaţii concursului cu domiciliul în alte localităţi, premiile vor fi expediate prin poştă. ■ Relaţii la telefon: 0234/324099, tel./fax 0234/312202.

OBSERVAŢII: Versurile, fragmentele de teatru sau eseurile filosofice, istorice, lingvistice etc. nu vor intra în concurs. Lucrările scrise de mână, precum şi cele care nu respectă prezentul regulament nu vor fi luate în considerare.

Dan Burcea

Carnet parizian

Albert Camus – lecturi contemporane (III)

Motto:

«Totodată, rolul scriitorului nu poate fi separat de obligaţiile dificile.

Prin definiţie, el nu se poate pune astăzi în slujba celor care fac istoria: el îi slujeşte pe cei care-i suportă consecinţele.»

(Albert Camus, *Discursul de la Stockholm*, 1957)

Activitatea jurnalistică a lui Albert Camus se întinde pe o durată de 20 de ani, între 1937 şi 1957, perioadă în care el a ocupat toate posturile, de la secretar de redacţie la cel de redactor-şef, şi aflându-se printre cei care au jucat un rol esenţial în modelarea opiniei politice şi culturale franceze într-un context istoric agitat, complex şi tragic din perioada Ocupaţiei şi cea, ulterioară războiului, a reconcilierii naţionale. Trebuie însă menţionat că el a ajuns să exerseze această meserie mai mult forţat de împrejurări şi de nevoi materiale, decât dintr-o vocaţie iniţială, aceasta fiind rezervată, după cum se ştie, literaturii. În 1937, la un an de la obţinerea diplomei universitare în filosofie cu teza *Méthaphysique chrétienne et néoplatonisme. Plotin et Saint Augustin*, Camus este respins la examenul de agregaţie, fiind bolnav de tuberculoză. Doi ani mai târziu, el va fi angajat la ziarul *L'Alger républicain* de Pascal Pia, numit redactor-şef al acestei proaspete publicaţii. Sosit de puţină vreme din metropolă în capitala Algeriei franceze, Pascal Pia nu cunoaşte multă lume, lucru care-l determină să facă apel la numeroşi debutanţi pentru a-şi constitui echipa redacţională. Printre ei se numără şi tânărul Camus a cărui experienţă de scriitor nu conţinea până la acea dată decât un bagaj destul de redus: câteva articole în *Alger étudiant*, mai multe texte literare fără deosebită valoare ce vor fi publicate postum sub titlul *Ecrits de jeunesse*, o participare la redactarea colectivă a volumului *Révolte dans les Asturies*, publicarea volumului *L'envers et l'endroit* şi mai multe articole în revista *Jeune méditéranée*.

Experienţa sa politică este marcată de adeziunea de scurtă durată (1935-1937) la Partidul comunist algerian, întreruptă de excluderea lui pe motiv de troţkism, în realitate pentru dezacordul exprimat public cu linia partidului în privinţa ideilor coloniale. În cursul acestor doi ani, Camus a făcut parte din ceea ce se numea „celula intelectuală" a partidului, publicând mai multe articole în ziarele comuniste *La Lutte sociale* şi *L'Algérie ouvrière*.

Jurnalistul: un istoric al cotidianului animat de imperativul obiectivităţii

Puţina experienţă în domeniul publicisticii a tânărului angajat nu l-a împiedicat pe Pascal Pia să-i încredinţeze misiunea de editorialist. În semn de recunoştinţă, tânărul Camus s-a străduit să înveţe din mers această meserie, ajungând cu timpul să o îndrăgească şi să o exerseze cu pasiune şi strălucire, astfel încât putem spune astăzi că acest domeniu este unul dintre cele mai reprezentative din activitatea lui publică, alături de teatru, domeniu capabil să oglindească pe deplin trăsăturile personalităţii sale, ca o tribună a convingerilor sale morale, politice şi estetice. Pasiunea şi talentul tânărului discipol îl impresionează încă de la început pe mentorul său care notează: „I-am cerut să facă tot ceea ce se poate face într-o redacţie de ziar, sarcini pe care le-a împlinit cu o uşurinţă asemănătoare cu cea a unui profesionist experimentat, punând pe deasupra sensibilitate şi stil, calităţi ce nu sunt monedă curentă în lumea presei".

Împreună cu Pascal Pia, care-i va deveni un fidel prieten şi susţinător, Camus va construi o deontologie ambiţioasă, sprijinită în special pe imperativul obiectivităţii pe care-l considera drept coloana vertebrală a acestei îndeletniciri şi optând, încă din 1939, pentru un „jurnalism critic", la încrucişarea dintre „jurnalismul combativ" şi cel „de opinie". Jeanyves Guérin sintetizează în *Dictionnaire Albert Camus* modalităţile preconizate de Camus pentru punerea în practică a acestei deontologii: respectul pentru fidelitatea relatării evenimentelor, vigilenţa acută şi grija pentru indicarea sistematică a surselor, examenul lor critic, distincţia dintre informaţie şi comentariu, distanţarea faţă de puterile politice şi financiare.

Într-un articol publicat în ziarul *Combat* la 1 septembrie 1944, Camus schiţează un portret al jurnalistului, ale cărui trăsături rămân de actualitate şi astăzi: „Ce este un jurnalist? Este un om care, mai întâi, trebuie să aibă idei. […] El este apoi un om a cărui menire este aceea de a informa publicul asupra evenimentelor petrecute cu o zi în urmă. Un *istoric al cotidianului* – a cărui primă grijă trebuie să fie adevărul. Orice istoric ştie însă cât de înşelător lucru este adevărul în istorie, în ciuda distanţei luate, a confruntărilor de documente şi a comparării declaraţiilor. La această stare de lucruri, el nu poate să aducă decât o corectare, care este morală, vreau să spun o grijă de obiectivitate şi de prudenţă".

Prin urmare, conceptul de „jurnalism critic" menţionat mai sus capătă importanţa unui adevărat program în perspectiva *jurnalismului de idei* pe care i-o conferă autorul. Într-un editorial publicat tot în ziarul *Combat*, datat 8 septembrie 1944, Camus construieşte bazele unei adevărate reforme a presei franceze de după război, dezbătând problema – în fond, actuală şi astăzi – a raportului dintre nevoia de rapiditate a transmiterii informaţiei şi exigenţa unei informaţii obiective: „Vrem să informăm repede în loc să informăm bine". Supusă avalanşei informaţionale – provenind mai întâi de pe front, dar şi dintr-o lume în plină mutaţie structurală –, precum şi lipsei de discernământ în trierea ştirilor provenite de la agenţiile de presă, printre care unele se îngrijesc foarte puţin de verificarea veridicităţii lor, activitatea presei se confruntă cu o exigenţă ineluctabilă: „Cel puţin un lucru este evident: informaţia aşa cum este ea furnizată astăzi ziarelor, şi aşa cum acestea o folosesc, nu se poate lipsi de un comentariu critic". Pentru aceasta, jurnalistul are, în opinia lui Albert Camus, obligaţia de a explica şi a-şi instrui cititorii asupra sursei şi conţinutului articolelor pe care le semnează: „[…] jurnalistul poate ajuta la înţelegerea ştirilor printr-un ansamblu de remarci care conferă adevărata măsură informaţiilor ale căror sursă şi intenţie nu sunt întotdeauna evidente". Cât priveşte aportul moral al jurnalistului, ca şi al scriitorului, în general, despre care Camus a vorbit în nenumărate rânduri, exemplul dat în acest articol întăreşte ideea despre importanţa şi atenţia ce trebuie acordate modului de a mânui limbajul în formarea opiniei. Corectitudinea limbajului priveşte aici mai ales grija faţă de folosirea unor cuvinte a căror forţă semantică a fost pervertită de limba de lemn a propagandei fascisto-pétainiste şi care, în loc să înalţe sufletele, le readuce înapoi la marasmul unei triste ideologii. Ne permitem aici o paranteză pentru a semnala că fenomenul este întâlnit în toate perioadele post-dictatoriale care utilizează în exces formule de limbaj care provoacă cu timpul uzura forţei semantice a cuvintelor-cheie, mai ales a celor care construiesc structura afectivă pe care naţiunea o întreţine cu valorile sale cele mai profunde. A vorbi despre Franţa în presa de după Eliberare înseamnă a-ţi lua riscul de a aborda un subiect ce trebuie tratat cu infinite precauţii în alegerea cuvintelor: „A voi să se reia clişeele şi frazele patriotice dintr-o epocă în care am ajuns să-i irităm pe francezi până şi cu cuvântul patrie, înseamnă a nu contribui cu nimic la definiţia dorită. Ba chiar am putea-o slăbi. La vremuri noi trebuie, dacă nu cuvinte noi, cel puţin noi îmbinări ale cuvintelor. Aceste îmbinări nu ni le poate dicta decât inima şi respectul unei iubiri adevărate. Numai cu acest preţ vom putea contribui, cu modesta noastră putere, să-i oferim ţării limbajul pe care ea să-l înţeleagă". Pentru scriitorul-jurnalist, aşa cum va mărturisi cu altă ocazie, limbajul a constituit întotdeauna mijlocul nobil de emancipare a publicului, trezind tot ceea ce este nobil în sufletul cititorilor: „Dorinţa noastră, tot atât de profundă pe cât era de nemărturisită, era de a libera jurnalele de sub influenţa banului şi de a le oferi un ton şi un adevăr care să ridice publicul la înălţimea a ceea ce este mai bun în el. Ne gândeam la acea vreme că o ţară are valoarea pe care o are presa ei. Şi, dacă este adevărat că ziarele reprezintă vocea unei naţiuni, eram hotărâţi, de la locul pe care-l ocupam şi de pe modesta noastră poziţie, să ridicăm această ţară, elevându-i limbajul. Pe drept sau pe nedrept, mulţi dintre noi au murit în condiţii inimaginabile, iar alţii suferă din cauza izolării sau ameninţărilor în închisoare".

Legat de concepţia camusiană asupra limbajului în jurnalistică nu putem să nu semnalăm un paradox în privinţa stilului său, paradox explicabil, desigur, prin dihotomia jurnalist-scriitor de la care el nu s-a putut sustrage de-a lungul activităţii sale. Astfel, pledoaria sa pentru un limbaj epurat, impregnat de precizie şi conciziune pare să se şteargă uneori lăsând loc unei chemări irepresibile către un lirism jubilatoriu ce transpare din suita însăşi a evenimentelor...

Legat de concepţia camusiană asupra limbajului în jurnalistică nu putem să nu semnalăm un paradox în privinţa stilului său, paradox explicabil, desigur, prin dihotomia jurnalist-scriitor de la care el nu s-a putut sustrage de-a lungul activităţii sale. Astfel, pledoaria sa pentru un limbaj epurat, impregnat de precizie şi conciziune pare să se şteargă uneori lăsând loc unei chemări irepresibile către un lirism jubilatoriu ce transpare din suita însăşi a evenimentelor, cum ar fi, de exemplu, cel al eliberării Parisului. Editorialul lui Camus din 25 august 1944, numit *Noaptea adevărului* este un incontesabil exemplu în acest sens, care nu şterge nicidecum frumuseţea unor rânduri memorabile: „În timp ce gloanţele libertăţii şuieră încă în oraş, tunurile eliberării intră pe porţile Parisului, înconjurate de strigăte şi flori. În cea mai frumoasă şi mai caldă noapte de august, cerul Parisului pune laolaltă stelele eterne cu gloanţele trasoare, cu fumul incendiilor şi rachetele multicolore ale bucuriei populare. În această noapte fără egal se sfârşesc patru ani ai unei istorii monstruoase şi ai unei lupte indicibile în care Franţa s-a zbătut cu ruşinea şi cu furoarea ei".

Parcursul jurnalistic al lui Camus: o voce liberă şi un exemplu de intransigenţă etică

Albert Camus a fost, în contextul epocii sale, un nonconformist, în aşa fel încât s-a putut vorbi despre spiritul său libertar, anarhic. Mai mult, el a respins şi a criticat în mod viguros totalitarismul fascist sau comunist, considerându-le ca o ameninţare asupra fundamentului însuşi al democraţiei. Sunt numeroase luările sale de poziţie faţă de stări de lucruri ce ignoră sau, şi mai grav, încalcă cu premeditare drepturile umane, în special pe cele ale oamenilor sărmani, consideraţi drept victime ale istoriei. Iată ce scrie el în 1947 despre libertatea de expresie în editorialul *Democratie et modéstie* din ziarul *Combat*: „Iată-ne întorşi din vacanţă. Vor fi reluate tractaţiile, negocierile şi târguielile. Aceleaşi probleme care ne asaltează de doi ani încoace vor sfârşi în aceleaşi înfundături. Şi de fiecare dată când o voce liberă va încerca să spună, fără pretenţie, ceea ce gândeşte, o armată de câini de pază de toate rasele şi de toate culorile va lătra furios pentru a-i acoperi ecoul".

Este schiţată, prin această imagine, ceea ce am putea considera adevăratul său crez jurnalistic pe

studii

care-l va exprima cu altă ocazie într-o formulă tot atât de memorabilă: „Refuzul de a minţi şi rezistenţa în faţa opresiunii". Nu aceasta este poziţia pe care Camus a avut-o încă de la începutul carierei sale la cotidianul *L'Alger républicain*? Autorităţile, exasperate, au făcut totul pentru ca el să fie licenţiat de la acest ziar, reproşându-i-se stilul incisiv al articolelor sale, ca în cazul suitei de reportaje publicate sub titlul *Enquête en Kabylie*, în 1939. Iată un scurt fragment dintr-unul din aceste articole: „Este dispreţuitor să spui că poporul kabyl se obişnuieşte cu sărăcia. Este dispreţuitor să spui că un popor nu are aceleaşi nevoi ca şi noi… Este curios să vezi cum calităţile unui popor pot servi la umilinţa în care este ţinut, şi cum frugalitatea proverbială a ţăranului kabyl este chemată să justifice foamea care-l roade".

După o scurtă colaborare la *Paris-Soir*, care i-a lăsat un gust de decepţie datorită spiritului frivol al parizianismului care-i anima redacţia, Albert Camus va ocupa timp de 4 ani, din 1943 şi până în 1947, funcţia de redactor-şef al prestigiosului cotidian *Combat*. Desigur, istoria acestui ziar, care cuprinde perioada de clandestinitate, urmată de apariţia sa începând cu 21 august 1944, este plină de amănunte revelatorii despre una dintre publicaţiile cele mai prestigioase de după război din Franţa, printre puţinele autorizate să apară după Eliberare. Deviza acestui cotidian, *De la Rezistenţă la Revoluţie,* este de fapt titlul editorialului publicat de Albert Camus în prima zi a apariţiei sale libere şi în care el salută noua perioadă istorică de recâştigare a demnităţii şi libertăţii. Bilanţul ultimilor ani, pe care editorialistul Camus îl face, are şi el caracterul unui program: „Aceşti ani nu au fost inutili. Francezii care i-au început prin simplul reflex al onoarei umilite îi termină posedând o ştiinţă superioară care-i face să aşeze de acum încolo deasupra tututor inteligenţa, curajul şi adevărul inimii umane."

Textul publicitar publicat de ziar în presa apropiată de direcţia sa redacţională conţine şi ea o largă prezentare a principiilor acestuia. Amprenta textelor camusiene este evidentă: „*Combat*, născut din Rezistenţă, întocmit de oameni liberi, încearcă să fie drept fără să fie plictisitor, vrea să introducă morala în politică, încearcă să obţină printr-o critică loială elementele unei doctrine care să concilieze justiţia cu libertatea. *Combat* nu caută să mintă, nu pretinde că are întotdeauna dreptate, nu condamnă nimic în mod gratuit. Dar *Combat* nu cedează nimic în planul adevărului, al raţiunii şi al justiţiei. *Combat* încearcă să realizeze de asemenea coaliţia dintre obiectivitate şi energie".

Cu timpul şi în ciuda mai multor încercări ale membrilor redacţiei, ziarul va sucomba problemelor financiare agravate de grevele repetate ale tipografilor din anul 1946.

Parcursul itinerariului jurnalistic al lui Camus va mai conţine doar o scurtă colaborare la ziarul *L'Express*, între 14 mai 1955 şi 2 iunie 1956, în care el va publica un număr de treizeci şi cinci de articole, toate înglobate în numele de *Actuelles*, pentru a întări ideea continuităţii scrisului său. Din nefericire, el nu a reuşit să se integreze în colectivul de redacţie al acestei publicaţii şi să se simtă, cum fusese cazul la *Combat*, înconjurat de o familie cu aceleaşi convingeri.

Bilanţul unei vieţi de jurnalist: să câştigi pariul cuvintelor

Şi în activitatea de jurnalist Albert Camus a fost animat de aceleaşi sentimente şi valori care i-au ghidat viaţa şi opţiunile politice şi au contribuit la construirea operei sale.

Desigur, textul care concentrează la modul cel mai complex testamentul său literar şi uman este *Discursul de la Stockholm*, rostit cu prilejul decernării premiului Nobel, în 1957. O traducere foarte bună a acestui text se poate găsi accesând linkul: **http://www.citate-celebre-cogito.ro discursul-lui-albert-camus-dupa-decernarea-premiului-nobel/.**

La acesta merită să adăugăm în chip de concluzie un alt fragment dintr-un editorial apărut în ziarul *Combat* la 30 noiembrie 1946 şi purtând un titlu semnificativ *Ni victime ni bourreau, Vers le dialogue*. Camus reiterează aici nevoia de dialog între popoarele lumii în vederea obţinerii unei păci durabile – cuvintele îşi au încărcătura lor la acest scurt interval de la încheierea războiului –, dar ele îşi dovedesc, în acelaşi timp, şi caracterul lor profetic pentru deceniile ce vor urma. În fine, ele ridică încă o dată, ca şi cum niciodată nu este de ajuns să ne hrănim cu vorbele inimilor alese ale unor astfel de oameni, voalul de pe convingerile profunde ale unui om care şi-a construit viaţa, aşa cum singur mărturisea, înscriind pe ultima pagină nevoia indefectibilă a iubirii.

Să-i lăsăm, din respect, ultimul cuvânt: „În ce mă priveşte, cred că sunt aproape sigur că am ales. Şi, alegând, am avut sentimentul că trebuie să vorbesc, să spun că nu mă voi număra niciodată printre cei care, oricare ar fi ei, s-ar obişnui cu crima şi ar trage folos de pe urma ei. […] Da, ceea ce trebuie să combatem astăzi sunt frica şi tăcerea, şi cu ele ruptura dintre spirit şi suflet pe care ele le provoacă. Ceea ce trebuie să apărăm este dialogul şi comunicarea universală dintre oameni. Sclavia, injustiţia şi minciuna sunt flagelurile care distrug această comunicare şi interzic dialogul".

Dacă cititorii mi-ar cere să le recomand o singură frază a acestui mare scriitor care a fost Albert Camus, le-aş spune că, deşi întreprinderea mi se pare dificilă, aproape imposibilă, le-aş propune-o, subliniind-o, pe aceasta: *„De acum încolo, singura noastră onoare va fi să câştigăm cu toate forţele formidabilul pariu prin care vom şti în sfârşit dacă cuvintele sunt mai puternice decât gloanţele".*

Bibliografie:

Dictionnaire Albert Camus, publié sous la direction de Jeanyves Guérin, Ed. Robert Laffont, 2009, 975 p.

Camus à Combat, în colecţia *Cahiers Albert Camus*, Ed. Gallimard, 2002, 748 p. – ediţia este stabilită, prezentată şi adnotată de Jacqueline Lévi-Valensi.

Un rezervor preţios de informaţii se pot găsi pe site-ul *Centrului de documentaţie Albert Camus* găzduit de Cité du Livre din Aix-en-Provence: http://www.citedulivre-aix.com/ citedulivre/ spip.php?article51

Iuvenalie Ionaşcu

Inchizitorul care voia să-l sponsorizeze pe evreu

Inchizitorul general de Ferrara scrie superiorilor săi la Roma despre un caz oarecum neobişnuit. E vorba de bătrânul evreu Bonaiuti de' Rossi, pe care a încercat, timp de mai multe luni, să-l convingă să se convertească la creştinism. Acest evreu e unul dintre cei mai culţi din Italia, bun cunoscător al Bibliei şi al Talmudului şi în stare chiar să scrie versuri elegante în latină. Economic, bătrânul nu stătea bine. Sărac şi persecutat de coreligionarii săi, Bonaiuti era ispitit (şi vulnerabil) în faţa unui ajutor financiar. Şi totuşi, eforturile sunt sortite eşecului; pentru că, aşa cum scrie Inchizitorul, „în mod voit, (Bonaiuti) vrea să rămână evreu, dar nu un evreu nebun", iar asta, pentru că nu vrea „să înceteze să spună adevărul în favoarea oricărei religii". („Risolutamente vuole star hebreo, ma non pazzo hebreo"; „cessar di dir la verità in favor d'ogni religione".)

Era în vara anului 1577. Domnea o atmosferă apăsătoare, specifică Contrareformei, care-i obliga pe evrei să se recluzeze în ghetouri şi astfel să se separe de creştini. Azariah (numele ebraic al lui Bonaiuti) e un caz anormal; şi-a făcut mulţi duşmani în comunitatea sa, din cauza unei cărţi consistente, bine documentate, dar şi oarecum hazardate, despre istoria ebraică antică. Folosindu-se şi de literatură iudeo-elenistică, a demonstrat că cronologia talmudică ar trebui revizuită. Unii rabini au interzis lectura acestei cărţi. Iar unii prieteni, revoltaţi de ideile sale, îl evită.

Din curiozitate intelectuală, iar nu pentru a se converti la creştinism, Azariah a început să studieze cu atenţie Noul Testament. Îl fascinează ambientul iudaic al Evangheliilor, viaţa din Palestina epocii lui Iisus. De aici, şi raporturile sale cu Inchizitorul. Aşa a luat naştere un frumos volum de observaţii filologice despre „Noul Testament siriac", carte pe care a terminat-o de redactat în iunie 1577. De fapt, Inchizitorul scrie superiorilor săi despre această carte şi despre autorul ei. Chiar şi dacă vrea să rămână evreu - scrie Inchizitorul -, Bonaiuti are o minte fină, iar competenţele sale pot fi de folos Bisericii. Iar evreul ar dori „puţină pomană, pentru a-şi putea tipări amintitele eforturi" („qualche limosina per poter stampar dette sue fatiche").

Cu toată recomandarea Inchizitorului, studiul lui de' Rossi n-a văzut lumina tiparului, probabil şi pentru că autorul său a murit până la sfârşitul acelui an.

După mai bine de patru secole, Joanna Weinberg, de la Universitatea din Oxford, a descoperit două exemplare ale manuscrisului „Observaţii asupra Noului Testament siriac" şi le-a publicat în originalul italian, cu traducerea engleză. („Azariah de' Rossi's Observations on the Syriac New Testament", îngrijit de Joanna Weinberg, The Warburg Institute – Nino Aragno Editore, London – Torino 2005, pp.110). E apreciabilă această "restituire" a unei opere născute la confluenţa a două mari culturi – creştină şi iudaică, dar şi o (postumă) recunoaştere a libertăţii intelectuale a lui de' Rossi.

După mai bine de patru secole, Joanna Weinberg, de la Universitatea din Oxford, a descoperit două exemplare ale manuscrisului „Observaţii asupra Noului Testament siriac" şi le-a publicat în originalul italian, cu traducerea engleză... E apreciabilă această "restituire" a unei opere născute la confluenţa a două mari culturi – creştină şi iudaică, dar şi o (postumă) recunoaştere a libertăţii intelectuale a lui de' Rossi.

Într-un stil accesibil, fluent, care-şi permite uneori şi elemente prozodice (metafore sugestive, exemple ilustrative, dar şi atâtea expresii dialectale), Azariah îl conduce pe cititor la descoperirea limbii siriace, pe care el o considera o variantă a aramaicei vorbite de evrei în vremea lui Hristos. Teza sa – la acea vreme, îndrăzneaţă – este aceea că toate referinţele la limba ebraică, prezente în Evanghelii, indică, de fapt, limba aramaică ce se vorbea curent în pământul lui Israel. După Azariah, şi „titulus", despre care amintesc Luca şi Ioan că ar fi fost scris în trei limbi şi aşezat deasupra crucii, n-ar fi fost scris, alături de greceşte şi latineşte, în evreieşte, ci în aramaică, astfel încât toţi iudeii din Ierusalim să poată înţelege fraza: "Iisus Nazarineanul Împăratul iudeilor".

Azariah a copiat cu grijă cele două manuscrise de „Observaţii", iar traducerile din siriacă le-a transcris cu roşu, spre a putea fi observate mai uşor de cititor. Ni-l putem imagina pe evreul Azariah – Bonaiuti de' Rossi în biroul său din Ferrara, dinaintea colii de scris, repetând: aşa cum „am învăţat de la minţi luminate, găsirea adevărului oricărui sens… e mai mult decât găsirea oricărei alte mari bucurii" („appreso di gl'elevati intelletti, il trovar la verità di qual si voglia senso… è più che 'l trovare ogni grande gioia").

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării (XLVI)

O poveste cu Papa Octav Pârvulescu, Lumumba şi Valea Jiului

Primisem, printr-un cunoscut, informaţia că se va încerca arestarea mea, în temeiul pomenitului decret, în baza unor sesizări ale unui cetăţean scandalizat de morala mea joasă. Atunci am luat hotărârea să plec din ţară. Despre cum au decurs discuţiile cu un maior de la secţia paşapoarte-emigrări am povestit, am relatat şi cum acesta m-a împiedicat să fac un act nesăbuit, care ar fi pus în pericol viitorul copilului meu.

Anul 1983 a fost destul de straniu pentru mine, spun straniu datorită întâmplărilor care s-au cuprins în el. În luna martie l-am cunoscut pe Cezar Baltag, mare poet şi erudit om de carte. A fost o întâlnire impresionantă, de care cred că poetul Ion Toma Ionescu îşi aminteşte cel mai bine. Întâlnirea d-lui Baltag cu vechii săi prieteni – Octav Pârvulescu, Marin Ioniţă, Elisabeta Novac, Ion Popa Argeşeanu, Miron Cordun, Otilia Nicolescu, Ludmila Ghiţescu, Mihai Ghiţescu – a fost un prilej de ample şi emoţionante rememorări… În copilărie, aşa cum am mai spus într-un alt episod, îl cunoscusem pe venerabilul său tată, Părintele Porfirie Baltag, care a supravieţuit fiului său Cezar, trecut la cele veşnice în mai 1997… Citisem toate cărţile poetului, articolele din revistele literare, traducerea „Istoriei credinţelor şi ideilor religioase", de Mircea Eliade. În seara aceea l-am abordat pe poet şi acesta, fără a sta pe gânduri, m-a invitat la redacţia „Vieţii româneşti", apoi acasă la dânsul. M-a dăruit cu prietenia sa şi m-am bucurat de ea până la trecerea poetului în Cea Lume…

Două luni mai târziu, sub pretexte imaginare, mi se desface contractul de muncă – lucram ca muncitor în Combinatul Petrochimic Piteşti. N-a fost chip să mă apăr, tovarăşii îmi fabricaseră motive „impecabile". Tărăşenia m-a prins fără rezerve de bani, fapt care a dus la adunarea norilor negri în familie… Am fost „convocat" de Tata, care mi-a explicat, pentru a nu ştiu câta oară, ce rol nefast are pentru mine… literatura! Am îndurat cu stoicism dojenile şi multă vreme, nepermis de multă, nu aveam să mă mai văd cu Tata… Există în familia mea o predispoziţie, cu sau fără motiv, la necomunicare; deşi ni se face dor de ceilalţi, ceva nevăzut, o aripă a înstrăinării fâlfâie prin suflet şi stăm răzniţi unii de alţii…

Ca să preîntâmpin adâncirea conflictelor iscate în familie de lipsuri şi de calitatea mea de şomer în comunism, precum şi ca să scap de mult prea profunda relaţie cu vodca, am plecat într-un pelerinaj la mormântul lui Blaga, la Lancrăm… Am mai vorbit despre acest fapt, am scris şi câte ceva despre zilele în care am zăbovit în diverse mânăstiri întâlnite în drumul meu. Cele necesare pentru drum mi-au fost asigurate de un bun prieten, pe atunci barman la „Crama Munteniа", Bebe Enăchescu. Întors din călătoria care a durat 15 zile, am crezut că mă pot ocupa temeinic de studiu şi de scris. N-a fost cu putinţă una ca asta, grija zilei de mâine nu-mi dădea pace. Scăparea din chinga realului a venit dinspre profesorul de filosofie Constantin Stroe, Dumnezeu să-l ţină-n lumină! De curând am dat cu totul întâmplător, în Arhivele Securităţii, de la C.N.S.A.S., de un dosar întocmit pomenitului profesor, în vremea studenţiei. C. Stroe împreună cu poetul Ion Nicolescu şi alţii intraseră în vizorul Securităţii, ca inşi refractari la regimul comunist, ca negaţionişti ai materialismului şi adepţi ai idealismului, ai metafizicii.

Profesorul Stroe mi-a dat posibilitatea să câştig un ban, întocmind lucrări de grad pentru profesori, colegi ori cunoscuţi de-ai săi, în baza unor bibliografii stabilite de dânsul, prilej cu care am citit foarte multă pedagogie, sociologie şi filosofie marxistă. Banii agonisiţi mi-au ajuns să trăiesc, aproape decent, cam un an de zile. Cu toate astea nu aveam linişte, statutul meu de şomer (pardon, atunci se spunea „parazit al societăţii") nu-mi dădea pace, mă ţinea într-o cârdăşie din ce în ce mai strânsă cu alcoolul. Alcoolul şi nesăbuinţa, pe atunci un „oaspete" destul de asiduu, m-au făcut să comit una dintre cele mai mari greşeli din viaţa mea, pe care nu mi-o pot ierta şi pe care o voi trece sub tăcere, deocamdată – este mult prea personală şi dureroasă.

Taman când banii erau pe terminate, întâmplarea mi-a scos în cale o evreică; aceasta trebuia să plece definitiv în Israel şi avea nevoie de serviciile mele de om al cărţii. Femeia avea o bibliotecă destul de mare şi la părăsirea ţării nu i se permitea să ia decât o anumită cantitate de cărţi şi doar dintre cele editate după anul 1960, pare-mi-se... Munca mea nu a fost uşoară, dar plata a fost pe măsură – o sumă de bani frumuşică şi trei cărţi rare, pe care un anticar din Bucureşti mi-a dat un preţ onorabil. Peste 6 luni, doamna din Israel m-a recomandat unei alte doamne, pentru care să fac acelaşi lucru. Munca de inventariere a cărţilor, la a doua doamnă, a fost o încântare; asta şi pentru că activitatea mea era presărată cu pauze în care purtam convorbiri cu doamna, o erudită şi „inventivă" comunicatoare, pe marginea unor cărţi, idei, etc. Răsplata muncii mele a fost şi mai mare, dar tot nu mi-a permis să-mi duc zilele prea mult, plus că mai trăiam şi cu frica de „Decretul 153", sub incidenţa căruia intrau infracţiunile: parazitism, prostituţie, proxenetism şi tulburarea ordinii publice. Primisem, printr-un cunoscut, informaţia că se va încerca arestarea mea, în temeiul pomenitului decret, în baza unor sesizări ale unui cetăţean scandalizat de morala mea joasă. Atunci am luat hotărârea să plec din ţară. Despre cum au decurs discuţiile cu un maior de la secţia paşapoarte-emigrări am povestit, am relatat şi cum acesta m-a împiedicat să fac un act nesăbuit, care ar fi pus în pericol viitorul copilului meu. În 1985, am primit o „adresă" cu care să merg la întreprinderea mea, pentru reangajare. Serviciul de Personal m-a trimis la „Forţele de muncă", pentru a fi înregistrat şi a face alte formalităţi specifice unor astfel de situaţii. Acolo am dat peste domn, mă rog, tovarăş în vremea aceea, mărunt de statură, gras şi cu o aluniţă exagerat de mare pe faţă, pe numele său Neagu. Mai târziu am aflat că era originar din Teiul lui Jean Dumitraşcu, directorul Filarmonicii Piteşti. Dl. Neagu m-a ascultat şi mi-a spus că nu este nici o problemă, că voi fi reîncadrat în „câmpul muncii". Toate frumoase, dar subalternul său, un ins mai tânăr, de talie mijlocie, slab şi mustăcios, a ridicat o problemă, anume că trebuie să „execut un stagiu" de 6-8 luni, într-o mină din Valea Jiului, că aşa prevede legea în cazul celor care au avut contractul de muncă desfăcut pentru acte de indisciplină, cum era cazul meu. Dl. Neagu a propus să se facă o excepţie, că par un „băiat fin şi citit", că nu e cazul să trec prin această experienţă aspră. Mustăciosul a fost de neînduplecat. Am plecat din instituţie foarte necăjit. În drum spre vestita noastră „Ceainărie" l-am întâlnit pe prozatorul Marin Ioniţă, căruia i-am povestit tărăşenia. Nenea Marin mi-a povestit cum a fost ziarist, în tinereţe, la hidrocentrala în construcţie, la Vidraru, că ştie cât de grea este munca de miner, că şi acolo au lucrat mineri… Peste câteva minute m-am despărţit de nea Marin şi întâmplarea mi l-a scos în cale pe poetul emblematic al oraşului, pe Octav Pârvulescu. Acesta m-a ghicit că-s frământat, aşa că i-am relatat şi lui necazul. „Aurică, hai să încercăm ceva, mi-a zis, nu se poate să mergi la mină, unde, Doamne fereşte, ţi se pot întâmpla multe rele… Hai să mergem până la „Cultură", la Casa Albă." Am mers în clădirea „judeţenei de Partid", la „Comitetul judeţean pentru Cultură şi Educaţie Socialistă Argeş". Acolo am dat peste un ins, Radu Albu, care se ocupase de cenzură, înainte ca asta să se transforme în altceva, în anul 1977. Spre surprinderea mea, tovarăşul Albu mă cunoştea, pentru că mi-a zis fără urmă de menajamente: „Pe dumneata te ştiu, am auzit că tai frunză la câini şi că baţi coclauri după balauri. Şi nici despre marile realizări ale socialismului am auzit că nu vrei să scrii. Deh, vezi că Partidu' nu poate ţine în cârcă trântori, că nu e bivolul vostru, să-i staţi pe spinare ca muştele!" După zavera din decembrie '89 am încercat să aflu de la dl. Albu ce ştia despre mine şi de ce îl interesam aşa de mult. La prima încercare de a discuta, mi-a spus că nu mă cunoaşte, la a doua mi-a răspuns cu un hohot de râs şi cu un gest a lehamite, făcut cu mâna. Dar, să revin… După replica de mai sus, i-a zis lui Papa Octav: „Octave, îţi mai aminteşti de asasinarea premierului congolez, de Patrice Lumumba, în 1961? Ei bine, americanii, pe care pletosul ăsta îi admiră (aluzie la mine), i-au făcut de petrecanie!" Papa a făcut ochii cât cepele, s-a închinat şi i-a zis, silabisindu-i numele: „Ra-du-le, asta a fost de muuuult…" După replica asta, Papa mi-a făcut semn să plecăm, ceea ce am şi făcut. Pe drum, mi-a spus că vom merge la o doamnă, care sigur mă va ajuta cu angajarea, şi m-a întrebat dacă am la mine vreo carte, să-i dau un autograf. Am ajuns la serviciul de gospodărie locală, IJGCL, parcă, la o doamnă pe nume Tatiana Pieleanu. Blondă, cu trăsături ruseşti, uşor opulentă la trup, între două vârste şi foarte amabilă, doamna ne-a poftit să şedem şi ne-a adus două ceaiuri veritabile. Papa i-a spus că sunt poet şi încercat de soartă, m-a pus să depăn istoria de la „Forţele de Muncă", ceea ce am şi făcut. „Acesta, de la „forţele de muncă" e nebun, a zis doamna, cine-i ăsta de-şi permite să-i dicteze şefului lui de birou, lui Neagu? Ia să-l sun eu pe Neagu…" Zis şi făcut. „Neagule, să trăieşti, mă ! Sunt Tatiana.. Cum care, sunt u-ni-ca! Aşa, vezi că ştii! Cioroiu' ăla mustăcios este acolo? Cum nu este? Să-i tai ziua, Neagule, ăsta nu a aflat că Stalin a murit, că şi Ghiţă Dej e după vrej? Uite, trimit pe cineva cu nişte acte ale unui poet care a fost la tine şi… executarea!" Doamna Tatiana a trimis pe cineva cu actele mele de angajare şi peste o jumătate de oră le aveam cu toate aprobările şi semnăturile. Aşa am fost reangajat ca operator chimist, mai întâi, ca încărcător de vagoane, apoi, din ordinul nu ştiu cui. La plecare, D-na Tatiana m-a întrebat dacă l-am citit pe Esenin. I-am răspuns cu catrenul următor: „Zările alene / Dau în jur ocol / Şi argint din gene / Scutură domol." În drumul spre „Ceainărie", Papa îmi zâmbea victorios şi dădea din cap, alene, în sus şi în jos. Aproape de „Ceainărie", mi-a zis: „Ştii, Aurică, am auzit de la cineva că, tot aşa, un poet oarecare a ajuns la mină şi că după două luni a fost găsit mort… Cred că a cedat fizic, că doar nu l-o fi omorât Partidul…" Am căzut pe gânduri, mi s-a făcut frică, apoi am uitat, tinereţea, deh … După angajare am mai simţit frica atunci când am descoperit că masca mea de gaze, protectoare în mediul toxic, deşi era echipată chiar de mine, aşa cum trebuie, avea cartuşul filtrant… gol!

În 1990, mustăciosul care a vrut să mă trimită în Valea Jiului a devenit un vajnic liberal, a ocupat funcţii, chiar dacă prestaţiile lui politice erau mălăieţe, a plecat de la liberali, a revenit… Dumnezeu cu mila…

Isidor Chicet

La mare, la soare

Sâmbătă

Am sosit la prânz, cu peste o oră întârziere, de la Drobeta Turnu Severin, la Eforie Nord, după o lungă şi grea călătorie... Şine dilatate, un tren bolnav, pericol de deraiere, toalete împuţite, blocate de tampoanele unor femei convinse că menstruaţia trebuie să li se ducă în WC, o Dobroge arsă, uscată de soare, incapabilă să-ţi mai redea, ca altădată, bucuria revederii Mării, ca şi cum, vorba lui Labiş, „Soarele s-a topit şi a curs pe pământ...” Marea sfârâie şi scoate aburi... Totuşi oamenii ţopăie, şi în apă, şi pe uscat, ca nişte umbre prelungi, asemănătoare cu sculpturile lui Giacometti... Ne cazăm la Vila „Blembenora”, conform negocierii de pe Internet. Dormim butuc, tustrei, dar numai peste o oră, trezit brusc, din neliniştea unui loc necunoscut, îmi părăsesc familia (Adriana şi Tudor, 12 ani) ca să plec în recunoaştere: plajă, localuri, terase, posibilităţi să te simţi bine, după ce ani de zile am tot fost la 2 Mai sau Eforie Sud. Şi ca să vezi: chiar în centrul staţiunii, rămân cu gura căscată. De ce? Pentru că lângă sfânta biserică, desigur ortodoxă, deschisă toată ziua, pentru turişti (loc de închinăciune şi întâlnire cu bunul Dumnezeu), fiinţează o cârciumă (sub pretextul liniei de autoservire): gard în gard, Dumnezeu cu ai lui, Necuratul cu ai lui (deoarece aici se bea straşnic, ca peste tot în Dobrogea sau Valea Jiului), o graniţă foarte strâmtă, cu voie, probabil, de la Teodosie Snagoveanul (sau Şpagoveanul, cum îl poreclesc unii), chiar nu ştiu cum să-i spun, Prea Sfinţitul, sau Prea Întunecatul... Am mâncat ceva, la terasa aceea nenorocită, vârâtă chiar în gardul bisericii, mi-am luat un pahar cu vin, şi am contemplat, fascinat, cele două lumi: în biserică avea loc o cununie, cu doi miri emoţionaţi, care se pregăteau să-şi unească destinele, în faţa Domnului, cu cele două coroane împărăteşti, ca în orice cununie ortodoxă, iar dincolo de mine, la aceeaşi masă, o turcoaică, brunetă şi versată, tânără asistentă medicală (după cum se recomanda insistent, cu toate că eu cred că era cel mult infirmieră), agăţase un moldovean holtei, trecut de prima tinereţe, chelbos şi cu mustaţă, care venise la distracţie, la Eforie Nord... Răzeşul îi făcuse cinste cu un prânz copios, agrementat cu un coniac înainte, după ce ea se autoinvitase, cu un ochi sigur (aşa cum prădătorii îşi simt victima încă de la mari depărtări), dar chiar când moldoveanul să-şi bea berea, turcoaica, mai iute, i-a înhăţat sticla: „Eşti cu maşina, nu? Atunci n-ai voie să bei! O beau eu!” Moldoveanul a oftat ca la Războieni, şi a aşteptat preţul: „2 milioane, a spus turcoaica, 2 milioane până la ziuă!” „Cam mult”, a bălmăjit moldoveanul. „Hai cu unu’ jum’ate şi te învăţ şi cum să te tratezi la fiere”, a insistat „asistenta”, iar moldoveanul a cedat: „Bine, hai la maşină!”. Urma, desigur, prima lui noapte la Eforie Nord, printr-o înţelegere încheiată la doi paşi de Casa Domnului... Iată dar un exemplu grăitor despre aşa-zisul triumf al hedonismului asupra creştinismului... După ce au plecat, chiar m-am întrebat cu câţi bani va rămâne bietul răzeş din toată povestea asta, în cazul fericit când nu urma să fie jefuit, pentru că, se ştie, Diavolul este tare, Diavolul lucrează, chiar şi lângă Casa Domnului (ba poate chiar în ea, aşa după cum povestea, cândva, Sorin Dumitrescu), cu aceeaşi „Binecuvântare” a Mult Prea Fericitului Teodosie...

Abia când m-am scufundat în apa mării, cumva obosit, amorţit, în apa aceea care când şi când mai plesnea cu câte-un val, în amurg, mi-am mai revenit puţin, după „inefabila” călătorie, de peste 750 de kilometri, ca şi cum îl întâlnisem, deja, şi pe Dumnezeu, şi pe Diavol... Deh, fiecare cu partea lui, din lume sau ne-lume, dar parcă e trist când contempli, simultan, cele două lumi, amestecate, capabile în a te momi să le trăieşti concomitent, şi pe una, şi pe alta, vorba ceea, şi cu bune, şi cu rele... O desacralizare la ordinea zilei, ca în multe alte locuri din România, unde sacrul se învecinează, descurajator, cu opusul lui...

Acum, poate că şi Guvernul e de vină, că împinge lumea în păcat: probabil că biata asistentă medicală, sau infirmieră, adică turcoaica de la Eforie Nord (cu toate că pot să fac pariu că a venit de la Constanţa, undeva unde nu o cunoaşte nimeni) are un salariu atât de mic încât este nevoie să se prostitueze, din când în când, pentru a-şi rotunji veniturile, cum de altfel fac şi franţuzoaicele onorabile, care cel puţin o dată pe lună trec, şi zăbovesc, cu folos, prin Place Pigalle... Păcat de bietul moldovean, care evident că a uitat că Ştefan cel Mare şi Sfînt s-a bătut cu turcii, toată viaţa lui, cu acei nenorociţi care încă îi mai păstrează sabia în Muzeul din Istanbul... Iar românii au doar o copie...

Şi în final o imagine decrepită, înainte de culcare: pescăruşii nu mai vânează peştişori în apele mării, aproape că şi-au pierdut farmecul; acum se hrănesc din gunoaie, şi mai scapă, când şi când, peste capetele turiştilor, găinaţuri mari, albe... Poartă noroc, spun cei de pe-aici... Ajută la pescuit...

Duminică

Imposibil, trezitul de dimineaţă. Oricît mi-am propus, cu sau fără ceasul biologic, n-am reuşit să ajung la Liturghia de dimineaţă... Vai mie, păcătosul... Totuşi, m-am închinat în biserica ortodoxă din Centru, pe la prânz, visând că mă aflu în Biserica Sfântului Anton de Padova, din Constanţa, construită de franciscani, cu altarul în formă de barcă. Pescăruşi, mereu pescăruşi flămânzi, şi într-o parte, şi într-alta... Plaja de la Eforie Nord, full! N-ai loc să arunci un pai. Am senzaţia că mă aflu într-o colonie penitenciară a Universului, cum îşi imagina Kafka... De obicei am reuşit să ne strecurăm printre zonele private, concesionate de „băieţii deştepţi” ai plajelor, unde trebuie să mai cotizezi 30 de lei pe zi. Am izbutit, totuşi, să ne implantăm în subţirea zonă a prostimii, a pulimii sau a bizonului, cum spune Mircea Dinescu, rogojină lângă rogojină, unde mai respiră şi râgâie de la bere proletarii veniţi la mare. O căldură năucitoare, moldovenii cu berea şi rachiul, mult zgomot, hărmălaie, ţâţe goale şi buci de diverse mărimi, nimic din Ovidiu, măcar o tresărire, o fărâmă de sentiment, nimic, o melancolie sau tristeţe oarecare, nimic, totul pare grotesc... O muzică asurzitoare, fie populară, fie dance ori house, presărată cu anunţuri: „La numai 15 lei, o ciorbă de peşte, la numai 12 lei, ciorbă de legume şi un felul doi, la alegere, la numai 10 lei, meniul zilei” etc. Şi este cumva ilogic: pe toate canalele media vezi românii săraci, nu sunt bani, dar litoralul e plin, şi aici se cheltuie, nu glumă, preţuri de-ţi sare basca, mai ales la mâncare (mai scumpă decât cazarea). Nimănui nu-i pasă de vecin, ci doar de el însuşi, să se simtă bine, viaţa e scurtă, hai s-o trăim, inclusiv gazda noastră, care n-a inclus în oferta postată pe Internet că au să ne urle copiii (adică toţi ai lui, inclusiv nepoatele), până la miezul nopţii, de dimineaţa până seara, curtea fiind doar a lor, a familiei, turiştii plătitori să se ducă de unde-au venit, cu condiţia să achite totul înainte... Aşadar, o bilă neagră pentru masculii dobrogeni: peste tot, şi la casele din jur, numai şi numai fetiţe, care plâng continuu, zi şi noapte, nici un băieţel. Ăştia nu ştiu să pună cromozomii unde trebuie, tot confundă X-ul cu Y-ul. La olteni este invers, băieţi şi iarăşi băieţi, fetiţe mai puţine, deci urmaşii lui Preda Buzescu ştiu să planteze cromozomul acolo unde (şi când) trebuie. Să mai asculte Phoenix (*Baba Novac* sau *Meşterul Manole*)... Ca să nu mai zic de *Nunta* sau *Negru Vodă* (Neagu Djuvara zice că a fost cuman).

Luni

Încă o zi de soare torid, nemilos, care arde pielea de pe spate, indiferent de toate cremele şi smacurile de care sunt pline magazinele. Am senzaţia că m-am tâmpit complet, gândirea îmi funcţionează cu încetinitorul, simţurile s-au blegit, marea mă anihilează şi nu mă revigorează, precum muntele. Noroc că au ăştia pe-aici cea mai bună bere neagră din România, adică Silva. Silva Neagră. Altfel, aş înnebuni. Totul a devenit o catastrofă: iau pastile pentru inimă, tensiune, puls, toate celea, diabetul a luat-o razna, glicemia ba sus, ba jos, nu simt nici o relaxare, totul este un chin, suportat cu dârzenie, pentru soţie şi copil, ca ei să se simtă bine (că deh, şi eu, înainte de asta, am fost într-o expediţie pe Şureanu şi Vârful lui Pătru. Munte, munte, brad frumos, fiecare cu nebuniile lui). Şi chiar se simt. Tudor a stat în apă aproape toată ziua, ne-am înroşit tustrei ca racii opăriţi, şi urmează nopţi de coşmar, cu usturimi şi bombăneli. Am observat îngrijorat că de la un an la altul, de când revenim la mare, cresc alarmant temperaturile. Măcar nu am mai întâlnit-o pe doamna „etnolog şi horoscopistă” a canalului TVR Cultural, a cărei devenire se datorează unui foarte mare mehedinţean, adică I. C. Chiţimia.

Marţi

Insomnie, usturimi, somn până la 12. Adriana a plecat singură la plajă. Femeile, precum şerpii, dorinţa supremă, soare şi căldură, indiferent de usturimi. Eu cu Tudor, pauză. Ieşim la prânz, şi băieţelul este curios să guste din „ciorba beţivilor”, cea din „burta vacii”, cum îi spune el, dar nu-i place, şi mi-o cedează scârbit, concluzionând că nu-i bine să fii beţiv. Revine la meniul zilnic, cumva tradiţional: piure, cu şniţel de pui. Contemplu, cu un ochi obosit, viermuiala din staţiune: sute, dacă nu cumva mii de români care au venit aici să fie fericiţi, dispuşi să plătească oricât pentru câteva zile de libertate, de uitare a porcăriei zilnice în care trăiesc. Mă sună Iftimie Nesfîntu, de la Bucureşti, încântat că a primit cele 6 exemplare promise din revista „Răstimp”, nr. 2 din 2012, în care i-a apărut pe Coperta 1 imaginea cu acel ţăran român, ridicând mâna a salut, în timp ce aproape că îi intră în gură o ţepuşă din gard, imagine de premiu, cea mai bună imagine etno pe 2012. Poate că este imaginea semnificativă, de sfârşit, a revistei „Răstimp”, după 15 ani de apariţie neîntreruptă, adică 60 de numere, în care s-a spus tot ce trebuia spus. O spun, desigur, ca redactor-şef al acestei reviste. La întoarcere, în sfârşit, o plăcută surpriză din partea găzdoiului, care după discuţia aprigă din seara trecută, despre politică şi pescuit (unde a văzut că mă pricep, ca orice om venit de la Dunăre), mi-a lăsat patru chefali în frigider (aflu că au fost capturaţi dimineaţă la ora 4). Am fript doar doi, dar i-am mâncat cu o mare poftă, chefalul fiind, după părerea unora, cel mai bun peşte din Marea Neagră. Şi după aceea am citit, am citit, şi iar am citit... De scris, nimic... Nici nu este un moment bun. Acum trebuie să taci. Citeşte şi acumulează. Scrisul va veni de la sine, când nu vei mai putea să suporţi nimic, nimic, nimic... Tripticul lui Noica, răstălmăcit: Când nu mai poţi să scrii, citeşte; când nu mai poţi citi, scrie; iar când nu mai poţi să scrii, trăieşte!

Abia când m-am scufundat în apa mării, cumva obosit, amorţit, în apa aceea care când şi când mai plesnea cu câte-un val, în amurg, mi-am mai revenit puţin, după „inefabila” călătorie, de peste 750 de kilometri, ca şi cum îl întâlnisem, deja, şi pe Dumnezeu, şi pe Diavol... Deh, fiecare cu partea lui, din lume sau ne-lume, dar parcă e trist când contempli, simultan, cele două lumi, amestecate, capabile în a te momi să le trăieşti concomitent, şi pe una, şi pe alta, vorba ceea, şi cu bune, şi cu rele...

Florentin Sorescu

Vorbeam, aşadar, despre o întâlnire unde mâinile se întind.

În încercarea disperată de a găsi un reazem.

Sau, şi mai simplu, căldura de care are nevoie sufletul ca să își poată duce în spate trupul.

Chiar şi atunci când este încovoiat de o mare povară.

Dansul florilor de cireş

Intrasei adânc în sufletul meu atât de adânc încât mi-era greu să te mai scot de-acolo poate chiar imposibil dacă ai putea înţelege dacă ai putea înţelege dar tu nu poţi face nimic eu nu pot face nimic uşa ta rămâne închisă uşa mea rămâne închisă ca şi ieri ca şi alaltăieri şi ce altceva am avea de ales decât să ne uităm cu coada ochiului cum cad florile de cireş cum se scutură de câte ori trecem unul pe lângă altul.

Femeia care te iubeşte

Femeia care te iubeşte este femeia care te aşteaptă
şi-i pare rău când ajungi acasă târziu
mâinile ei nu-şi găsesc astâmpărul
tresar asemenea unor aripi de fluture gata gata să îşi ia zborul (fiecare zgomot aproape nedesluşit
poate însemna sfârşitul unor lungi chinuitore ceasuri de nelinişte
în care se aud doar bătăile inimii asemenea unui metronom
ticăind pe pian)
ea femeia care te iubeşte
tresare la fiecare sunet de paşi
coridoarele lungi întunecoase ale blocului
le sporeşte ecoul
pe ecranul lcd-ului imens lucrurile par
construite din penumbre fluorescente
(acestea se mişcă halucinant hipnotic
haşurând contururi de fiinţe fantastice)
femeia care te iubeşte priveşte cum toate aceste imagini
al căror înţeles s-a pierdut pentru moment
se topesc în noapte,
el bărbatul întârziat
nu ştie toate aceste lucruri
se gândeşte că ea a adormit
demult
intră obosit în casă
o priveşte cum doarme pe fotoliu
cu telecomanda în mână
timp de câteva clipe îi priveşte chipul
pe care imaginile urează fiinţe fantastice
se lungeşte în patul gol
fredonează încet un cântec
pe care femeia îl aude
din / ca prin / în vis.

Frumoasele şi bestia

Eu eram bestia pe mine nu avea voie să mă iubească nimeni nu se putea altfel asta era scris în destinul meu Ei şi ce îmi spuneam văzând cum trec pe lângă mine colegele de clasă codanele cu părul lung treceau aproape fără să mă vadă Eu nu am nevoie să mă iubească nimeni sunt ca o floare de cactus nu-mi trebuie niciun strop de apă pot să stau zile întregi numărând firele de nisip bine mersi ghemuit în colţul meu ele frumoasele treceau pe lângă mine când şi când se opreau mă priveau ca pe o curiozitate se interesau cum o mai duc îmi ofereau prietenia lor ele codanele cu părul lung împletit îmi spuneau Găseşte-ţi una aşa ca tine ai şi tu nevoie de cineva pe care să-l iubeşti nu mai sta singur cuc poate nu ai aflat încă nu ţi s-a povestit lumea asta este clădită pe dragoste Tare drăguţe mai erau cu mine ele codanele cu obrajii aprinşi ca un bujor treceau pe lângă mine îmi împărtăşeau tainele lor le ştiam punct cu punct toate nefericirile aflam cum se poate muri din dragoste şi tot la fel de repede se poate învia Ce-ţi pasă ţie îmi spuneau Nici nu ştii cât poate fi de complicat mai bine de tine că stai deoparte desigur încercam eu să pozez luând o figură cât mai nepăsătoare chestia asta cu indiferenţa îmi ieşea în genere destul de bine învăţasem că în dragoste principalul lucru este să pară că nimic nu te poate atinge nu cumva să se prindă să afle cât de mult le iubeşti.

Amintiri din epoca de aur

Şi totuşi am trăit cu adevărat oricât de împuţită părea a fi ne-am trăit viaţa asta până la capăt poate aveam pantalonii rupţi în cur iar maţele ne ghiorţăiau dar ne-am trăit viaţa asta până la capăt în difuzoare se auzea cuvântarea tovarăşului secretar general despre o viaţă mai bună cârciumile erau neîndoielnic pline cu toţii eram încredinţaţi de viitorul care ni se făurea luminos luna trăgea după ea stelele de pe firmament le urmau ca nişte fuioare visele noastre îngheţate bocnă scriam poezii pe şerveţele hârtia igienică părea anume pregătită pentru lungi şi sfâşietoare poeme aveam buzunarele îndesate cu ghemotoace de hârtie colorată pline ochi de poezie deasupra flutura steagul partidului comunist ascultam cum îl biciuie gerul cu mâinile vârâte în buzunarele de la palton până la coate şi sufletul făcut cocoloş compuneam în gând sloganuri deşuchiate în lumea asta mare ne simţeam singuri de bună seamă izolaţi stingheri poate de aceea ne înghesuiam atât de mult unul într-altul.

Căsuţa cu păpuşi

Toţi ai casei ne strângeam în jurul mesei ne aşezam care pe unde apuca n-avea nicio importanţă vârsta nu exista nicio regulă pe care să nu o fi încălcat fiecare măcar o singură dată aşa că ce rost ar fi avut să punem altele noi pe care oricum nu le-ar fi respectat nimeni mai ales noi cei mici de-abia aşteptam să ne întâlnim să cotrobăim prin toate cotloanele în căutare de vechituri uitate de cine ştie când în jur mirosea a flori de vişin ne înnebuneau cu parfumul lor întreaga curte era plină doldora cu râs de copii nici nu ştiu cum de puteam încăpea atâţi ne strângeam o întreagă liotă pusă pe şotii şi glume proaste era unul dintre puţinele momente când puteam face aproape orice fără să fim ameninţaţi cu nimic cei bătrâni erau îngerii noştri păzitori aduceau cu nişte păpuşi mari inofensive pe care le smotoceam după bunul plac parcă şi casa dată cu var prospăt părea scoasă dintr-o cutie cu jucării nu puteam pricepe în ruptul capului cum de cei mai mari îi luau în serios ascultau de ei întocmai ca nişte copii era ca şi cum totul se întorsese cu susul în jos noi cei mici eram stăpânii absoluţi cavalerii florii de cireş o întreagă ogradă stătea la cheremul nostru apoi urmau bunicii cu toate că păreau chiar mai mici decât noi iar la urmă de tot mamele taţii unchii mătuşile cu toţii otova sub bagheta magică a unor păpuşi.

Podurile

Aceasta este mărturisirea târzie pe care nu o face un huligan,
ci fiul către tatăl său rătăcit.

Cu care s-a întâlnit când şi când
fără să se ştie, fără să se cunoască.

Nici în viaţa asta, nici în cea de apoi.

Ci pe drumuri care şerpuiesc până ce se pierd
în străfundurile întunecate ale memoriei.

Sau precum ceţurile care nu te lasă să desluşeşti
mai departe de propria umbră.

Aşadar, este o încercare târzie
de a întinde mâinile.

Aşteptând ca încercarea aceasta să se termine
firesc cu o îmbrăţişare.

Nu în lumea asta, nici în cea de apoi.

Ci în lumea iluzorie a poeziei
unde totul este (încă) posibil.

Chiar şi zidurile să-şi şoptească unul altuia
când se întâlnesc la colţ.

Vorbeam, aşadar, despre o întâlnire
unde mâinile se întind.

În încercarea disperată de a găsi un reazem.

Sau, şi mai simplu, căldura de care are nevoie sufletul
ca să îşi poată duce în spate trupul.

Chiar şi atunci când este încovoiat
de o mare povară.

(acesta este modul disimulat
în care un om matur spune ca îşi caută tatăl;
poate singurul lucru pe care l-a învăţat de la el cu adevărat
este să se ascundă de cei care îl iubesc)

Am cunoscut odată povestea unui copil
care îşi spunea Victor Al Lui.

Trăia în cea mai mare parte la lumina becului.

Victor Al Lui era speriat
că nu are să-şi mai găsească tatăl.

Poate de aceea îşi şi spunea Victor Al Lui.

(Pentru a înţelege că nu este cu desăvârşire singur
şi că apaţine cuiva.)

Copilul acesta avusese marele ghinion
să se nască

Acolo unde se vede treaba că nu era bine primit.

(Mama lui uita adesea că l-a născut.)

Vorbea mai mult prin semne
cuvintele erau în genere de prisos

(oricum cei din jur nu păreau să priceapă prea mult).

Ei bine acest copil se hotărâse în sfârşit să mute
singurătăţile din loc

Astfel încât a început să-şi caute tatăl.

(scriind aceste lucruri mi-am amintit de povestea lui
pe care o spunea bâiguit un asistent social
căruia îi revenise sarcina de a-l îngriji)

Dar nu despre Victor Al Lui vreau eu să vorbesc acum
ci despre tatăl meu rătăcit

În ceaţa vâscoasă a apusului.

Aş putea spune tatăl meu obosit
dar asta este povestea altui poet.

Sau poate că de fapt este aceeaşi poveste
de iubire filială târzie.

Când de fapt chiar tu, cel care scrii,
eşti cel obosit

Şi te uiţi înapoi ca într-o oglindă.

Încercând să descoperi drumul care duce
dinspre tine spre tine.

(irecuperabila distanţă dintre cel care eşti şi cel care ai fost).

Întocmai ca un pod care leagă ţărmurile.

poesis

Nina Corcinschi

Naraţiuni spre… niciunde

Ore particulare de fotosinteză (Chişinău, *Profesional Service*, 2011) de Ghenadie Postolache pare să confirme slăbiciunile pe care le viza Marius Chivu în *Observatorul Cultural* despre romanul aceluiaşi autor, *Rondul* (2000), şi anume că este „atât de complicat încât te întrebi dacă n-ar trebui să-i dai nota de trecere tocmai datorită uimitorului talent de a încurca absolut tot ce era de încurcat. Dacă aceasta a fost intenţia autorului, romanul ar fi trebuit atunci însoţit de o anexă cu un eventual manifest care să propună un nou tip de roman, probabil postmodern (sic!)".

Afectarea obscurităţii, „tehnica" de amalgamare a toatelor într-un talmeş-balmeş fără cap şi fără coadă se păstrează şi în acest roman. Şi aici este foarte greu să extragi fire narative care să nu se rupă mereu şi inexplicabil de la jumătate şi să identifici o miză. Autorul ne propune o naraţiune fără derulări de evenimente memorabile şi aproape lipsită de mişcare epică. Mişcarea, sinuoasă şi fără staţie terminus, se produce doar în zona (sub)conştientului personajelor. Un (sub)conştient supus prin alcool, alternativ, unor excitaţii la limită şi unor amnezii totale. Structural vorbind, romanul are o constituţie amorfă, de meduză. Autorul nu respectă convenţiile genului, nu mizează pe epic, nu edifică personaje, limitându-se la o atmosferă intoxicată cu alcool, ţigări, sex, axându-şi naraţiunea, interminabil, pe efectele lor imediate (mereu aceleaşi, de cele mai multe ori penibile în abjecţia lor elementară!) asupra personajelor. Realitatea nu-şi află justificarea în sine. Rosturile ei se conţin în agoniile, neliniştile, obsesiile declanşate de cufundările personajelor în viciile pomenite, care şi sunt acceleratorul unei vieţi trăite, simţite, derulându-se dincolo de existenţa propriu-zisă, în afara, parcă, a timpului real. Primul gând care-ţi vine aici e comparaţia cu *Alcool*, de Ion Mureşan, sau cu *Moscova-Petuşki* de Victor Erofeev, dar paralela nu rezistă decât la nivelul cantităţilor pantagruelice de alcool ingurgitat.

Începutul romanului intrigă, prin amestecul de aristocratism şi rafinament cu desfrâul şi voluptatea viciului, anunţând, în stilul lui Mateiu Ion Caragiale, o atmosferă de ruină şi decadenţă crepusculară. Personajul principal, Diogene, nume de rezonanţă mitică, se anunţă a fi un scenarist promiţător, un intelectual rafinat, însumând în sine un dandy rasat şi o enciclopedie ambulantă. Atâta numai că, fiind un personaj al crepusculului, înaltele sale calităţi sunt dublate de patimile cele mai dezgustătoare, printre care predomină alcoolul. Bea de stinge zile şi nopţi întregi, după care, însă, are mari regrete şi îşi face crâncene procese de conştiinţă. Ipotetica sa descendenţă aristocratică îi dă conştiinţa unui blazon de nobleţe pe care şi-l asumă cu o mândrie dublată, prin ruşinea de-a fi beţiv, de sentimentul de scârbă şi autoflagelare morală. În cele 140 de pagini ale romanului, traseul acestui personaj e incoerent şi risipit. Figură turbulentă, Diogene trăieşte la limită: bea până la amnezie, plânge până la uitare de sine, iubeşte total. În acelaşi timp, maximalismul său e anulat de incapacitatea de a-şi regăsi identitatea, umană şi literară, de neşansa împlinirii fiinţiale, a devenirii *întru*, cum ar spune Noica, şi de neşansa alcătuirii într-un personaj convingător. Acest Diogene, care se anunţă (numai) a fi un aristocrat coborât parcă din trăsura Crailor de Curtea Veche, de-a lungul romanului nu e decât un boem de duzină, trecând succesiv, repetat până la plictis, prin aburii tari ai alcoolului, prin braţele femeilor uşoare şi alte, interminabile, chiolhanuri cu prieteni dubioşi şi inşi cu totul necunoscuţi. Rafinamentul său de intelectual cu lecturi nocturne din Berdeaev, de dramaturg care visează turnarea unui film după scenariul său „faimos ca perla neagră din Tahiti" e anulat de viciul suptului pe ruptelea, de căderile frecvente într-o stare de nesimţire şi vomă. Autorul sugerează o nemulţumire existenţială a personajului, viciile fiind un fel de penibile defulări ale neîmplinirilor sale, reversul unei sete de absolut nesatisfăcută. Predomină însă ruina, căderea în mizeria fizică a beţiei şi a timpului consumat fără rost. Scenariul grandios la care se tot gândeşte personajul, întârzie să ia contur. În plus, toacă pentru plăceri toţi banii din averea pe care i-o lasă bunicu-său şi din onorariile primite pentru (virtualul genial) scenariu, îndreptăţind aprecierile echivoce ale prietenului său, Sava: „Ia, bravo, ia boem, ia husar!".

Nimicul interior al lui Diogene este ascuns sub o… glazură a nobleţei. După orgii alcoolice, iese ferchezuit din casă, pentru a nu-şi da seama vecinii de viciul lui. Când Stela vine la uşa apartamentului său, refuză să-i deschidă, pentru a nu-i vedea faţa mahmură femeia de care e îndrăgostit. În felul acesta el salvează aparenţele tipului rasat şi irezistibil. Sunt, e adevărat, şi încercări reale să-şi învingă propriile limite. Pentru depăşirea condiţiei de afemeiat, îşi testează voinţa, ignorând ţărăncuţa pe care o chemase la el pentru o partidă de sex. Are mici cuceriri şi în sensul consumului de alcool, dar acestea sunt apoi urmate de căderi succesive, care-l îngrozesc. În planul evoluţiei sale interioare nu se întrevede o cale, o lumină călăuzitoare, o evoluţie. *Orele particulare de fotosinteză* se susţin mereu în obscuritatea abjecţiilor alcoolice şi a nimicăfacerii. Cam tot ce întreprinde acest personaj în roman este să bea, să fumeze şi să vorbească la telefon. Chefurile se ţin lanţ. Beţiile lui şi ale prietenilor cu care se întreţine sunt de-a dreptul teribile şi neapărat urmate de nesfârşite partide de vomă. În general, de la un capăt la altul al cărţii, personajele vomită năprasnic, mereu, cu o regularitate previzibilă de la pagină la pagină.

„Vomă şi reconstituiri, vomă şi terifiante recapitulări" – ar fi pilonii de „conştiinţă" ai romanului. Acest traseu de scufundare în alcool şi de vomă se vrea, în planul conştiinţei, unul de cădere în animalitate şi de purificare totodată. Alcoolul creează momente de delir şi dereglare rimbauldiană a simţurilor, constituie punctul declanşator al proceselor de conştiinţă, al reflecţiilor şi al supliciului moral, al sentimentului de vină rezolvat prin voma care ar semnifica o simbolică eliberare de sine. „Amorţeală lămuritoare" numeşte Diogene starea de transă, ce îi oferă şansa unei maxime lucidităţi şi posibilitatea introspecţiei complete. Ideea acestui exerciţiu masochist pare să fie simplă: trebuie să cazi, să derapezi în viciu, să atingi ultimele nuanţe ale disperării, pentru ca, în final, să ajungi la luciditatea vizionară şi la sentimentul eliberării de sine. Dar degradarea în viciu nu atinge în roman acel prag de jos al disperării, care să declanşeze trăirea metafizică, trăirea în care revelaţia morţii sau a religiozităţii să străbată dimensiunile cele mai ascunse ale apocalipsei lăuntrice. Momentele de criză interioară ale personajului se consumă prin baruri, bodegi, petreceri cu gaşca, telefoane date la prieteni etc., iar tensiunea cu sine însuşi este rezolvată doar prin vomă, la baie, şi procese de conştiinţă… în faţa oglinzii. Acest „drum al crucii" (E. Galaicu Păun) nu are o destinaţie finală. „A merge în nicăieri chiar era un fel de a accede către o şansă inedită", e o explicaţie a naratorului. Alcoolul nu revelează transcendenţa, aşa cum se întâmplă cu Venicika lui Erofeev. Dacă în cazul personajelor lui Erofeev alcoolul e o cale spre moarte, întruchipată de fantasma Paradisului într-un Infern absolut, în cazul lui Diogene beţia e doar un mijloc de accedere, prin sentimentul vinei pe care-l suscită, spre tribulaţiile eului. Intrările sunt captive, din ele lipsesc ieşirile. Dimensiunea metafizică a trăirii nu există în acest roman. Rezonanţele legăturii ombilicale ale omului cu alcoolul rămân în suspensie, înecate în jegul dezgustător al unei fiziologii care dă peste margini.

Ceea ce merită cu adevărat remarcat în roman este rafinamentul frazării, infuzia de livresc, noutatea asocierilor conţinute în reveriile şi constatările personajelor. Când nu alunecă în gongorism şi preţiozitate, Ghenadie Postolache îşi demonstrează într-un mod strălucit virtuţile de poet. Piruetele verbale amestecă diverse tipuri de discurs, direct, indirect şi indirect liber, iar acestea de multe ori solicită la greu perspicacitatea lectorului şi cultura/pregătirea sa literară: „– Iar într-o zi, continuă dânsa, muşcând elegant din ciocolată, mi-a scăpat ceaşca cu cafea peste picioarele unui pasager. Pentru noi e o gafă nepermisă, înţelegi?!

– Perfect.

– Şi soţia respectivului domn, când am început să-i şterg cu grijă pantalonii, mi-a ars o palmă peste obraz.

– Nu se poate!

– Aşa e, dădu dânsa melancolic din cap şi Diogene îşi închipui cam pe unde umblase duduiţa cu şerveţelul – ah, ce libido turbat, dirijat totuşi cu cruzime de o minte neaşteptat de practică, la această fetiţă! –, nu vru să precizeze dacă era frumos bărbatul sau, poate, bogat – îi spuse, în schimb, că o văzuse recent în oraş, cu un bărbat bine, gen sârb, croat, aşa, cu alură de tenisman".

E clar că nu avem de-a face cu un roman dinamic, palpitant. De altfel, autorul nici nu intenţionează să folosească acceleratorul. Radiografia stărilor interioare, reale sau anticipate, îi reuşeşte mult mai bine prozatorului decât mişcările epice: „Diogene avu o convulsie pe şira spinării la gândul ieşirii în oraş. Părea că toată urbea va sta cu ochii pe el. Cu fiece pas fiinţa i s-ar fi descentrat tot mai tare, de la moalele capului în jos s-ar fi desfoliat parcă, ca un ştiulete de porumb, de sine, plutind în toate direcţiile, hilar şi rânced, spelb şi neînsemnat". Drept urmare, cartea apare ca un amestec de analiză şi reflexivitate de roman ionic plus poetica impreciziei de roman corintic douămiist, lipsit de vertebre narative. Doar partea analitică, reflexivă dau o anumită substanţă romanului şi asta se întâmplă atunci când autorul nu riscă, prin redundanţă şi preţiozitate, un accentuat gongorism al autopercepţiei personajelor.

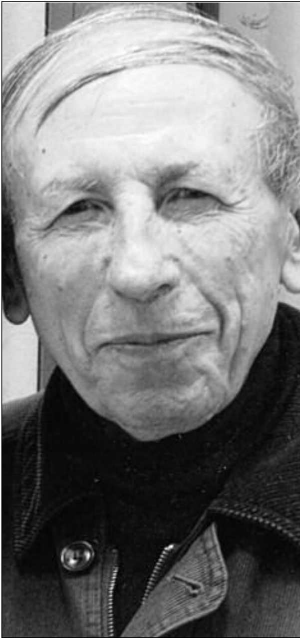
Partea a doua a romanului, mai relaxată analitic, sucombă într-un epic facil. Diogene se îndrăgosteşte fatal de Saşa, o femeie pe cât de frumoasă, pe atât de neputincioasă şi desfigurată de acelaşi viciu al alcoolului. Lângă ea, personajul spune că respiră un alt aer, autentic, chiar dacă ar fi fost şi moartă. Întâlnirea cu Saşa se anunţă momentul cel mai tensionat al naraţiunii, dar aşteptările sunt dezminţite pe parcurs. Dincolo de eveniment (redus la nesfârşite escapade bahice) şi declaraţie este greu de identificat în roman o trăire erotică autentică. Până şi discursul despre iubire este fals, abstractizat, neconvingător: „O iubea până la alb, până la transparenţe incandescente, orbitoare". Iubind-o atât de năprasnic, Diogene nu face decât să urmărească impasibil căderea ei. Dacă în prima parte a romanului, el e cinicul cu sine însuşi, înverşunatul care nu renunţă, care nu se dă bătut, în partea a doua e un contemplativ abulic, care priveşte cum femeia iubită cade tot mai adânc în hăurile alcoolului. Acest paradox deplasează atenţia de pe planul real, pe cel simbolic al acţiunii. În plan simbolic, Saşa ar fi dependenţa omului de viciu. Ea apare în viaţa personajului când acesta nu mai poate pune gura pe alcool şi pare un alter ego, o proiecţie, în oglindă, a lui Diogene, beţivul. Apariţia ei, năvalnică, decisivă, nu are oare rezonanţele unui imperativ subconştient al recidivei viciului? Iată o întrebare pe care ar putea s-o sugereze lectura romanului. Astfel, *Orele particulare de fotosinteză* rămân doar o promisiune a personajului de oxigenare spirituală, o promisiune care lunecă încet şi sigur, odată cu romanul, în… niciunde.

Nimicul interior al lui Diogene este ascuns sub o… glazură a nobleţei. După orgii alcoolice, iese ferchezuit din casă, pentru a nu-şi da seama vecinii de viciul lui. Când Stela vine la uşa apartamentului său, refuză să-i deschidă, pentru a nu-i vedea faţa mahmură femeia de care e îndrăgostit. În felul acesta el salvează aparenţele tipului rasat şi irezistibil.

cronici

Marin Ioniţă

Aiurea-n tramvai. Eşarfa mov

O străduţă liniştită. O curte cu iarbă verde. Şi o alee cu stânjenei. Înfloriţi. Cu petale mov. În fundul curţii o căsuţă albă. Foarte ciudată. Cavoul Iuliei Haşdeu din Cimitirul Bellu. Stilizat. Adoptat. Poate aşa l-a moştenit. Poate aşa l-a cumpărat. Oricum, poartă amprenta altui secol... Are bărbat? Familie? Copii? Părinţi? Amant? Locuieşte singură? Niciun semn! Bat trotuarul de pomană!

proza

Şi ce ai să-mi faci? Să mă ţii legat? De pat? Mai m-ai legat şi am scăpat. Care-i jocul? Tu, marele Zeu? Eu, Prometeu? Da, Doamne, te-am păcălit... Te-am minţit... Doctore smintit... Mi-ai scos un lob din ficat. Un fir de păr... De câine... De pisică... De femeie în călduri... Chist fatal... Să am răbdare? Ficatul este singurul organ care se regenerează? Vulturul. Stânca din Caucaz. Eternitatea.

Minciuni pe lume-s toate. Stupoare. Au, mă doare! Din asta nu se moare? În minutele următoare...

Am visat? N-am visat? Îl prind duşmanii, îl leagă de un copac, îi spintecă burta, îi sfârtecă o halcă de ficat, o sfârâie pe jar, o înfulecă cu poftă şi lăcomie în timp ce victima priveşte ca un Crist bătut în cutie. Râzând sarcastic şeful de bandă îi taie şi lui o bucată şi i-o vâră în gură. Prizonierul o mestecă, o înghite... Povestea chiar o citisem într-o culegere de nuvele chinezeşti medievale... În ţara lui Confucius... A lui Li Tai Pe... A lu Tu Fu... Mi-ai aruncat ficatul la crematoriu, doctore! I-am înghiţit fumul! Ce să-ţi spun? Creierul lui Eminescu nu a avut o soartă mai bună... Creierul!... Sedative? Tranchilizante? Gratii la ferestre? Haidamaci de pază? Cămaşă de forţă? Şocuri electrice?... Pielea mea, carnea mea, zgârciurile, venele, oasele mele poţi să faci ce vrei cu ele. Dar eu nu sunt numai cel din pământ! Mai e ceva, nu uita, cealaltă fiinţă a mea. Liber ca pasărea sub cer, zbor încotro vreau şi mă las unde îmi căşună... Şi tu, Sfinţia Ta, părinte, nu-mi mai trimite vălătuci de fum de tămâie! Ce, m-ai spovedit? M-ai împărtăşit? M-ai dezlegat de păcate? Mi-ai cântat veşnica pomenire? M-ai văzut în coşciug? Pe năsălie? Ai tras pământ peste mine? Mi-ai înfipt crucea la căpătâi? Mi-ai mâncat coliva? Mi-ai arătat drumul spre acel loc de verdeaţă şi lumină, fără suspine, fără lacrimi şi fără tristeţe? Eu, unul, suspin, îmi pică o lacrimă - două şi sunt trist pe oriunde dacă nu este pe acolo vreo femeie... Chiar de-ar fi o poiană cu flori şi scăldată în cântări... Femeia... Asta e dilema... Nu se poate nici cu ea, nici fără ea! Lăsaţi-mă să mor cu ea în braţe! Cu nasul între sânii ei... Nu-mi căutaţi gropniţa! Şi alta nu-mi croiţi dacă n-o găsiţi! Cine sapă groapa altuia cade el în ea! Nu mai sunt pe pământ! Nici într-un ungher de cer! Nici dincolo, nici dincoace (strânge omul ca furnica, când moare nu ia nimica). Eu sunt cel care pluteşte între două lumi. V-am mai spus, dar nu m-aţi ascultat. Sau aţi uitat (M-ai uitat că şi uitarea e scrisă-n legile omeneşti!) Mă aflu îmbarcat pe a doua Arcă a lui Taica Noe. Care dormea într-un crâng de aloe. Dar speriat de zvonurile că a început Apocalipsa, s-a hotărât să salveze omenirea a doua oară. Şi a mai construit încă o Arcă. După planurile celei care zace pe o rână în vârful muntelui Ararat. Unde a prins-o retragerea Potopului. Din lemn cioplit. Şi călfănit. Miraţi-vă, şi eu mă mir... (Vecine, vecine, dracul să se mire şi de mine şi de tine şi de noi amândoi...) Şi cum în lumea asta a noastră, unde sunt doi călători unul este şef, am fost dotaţi şi cu un comandant, călăuză, mătăuză... Dar încă mai dăm târcoale pe aici, zice în documentare, să ştim să făurim lumea nouă în urma catastrofei mondiale după chipul celei actuale, cu ce are mai bun în ea... Să ajung student, ziceam, şi pot să mor. Lăsaţi-mă să trăiesc. Niciodată nu am prins atât de mult gustul de viaţă. Studenţie - studenţie... Altceva mai minunat nu poate să fie. E timpul când te atingi de marile mistere ale lumii. Când gândeşti cu cele mai strălucite minţi care au trecut pe pământ. Ca Platon, ca Aristotel, ca Voltaire, ca Goethe... Când trăieşti trăirile marilor scriitori... Când ieşi din cercul lumii cotidiene în Marele Univers... Când tu însuţi simţi că devii un Demiurg... Şi fetele... Studentele... Care mai de care... La vârsta când se coc la trup şi la minte... Şi învaţă ce este iubirea adevărată. Profesoara de estetică... S-a cam lăţit în şolduri... Dar asta îi dă un plus de atracţie. Nu vine de două ori îmbrăcată la fel. Dar niciodată excentric. Singurul lucru pe care-l poartă permanent este o eşarfă înfăşurată în jurul gâtului. Mov. La început nu m-a interesat. Dar am ajuns să fiu obsedat. Are picioare frumoase. Şi ştie. Şi dacă ştie le pune în evidenţă. Stă pe scaun. Întotdeauna lângă catedră. Picior peste picior... „Linia unui strung. Coloritul unei maşini, forma geometrică dată unei grădini, amenajarea unui stadion sportiv într-un mod care îmbină funcţionalul cu plăcutul pune în valoare capacitatea însuşirii estetice a realităţii, un simţ artistic cultivat necesarmente realizărilor de produse materiale apreciabile şi confortante". Asta chiar că nu mă interesează. Ora următoare avem cursul de etnografie şi folclor. Scot o carte de literatură populară. Ghicitori de şezători. „Nuieluşă unsă în frunze ascunsă." Doamna face o pauză în vorbire. Îşi adună gândurile. Picior peste picior. Pe care le schimbă cu o graţie şi o încetineală de te bagă în boală. De ce şi-o fi pus chiloţi negri? Sau poate nu are? (Sus copaie, jos copaie, la mijloc carne de oaie.) Răspunsul este scris pe dos: scoica! Doamnă, domnişoară, „în poezia lui Eminescu, „Epigonii", admirăm şi determinăm frumosul creaţiei prin atitudinea şi sentimentul patriotic al poetului, apreciind prinosul adus pe linia cultivării idealurilor înaintate". Schimbă picioarele. Lasă capul pe spate. Şi stă nemişcată ca o statuie aşteptând parcă să-i cadă din cer o idee. Sau poate îşi cere iertare pentru vina de a repeta nişte idei stupide pe care e obligată să le vehiculeze în forma lor perimată. (Oaie, oaie ţapănă, ţapănă şade în fund şi dapănă.) Închid cartea. Privesc pe fereastră. Două păsări se ciugulesc, se giugiulesc. Vine şi la seminar. Ne certăm. Susţine că omul este singura fiinţă care, datorită evoluţiei sale în procesul muncii, poate să identifice frumosul din natură şi să fie sensibilizat, chiar emoţionat în prezenţa lui. Dă şi un exemplu: „Boul nu îşi dă seama cât de frumoasă este pajiştea. El paşte la rând iarba şi florile". „Pentru bou nu e frumoasă pajiştea, doamnă, dar e frumoasă vaca! În cazul că nu e castrat..." „Dumneata deviezi discuţia în altă parte, domnule student!" „Eu cred că frumosul în natură nu este întâmplător, doamnă profesoară. Penele colorate şi creasta cocoşilor, cântecul lor dau emoţii găinilor. Lumina licuricilor care scânteie în noapte sensibilizează partenerii. Buburuzele, libelulele, fluturii, boii-Domnului au pete şi desene anume pentru cineva, chiar dacă n-ar exista omul pe pământ." „Faci confuzie, domnule student! Confunzi emoţia estetică cu instinctul de perpetuare!" „Cu sexul", intervine hodoronc-tronc unul, Chiriac! „Continuaţi seminarul cu domnul asistent!" Se ridică şi pleacă. Când sună de ieşire mă înconjoară fetele. Le interesează problema. Dar nu am chef de pălăvrăgeală. Am o surpriză pentru ele: le promit în gând că seminarul viitor va fi cu fulgere şi trăsnete. Dar ele mă părăsesc nemulţumite. Chiar o aud pe una: „Face pe grozavul!" Şi alta: „Nesuferitul"! Doamna de estetică nu mai vine decât să-şi ţină prelegerile. Care, când nu te omoară cu plictiseala, te ucide cu idei stupide. Nu ia notiţe decât asistentul care se aşază întotdeauna în prima bancă din amfiteatru. De astă dată, tânărul cu părul cârlionţat şi parfumat, cu sacoul periat, încheiat la toţi nasturii, strâns în cravată, mereu încruntat atât cât să pară un personaj serios şi important, ei, bine, tocmai el lipseşte. Iar doamna parcă este alta. Parcă mai întinerită, cu faţa luminată. A dat scaunul la o parte. Parcă ar dansa într-un moment ritual. „Frumosul în artă, zice, este ceea ce ne produce bucurie, plăcere, emoţie, hotărârea ca la rândul nostru să trăim exemplar după acele modele. În literatură, în artele plastice, în teatru, în muzică, în balet, frumosul, trăirea emoţională, entuziasmul, extazul, în toate stările estetice sunt date de Demiurgul care a avut grijă de toate fiinţele. Frumosul natural. Desprins de Demiurg din haosul tenebrelor. Podoaba cosmosului. Bucuria omului. Şi el creaţie divină. Frumos. Sublim. Extaz. Şi frumosul creat. Poezia, muzica, baletul, pastelul... Poveşti de iubire în poeme, romane, în teatru, în compoziţii... Smulşi din cotidian... Transcendaţi în alte sfere... Purificaţi..." Chiriac se ridică greoi din ultima bancă: „Dar ce e iubirea?" „Ai iubit vreodată?" Mestecă în gură un răspuns. Nu-l găseşte. Parcă mârâie. Parcă mugeşte. „Asta este iubirea, domnule!" Tot n-o prind să-i dau eşarfa. Chiriac mă caută la cămin: „Ce-a vrut să spună, mă?" „Nu ştiu, berbecule!" „Ştii ceva? O iubesc!" „Bravo ţie! Dar de ce-mi spui mie?" „Pentru că şi tu...!" „Şi ce dacă?" „Se vede." „N-ai loc de mine?" „Am vrut să spun că şi eu... Du-te şi-i spune!" „Eşti nebun?" Sunt nebun! Mi-am agăţat eşarfa profesoarei la gât. Băieţii umblă ori cu cămaşa descheiată ori cu cravată. Ce-mi pasă de gura lumii? (Ce-mi pasă mie că lumea vorbeşte că umblu prin cârciumă hai-hui?!) Dar nu sunt lăsat în pace. Fetele vor să ştie dacă eşarfa mi-a fost oferită sau am furat-o. Creadă ce-or vrea. Chiriac m-a invitat la Cireşica. Un restaurant de pe bulevard. S-a îmbătat turtă, pe banii mei, dar n-a putut să scoată nimic de la mine. De-abia am reuşit să-l târăsc la cămin. Dar mi-au ieşit vorbe că am căzut în patima băuturii. (Lasă lumea să vorbească, Gura lumii să pălăvrească, N-am de dat seamă nimănui.) Ba am! Bag de seamă că nu mai sunt un oarecare. Că nu mai pot să fiu anonim. Că stau toţi cu ochii pe mine. Autosugestie? Simple coincidenţe? Enigme? De când port eşarfa mă simt mai bine. Liniştit. Optimist. Niciun gând negru. Parcă mai puternic. Parcă mai bărbat. Mi s-a îndesit barba. Mi s-a îngroşat vocea. Îmi creşte mustaţa. Şi îmi merge bine. Am cucerit centura neagră la carate. Mi-a fost publicată o lucrare pe care o prezentasem la un seminar studenţesc. Sunt campion la înot. M-au ales în comitetul de cămin. Am fost selecţionat pentru o delegaţie în străinătate. Dar cel mai important lucru e că am primit bursă de merit. Fete pe alese... Un fir alb de păr în tâmpla dreaptă. Îl smulg. Apar două. Mă maturizez prea repede. Ard etapele. Nu încetez să o pândesc să-i înapoiez eşarfa. N-am noroc. Îi obţin, totuşi, adresa de la secretariat.

O străduţă liniştită. O curte cu iarbă verde. Şi o alee cu stânjenei. Înfloriţi. Cu petale mov. În fundul curţii o căsuţă albă. Foarte ciudată. Cavoul Iuliei Haşdeu din Cimitirul Bellu. Stilizat. Adoptat. Poate aşa l-a moştenit. Poate aşa l-a cumpărat. Oricum, poartă amprenta altui secol... Are bărbat? Familie? Copii? Părinţi? Amant? Locuieşte singură? Niciun semn! Bat trotuarul de pomană! Până într-o zi când îmi iau inima în dinţi. (Să laşi poarta descuiată, Naşă, naşă, Şi uşa puţin crăpată...) Trec pragul. Parcă păşesc într-o biserică. Sau într-o catacombă. Un templu antic. Miroase a flori de stânjenei. Şi a tămâie. Smirnă şi tămâie. Semiumbră. Nimeni. Îmi rotesc privirea în spaţiul opac. „Hei, e cineva acasă?" Tăcere. „Domnişoară, doamnă." O pisică. Neagră. Îi scapără ochii. Se zbârleşte la mine. Dinţii albi. Gingii roşii. Carnivoră. Se face ghem, gata să-mi sară în piept. „Ai venit?" În capod. Descheiat. Când păşeşte i se dezgolesc genunchii. Şi mai sus. „Te aşteptam." Numai surâs. „Doamnă, v-am adus..." „Poţi s-o păstrezi! Bei ceva?" Înclin capul. Cuvintele mi-au murit în gât. Îmi toarnă şi mie, îşi toarnă şi ei. O imit. Înghiţituri mici. Nu ştiu ce beau. E ceva minunat. Parcă aş intra într-un vis. Pentru Dumnezeu, asta nu ştiu, când şi cum de ne-am apucat să ne jucăm? Trebuie să fi fost un moment, o propunere, o acceptare, o „ca din întâmplare". M-am trezit legat cu eşarfa peste ochi. „Prinde-mă!" „Găseşte-mă!" „Unde sunt?" Continuăm jocul din copilărie. De-a baba-oarba sau unde eşti Chimiţă? „Unde eşti?" „Aici, aici!" Mă împiedic de mobile. Mă lovesc de pereţi. Aici, aici, aici... Cu-cu, cu-cu... Bâjbâi din colţ în colţ... Cucule, cucule, cucule. (A plecat cucul de pe-aici şi şi-a lăsat puii mici.) „Unde eşti?" „Aici, aici!" (Eu zic cucului să tacă, El se mută pe-altă cracă.) „Cu-cu, cu-cu, cu-cu..." (singur cuc). O zăresc ca pe o umbră foarte vagă prin eşarfa mov. Parcă este, parcă nu-i. Umbre. Păreri. Iluzii. Unde eşti? Se ascunde pe după fotolii. Pe după canapele. Se urcă în picioare pe ele. Se face ghem. Sare. Cu-cu... „Taci!" Tace. „Unde eşti?" Nu-mi răspunde. Deodată intru în panică. Mă simt singur în univers. (Ca puiul cucului când îl lasă mama lui pe creanga nucului, în vârful dealului.) Unde eşti, unde eşti, unde eşti?... Eşti, eşti, eşti... Ecou în gol. M-a minţit? M-a amăgit? M-a legat la ochi şi m-a lăsat singur într-un cavou? Cu-cu! E sus pe un dulap. „Eşti a mea!" Mi se aruncă în cârcă. Alerg cu ea prin încăpere. Îşi înfige mâinile în părul meu. Îmi dă călcâie. Nechez ca un cal. Saltă ca în şa. Amazoana mea. Mi-e teamă că ajung să zbier ca un măgar. Şi ea, să cânte ca o cucuvea. Gânduri sucite. Tâmpite. Alerg după ea cu ea în cârca mea. Pentru o fracţiune de secundă am impresia că o pasăre uriaşă şi-a înfipt ghearele în umerii mei. Că nişte mâini reci şi osoase îmi răsucesc capul să-mi rupă gâtul. Impas prin care trec. Şi n-ar mai rămâne nimic, dacă nişte lacrimi calde nu mi-ar picura pe frunte. „De ce plângi?" Râde în hohote... Cu-cu! Sare de pe mine. Mă dezleagă. Mă sărută pe buze. E goală... Se înfăşoară în eşarfă... Eşarfa mov şi transparentă... Ca o pânză de doliu... Ca un giulgiu pentru morţi... Nu cumva nu e ea? Ţâşneşte, se suceşte, se răsuceşte, se învârteşte, sare, aleargă, se înşurubează în aer, goală sub ţesătura rară. (Mai albă decât marmura albelor morminte.) Izvor ţâşnit, fântână arteziană, tufă de iasomie... Bujori şi crini o mie, stâlpi de lumină, flacără pe comoară, pâlc de busuioc, vârtej de foc... Mă ia de mână. Ştiu bine ce vrea de la mine. Mă va duce pe canapea sau vom îngenunchea şi ne vom întinde pe covor, uite, aşa aş vrea să mor... Dar iar o podideşte plânsul. Îmi deschide uşa. Mă împinge peste prag: „Du-te! Du-te, du-te, trăieşte!" Şi trânteşte uşa după mine. Grea, ca de cavou. Trage zăvorul. Şi o mai aud încă o dată: „Du-te! Du-te şi trăieşte!" Aleea cu stânjenei. Pajiştea verde. Strada liniştită. Oraşul, teatrele, cinematografele, circul... Universitatea... Lumea toată... Dar o dată şi o dată...

Ela Solan

concert pentru cuvânt şi lumină

rigoroso

vorbesc cu tine
mereu mă aşez în ochiul care
ia forma inimii
şi gândul mi se dilată
ca o pupilă în pragul nopţii

*

dacă ai opri timpul
doamne
dacă ai încheia jurnalul pe care îl ţii de la facerea lumii încoace
de-o veşnicie omul sapă adânc căutându-te în miezul de foc al pământului
trimite roboţi în spaţiu sperând la o întâlnire de gradul trei
scrie în numele tău
vorbeşte în numele tău
şi se închipuie locuit de tine
în timp ce tu
cu noaptea între degete vii
te mărturiseşti pe coli de lumină
îţi arzi cuvintele în zborul păsării de aur
ce-şi deschide aripile peste chipul nostru cioplit
şi ne îngădui să ne hrănim din propriul tău trup

*

dacă ai derula timpul în sens invers
doamne
dacă ai şterge cu norul acela alb
pe care îl zăresc chiar acum trecându-ţi prin inimă
fiecare pagină pe care nu am înţeles-o
fiecare cuvânt de care ne-am atârnat sminteala
fiecare literă pe care am strâmbat-o uitând
ce-ar mai rămâne la începutul
care devine
sfârşit

opus

ziua îmi lasă un grăunte de lumină în palmă
nu-mi trebuie îi spun
mă arde soarele ăsta care creşte din el
şi nu găsesc cuvântul potrivit să stingă arsura
merg pe drumul tău zi şi simt cum mă apui încet dar sigur
tălpile mele de om ce ating în treacăt claviatura pământului
tălpile mele spuneam
vor să îşi scrie singure partitura
vor atingerea cerului
vor zborul

*

ziua zâmbeşte şi îşi închide lumina în ochiul meu devenit scoică
nu-mi trebuie îi zic
în marea în care mă arunci nu e nici un cuvânt potrivit să descopere perla
şi creşte în privirea mea privire de om ce nu atinge adâncul
privirea mea care vrea miezul nepătrunsului
vrea întregul

*

ziua clipeşte tăcut peste trupul meu
lasă catifeaua nopţii să-mi acopere pielea
nu-mi trebuie îi strig
şi visul ţâşneşte din întuneric spre zbor
în timp ce inima de om fără aripi
închide în zbaterea ei
lumina

suave

plouă pământul pe cer
plouă cu inimi
să-i stingă soarelui setea
să-l aşeze pe furcă
şi în fire de lumină să-l toarcă
pentru a-şi ţese o veşnică zi

dolente

chiar dacă te-ai trezit
e doar întâmplare
dimineaţa îşi scutură trupul
se împrăştie cu toate celulele în zi
prin ochii deschişi lumina taie lumina dezleagă
gustul unei nopţi în care ai stat lipit de inimă
să-i opreşti zvâcnirile
să rămâi
dar tu ştii că pentru liftul ăsta cu care urci şi cobori
nu există etaj si nici capăt
deci rămas bun prietene al vintrelor
din pieptul despicat curge băltit o tăcere
e cam tot ce se mai poate rosti la final
când ultimul gând îşi trece lama peste aortă

tacet

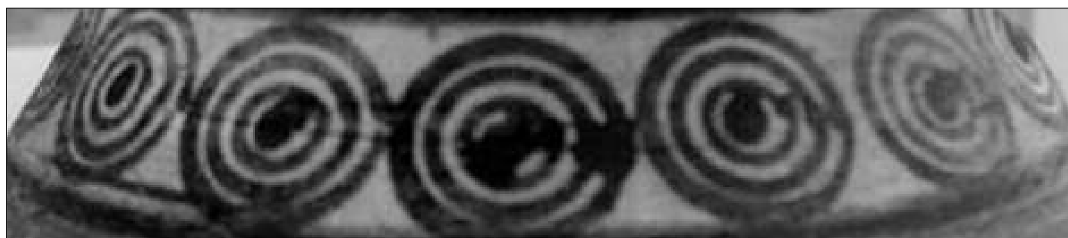
şi brusc simt cum
aerul ăsta boţit îmbracă greoi şi strident trupul
mereu abia născut şi deja muribund
al clipei

tălpile mele spuneam

vor să îşi scrie singure partitura

vor atingerea cerului

vor zborul

Mihai Rogobete

Udigma

Compoziţia (II)

Încâlceala nodului gordian şi cea a labirintului minoic au căzut din arborescenţa multiramificată a stejarului lui Zeus. Apoi, istoriografia dinastică, arbustul genealogic, tabelul lui Mendeleev, crângul familiilor şi filiaţiilor lingvistice... despicări şi redespicări de disociaţii, regnuri, încrengături, specii, ordinatoare binare şi... taxonomii – totul pentru a justifica înţelepciunea burţii de albină, de pe care, superior prin hexagiaţie, chenarul cu şase laturi de ceară secretat ridică geniala arhitectură tip fagur. În alt stup de idei compoziţionale, evlaviosul meşter Manole pretindea o deconstrucţie progresistă, şi mai făloasă, dată fiind redundanţa dezangajerilor punitive Cain – Adam – Exod – Apocalipsă, în spiritul evoluţionist al credinţei transcendentalizatoare. Identificându-se prin stabilitate, colectivitatea îşi exclude reformatorii şi creatorii.

Cum disocierea este procesul generator al „încâlcelilor" gordiană şi labirintică, sabia disociativă a marelui Makedon a sporit învălmăşeala, şi labirintul minoic – alegoria haosului colectiv – a devenit şi mai complicat, după ce labrysul, (cel cu *două* tăişuri), tezeic trăzni între cele *două* coarne minotaurul: colectivitatea se autoregenerează. Creatorul reformează, înainte de toate, codul matriceal, reţeta compoziţională, intuind, în stabilizatoarea multiplicare regenerativă, masa şi momentul critice, potenţialitatea unor noi raporturi organizatoare în complexitatea colectivă atinsă. Mai clar, datorată unui anumit nivel tehnologic al armelor de vânătoare, sporind hrana, colectivitatea se măreşte, oferind nu numai indivizi care să caute şi gonească vânatul ci şi noi raporturi interindividuale, (noi atitudini şi iniţiative), cele dintre gonaci şi ceilalţi membri. Creaţia tehnică şi artistică activează, prin trăirile şi judecăţile inedite intuite, ca cheag al soluţiilor compoziţionale anticipate, ideea că propoziţia sensului existenţei este rostită de compoziţie, mesajul supracompoziţional fiindcă, pentru propria stabilitate, imanentă, *este ceea ce este*, se autocreează, este rost absolut. „Eu sunt cel ce sunt" a ţâşnit din gâtlejul compoziţiei colective - cea mai refractară ieşirii creative din sine - dualist-tribală, dovedind – toate religiile fiind dualiste – irepresibilitatea mesajului creatic.

Percepţia compoziţională porneşte – ţinând cont că este vorba despre organizarea spaţiului, (câmpului) reprezentat – din tipul geometriei asumate, iar acestea din dimensionalitate: geometria zero dimensională a punctului, cea unidimensională, (sau aritmetică) a liniei, cea a planului bidimensional, cea tridimensională a spaţiului şi cea cvadridimensională a câmpului continu spaţio-temporal. În ordinea realizării percepţiei temporale – fiindcă şi timpul se află în câmp: clipă punctiformă, ciclitatea temporală, discursivitate istorică, indeterminism temporal. Fiecare şi toate, atât spaţiale cât şi temporale, „paralele" geometriei colectivităţii: individ, familie, trib, societate, umanitate. Aşadar, singularitatea individuală (*zoon apocosmos)* are *viziunea* punct-clipei, omul de familie tribală - pe cea a spaţio-temporalităţii plan-ciclice, *zoon politicon „vede"* lumea stereo-istoric, fiinţa globată asumându-şi indeterminismul spaţio-temporalităţii. Compoziţia este geometria viziunii despre lume luată în considerare. *Zoon politicon* (om nu de clacă familial-tribală, ci profesionist, de echipă socială), Meşterul Manole sacrifică în zidire, odată cu reţeta muncii în clacă a rudelor convocate, prin soţioară, vizunea şi compoziţia simetrismului dualist-tribal – toate templele şi bisericile sunt simetrice! – sinucigându-şi fiinţa religioasă, întru meta-credinţă – transcendenţă neasumată decât, ulterior, de asimetrismul arhitectural neo-catolic protestant, puternic ancorat social. Nu întâmplător nu s-au mai construit piramide sau catedrale gotice: extincţia modelelor de construcţie colectivă a amorsat feed-back-ul viziune-compoziţie. Nu întâmplător au pierit epopeea, cantata şi fresca. Sau dispare romanul.

Numai albinele tot zidesc faguri.

Ştefan Ion Ghilimescu

Miresmele poeziei Annei de Noailles

Pentru Anna de Noailles poezia este o stare de fervoare a spiritului cuprins fără putinţă de împotrivire de un miraculos şi însufleţitor elan lăuntric de contopire cu puterile magnanime ale Zeului. Pe această temă, de altminteri, Anna de Noailles a polemizat superior cu Paul Valéry, convinsă fiind până la moarte că adevăratul vehicul al instituirii stării de poezie nu este decât entuziasmul.

Am citit şi recitit de curând cu maximă atenţie şi aceeaşi secretă şi indicibilă plăcere o bună parte a poeziei Annei de Noailles (nici astăzi tradusă integral în limba noastră), ca şi versiunea românească semnată de Virgil Bulat (Ed. *Univers,* 1986) a mărturisirilor cuprinse în *Le Livre De Ma Vie*. Nu e pentru prima dată când răsfăţul expresiei pure de *Belle Epoque* literar mă cucereşte şi mă cutremură în adâncurile intimităţii celei mai tăinuite, când, la deplină maturitate şi total (sper!) vindecat de sentimentalisme, îmi spun că, în ciuda tuturor declaraţiilor pe care această straniu de frumoasă femeie le-a făcut poate complet inconştientă în dimineaţa vieţii în legătură cu patria strămoşilor săi - şi mulţi le-au luat, ofuscaţi, ca atare! -, fibra textelor şi natura subtilă a poeziei Annei de Noailles nu îşi dezvăluie firea adevărată şi nu se poate explica decât prin raportare la muzicala matrice mitică românească, transvazată în limfa ei precum „proaspăta mireasmă de cătină, de coajă/Şi de polen şi sevă(…)" în universul olfactiv delirant al neobositei albine... *"Frunzişurile limpezi par creţe, moi dantele;/Şi iarba şi sămânţa şi mugurul verzui,/Cu sclipete-argintate, par verzi, mici păsărele;/Nu-i primăvară numai, deşi nici vară nu-i//Ce străluciri, ce poze de încântare pline!/ Flori de migdal şi piersic, corolele clătind,?/Vibrează ca o roză roire de albine,/Cu inimi parfumate şi guri spre noi tânjind.//Nimic nu mişcă. Pacea-i deplină în natură!/Pe la ferestre, storuri de trestii odihnesc;/Chiar gâzele-n nisipuri, sub umbra de răsură,/Au ameţit de parcă, sfârşite, se topesc.// Nu simţi nimic, nici vârsta, nici doruri, nici regrete;/Eşti un copil, ce cată, nestânjenit şi pur,/Cu braţele întinse, pe ţărm să se desfete/Pe pajiştea tivită de cerul de azur.//Ce bun, ce lent e totul, ce linişte descinde.../Şi totuşi, obsedante, moi griji parcă respir;/Brusc, liniştea aceasta tot sufletu-mi cuprinde./O, Doamne, Doamne, iată: e-aproape un delir!" (Amiază calmă).*

Despre originea şi strămoşii Contesei de Noailles s-a spus, cu siguranţă, totul. Se ştie bine, nu încape îndoială, că era fiica lui Grigore Brâncoveanu, unul dintre cei şapte copii ai domnitorului Gheorghe Dimitrie Bibescu cu Zoe Mavrocordat - adoptată Brâncoveanu - şi ai Ralucăi Musuruş, de origine greacă, fiica lui Musuruş-Paşa, ambasadorul Turciei la Londra prin 1850, şi al Anei Vogoride, reputată pianistă, apreciată, printre alţii, şi de Ignacy Paderewski, celebru muzician polonez care în 1919 a devenit chiar prim-ministru al ţării sale. Anna de Brancovan (!!!), aşa cum şi-a semnat ciclul de poeme intitulat „Litanii" cu care debuta în 1898 în *Revue de Paris*, rămasă fără tată de la vârsta de 9 ani, a fost educată exclusiv de o mamă grecoaică, despre care s-a spus că nu ştia deloc româneşte, se înţelege, prea puţin cunoscătoare a istoriei faimoasei familii a fostului soţ şi, probabil, cu atât mai puţin conştientă de bogata zestre genetică lăsată odraslei pe linia spiţei crăieşti oltene Brâncoveanu-Bibescu-Ştirbey. Devenită contesă de Noailles prin măritişul din 1897 cu contele din marea aristocraţie franceză, Mathieu de Noailles, Anna nu şi-a văzut ţara strămoşilor români decât o singură dată, şi atunci pe fugă, în 1885, la vârsta de 9 ani, la înmormântarea părintelui său. „Într-o dimineaţă am fost condusă, încă foarte slăbită şi înveşmântată în negrul cel mai sever, la serviciul funebru care fu celebrat plin de emfază, în memoria tatei, în aurita biserică Domniţa Bălaşa (din Bucureşti, *n.n.*)", scrie Anna Brâncoveanu de Noailles în deja invocatul op memorialistic *Cartea vieţii mele,* din care, referitor la tristul eveniment, şi coagularea timidă a primelor impresii despre spiritul oraşului, dar mai ales despre întâlnirea şi recunoaşterea zeilor şi magilor vegetali ai locurilor, notează în continuare. „Protocolul durerii pe acest pământ încă necunoscut mie, şi în care urma să rămână pentru totdeauna adormitul meu tată, avea să ne arunce din nou în abis. În mijlocul prapurilor violeţi şi argintii, în mijlocul rugăciunilor şi tânguirilor intonate de preoţi, simţirăm că se redeschide rana din noi, dând drumul şiroaielor nesecate de lacrimi ca erupte din artere şi vene retezate. După ieşirea din biserică, încetul cu încetul se reinstală calmul. *Zăream un oraş aproape asemănător celorlalte oraşe cunoscute, mai plin de culori însă, deasupra căruia domnea un climat şi o atmosferă ciudat de parfumată, cu miresme pe care le desluşeam fără să mă impregneze, oraş al cărui vocabular, înscris pe clădiri şi magazine, mi-era necunoscut* (s.n.).

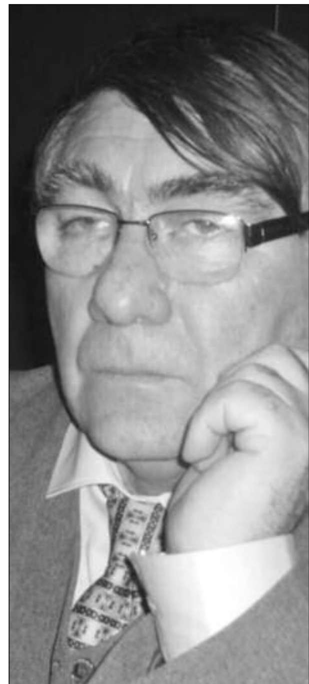
Pe timpul scurtei noastre şederi la Bucureşti am locuit mai întâi la hotelul ce comunica direct cu somptuosul local Capşa, şi apoi în conacul de ţară al mătuşii Elise, de ‹‹la Şosea››, astăzi proprietatea fratelui meu. *Acolo, în mulţimea copacilor vioi care-şi ofereau soarelui ca o pajişte frunzişul plin de murmure, am zărit un brad verde, perseverent şi solemn, visând în acest colţ de lume aşa cum văzusem brazi visători în toate părţile pământului pe unde am trecut. Bradul, cedrul, araucaria, prin aspectul lor meditativ şi prin vigoarea liniştită şi nobilă, mi-au reţinut necontenit atenţia; venerez în ei magii cu inimă conştientă de sine ai lumii vegetale* (s.n.)". Fără urmă de resentiment, mai curând frapată şi surprinsă de spectacolul dat de „copilaşi(i) bronzaţi şi goi, care ne făceau să roşim şi să ne plecăm ochii, pe când ei surâzători, întindeau spre trenul în mers lent ramuri de cireş, cu frunze ofilite, dar cu fructe purpurii", ori de „alura atelajelor" din capitala valahă cu „vizitii îndrăciţi, pletoşi şi bărboşi", ce-şi avântau „caii, stârnind vârtejuri de praf", unica „experienţă românească" va fi activat, tainic, în sufletul copilului o mută extază de refulgurări. După cum singură mărturiseşte, la Amphion, pe malul lacului Leman (în Elveţia), unde familia avea o casă de vacanţă, pasager, în Bucureştiul viu şi pitoresc, la Paris, la Londra sau aiurea, empatica încântare pentru pastoral a micuţei sau maturei Anna rămâne nota care va defini substanţa inefabilă unică a poeziei miracolului exuberanţei vegetale, înţeles ca metaforă şi schimb simbolic al lanţului reversibil neîntrerupt al relaţiei om-natură. *„Ce seară! Ceru-i sumbru; vorbim cu glasuri joase;/Căldura şi parfumul se prigonesc ciudoase./Lovită,-o stea se bate cu palele de vânt,/Să-şi ţină ochiul ager deschis şi luminând./Trist, cerul greu de nouri şi de furtuni, trimite /Spre-a-mbălsăma-n tăcere potecile umbrite,/Miresmele-adunate din mii de trandafiri/Ce-şi povestesc, cu lacrimi, durere şi iubiri./Castanii vechi, cu floarea lor albă ce irumpe,/Sunt mari corăbii pline de girandole scumpe./Simt lacome dorinţe deasupra mea plutind,/ Ca aburi albi pe apa din iazuri năvălind..." (Voluptate).*

„Eram o inimă ce nu putea fi înşelată, scrie Anne de Noailles în *Le Livre De Ma Vie*. Iubeam natura. Copil fiind, de mi-ar fi fost foame şi sete, tot numai după ea aş fi tânjit. Departe de ea mă stingeam, şi căsuţa, drumurile, lacul, colinele din Savoia când mă aflam în mijlocul lor mă îmbătau, iar când eram departe îmi provocau o suferinţă cumplită de care atârnau sănătatea şi tainicele mele stări sufleteşti, enigme pe care o copilă, în misterioasa-i bravură, nu le interoghează. Moţul violet al sipicăi, aroma-i subţire, fluturele alb dungat cu negru luându-şi zborul din floare, mălinul cu boabe delicate, mielul muiat în roua păşunilor - pe toate acestea cugetul meu însetat de precizie şi le reprezenta pe trotuarele Parisului, la fel de pătimaş şi cu aceeaşi disperare cu care iubitul vede aevea, doar visându-le şi sub imperiul dorinţei, cosiţele numai inele ale fetei pe care speră să o aibă fără a fi cât de cât sigur". Pentru Anna de Noailles poezia este o stare de fervoare a spiritului cuprins fără putinţă de împotrivire de un miraculos şi însufleţitor elan lăuntric de contopire cu puterile magnanime ale Zeului. Pe această temă, de altminteri, Anna de Noailles a polemizat superior cu Paul Valéry, convinsă fiind până la moarte că adevăratul vehicul al instituirii stării de poezie nu este decât entuziasmul. Ca stare de excelenţă pură, arogantă, unică, virulentă, fanat rănită, prodigioasă, pasională şi infatuată de tăria misterului adânc al propriului sex, în viziunea Contesei de Noailles, poezia trebuie să fie în stare să se ridice cu totul în empireul paroxismului existenţial. „Abia copilă, scrie în jurnalul cărţii vieţii sale Anna de Noailles, *poezia mi se părea materie atât de sacră, încât aş fi vrut s-o fac secretă"*. Şi a făcut-o cu aceeaşi forţă de nedesluşit cu care un Francisc din Asissi se adresa surorii sale luna şi fratelui său vântul, tuturor vieţuitoarelor, dar, mai ales, colombelor care şi astăzi străjuiesc mica grădină cu trandafiri fără ghimpi din Umbria natală, unde, retras în singurătate, în semn de aleasă preţuire, Domnul i-a dăruit stigmatele… „Incorruptible azur, déesse lumineuse,/Puisque vous avez bien voulu me visiter,/Je remettrai mon coeur entre vos mains soigneuses/Pour que vous le guidiez, par les nuits ténébreuses,/Au chemin de l'exacte et claire vérité.//Avant que vous vinssiez, ma grande camarade,/Ma vie était encore, son tendre levant,/Amoureuse d'éclat, de lustre et de parade/Comme un cygne qui fuit l'eau sage de la rade/Pour monter sur la mer et danser dans le vent.//L'essaim voluptueux des heures turbulentes/Venait, en bondissant, moi comme un chevreuil;/J'ai détourné mes yeux de leur foule galantes,/Et j'ai guéri pour vous mon âme violente/Du péché de colčre et du péché d'orgueil.//Vous serez dans mon coeur comme une forteresse//Et je serai l'archer qui veille dans la tour,/Vous serez au pays profond de ma tendresse,/Entre les jardins verts de mes fines ivresses/La route de soleil sans ombre et sans détour.//Ô vous dont la pudeur est peureuse et fragile,/Vous serez dans mon coeur belle comme un lac bleu,/Et vous verrez passer sur votre onde tranquille,/Pareils des pigeons dont la blancheur défile,/Mes désirs obstinés, vaillants et scrupuleux..." (*La conscience*). Într-o scrisoare din 1904, după ce între timp poetei seduse de „pasiunea unicului" îi apăruse deja şi *Le Coeur innombrable* (1901) şi *L'Ombre des jours* (1902) şi *La Nouvelle Esperance* (1903), ba chiar şi *Le Visage emerveillé* (1904), Marcel Proust (poate cel mai mare admirator al operei sale), vorbind despre ultimele două volume, îi scria fără nicio rezervă: „În *La Nouvelle Espérance* un geniu novator şi violent a dislocat toate vechile moduri de a spune, de a compune, de a gândi. Totul se află în revoluţie. Pe un plan divin, totul în *Le Visage émerveillé* este ideal reconstruit. (…) Lăsaţi să cadă ici şi colo, cu un fel de cochetărie, câteva din minunatele voastre secrete (…). Poezia nu mai este intercalată. Ea e perpetuă, integrantă asemeni unei calităţi minunate a ochiului vostru, care vă face să vedeţi totul scăldat în frumuseţe, în adevăr, în noutate, *în geniu* (s.n.). Stilul vostru este şi el la fel, şi nici măcar nu este vorba de o suită de lucruri minunate, ci de *o specie de viziune genială* (s.n.) care crează în mod constant".

Dezvoltând, în genul său, cu un soi de impresionism, dară, ce aminteşte până la un punct de luxura parnasiană, o expresie lirică de saturate schimburi simbolice, Anna de Noailles instituie o viziune neoromantică asupra totului, de natură a pune în valoare nu numai disponibilitatea practic infinită a sufletului de a se contamina de vraja lumii şi a jubila extatic şi languros erotic, dar şi de a resuscita valenţele secrete ale substratului vechi românesc, responsabil, depotrivă, s-a spus de ⟶

respirări

Ion Toma Ionescu

Lumea văzută de Ion I

Judecată dreaptă

Ana, tânara mea prietenă învăţătoare, are o clasă de ţânci, băieţi şi fete, ar zice o lume rea, mai puţin dotaţi. Sunt în clasa treia. I-a preluat nu demult şi încearcă să-i ridice, folosind metode moderne ca să le câştige atenţia.

Azi am organizat – povestea ea – un joc cu judecători, cu avocaţi şi juraţi. E o minune cum figurile ţâncilor mei s-au încărcat de răspunderi! Procesul era destul de limpede. La bară, pledoariile clare ale avocaţilor prefigurau verdictul. Făptuitorul din boxă se prăbuşise cu cerul căzut pe el.

Cine l-a pus pe crocodil să-l tragă din barcă şi să-l înghită pe explorator!?...

Timpul s-a scurs destul de repede, clopoţelul sunase demult. Juraţii păreu a avea o problemă, voiau acasă. Fulgi mari de zăpadă se buluceau dincolo de geamuri, chemându-i pe derdeluş.

– Gata, domnilor jurati, aţi ajuns la consens? i-am întrebat curioasă. Cu mutrişoarele supărate, s-au întors către mine.

– Noi vrem să-l condamnăm, dar nu ne-nţelegem cu Maria! Ea singură voteaza împotrivă. Cu năsucul cârn ridicat şi cu ochii senini, Maria parcă-şi cerea iertare, căutându-mi sprijinul.

– Întoarce-ţi-vă la dezbateri, e musai votul să fie unanim!

S-au întors, au reluat consultările şi, nu după mult timp, au venit înapoi cu verdictul.

– Crocodilul e nevinovat doamnă!

Uimită şi încurcată în roba mea imaginară, le-am cerut să-şi explice decizia.

– Păi, n-a vrut Maria să se schimbe şi noi ne grăbim să mergem acasă.

I-am dat Mariei posibilitatea să-şi dezvăluie argumentele în logica ei.

– Eu l-am considerat nevinovat... crocodilul fiind carnivor... De-aia l-am achitat, doamnă Judecător!

Schimb de neveste

În faţă la Real Hypermarket e o bancă. Acolo stau eu şi alături un cioban. Între noi, o punga mare de hârtie. Ciobanul se uită de ceva vreme fix la punga de hârtie…

– Vrei să ştii ce e în pungă? întreb nedumerit.

Ciobanul tace, apoi după un timp dă afirmativ din cap…

– E o sticlă de vin. Am schimbat-o, pe 10 lei. E pentru nevastă-mea…

Ciobanul tace iar o vreme, se uită la etichetă. Apoi zice grav, dând afirmativ din cap:

– Bun schimb ai făcut!

Dincolo de stradă e o bancă. Din ea iese o blondă elegantă, ţinând în mână o pungă de hârtie identică cu a mea. Mă uit fix la punga de hârtie să nu creadă ciobanul că-mi bate la ochi blonda... Am simţit că-i nevastă-sa, când porni către noi.

–Vrei să ştii ce e în pungă? mă întreabă ciobanul. Eu tac, nefiind curios din fire. Ciobanul insistă:

– În punga aia e o turmă de oi.

Tac, buimăcit, o vreme. Apoi zic atât cât pot de grav:

– Da' ştiu că-ţi iubeşti nevasta, bace, de vânduşi turma!

Şi atunci, ciobanul, după ce tace o vreme, cu o lucire în ochi, către mine:

– Omule, vrei să facem schimb de pungi?

Ciobanul îşi ia punga cu vinul şi dispare să se întâlnească cu nevastă-mea. Eu măsor blonda cu o privire iscoditoare de la pungă, direct la soare şi-mi zic apreciind:

– Bun schimb am făcut!

Destinul m-a pus cu blonda în echipă. Între noi doi, doar punga aia de hârtie cu turma de oi. Soluţia a venit de la ea. Cu un glas limpede şi uns cu miere de salcâm, doar ce aud:

– Iubiţel, hai să scoatem oile la păşune. Eu, nedumerit, nu-i dau răspuns, ea insistând îmi explică:

– Intrăm în Real Hypermarket cu turma, o lăsăm la casă şi ieşim doar noi doi, liberi ca păsările cerului şi ne ştergem urma rămasă.

Am spus da, de parcă eram deja la ofiţerul stării civile. Mi s-a părut civilizat în prag de iarnă să pornim periplul de la raionul de confecţii. Iarna asta e Real-istă, distracţia începe cu superoferte şi blonda mea şi-a luat un set de pulovere la modă, mai multe modele, cu preţul fix de 99,99 de roni bucata, lângă care a mai pus o jachetă de damă, lângă un fular nişte încălzitoare de urechi şi încă o pereche de cizme. Am lăsat acolo pentru dânsa 13 oi crescute ecologic, cu iarbă de-aia grasă de munte (o fi ajuns ciobanul la nevastă-mea? Lasă că se descurcă el!...). Vă spun că a meritat paguba!

Mie mi-am luat un costum de schi, i-am luat şi ei unul, din aproape-n aproape avea să vină curând luna de miere, un Predeal, o Sinaie şi, firesc, un set de valize American Tourister şi alte cele, oaie după oaie.

Să mai spun că la electrocasnicele de la raionul Alaska şi după ce trecusem de bijuterii, număram oile rămase pe degete?!...

Bine că le-am păstrat şi pe alea, altfel ni s-ar fi scurs ochii degeaba la produsele romănesti tradiţionale din raionul alimentar. (O fi băut nevastă-mea sticla de vin?)

În faţă la Real… imaginarul mi-a schimbat viaţa, aşa, din senin.

⟶ către critică, de un apăsat panteism mistic şi de un naturalism vegetal păgân prezent indubitabil în versurile ei. În celebrul articol *Les eblouissements*, publicat mai întâi în "Figaro" (15 iunie 1907), Marcel Proust scria: "Acea putere a exaltării şi sensibilitătii sale poetice, doamna de Noailles n-a perceput-o multă vreme decât proiectată de la sine asupra lucrurilor. Ea n-o recunoştea, o numea inocent splendoarea universului. Acum – şi etapa aceasta spre un idealism mai profund o marchează *Les Eblouissements* (volum de versuri apărut în 1907, *n.n.*) – ea a ajuns să o conştientizeze direct, dintr-un anume surplus de iubire, încă neutilizat de lucruri, pe care într-o zi şi l-a găsit în inimă". Sigur, rafinatul om de litere francez, cu adevărat singurul mentor pe care îl recunoştea Anna de Noailles, avea dreptate, căci o recunoştea chiar poeta fără ocolişuri: "Marcel Proust este singura fiinţă care m-a făcut să schimb un vers, să suprim o strofă; nu-i dam dreptate împlinind acest sacrificiu, căci poetul nu-şi vede atât de grabnic defectele, dar să-l necăjesc pe Marcel, pe cel înzestrat cu darul prezicerii, pe vrăjitor – nu puteam! El a aninat primele ghirlande la uşorul templului tinereţii mele; el m-a făcut să cred că poezia este nectarul lumii…".

S-a făcut tapaj şi s-a bătut serios monedă în epocă (vezi Paul Zarifopol, Octavian Goga sau Ion Vinea) cu privire la deşţărarea acestui vlăstar brâncovenesc de geniu, care fusese o singură dată în viaţa sa în Valahia, care nu ştia limba strămoşilor de aici şi care, întrebat asupra originilor, declarase că nu este română, ci doar un poet francez cu o mamă grecoaică… După întărirea acestei afirmaţii, făcută prin declaraţia consemnată în *Les Annales* (1912), cu mesianismu-i bineştiut, Octavian Goga i-a scris Annei de Noailles, în versuri, o *Scrisoare* plină de mustrări: "Îţi recitesc răvaşu-n franţuzeşte/Cu slova lui muiată-n ironie/Şi, nu ştiu cum, un gând mă ispiteşte.../Mă iartă, doamnă, că ţi-l spun şi ţie...//Tu ne-ai uitat, tu din strigarea noastră/Nu ştii nimic, nimica nu te doare;/Nici Dunărea nu-ţi plânge la fereastră,/Nici munţii mei nu pot să te-nfioare...//Nu ne-nţelegi nici visul, nici cuvântul,/Nici cântecul tu nu ni-l poţi cunoaşte.../Din ţara ta ţi-a mai rămas pământul,/Ai grâu în el, dar ţi-ai uitat de moaşte...//Abia odat`, când te chema Bizanţul,/Ai poposit la noi o clipă-două:/Verigă mândră ce te-ai rupt din lanţul/Unor vieţi atât de scumpe nouă...//De-aceea azi te miri ca de-o poveste/Când cineva de rostul tău te-ntreabă,/O glumă-ţi par cuvintele aceste/Şi râzi de noi, odraslă basarabă...//Râzi în zadar! Trecutul ne-nfăşoară/Oricât de mult l-am surghiuni din minte.../Străbunii-n noi de veci nu vor să moară/Şi noi minţim, dar sângele nu minte!//Ei vin la noi... Şi-acolo-n metropola,/Pe malul Senei, umbra lor străbate,/Suflarea lor pătrunde sub cupola/Palatelor cu creştete bronzate...//Câţi logofeţi şi vornici nu se schimbă/În noaptea ta cu visuri zbuciumate.../Cu noi în drum doar pururea se plimbă/ Un ţintirim de suflete uitate...//Când vei simţi o jale vag-adese/Şi-n liniştea amurgului de toamnă/Te vor fura îndemnuri ne-nţelese,/Nu te mira: sunt Brâncovenii, doamnă!" Singurul cărturar de mare suprafaţă care a înţeles se pare cum se cuvine condiţia unui poet care scria într-o limbă europeană de mare prestigiu cultural, însă, pe de altă parte, vorbit submers şi inebranlabil de „limbajul siriac al strămoşilor", a fost fără doar şi poate Nicolae Iorga, scriitorul şi savantul care propunând-o, în 1925, ca membru de onoare Academiei Române, îşi motiva mai mult decât îndreptăţit şi adecvat alegerea: "Între cine cântă mediocru în româneşte după inspiraţii total străine, susţinea domnia sa, şi cine aduce genial acordurile misterioase ale sufletului nostru într-una din cele mai mari literaturi ale lumii, este de preferat cu admiraţie acesta". Că profesorul Iorga nu se înşela stau mărturie câteva gesturi făcute de marea poetă spre amurgul vieţii când pare că se întoarce cu toată fiinţa spre „ţara aurită, cuminte, plină de candoare" ce va fi „zămislit neştiutoru-mi suflet" (vezi, în mod special, întrega poemă *Amintirea străbunilor*, dedicată Elenei Văcărescu şi publicată în numărul festiv închinat Românei Mari de către revista franţuzească *Illustration* la 1 decembrie 1928). La alt etaj, nu uit nici observaţia de mare fineţe a lui G. Călinescu care, în *Istoria* sa, din vârful peniţei, sublinia clasicitatea textelor unui mare creator, situată dincolo de orice determinare într-un spaţiu meschin: *Poezia contesei de Noailles nu este sentimentală ci crud voluptuoasă ca a unei Diane, o poezie a principiului fenomen*(al) - sic ! - *în căutarea germenelui fecundităţii prin care se va perpetua lumea".*

Iubită de francezi, care au venit în număr mare în 5 mai 1933 (peste zece mii de oameni!) să-şi ia la revedere de la poetul cel mai faimos al vremii lor („poezia ei a fost strigătul adolescenţei noastre, scria Francois Mauriac"), numele Annei de Noailles este purtat astăzi, din câte cunosc, de către un mare bulevard din oraşul Sarcelles, la zece minute de Paris; de Biblioteca Franceză din Târgovişte şi, începând din anul şcolar 1913-1914, de fostul liceu francez din Bucureşti, înfiinţat în 1940, închis în 1948, şi redeschis în 1965 doar pentru fiii diplomaţilor străini acreditaţi la Bucureşti. Noua instituţie privată, beneficiind de o clădire modernă construită în parteneriat de statul român şi francez, va funcţiona după un curriculum francez, iar jumătate dintre elevi, cel puţin, vor fi români.

Singurul cărturar de mare suprafaţă care a înţeles se pare cum se cuvine condiţia unui poet care scria într-o limbă europeană de mare prestigiu cultural, însă, pe de altă parte, vorbit submers şi inebranlabil de „limbajul siriac al strămoşilor", a fost fără doar şi poate Nicolae Iorga...

litere

Dumitru M. Ion - 65

În anul 1991 a fondat Editura *Orient-Occident,* al cărei preşedinte şi director general este, publicând în special carte de poezie. Este preşedinte al Festivalului Internaţional *„Nopţile de Poezie de la Curtea de Argeş*“ (fondat în anul 1997 împreună cu poeta Carolina Ilica). Este preşedinte al Fundaţiei şi Organizaţiei Culturale *Academia Internaţională Orient-Occident* (Curtea de Argeş), pe care a întemeiat-o tot împreună cu poeta Carolina Ilica (1998).

Poet, romancier, nuvelist, eseist, dramaturg, critic de film şi teatru, autor pentru copii şi tineret, traducător, editor, academician.

Dumitru M. Ion s-a născut în data de 26 septembrie 1947, în satul Brăteşti, Curtea de Argeş. A absolvit Şcoala elementară, Şcoala de meserii şi Liceul „Vlaicu Vodă“ în oraşul Curtea de Argeş. Între 1965-1966 urmează Facultatea de filologie pe care o părăseşte pentru *Facultatea de Critică de Teatru, Film şi Televiziune* din cadrul I.A.T.C. „I.L. Caragiale“ - Bucureşti, pe care o absolveşte în anul 1971, cu titlul de diplomat în arte.

A debutat în copilărie (1960) cu poezie şi proză în revistele literare ale Uniunii Scriitorilor din România *(Gazeta literară, Luceafărul, Tribuna).*

Anul 1966 marchează debutul său editorial cu volumul de versuri ***Iadeş*** (Editura pntru literatură, Bucureşti, 1966). Din 1967 este membru titular al Uniunii Scriitorilor din România, fiind ales în câteva rânduri în forurile de conducere ale acesteia. Încă de la debut, critica literară l-a considerat drept o personalitate a literaturii române contemporane.

Până în 1989, dar şi după căderea comunismului, a trăit exclusiv ca scriitor profesionist. Este prezent în peste 25 de antologii de poezie şi proză română contemporană apărute în ţară şi în străinătate. A publicat 15 cărţi de poezie, 10 romane şi volume de nuvele, 5 cărţi de poezie şi proză pentru copii şi tineret, 3 drame şi 2 volume de eseuri; a tradus în limba română şi în alte limbi peste 180 de volume; a alcătuit şi tradus antologii esenţiale din lirica chineză, georgiană, armeană, macedoneană, din R. Moldova şi din poezia Egiptului antic. A publicat peste 100 de eseuri dedicate filmului şi teatrului. Volume din lirica sa au apărut în peste 25 limbi. Poezia, proza şi traducerile sale au fost distinse cu peste 30 premii naţionale şi internaţionale. A obţinut mai multe burse de studii şi invitaţii de călătorie în: S.U.A., R.F. Germania, Italia, Iugoslavia, (Serbia şi Muntenegru), Bosnia şi Herţegovina, R. Macedonia, Grecia, Turcia, Egipt, Cipru, Georgia, Armenia, Uzbekistan, Spania, Tunisia, Columbia, Azerbaidjan etc. A participat la Festivalurile Internaţionale de Poezie de la: Struga (R. Macedonia), Sarajevo (Bosnia şi Herţegovina), Budva (Muntenegru), Veles, Tetovo, Bitola (R. Macedonia), Las Palmas, Canare (Spania), Bagdad (Iraq), Medellin (Columbia), Smederevo, Belgrad, Negotin (Serbia), Jedlienne (Tunisia), Krdjali (Bulgaria), Izmir (Turcia), Zagreb (Croaţia), Lesbos (Grecia) etc.

Este membru al unor prestigioase societăţi, asociaţii şi uniuni de creaţie din mai multe ţări. Din anul 2000 este membru al Academiei de Ştiinţe şi Arte din R. Macedonia, iar din anul 2002, membru al Academiei de Ştiinţe, Literatură şi Artă (Oradea). Este, de asemeni, membru al Academiei Europene "Lira lui Orfeu" din Bulgaria; membru al Akademiei Vektor (Baku, Azerbaidjan); membru al Academiei Mihai Eminescu (New Delhi - Bucureşti); din anul 2008 este Comandor al Ordinului Cavalerilor Danubieni (Galaţi - România); membru al Asociaţiei Criticilor şi Eseiştilor (Paris, Franţa); membru de onoare al Asociaţiei Scriitorilor din Muntenegru, al Asociaţiei Scriitorilor din R. Macedonia; cetăţean de onoare al municipiului Curtea de Argeş; poet de onoare al oraşului Skopje etc. etc

În anul 1991 a fondat Editura Orient-Occident, al cărei preşedinte şi director general este, publicând în special carte de poezie. Este preşedinte al *Festivalului Internaţional „Nopţile de Poezie de la Curtea de Argeş“* (fondat în anul 1997 împreună cu poeta Carolina Ilica). Este preşedinte al Fundaţiei şi Organizaţiei Culturale *Academia Internaţională Orient-Occident* (Curtea de Argeş), pe care a întemeiat-o tot împreună cu poeta Carolina Ilica (1998).

Bibliografie: I. Volume de poezie (selectiv): *Iadeş*, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1966; *Vânătorile*, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1969; *Balcanice*, Editura Albatros, Bucureşti, 1970; *Fals tratat de vânătoare*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1973; *Culoare şi aromă (Melancolii)*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1974; *Orgolii*, Editura Albatros, Bucureşti, 1974; *Vânătorile* (Selecţie, în colecţia Hyperion), Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1981; *Ioan Metafora*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1986; *Evanghelia după Ioan Metafora*, Editura Orient-Occident, Bucureşti, 1997; *El Evangelio según Ioan Metafora - The Gospel After John Metaphor* (ediţie bilingvă spaniolă-engleză), Editura Orient-Occident, Bucureşti, 1999; *Evanghelia după Ioan Metafora* (Plurilingv, I), Editura Academiei Internaţionale Orient-Occident, Bucureşti, 2002 ; *Faraonul*, Editura Convorbiri literare, Iaşi, 2002; *Evanghelia după Ioan Metafora* (Plurilingv, II), Editura Academiei Internaţionale Orient-Occident, Bucureşti, 2003 ; *Evanghelia după Ioan Metafora* (Plurilingv, III), Editura Academiei Internaţionale Orient-Occident, Bucureşti, 2005 ; *Evanghelia după Ioan Metafora* (ediţia a 28-a), Editura Academiei Internaţionale Orient-Occident, Bucureşti, 2007.

II. Volume de proză: *Paştele cailor* (roman), Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1970; *Povestea minunatelor călătorii* (roman), Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1973; *Vânătoare de tigri* (povestiri şi poeme în proză), Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1976; *Elfi la Brusa* (nuvele), Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1979; *Babilonul* (nuvele), Editura Eminescu, Bucureşti, 1981; *Scribul şi Închipuirea* (roman), Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1985; *Diavolul la Sfântul Ştefan* (nuvele), Editura Orient-Occident, Bucureşti, 1998 ; *Drumul Pierdut,* nuvele, Editura Academiei Internaţionale Orient-Occident, Bucureşti, 2005; *Scribul şi Închipuirea* (roman, vol. I şi II; ediţie definitivă), Editura Academiei Internaţionale Orient-Occident, Bucureşti, 2009.

III. Volume de literatură pentru copii şi tineret: *Farfurii zburătoare* (roman), Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1969; *Poeţii de 20 de ani* (versuri), Editura Eminescu, Bucureşti, 1972; *Sir şi Elixir* (teatru şi poezii), Editura Junimea, Iaşi, 1973; *28 Meteoritul care a uitat să cadă* (roman), Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1976; *În Oraşul Farniente* (versuri), Editura Academiei Internaţionale Orient-Occident, Bucureşti, 2005.

IV. Piese de teatru: *Corăbii de Ardeal*, 1967; *Fiul lui Alexandru cel Mare (Morirencia)*, 1983; *Sir şi Elixir*, 1985.

V. Volume ale autorului apărute în alte limbi: *Florile vor să intre în casă* (poezii), Editura Merani, Tbilisi, Georgia, 1976; *Trădarea amiezii* (poezii), Editura Misla, Skopje, R.S.F.Jugoslavia, 1983; *Farfurii zburătoare* (roman), Editura Detska radost, Skopje, R.S.F.Jugoslavia, 1987; *Ioan Metafora* (poezii), Editura Naşa kniga, Skopje, Iugoslavia, 1989; *Falanga lirică macedoneană* (selecţie, traduceri, studiu introductiv, note biobibliografice), Editura Hyperion, Chişinău, Republica Moldova, 1990; *Falanga lirică macedoneană* (selecţie, studiu introductiv, note biobibliografice), Editura Kultura, Skopje, R. Macedonia, 1991; *Privighetoarea care cântă cu ochii închişi* (eseuri), Editura Makedonska kniga, Skopje, R. Macedonia, 1992; *Farfurii zburătoare* (roman), Editura Biblioteca 48, Sofia, Bulgaria, 1998; *Ioan Metafora* (poezii), Editura Era, Istanbul, Turcia, 1998; *Evanghelia după Ioan Metafora* (poezii), Editura Centrului Cultural Teşani, Bosnia şi Herţegovina, 2001; *Culesul de purpură* (poezii), Editura RAD, Belgrad, R.F. Iugoslavia, 2001; *Evanghelia după Ioan Metafora* (poezii), Editura Vladimir Mijuskovic, Muntenegru, R.F.J., 2002; *Evanghelia după Ioan Metafora* (poezii), Editura Kliuci-94, Moscova, Federaţia Rusă, 2002; *Culesul de purpură* (poezii), Editura Egnatia, Tirana, Albania, 2002; *Evanghelia după Ioan Metafora* (poezii în română, engleză, spaniolă şi franceză) (Plurilingv, I), Editura Academiei Internaţionale Orient-Occident, Bucureşti, 2002; *Culesul de purpură* (poezii), Trebinje, R. Sârpska, Bosnia şi Herţegovina, 2003; *Evanghelia după Ioan Metafora* (poezii), Editura Nov Zlatorog, Sofia, Bulgaria, 2003; *Evanghelia după Ioan Metafora* (poezii), Casa Editorială Naaman, Beirut, Liban, 2003; *Poezia macedoneană contemporană*, eseuri, Editura Matiţa Makedonska, Skopje, R. Macedonia, 2008; *Poezia * Evanghelia după Ioan Metafora*, Druştvo na Pisatelite na Makedonia, Skopje, R. Macedonia, 2009; *Evanghelia după Ioan Metafora*, TOB Zadruga, Kiev, Ukraina, 2010; *Evanghelia după Ioan Metafora* (în engleză şi macedoneană), Editura Makavej, Skopje, R. Macedonia, 2012.

VI. Traduceri din limba română, îngrijiri de ediţii, studii introductive: *Nichita Stănescu, Poezii*, Editura Misla, Skopje, 1982 (în colab. cu Taşko Sarov); *Nichita Stănescu, Îndoirea luminii* (versuri), Editura Misla, Skopje, 1982 (în colab. cu Taşko Sarov); *Marin Sorescu, Pe sub uşă* (versuri), Editura Misla, Skopje, 1982 (în colab. cu Taşko Sarov); *Eugen Jebeleanu, Hanibal* (versuri), Editura Misla, Skopje, 1982 (în colab. cu Taşko Sarov); *D.R. Popescu, Vânătoare regală* (roman), Editura Misla, Skopje, 1985 (în colab. cu Dimo Naun Dimcev); *Mircea Ciobanu, Vântul Ahab*, Editura Misla, Skopje, 1986 (în colab. cu Branko Ţvetkoski); *George Bălăiţă, Lumea în două zile* (roman), Editura Misla, Skopje, 1986 (în colab. cu Dimo Naun Dimcev); *Horia Bădescu, Plângerile lui Solomon* (versuri), Editura Makedonska kniga, Skopje, 1987 (în colab. cu Dimo Naun Dimcev); *Vasile Igna, Provincia* (versuri), Kultura, Skopje, 1988 (în colab. cu Dimo Naun Dimcev); *Adrian Popescu, Curtea Medicilor* (versuri), Kultura, Skopje, 1988 (în colab. cu Dimo Naun Dimcev); **Titus Vâjeu**, *O genă de neant* (versuri), Editura Misla, Skopje, 1989 (în colab. cu Branko Ţvetkoski); *Grigore Vieru, Poezii* (versuri), Editura Misla, Skopje, 1989 (în colab. cu Branko Ţvetkoski); *Carolina Ilica, Puţin mai mult* (îngrijire de ediţie)**,** Editura Matiţa Makedonska, Skopje, 2011; *Lucian Vasiliu, Poezii*, Editura Makavej, Skopje, 2012 (în colab. cu Branko Ţvetkoski).

VII. Premii (selectiv): 1. *Premiul Luceafărul* (poezie), 1964; 2. *Premiul Napoli Ospiti* (poezie), Italia, 1970; *Premiul Albatros* (proză), 1970; *Premiul Uniunii Scriitorilor din România* (proză), 1972; *Premiul Uniunii Tineretului din România* (poezie), 1974; 6-8. *Premiul Pana de Aur* (traduceri, Festivalul Internaţional al Traducătorilor, Tetovo, R.F. Iugoslavia), 1977, 1986, 1994; 9-11. *Premiul Uniunii Scriitorilor şi al Uniunii Traducătorilor din Macedonia* (traduceri), 1982, 1989, 1991; 12. *Premiul Uniunii Scriitorilor din România* (traduceri), 1983; 13. *Premiul pentru Cea mai frumoasă poezie* (Festivalul Internaţional „Serile de Poezie de la Struga“, R. Macedonia), 1993; 14. *Premiul Societăţii Internaţionale a Scriitorilor şi Artiştilor Greci*, Grecia, 1998; 15. *Premiul Kocio Raţin* (Festivalul Internaţional „Kocio Raţin“, Veles, R. Macedonia), 1999; 16. *Premiul Naim Frasheri* (poezie), 2000; 17. *Cetăţean de Onoare al municipiului Curtea de Argeş*; 18. *Premiul Vladimir Mijuşkovici* (Muntenegru, R.F. Iugoslavia), 2001; 19. *Premiul „Convorbiri Literare“*, 2002; 20. *Marele Premiu al Academiei de Ştiiţe, Literatură şi Arte* (Oradea), 2002; 21-22. *Premiul pentru Poezie al Festivalului Internaţional Jedlienne*, Tunisia, 2002, 2004 ; 23. *Premiul Nichita Stănescu* (traduceri), Festivalul Internaţional „Nichita Stănescu“, Ploieşti, 2004; 24. *Premiul Conducătorul de qvadrigă*, Delfi, Grecia, 2004; 25. *Premiul Duiliu Zamfirescu*, Focşani, 2005; 26. *Premiul Antares*, Festivalul Internaţional de Poezie "Antares", Galaţi-Brăila, 2006; 27. *Premiul de Excelenţă al ziarului Argeşul*, Piteşti, 2007; 28. *Comandor al Ordinului Cavalerilor Danubieni*, Brăila, 2008; 29. *Premiul Balcanica* (traduceri), Festivalul Poeţilor din Balcani, Galaţi, 2008; 30. *Premiul Academiei Poeţilor fără frontiere*, Kiev, 2008; 31. *Premiul Tyrsul Poeţilor*, Uniunea Scriitorilor din R. Mcedonia, 2009; 32. *Poet de Onoare al Oraşului Skopje*, Festivalul Teilor, Skopje, R. Macedonia, 2009; 33. *Premiul pentru Poezie al Consiliului Judeţean Argeş*, 2009**;** 34. *Premiul pentru Literatură*, Festivalul de Literatură KIBATEK, Izmir, Turcia, 2010; 35-45. Diplome de Excelenţă acordate de Ministerul Culturii şi Cultelor din România, Direcţia pentru Cultură şi Culte Argeş, Centrul pentru Cultură Piteşti, revista Argeş, ziarul Argeşul etc. pentru merite deosebite în promovarea literaturii române şi cunoaşterea poeziei lumii, pentru organizarea *Festivalului Internaţional "Nopţile de Poezie de la Curtea de Argeş".*

Poezia
(Artă poetică)

Midas,
Erai un rege frumos, un porc frumos,
Un câine frumos care lingeai nesătul.
Arată mâinile! Ce blestem au în ele?
De pe piatra cetăţii m-aş arunca în pustiu –
Înghionteşte-ţi demonul,
Roagă-l de nu, - sau zornăie mâinile.
Nu poţi să-ţi dai brânci nemâncat:
Înţeleg; omeneşte-nţeleg.
Ce blestem mai curat
Să-ţi poată râma prin sânge ca sobolii?

Şezi pe un scaun de aur la o masă de aur,
Vrei să mănânci o pasăre de aur
Cu inima rece: durere, durere!
Dumnezeule, ce ţi-am făcut? Glas înălţat,
Glas care taie leprelor frunză-n cetate.

Midas duce fructe la gură şi plânge.
Cheamă femeile să-l legene
Şi rămân copiii în ele, de aur.

02 mai 1966 (Din volumul Iadeş, E.P.L., Bucureşti, 1966)

Vânătorile celebre

Celebre sunt smintelile:
Un câine
Nu-şi găseşte stăpânul!
De mii de ani umblând
Ca o stea prin toate cimitirele
S-a jigărit la porţi
Şi-n urma carelor
Cu oamenii plecaţi din mir.
O pată mare-i zace-n ceafă,
În coaste o podoabă îi atârnă
Hălăduind pe unde trece
Câinele.
Un tun e gura lui când plânge
Peste grămada fără-ntristare şi suspin -
L-aude doar groparu-n miezul nopţii,
Deschide porţile şi îi azvârle
Cu-o mână oasele, iar cu cealaltă,
Carnea.

Vânătorile de cuţite
(Iosif cel Frumos)

Întoarce-te cât mai ai o clipă a ta -
Acolo e râpa universului care plânge
Într-o rană de apă
Şi ţi-o trimite-n orbită să te-nspăimânte
Şi să-ţi lege de gât piatra din gurile Piramidei -
Bolnavule,
Nu mai atârna ca o groapă pe lume!
Du-te,-mi ziceai - şi te depărtai de mine,
Mă apărai de departe, să nu ştiu cine eşti;
Eram un vierme puternic
Şi mă bucuram că trăiesc
Şi nu vedem că prin râpile
Frunţii mele, după ploaie
Se făceau două lacuri
Pe care le purtam prin ţărână.
Mă duceam să mă arăt!
Întoarce-te cât mai ai o clipă a ta,
Striga fluturele şi murea.
Văzându-mă,-ţi tăiai degetele,
Iar sângele cădea pe pământ.
Târându-mă ca o lacrimă
Picuram din loc în loc,
M-aşezam pe un munte de lavă;
Fiul omului doarme în tine,
Lighioană a vieţii,
Oarbă putere a simţurilor şi a meteorilor -
Om în pasul lumii,
Om care nu moare,
Om bocitoare,
Eu mai marele meu.
Cel care mă suie
La ţâţa femeii lui Kitifir,
Îmi apleacă tigva de orb,
Mă scuipă şi-mi taie capul -

Mi-aruncă în hău bila de aur.

(Din volumul Vînătorile, E.P.L., Bucureşti, 1969)

Balcanice
***

Pre el, pe-ascuns, Elif l-au botezat
Bătrânii scribi, spălându-l de păcate;
L-au uns cu mir precum pe-un împărat
Înscăunat pe sufletele toate.

Prea bunul înger i-a cetit din ceruri
Din cartea celor şapte nimburi sfinte
Şi pe o rază i-au trimis beteluri
Şi-o purpuriu-divină-mbrăcăminte.

Când i-a văzut la porţi Ierusalimul
Lumina frunţii strânsă în inel,
I-a aşezat smerit sub tălpi chilimul
Şi-a pus pe masă rădăcini de miel.

***

Din cărţi de piele izbucneau chorale
Într-un havuz cu sfinţi; săpam atent
În suflet chipul veşnicei Fecioare.
Urcau în şapte ceruri osanale

La slujbe mari pre limbi cu ornament.
Ţineam în mâini un trup de lumânare
Ce medita prin sacrificiu lent
La sensul flăcării mistuitoare.

De unde haru-acest violent
Să arzi cu dragoste prin renunţare?
În gură porţi un unic instrument.
S-afirmi, să negi: vechi joc de vânătoare.

***

Aud crescând în loja cochiliei destin
Inelele pierdute de ornic de pe deget:
În jurul meu o mână zideşte fără preget -
Ce ortodox capitol voi devora: un spleen.

Păunul tinereţii - clocotitor havuz
Se-ngâmfă primenindu-şi penetul îngeresc:
Îl prind cu sânge rece şi gâtu-i răsucesc -
Un ţipăt sieşi mândru îmi moare în auz.

Desăvârşesc o artă - cochilia destin
Cu foamea ei secretă îmi soarbe-ntregul trup:
O greaţă-şi creşte faguri în mine
ca-ntr-un stup -
Ce ortodox capitol voi devora: un spleen.

(Din volumul Balcanice, Editura Eminescu, Bucureşti, 1970)

Mila

- Lui Tudor Jebeleanu -

Nu scârba,
Ci mila de scârba mea m-a cuprins,
Starea aceea de vomă pe care
O ai din patru în patru ani
Când ţi se schimbă sângele.
Nu sângele mi s-a schimbat,
Ci mila de scârba mea s-a schimbat
Aşteptând cu grumazul întins
Să se curme farmecul scârbei,
Cu grumazul întins
Sub spada tocită.

Linguşeala emoţiei

1.
Pe un pat am râvnit teama,
Lacrimi şi iasomie:
Biată sărbătoare tremurând în odaie!
Nici lumânările nu mai puteau să îndure
Asupritoarea oboseală care vibra.
S-ar zice că totul îmi era cunoscut,
Dar cu grijă şopteam:
Soarele-i încă departe!
La urma urmelor, mai bine aşa:
Linguşeala emoţiei.

2.
Busuioc, zăpadă şi lene în pat mic
Cu otrăvitoarea lui îmbiere.
Mă furişam, gestul acela
Şi-acum mă face să sufăr:
Aud picătura de smirnă cum moare
În vas de argint.

Cum să nu-mi placă, o, Doamne,
Că-s tânăr
Şi-un ghem
De mângâieri
Îmi fuge din mâini.

În pat mic amintirea-i
O firidă a morţii.

(Din volumul Vînătorile - colecţia Hyperion, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1981)

Ioan Metafora

Ce dor mi se făcuse de tine, Io,
Ioan Botezătorul Ioan,
Ioan Scărarul Ioan,
Ioan Fără Ţară Ioan,
Ioan cel Groaznic Ioan,
Ioan Lumina Lumii Ioan,
Ce dor mi se făcuse de tine
Io, Ioan Metafora Io.

Îţi aduceam flori ofilite în mâini,
Mireasma maramelor morţii
Închinând-o pe treapta în care
Talpa atâtor picioare săpase
Spre mine-un Colisseum minor.

Ce dor mi se făcuse de tine, Io,
Mâna-mi urcând în văzduh a cosit
Aerul plin de urlet de fiare -
De frică-am uitat să mă port,
De spaimă murisem în mine!

Fie numele tău lăudat,
Floare cu gâtul tăiat,
Stâlp de Himeră-nghiţit,
Ochi ce-ngrozeşte-ngrozit,
Ţărână în care-i murit omorât,
Fragă a ciumei oprită în gât,
Vultur dinastic canonizat,
Fie numele tău lăudat!
Ce dor mi se făcuse de tine, Io,
Din pricina unei femei de pe drum -
Mergeam împotriva obrazului ei
Şi ea m-a cuprins blestemând:
- Te sărut cu gâtul întins,
Cu gâtul de spadă tăiat.
Prin vânzare să fii cumpărat!
M-aş fi lipsit chiar atunci de păcat,
În cugetul meu să rămân încuiat,
Dar Lebăda-n cer a cântat:
- Ioan Metafora, Hristos a-nviat!

Ce dor mi se făcuse de tine, Io,
Cum altora li se face urât,
Cum şi mie mi se face urât
Când fulgerul alb te hrăneşte
C-un trăsnet, Ioan Metafora, Io.

(Din volumul /Evanghelia după/ Ioan Metafora, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1986)

Din cărţi de piele izbucneau chorale

Într-un havuz cu sfinţi; săpam atent

În suflet chipul veşnicei Fecioare.

Urcau în şapte ceruri osanale

La slujbe mari pre limbi cu ornament.

Ţineam în mâini un trup de lumânare

Ce medita prin sacrificiu lent

La sensul flăcării mistuitoare.

Remus Ştefan

Variaţiuni pe o temă necunoscută, dar actuală

Bizonul din balonul roşu

Deasupra oraşului trece un balon roşu, în care se află o familie de muncitori, două farmaciste şi un bizon cu trei nări.

Pe cele 4.000 de ecrane panoramice, apare un cap de femeie: „Uite-o pe sor'mea!" „Uite-o pe colega de bancă din generală!" „Uite-o pe secretara Directorului!" şi tot aşa, câte patru mii de proiecţii ale fiecăruia din cei patru mii de locuitori ai oraşului, care prind a se materializa, una câte una, ca într-o procesiune tăcută a unor închipuiri ce trec prin faţa mea, ţinând lipit de frunte câte un ecran panoramic pe care se vede un cap de femeie din ochii căreia aveam să citesc a doua zi în ziare că au curs patru mii de lacrimi: „În mai multe cartiere, canalizarea a cedat, iar pe principalele artere circulaţia a fost închisă toată noaptea. Mai multe gospodării au fost inundate, fiind necesară intervenţia echipajelor de pompieri. O femeie a leşinat, iar alte patru au privit pe fereastră, aşteptând să vadă ce se întâmplă cu sinistraţii."

Autorităţile locale au anunţat printr-un comunicat transmis astăzi la ora 5.27 a.m. că „nu a existat nici un sinistrat şi că femeia leşinată se află în continuare sub atenta supraveghere a medicilor, fiind cu toţii în afara oricărui pericol."

Familia de muncitori din balonul roşu care pluteşte deasupra oraşului s-a trezit. Cele două farmaciste şi bizonul cu trei nări sunt o proiecţie eronată a cititorului, pentru care autorul nu îşi asumă nici o răspundere.

Tramvaiul 471, care pleacă de la poarta Stadionului şi ajunge până în cămara cu zacuscă şi gogoşari muraţi a bunicii, este cel mai aglomerat tramvai din oraş, ceea ce mă face întotdeauna să mă întreb de unde are bunica atâta zacuscă şi atâtea borcane cu gogoşari muraţi să împartă la atâţia vatmani şi controlori de bilete câţi se perindă în fiecare zi prin cămara ei!

Tramvaiul 471, americanii şi bunica

De când în oraşul nostru au început să circule tramvaiele, oamenii sunt mult mai calmi şi mai surâzători.

La maternitatea de la mine din cartier, femeile au o naştere uşoară, iar soldaţii americani cazaţi la internatul şcolii împart bomboane gumate bătrânilor care privesc pe ferestre plini de veneraţie.

În fiecare sâmbătă de la ora 17 la ora 19 şi în fiecare duminică de la ora 10 la ora 13, administratorul blocului ne adună în parcare, ne împarte instrumente muzicale şi partituri cu muzică de fanfară, spunându-ne că viaţa este frumoasă şi trebuie să ne bucurăm de ea. Mama prăjeşte seminţe la cuptor, pe care apoi le aruncă de pe balcon, spre încântarea celor trei găinuşe de munte, despre care nimeni nu ştie cum au ajuns la noi. Cert este că aceste găinuşe nu au fost văzute niciodată făcând ouă, astfel că de-a lungul acestei scurte povestiri, numărul lor va rămâne constant.

Există câte un tramvai pentru fiecare destinaţie, atât reală, cât şi imaginară, întrucât primarul nostru nu face nici un fel de discriminare sau deosebire între acestea, dovedind astfel că este un primar al tuturor, adică şi al celor văzute, şi al celor nevăzute. Soldaţii americani sunt cei mai încântaţi de acest lucru, vorbind despre asta cu nevestele lor americane în fiecare dimineaţă de la telefonul instalat special în holul şcolii, pentru care directorul primeşte mulţi bani americani, cu care nouă, copiilor, ne-a promis că va dota laboratorul de limbă engleză, ceea ce bineînţeles că ne-a bucurat foarte mult.

Tramvaiul 471, care pleacă de la poarta Stadionului şi ajunge până în cămara cu zacuscă şi gogoşari muraţi a bunicii, este cel mai aglomerat tramvai din oraş, ceea ce mă face întotdeauna să mă întreb de unde are bunica atâta zacuscă şi atâtea borcane cu gogoşari muraţi să împartă la atâţia vatmani şi controlori de bilete câţi se perindă în fiecare zi prin cămara ei!

Mai e şi tramvaiul 1004, care circulă pe ruta Grădina Zoologică – sufrageria mătuşii Amalia, dar de când asupra Primăriei oraşului nostru s-au abătut criza financiară şi blestemele unei vecine căreia cică i-ar fi furat bărbatul, Amalia stă mai mult singură, uitându-se cât e ziua de lungă la telenovele şi la teleshopping, pe care mintea ei confuză de bătrâneţe şi de băutură le amestecă într-un asemenea hal, că dialogurile, personajele şi intrigile sfârşesc invariabil într-un cocktail năucitor care o transportă într-un somn cel puţin la fel de năucitor şi de invariabil.

În concluzie, în fiecare sâmbătă şi duminică, între orele specificate mai sus, noi stăm în parcarea blocului, care cu tobe, care cu trompete, care cu flaute şi tromboane, interpretând melodii celebre din repertoriul US Army, (cum ar fi *First to fight for the right and the build the Nation's might*), şi Ro Army (cum ar fi *Plecat-au nouă din Vaslui şi cu sergentul zece şi nu era, zău, nimănui în piept inima rece* - în pofida constatărilor tendenţioase ale medicului legist, care se pare că pactizase cu inamicul!), în timp ce bunica ne aştepta pe toţi surâzătoare în faţa cămării cu zacuscă şi gogoşari muraţi.

Concertul pentru pian şi alte feluri de mâncare

Aseară am fost la un concert în aer liber.

Ne trezisem încă dinainte de răsăritul soarelui, copacii gângureau somnoroşi deasupra trotuarelor proaspăt spălate, un stâlp de telegraf execută câteva mişcări de încălzire, după care prevăzu că vom avea o zi excelentă.

În cuptor mirosea deja a cozonac cu cacao şi stafide, sor'mea începuse să probeze prima rochie dintr-un număr ce mai târziu se va dovedi având trei cifre, eu mă priveam atent în oglindă şi mă întrebam dacă nu cumva ar fi cazul să execut cel de-al doilea bărbierit al zilei, la un concert în aer liber nu te poţi prezenta neglijent, o importanţă fundamentală, după cum ştie toată lumea, reprezentând-o dieta, elocinţa şi prezentarea dovezilor că eşti cu plata utilităţilor la zi.

Puţin după ora 8, au început să sosească primele platouri cu mâncare, mai întâi roşiile şi ardeii graşi, aranjaţi în forma cheii Sol - asta e pentru concert-maestru, spuse Elvira de la parter, care îşi amenajase o grădiniţă cu legume chiar sub fereastra de la bucătărie -, apoi un castron mare cu piftie şi unul încă şi mai mare cu salată de boeuf - astea sunt pentru băieţii de la alămuri, spuse Mirabela de la Scara D -, după care urmară oale imense cu ciorbă de perişoare, ciorbă de afumătură, tocană de berbec cu mămăliguţă, sarmale în foi de varză murată sau în foi de viţă, purceluşi de lapte, viţeluşi la proţap, curcani cu garnitură de cartofi şi pilaf de orez, ca să nu mai vorbim de tăvi nesfârşite cu prăjituri, cozonaci sau budinci de toate culorile.

Spre orele prânzului, apartamentul nostru se transformă într-un adevărat depozit alimentar, din care răzbăteau miresme gastronomice dintre cele mai diverse, ceea ce practic paraliză orice activitate în cartier, dat fiind numărul îngrijorător de mare de cetăţeni care leşinară în plină stradă, sub ochii consternaţi ai medicilor care ajunseseră la faţa locului şi sub ochii congestionaţi ai jurnaliştilor, care sosiseră acolo cu mult înainte de primele echipaje medicale şi chiar înainte de sosirea primelor platouri cu mâncare. Din informaţiile aflate mai târziu, sunt în măsură să vă spun că unii jurnalişti ajunseseră chiar înainte de a ne trezi noi, dar aceştia făceau parte din Vechea Gardă a Jurnaliştilor Zeloşi, o grupare din ce în ce mai exclusivistă şi mai extravagantă, căreia curând nimeni nu avea să îi mai acorde vreo credibilitate, fapt care a dus la dizolvarea ei şi la o autentică reconversie profesională a tuturor celor trei membri.

La amiază, ne făcurăm cu toţii siesta, prilej cu care îl visarăm pe bunicul, care se făcea că îşi cumpărase un frac turcoaz şi o şapcă galbenă cu elice, accesoriu ce îi permitea să zboare chiar şi până în dreptul etajului opt, de unde şefa Departamentului Achiziţii din cadrul Consiliului Judeţean îl întreba de unde şi-a cumpărat şapca asta, bunicule, dar bunicul nu vroia să îi răspundă, pesemne că ştia bunicul ce ştia, de se încăpăţâna atât de tare să păstreze acest secret!

La ora 5 băurăm un compot de cireşe, eu executai al treilea bărbierit al zilei, ceea ce necesită un nou rând de pansamente faciale, poştaşul ne aduse o jumătate de sac de scrisori de încurajare din partea fanilor Orchestrei Simfonice Municipale, ceea ce ne produse o bucurie fără margini, dat fiind că multe erau expediate din Thailanda, Republica Chile, Insulele Feroe şi New Delhi, India, ceea ce îmbogăţea considerabil colecţia noastre de timbre poştale. Mai erau plicuri de la Bârlad, Sovata, Târgu Secuiesc sau Copşa Mică, dar acestea nu prezentau niciun interes, întrucât aveam deja câte un set de dubluri şi nimeni din bloc nu mai vroia să facă schimb cu noi, nu ne întrebaţi de ce!

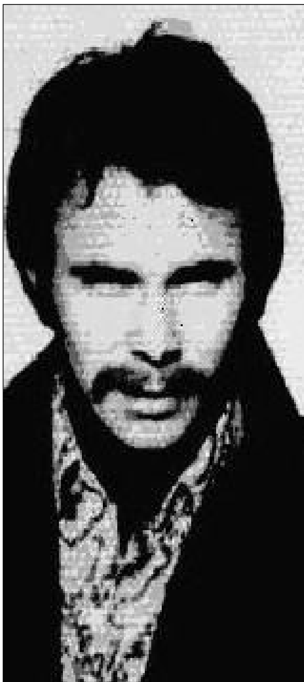
La 7 fără un sfert, am făcut comandă pentru nouă taxiuri, în care aşezarăm rând pe rând cutiile de pantofi ai maică-m'ii, rochiile soră-m'ii şi vasele cu mâncare, fără să neglijăm transmiterea exactă a destinaţiei, care se repetă întocmai de câte nouă ori pentru fiecare dintre cei nouă şoferi, ca să fim siguri că nu există niciun fel de neînţelegere. Restul celor care ocupau spaţiul locativ al apartamentului ne urcarăm în autobuz şi pornirăm în tăcere pe urmele coloanei oficiale de taxiuri, care lăsa în urmă alţi oameni leşinaţi în plină stradă, dat fiind că mama avusese grijă să reîncălzească mâncarea, nu ne puteam face de râs ducând tocană şi sarmale sleite, nici nu vă imaginaţi ce ar spune despre noi directorul Orchestrei!

La ora 7 şi jumătate fix, se auziră acordurile Uverturii de Beetothoven, timp în care dirijorul devoră primul platou cu chifteluţe şi bău prima navetă de bere. În timpul primei părţi a Simfoniei, violoniştii se ocupară minuţios de platourile cu icre şi piftie, iar violoncelistele se întreţinură cu câteva sandvişuri cu caşcaval vegetal, dintre care cele mai multe stăteau înfipte în arcuşurile ca nişte scobitori, ducând pe câţiva spectatori într-o adevărată stare de extaz mistic, fapt confirmat şi de şoferul Episcopului, care tocmai îşi pregătea teza de doctorat.

Concertul pentru pian însemnă sfârşitul purceluşului, al viţelului, al platourilor cu peşte şi al damigenelor cu vin de toate culorile, episod executat în cea mai desăvârşită linişte, căci niciunul dintre spectatorii adormiţi nu îndrăzniră să aplaude sau să ovaţioneze, atât de emoţionantă trebuie să fi fost tuşa solistului şi, mai ales, măiestria cu care reuşea să îşi ţină precarul echilibru în şi mai precarul scaun care părea să se rotească într-o sarabandă demnă de o scenă bulgakoviană. Cât priveşte prăjiturile, cozonacii şi torturile, acestea reveniră în sarcina femeilor de serviciu şi a forţelor de ordine, ale căror feţe în scurt timp aveau să se confunde cu iarba pe care creşteau laolaltă cutii de Coca-Cola, bere Tuborg şi scrisori de încurajare din partea fanilor din New Delhi şi Bârlad, transformate acum în şerveţele sau aeroplane pe aripile cărora stăteau scrise diferite numere de telefon însoţite de mesajul sună-mă la orice oră, te aştept cu nerăbdare!

Am plecat de la concert noaptea târziu, însoţiţi de claxoanele a nouă taximetrişti furioşi, care ne tot întrebau când avem de gând să le dăm banii şi să le spălăm tapiţeriile pătate cu ciorbă de perişoare, sosuri şi creme de prăjituri.

Atila Racz

poemul ce nu se sfârşeşte

ne priveşte iarna ca o femeie dezbrăcată
în mijlocul camerei cu o lumânare
în mână

tot vine înspre noi despletindu-se
iar povestea nu se poate sfârşi nu se sfârşeşte

adunam între mâini frigul
cuprinzâd o siluetă neagră o închipuire
noaptea ce se prelinge cu fumul ţigării
îi rotunjim sânii o acoperim cu imagini
cu un cuvânt doar cu ningerea degetelor
pe o foaie aprinsă

îi sărutam pleoapa foşnitoare
sub care încolţeşte o altă lume
ne ghemuim în noi tot mai des la fereastră
amăgind fulgii căzând în cerul veşted
imitând păsări desenate pe lampa aprinsă
pe grinzile fumuite sub umărul stâng
pe genunchiul mirosind încă
a iarbă prea verde

încet-încet ne căutăm dincolo de ziduri
da
curgem cum vântul

poem negru

da ne despărţim

iubirea o ţigară aprinsă
în scrumieră tot ce a rămas

îmi amintesc

doi sâni braţe umeri
picioare încrucişate sub biroul de ulm
paşi umezi
uşa deschisă

eu
la naiba
rătăcit într-un pub visând lumea
în berea încălzită drojdia vieţii
gândul fermentat filosofia răzvrătirii

e noapte şi mă clatin
scările
balustrada
femeia peste care mă aplec cu iubire
şi zborul

zorii
în cămaşa transparentă zâmbind

da
iubesc femeile ca un naufragiat

acum
vitregită fericirea
mirosind a ciorapi transpiraţi

musafiri dansând înlănţuiţi în colţurile
odăii
canapeaua asfixiată sub coapsele alteia
întuneric şi sinucidere
iubiri sub blestemul furtunii

a fost odată ca niciodată
o femeie
între insomniile mele realitatea
un manechin de săpun înviind secunde uscate

brusc simt că sunt batrân

cuvinte cuvinte cuvinte de atila racz

vine o vreme când începi să te împătureşti

în două în trei în patru
încapi în mâna transpirată a omului singur
neumblat
în fond timpul nu face niciun zgomot

putem dormi îndrăgostiţi unul în braţele
celuilalt
fără să ştim îndepărtarea

întotdeauna am trecut graniţa aerului
într-o barcă cu pânze
în care păsările se vărsau ca nişte găleţi
cu nisip

încerc să uit
umbra ta prelinsă pe străzi
ploaia şiroind pe rochia neagră
clipa în care aş putea să te văd înviind timpul
cu un surâs trist
ori numai cu suspinul

da

îmi amintec toamna cum pieptăna copacii
frunzele galbene stoarse din poezia bacoviană

umblu nebun
cuvinte străine mă îneacă

prin pământul verde se-mprăştie
mercurul amintirilor

şi vine un fel de primăvară
care-mi întinereşte trupul
în care tu-mi vei fi inima

nu intra în poem

oamenii trec aşa cum ploaia
umbre înflorind pe un spin
privesc înlăuntru-mi
o fată sărind coarda printre cedrii încărunţiţi

adulmec mersul Magdalenei
printre casele albe
prin amintiri prin liniştea nopţii ce-i coboară
sfios între mâini
ies din vis
îmbătrânindu-mi copilăria
între cărţi şi respiraţia şopârlelor de sub
lespezi de frig

vezi
călăuza şi pasul hoinarului înfiripând
povestirea
timpul ceremoniilor
când beam cu poftă
de pe pântecul tău risipirea
o veşnicie şezui
între coapsele tale între genunchii-ţi
mai sfinţi decât turnul bisericii
clopotul
şi limba-i despicată în două
da
spun tot îţi spun
ziua a trecut dintr-o parte în
alta a odăii un joc între două culori
ca o muzică a trestiilor peste înserare

dacă aş alerga prin poem
din marginea ochiului
în marginea coapsei oare
până la ce Dumnezeu

sunt obosit prea obosit
închide-mă sub o pleoapă de schivnic
aşează-ţi umbra pe genunchii mei
pe umărul nenăscutei

prietene mi-am îmbătrânit copilăria umblând
printre cuvinte pe o dâră de şarpe
mi-am lăsat inima dezvelită
în ea să te cufunzi dar
nu intră în poem îl lasă mai bine îl lasă
să curgă
despicat în 3 în 7 în 7 zeci şi şapte
cum sufletul meu

toamnă cu femei
pe dame street

cu mine nu se mai întâmplă nimic

ştiu că de aici începe sentimentul banal
al însingurării
moartea-n picioare

toamna se dezbracă pe străzi
cântărețul de pe dame street și poetul
vând iluzii trec prin pelicula timpului
oameni închiși în priviri cum vrăbii de sare

printre ziduri nopțile umede prostituatele
și bețiile cu absint
în fiecare strigăt un altul ca un lanț de nisip
pescărușul din cehov înecat
în stropii de ploaie

surd încăpățânat să-mi caut drumul
să mă spânzur de fiecare cuvânt neaoș

de când au început ploile trăiesc sub un clopot
de mâzgă
nu-mi plac scenariile în care suport
stoic securea călăului
ascuțișul frânghiei trupul meu
atârnat de un nor
ca în pântecul mamei începutul demumificării

femeia de lângă mine mă înlocuiește
cu imaginea unui spartan
poetul pleacă în sărăcie cu fiecare poem
mai înduplecat

realitatea colorată cu oameni
un cimitir perfect construit
fiecare săpând gropi sub limba altuia fiecare
îngropând neliniștea

alunec pe drumuri șerpești
gheișa mă va îmbrăca în cuvinte
goală ca spinul uscat
îmi va aminti gustul iubitei mirosul ei
tânăr ca frunza de lămâi
pașii tălpile însângerate de orizontul spart
trupul ei cald atât de cald încât
fiecare femeie din mine va arde.

oamna se dezbracă pe străzi

cântărețul de pe dame street și poetul

vând iluzii trec prin pelicula timpului

oameni închiși în priviri cum vrăbii de sare

printre ziduri nopțile umede prostituatele

și bețiile cu absint

în fiecare strigăt un altul ca un lanț de nisip

pescărușul din cehov înecat

în stropii de ploaie

poesis

Magda Grigore

Experimentul Kiseleff

Prin publicarea volumului *Kiseleff 10. Fabrica de scriitori*, autorul Marin Ioniţă realizează un exerciţiu memorialistic tardiv, nu lipsit însă de curajul care presupune în mod firesc riscurile apărute implicit. Argumentul prezentat cititorului are mai degrabă aspectul unei încurajări circumspecte pe care şi-o face autorul, ca pe o concesie adusă scrierii imperios necesare şi, totodată, cu rolul de a lăsa deschisă prin ea disponibilitatea dialogului. Motivează geneza cărţii printr-un îndemn al unui *grup de intelectuali piteşteni* şi recunoaşte că el însuşi a aşteptat-o până acum sub (vre)o eventuală semnătură de prestigiu. Totuşi, ceva din cuvântul autorului atrage atenţia în mod esenţial şi această idee trebuie reţinută pentru evaluarea finală a cărţii: „*Nu pot să pretind că totul s-a petrecut aşa şi aşa, cu precizie matematică. Nu fac altceva decât să-mi înşir amintirile despre lucruri, oameni şi întâmplări aşa cum le-am văzut, cum le-am simţit, cum le-am priceput şi cum s-au imprimat în memoria mea afectivă. Îmi povestesc, de fapt, trăirile de atunci şi retrăirea lor în momentul de faţă. Şi cum nu suntem fiinţe identice, niciodată doi oameni nu vor trăi absolut la fel acelaşi eveniment.*"

Dacă rândurile acestea te pot duce cu gândul la o simplă *literatură romanţată*, cartea lui Marin Ioniţă este o proză cu încărcătură documentară, depăşind intenţiile iniţiale de rememorare a amintirilor cu valoare strict personală. Genul abordat, memorii/jurnale, înregistrează de ceva vreme o revenire în preferinţele cititorilor, iar autorul Marin Ioniţă beneficiază de traversarea/amintirea unui segment singular în istoria noastră – *Şcoala de literatură şi Critică literară Mihai Eminescu*, proiect al României anilor '50, cu intenţii majore din punct de vedere literar şi politic, ceea ce justifică interesul plurivalent pentru confesiunea autorului. Literatura aceasta (şi cartea în discuţie) stă sub semnul intimităţii, al interiorităţii şi al subiectivităţii, având rolul de restrângere a aspectelor generale şi de oglindire a lor printr-un *ochean întors*, după sintagma metaforică a lui Mircea Eliade, *povestitorul* filtrând totul şi apoi expunând istoria *trecută prin el însuşi*. Istoria aceasta, individuală în esenţă, capătă valoare simbolică în panorama ei extrapolată, iar experienţa trăită/redată echivalează cu un material documentar care conferă surprize cititorilor, căutători ai *amănuntelor* (care în *deluviul* lor fac istoria). Acest lucru se datorează la Marin Ioniţă în primul rând *figurilor* care populează textul, multe dintre ele nume sonore ale literaturii noastre, iar cele mai mici referiri la acestea capătă dimensiuni de interes neaşteptat. Subiectivitatea, în schimb, trebuie înţeleasă ca *o cale de acces a memoriei*, ea nelipsind din niciun text care s-ar încadra de fapt în genul memorii/jurnale. Este adevărat că atunci când vorbeşti despre locurile pe care le frecventezi, despre oamenii din preajma ta, despre ideile în care ai crezut sau despre cele care te-au oripilat, spui implicit ceva despre tine însuţi, aşa cum şi Ovid S. Crohmălniceanu îşi explicita consemnările despre trecut, făcute cu aceeaşi (acceptată) subiectivitate: „*sunt amintiri despre scriitorii pe care i-am cunoscut de-a lungul vieţii. Atenţia memoriei e îndreptată în primul rând către ei; ce ajung să istorisesc despre mine vine sub această formă ocolită.*" (în *Amintiri deghizate*)

Publicată iniţial în 2003 la editura Paralela 45 şi reeditată în 2011 de editura Adevărul, *Kiseleff 10. Fabrica de scriitori* expune un veritabil sertar al memoriei afective, fără pretenţia unei restituiri integrale a trecutului invocat, cu omisiunile inerente şi cu menţiuni/portrete incomplete sau evenimente care ar fi putut fi detaliate, dar care conferă credibilitate prin evocările limpezi, făcute cu implicare sufletească autentică, prin îndoieli şi prin certitudini proprii, precum şi prin apelul la *martorii vii* pe care autorul îi invită într-un fel la dezbaterile lansate în instanţa recuperativă a unei *memorii comune*.

Scriitorul Marin Ioniţă traversează în proza propusă o axa temporală stabilită între două secvenţe sufleteşti: *trăirea* şi *retrăirea* unei perioade despre care nu se ştie cu exactitate dacă i-a marcat viaţa favorabil sau malefic, dacă l-a salvat sau l-a stigmatizat, dacă s-a identificat cu ea sau nu şi cum trebuie s-o evalueze din perspectiva maturităţii fără să greşească. Decalajul între prezent şi trecut este marcat de avantajul retrospectivei, de maturitatea şi luciditatea unui autor cu reale apetenţe creative care, după *experimentul Kiseleff*, n-a trădat nici măcar o clipă traseul existenţial pus în slujba cuvântului scris. Astfel, devine cu atât mai interesantă incursiunea în meandrele memoriei şi identificarea *tânărului aspirant la literatură*, mai ales în contextul captivităţii *fabricii de scriitori*, cum o numeşte cu umor autorul, colivie în care *unii intrau de bunăvoie*. Remarcabil este şi aspectul suprapunerii *timpului personal* peste *timpul arogant şi autoritar al istoriei* parcurse, interferenţele şi influenţele inevitabile. Cartea *nu este un examen de conştiinţă*, nici exorcizarea unui timp refuzat, renegat, este mai degrabă un triumf necesar al rememorării şi al recuperării tinereţii deschise şi încrezătoare, fără aspect de negare şi/sau de anulare a ei din recunoaşterea şi recunoştinţa datorate ontologiei personale. De aceea, mărturisirile autorului au în text un puternic impact confesiv, fiind parcă pornite dintr-un imbold vechi, sedimentat şi care ar fi trebuit obligatoriu să se exteriorizeze, indiferent de consecinţe. Necesitatea povestirii celor trăite *atunci* vine şi din nevoia de înţelegere şi de aprofundare a sensurilor, risipite şi ele odată cu oamenii şi cu vremurile trecute. Detaşarea şi construirea *între timp* a personalităţii auctoriale îl determină pe Marin Ioniţă să povestească întâmplările cu un dublu sentiment, primul fiind sentimentul nostalgiei şi al duioşiei faţă de toate cele pierdute (*efigia fetei de o stranie frumuseţe într-o lumină boreală* care apare pe frontispiciu, odată cu gândul care zboară la *Şcoala de literatură*), dar şi cu sentimentul tinereţii furate de o *iluzie*, din subsidiarul căreia ies timid la iveală promisiuni, dorinţe, idealuri, toate adunate într-un *alter ego* al autorului, un tânăr promiţător, pornit în odiseea cunoaşterii.

Kiseleff a reprezentat un spaţiu proletcultist singular în România, în realitate *un perimetru de cazarmă, de mănăstire sau de penitenciar*, cum îl descrie Marin Ioniţă, „*cu o lume pestriţă, de la elevi ca mine până la absolvenţi de mai multe facultăţi [...]; mulţi studenţi, dar şi mulţi activişti de partid, de sindicat, de U.T.M., de la organizaţiile de femei, ofiţeri, maiştri, muncitori, ziarişti, în sfârşit, toate categoriile sociale şi profesionale, reprezentate proporţional, mai puţin preoţii şi teologii*" - spaţiu dens de idei, efervescenţe ale vârstelor şi ale talentelor în sine. *Şcoala de literatură*, concepută, organizată şi condusă după tipar sovietic, construită după modelul *Institutului de literatură Maxim Gorki*, al Uniunii Scriitorilor din URSS, cu sediul în Moscova, imitând *şcoala de partid Jdanov* şi universităţile muncitoreşti în principiile lor de funcţionare, mixa „*materia primă din care să fie turnate, strunite, presate, şlefuite, vopsite, lăcuite şi înşurubate în sistem piesele de fabricaţie comunistă*". Şi totuşi, această *arcă a lui Noe*, cum şi-o imaginează peste timp autorul, *purtând germenii unei lumi iluzorii*, plutind pe ape întunecat-tumultoase, nu garanta nimănui supravieţuirea, nici măcar fizică, cu atât mai puţin literară. Personajul-erou din literatura sovietică era extins la realizarea proiectului *intelectualului ideal*, apt să servească fără rezerve statul care l-a creat. Mihai Beniuc definea memorabil *tipul de poet-socialist* în Viaţa Românească, nr.3, 1951, spunând: „*Acela trebuie să fie un filozof cunoscător al celor mai înalte idei ale timpului* […] *spre care au deschis drum Marx, Engels şi Stalin* […], *un activist în slujba respectivelor idei*". Intenţia şcolii era plasarea cursanţilor, după absolvire, în instituţii culturale, la radio-tv, în zone de activism zelos şi fidel, prin redacţii şi edituri, pentru control, supraveghere vigilentă şi pentru promovarea unicului gen de literatură agreat. Finalitatea *Şcolii de literatură* era bine gândită, diplomele echivalau cu o repartiţie, cu un salariu asigurat, cu o promisiune de locuinţă, toate captivându-i mai ales pe cei debutanţi şi *în viaţă*, nu doar în literatură, ceea ce explică vulnerabilitatea multora dintre ei, mai ales după ieşirea de sub protecţia instituţiei. Casele de odihnă accesibile, oferta premiilor semnificative, imaginea de impact a scriitorului în societate, statutul *profesiei de scriitor* completau şirul de facilităţi care puteau să întunece raţiunea. În parte, angrenajul a fost susţinut într-adevăr şi de ideea de a umple un gol lăsat de epurarea ideologică a scriitorilor vechi, de prestigiu (*ostili* şi *nocivi*) - Blaga, Arghezi -, de cei aruncaţi sub diferite pretexte în temniţe şi de cei exilaţi. Ţara avea nevoie de reporteri devotaţi, de gazetari servili, de redactori vânduţi şi de scriitori înregimentaţi. Se dorea realizarea unui *portret viu*, scriitorul *special*, un robot ideologic *setat* pe răspândirea continuă şi fără tăgadă a ideologiei de partid, cu un *moralism politic ireproşabil* şi operă la fel, care să ajute regimul în nimicirea oricărei forme de liberalism sau oricărei încercări de ordine plutocratică burgheză. Şcoala purta diferite denumiri neconvenţionale, atribuite cu un *umor negru*, în genul *Academicienilor Bazaganov şi Minciurin* (conferinţele satirice din anii '50 ale BBC-ului), care erau mult mai aproape de realitate decât denumirea oficială, vag-neutră: *pepiniera de scriitori*, *sera de poeţi*, şi, mai rău, *clocitoarea roşie*, *puierniţa de la bufet*, *turnul Babel*, *cuibarul de şopârle*, *coteţul lui Novicov* (Mihail Novicov, agent rus, directorul şcolii la acea vreme şi viitor conducător al *Academiei Ştefan Gheorghiu*). Pentru toţi cei intraţi acolo, elevi, studenţi, ingineri, profesori, ofiţeri, sportivi, ziarişti, maiştri, jurişti, activişti de partid, tineri din diferite organizaţii de profil, femei şi muncitori scoşi din producţie – autorul declară că exista un scop unic: „*ni se spunea ingineri de suflete şi eram socotiţi activişti de partid. Literatura pe care o scriam trebuia să fie parte a ideologiei marxist-leniniste şi să contribuie la lupta de clasă. Aveam misiunea să creăm opere de valoare, care să le depăşească pe cele ale înaintaşilor noştri, să cântăm marşul triumfal al construcţiei socialiste şi să combatem orice formă de manifestare, în orice domeniu, a duşmanului de clasă*". Aleşi pe baza dosarelor *retuşate*, îmbunătăţite graţie sectorului de agitaţie şi propagandă, trecuţi prin comisii de examinare formale, tinerii aduşi erau demult selectaţi, urmăriţi, recomandaţi, pregătiţi pentru *gloria de polei şi sclipici, măruntă, efemeră, derizorie*. Venit din lumea tradiţional-rurală a Găeştului (iniţial dintr-o şcoală medie zootehnică, cu dosarul instrumentat, cum singur mărturiseşte, de eroul bătăliei de la Radna,

Scriitorul Marin Ioniţă traversează în proza propusă o axa temporală stabilită între două secvenţe sufleteşti: *trăirea* şi *retrăirea* unei perioade despre care nu se ştie cu exactitate dacă i-a marcat viaţa favorabil sau malefic, dacă l-a salvat sau l-a stigmatizat, dacă s-a identificat cu ea sau nu şi cum trebuie s-o evalueze din perspectiva maturităţii fără să greşească.

studii

scriitor el însuşi, Aurel Iordache şi, la doua intrare în *palat*, după absolvirea Şcolii de ofiţeri în rezervă de la Oradea, cu dosar întocmit de filiala din Timişoara a Uniunii Scriitorilor, girat de poetul Alexandru Jebeleanu şi de prozatorul Mircea Şerbănescu), *tânărul* Marin Ioniţă nu era decât *un exponent al clasei lui*, un tânăr în formare, plecat dintr-o lume sărăcită şi hăituită de partid şi de stat, dintr-o lume muribundă, în prăbuşire dirijată laolaltă cu tradiţiile ei cele mai curate şi mai sănătoase. (De) acolo familiile de ţărani *îşi aruncau copiii la oraş ca să-i salveze cumva*, acceptând despărţirea, distanţa, abandonarea, renunţarea transmiterii acelei lumi cu ordinea ei către urmaşii îndreptaţi acum, din disperare, spre alte orizonturi (oamenii aceia ştiau pe viu *gustul pământului*!). Un alt Darie - *Desculţ* (*Darie sunt eu*, va spune autorul!), visând ca eroul lui Zaharia Stancu o lume mai bună, impresionat de grandoarea *Palatului de la Şosea*, fostă proprietate a avocatului/om politic, Toma Stelian, *locul de promenadă al protipendadei bucureştene din „la belle époque" a micului Paris*. Este simbolic acest amestec, această suprapunere care se realizează în mintea tânărului scriitor între lumea satului zugrăvită de Zaharia Stancu şi propria lume, similitudinea, echivalenţa, revelaţia *apusului satului românesc*, pe care tânărul autor o realizează aşteptând în biroul acestuia): *„Săracii sunt uşor de manipulat, sărăcia, boala şi foametea te fac să crezi într-o lume mai bună*". Marin Ioniţă creionează cu acurateţe discrepanţa dintre marxism-leninism, cu toţi *afluenţii* săi (agitaţia, propaganda, activiştii, gazetele de perete, foile volante, manifestele, ziarele, oratorii, discursurile, conferinţele, trâmbiţele lumii noi), şi realitatea crudă a satelor (sărăcia, foamea, pelagra, tuberculoza, scabia, păduchii, ameninţările cu Bărăganul, Siberia de acasă, lipsa de şansă), amintind cu amărăciune că aceea din urmă era o lume din care *ai fi făcut orice ca să ieşi*. *Şcoala de literatură* apărea ca un *eden* garantând căldura, curăţenia, hrana din belşug, culturalizarea gratuită, distracţii, implicit. Reţeaua de relaţii *în perspectivă* era încă o tentaţie nemăsurată pentru cei veniţi acolo, accesul în arealul scriitorilor confirmaţi fiind mai uşor de făcut, iar cariera cu atât mai promiţătoare. Tineri majoritatea/săraci visau plăţile generoase de pe urma scrisului. Remuneraţiile erau cu adevărat stimulante, fapt care îi determina pe tineri să se lase cuceriţi şi amăgiţi în mod fatal de un succes virtual. Scrierea lui Marin Ioniţă provoacă interogaţii multiple, cele mai multe ducând desigur spre aspectul de conştientizare/neconştientizare a unui grad fie el şi minor de aservire, de implicaţie oneroasă şi promiscuă în politica totalitară. Vinovăţia reală, însă, are alte consecinţe şi se bazează pe reverberaţia unor opţiuni intelectuale. Pentru debutanţii din *Şcoala de literatură* adeziunea se rezuma în cele mai multe cazuri la încercarea de reuşită în carieră, la dorinţa expresă de semnătură în pagina publicată, la vis şi la ideal, văzute prin ochii teribilişti şi orgolioşi ai tinereţii. Adevăraţii *vinovaţi*, parte din ei, chiar trecuţi prin spaţiul acela (un fel de *tranzit intelectual*), avea să se manifeste în alte împrejurări şi în alt timp, al maturităţii creatoare şi opţionale. Tinerii racolaţi şi închişi în acel infern auster aveau, prin urmare, impropriu spus, *o şansă*. Mulţi dintre ei, talentaţi la modul real şi dornici să-şi ajute familiile sărăcite şi/sau ameninţate uitau, ignorau sau nu conştientizau viitorul pentru care erau pregătiţi, deşi prezentul acela îi unea ca să fie *„îndopaţi ca gâştele puse la îngrăşat, cu educaţii comuniste*". O parte dintre ei s-a pliat cerinţelor, alţii, nimeriţi întâmplător acolo, au încercat să se salveze (un mic procent a urmat studii filologice), unii s-au dedat (doar) boemei, alţii au ales exilul, alţii s-au revoltat, alţii s-au mutat în slujbe culturale (dar puţini au reuşit să facă faţa compromisului). Mulţi dintre ei însă au simţit de timpuriu contradicţiile, au întrezărit, sub zelul literaturii politizate, morbul degradării sociale, amestecul irecuperabil de valori, dezumanizarea: *„dar din ouăle puse la clocit în acest incubator ieşeau şi altfel de pui decât cei aşteptaţi*". Vremurile erau în consens cu instituţia: *când se tuşea la Moscova, se strănuta în tot lagărul socialist!*, aminteşte cu ironie Marin Ioniţă, iar ţara – cu o politică stalinistă, cu epurări şi destituiri, cu spaima închisorilor politice, cu anii de teroare ai regimului ideologic şi anii *luptei de clasă*, cu optica deformată a lui Gheorghiu-Dej, cu frământări peste graniţele de vecinătate – era un teren mişcător, minat de o frică permanentă.

Un merit incontestabil al cărţii, pe fundalul acestei fresce istorice totalitariste, este creionarea figurilor cultural-literare, portretistica realizată de Marin Ioniţă prin fluxul memoriei subiective, începând cu enigmaticul Labiş (*leader* al tinerilor înscrişi), urmat de Aurora Cornu, Ion Gheorghe, Anghel Dumbrăveanu, Mihai Beniuc, Dumitru Micu, Gheorghe Tomozei, Florin Mugur, Mihai Gafiţa, Radu Cosaşu, Dan Deşliu, Tita Chiper, triumviratul feminin: Maria Banuş, Nina Cassian, Veronica Porumbacu; Doina Ciurea, Adela Popescu, Sonia Larian, Doina Sălăjan, Alexandru Andriţoiu, Ion Lăncrănjan, Aurel Covaci, Mircea Sântimbreanu, Niculae Stoian etc, alături de secvenţe/imagini care întregesc portretele de ansamblu ale unor mari personalităţi: Mihail Sadoveanu, Eugen Jebeleanu, George Călinescu, Zaharia Stancu, Petru Dumitriu, Lucian Raicu, Camil Petrescu, Fănuş Neagu, Paul Goma, Nichita Stănescu. Marin Ioniţă stabileşte cu subiectivitate firească sensul întâmplărilor şi al detaliilor, dar portretistica rămâne *partea concrescentă* a volumului şi ca informaţie şi ca valoare. Memoria alimentează, simultan cu scriitura, conţinutul recuperării *timpului pierdut* cu unele detalii remarcabile. Scriitorul reuşeşte să se substituie pe alocuri cu succes tânărului de-atunci, mai ales în rememorările romantice, în pasajele de un lirism evident (obsesia lupilor; revenirea imaginii Siberiei; Aurora, pierdută şi reîntâlnită; statuara Maria Drăguţ; Aida; Lucia cu braţele pline de trandafiri etc.). Autorul este concentrat de multe ori asupra unor impresii/amănunte relevante, ceea ce determină câteodată abandonarea cronologiei efective, necesitând întoarceri pe firul sinuos al memoriei, urmate de reluarea (re)ordonată a epicii. Scrisă alert, cu multe flash-uri semnificative pentru perioada aceea tensionată şi readucând în atenţie amănunte relevante, scriitorul retuşează textual tristele adevăruri de-atunci (persecuţiile securităţii, ameninţările, anchetele/inclusiv asupra elevilor, spaima de Procuratură, procesele fără justiţie, colectivizările), şi surprinde adevărul necosmetizat al realităţii prin secvenţe scriitoriceşti de fină observaţie (vizitele de documentare în fabrici, modelele *repartizate*, femeia-bărbat, muncitoare pe macara etc.).

Kiseleff 10. Fabrica de scriitori se citeşte cu un interes avid şi are o valoare certă pentru cei care vor să elucideze un timp capricios şi destul de lipsit de generozitate, chiar şi cu cei talentaţi, şi pentru cei care vor să înţeleagă experimentul politic şi literar, Kiseleff, un experiment *ratat,* cum este şi concluzia unei teze de doctorat pe acest subiect (a lui Radu Bâlbâie). Valenţele din subsidiarul cărţii sunt conferite de un exemplu de viaţă *aşa cum a fost*, a unui autor care îşi deconspiră cu sinceritate şi curaj trăirile, asumându-le şi propunându-le discuţiei într-o instanţă morală nevăzută. Cartea de memorii beneficiază de o relatare directă, necontrafăcută, neîntreruptă de divagaţii imaginative sau de orgolii auctoriale. Mihail Sadoveanu spunea că din *Şcoala de literatură au ieşit tot atâţia scriitori câţi au intrat*, mascând de fapt în discurs amărăciunea utopiei. Marin Ioniţă, deşi n-a ajuns *un scriitor de primă linie*, cum singur mărturiseşte, nu este mai puţin meritoriu pentru destinul său asumat, de scriitor *lăsat de Dumnezeu* şi nu *făcut*, ca să-l parafrazăm pe acelaşi Sadoveanu. El şi-a păstrat fidelitatea pentru scriitură în ciuda propriilor deziluzii, dincolo de toate etapele potrivnice şi trecând peste toate speranţele pierdute ale inimii şi ale minţii. Retrăind discret anii uceniciei în literatură, cu o afectivitate recuperativă, el îşi argumentează convins verticalitatea intenţiei şi *profesiunea de credinţă* a propriei vieţi.

Titus Maxus

Cele o mie și una de zile și nopţi filosofice

Practica filozofării şi Necunoscutul

În Practica Filozofării, Necunoscutul are un rol cu totul special. Evident, pentru cel ce practică filozofarea.

Practicianul filozofării simte că întâlnirea cu Necunoscutul este întotdeauna semnul unui nou început, început ce face posibilă legătura cu un alt nivel al percepţiei, echivalentul unei cu totul alte direcţii. Necunoscutul si practicianul filozofării se află într-o relaţie profundă. El, Necunoscutul, îi pune în braţe practicianului filozofării cel mai mare dar cu putinţă: posibilitatea de a observa faptul că *ştie că nu ştie*. Mai mult decât atât, îl direcţionează pe acesta dinspre Necunoscutul aflat în exteriorul său înspre Necunoscutul aflat în interiorul său. Îl învaţă pe practicianul filozofării să se desprindă de a mai face deosebirea între Necunoscutul exterior şi Necunoscutul interior, punând semnul egalităţii şi al identităţii între aceste două stări sau, mai bine spus, între aceste două calităţi ale Necunoscutului.

Practicianul filozofării nu iese din sine pentru a lămuri ceva legat de Necunoscutul exterior, ci doar pentru a observa că acesta îl trimite în modul cel mai firesc către Necunoscutul său interior.

Practicianul filozofării nu iese din sine pentru a lămuri ceva legat de Necunoscutul exterior, ci doar pentru a observa că acesta îl trimite în modul cel mai firesc către Necunoscutul său interior.

Acest lucru face ca *a şti că nu ştii* – acest cel mai mare paradox al actului gândirii – să se transforme în *a şti că aceea ce nu ştii,* şi se află în afara ta, este imaginea Necunoscutului aflat în interiorul tău. Distanţa uriaşă dintre Necunoscutul exterior şi practicianul filozofării este exclusă definitiv datorită acestei manevre de întoarcere spre Necunoscutul interior.

Acum, a şti este mult mai aproape de a nu şti, mult mai aproape de ceea ce numim Necunoscutul. De fapt, aflat în această nouă poziţie, deja ai început să ştii ceva ce se află în legătură cu Necunoscutul.

Avându-l mai aproape, descoperindu-l micşorat în tine însuţi, relaţia cu acesta devine una intimă, una de prietenie. În acest caz, Necunoscutul poate deveni, în sfârşit, un partener de dialog. Dacă îi vei dezvălui ceva despre tine, el, în acelaşi timp, se va lăsa dezvăluit în ceva despre el.

A şti că nu ştii suportă acum o altă transformare. *A şti că nu ştii* devine, de data aceasta, *a şti că nu ştiai că poţi începe să ştii*. Şi a şti că poţi şti ceva în legătură cu Necunoscutul despre care ştiai doar că nu ştii este un lucru care te va purta departe în practica filozofării. Este ceva extraordinar. Este o terapie. Este ceea ce va trebui să devină în totalitate practica gândului.

Dar acest lucru nu se poate obţine cu ajutorul simplei practici a gândului în general, ci numai cu acela al paşilor făcuţi din interiorul practicii filozofării, aşa cum încerc să-i fac cunoscuţi în aceste rânduri aparţinând celor **„O mie si una de zile şi nopţi filozofice".**

studii

Mariana Şenilă-Vasiliu

Preambul la o călătorie în Orientul Apropiat

"Păcat că eşti un călător grăbit. Ar fi fost aşa de bine să cunoşti în amănunt viaţa acestei lumi." G. M. Cantacuzino

O călătorie te leagă sufleteşte de meleagurile pe care le-ai văzut şi de oamenii pe care i-ai întâlnit. Nevăzutele fire ale acestei legături sunt atât de puternice încât simpla revedere a unei secvenţe de peisaj îţi face inima să tresară şi sufletul să se umple de nostalgie: am fost şi eu acolo! La vederea transmisiilor televizate pline de violenţe şi distrugeri din oraşele siriene prin care am trecut în primăvara lui 2005 – Alep, Damasc, Hama, Homs -, pe atunci un paradis turistic, astăzi un iad, sufletul meu se frânge de durere. Sufăr ştiind că minunatul amestec din care au fost clădite, din fantezie şi realitate, din trecut şi prezent, e acum făcut una cu pământul; că locuitorii lor paşnici sunt obiectul unor răfuieli fratricide şi al unor cruzimi inimaginabile. Îmi este imposibil să-mi imaginez liniştea paşnicului Alep sfâşiată de răpăielile mitralierelor şi butuiturile exploziilor; îmi e greu să-mi închipui fascinantul Damasc cu zidurile clădirilor ciuruite de gloanţe şi rachete şi străzile pustiite; îmi e încă şi mai greu să accept imaginea oraşelor Hama şi Homs, centre ale revoltei populare împotriva dictaturii lui Bachar al-Assad, cu străzile pline de cadavre şi dărâmături. De la începutul lunii martie 2011 şi până în septembrie 2012, conform unor statistici aproximative, în timpul luptelor ar fi pierit peste 23.000 de sirieni de ambele părţi, iar alte peste două sute de mii au fost nevoite să pribegească în ţările vecine, Turcia, Irak, Iordania. Şi toată catacomba asta de cadavre şi toată nefericirea sirienilor se datorează faptului că un ins nu vrea cu niciun chip să cedeze puterea. Dar ce le pasă dictatorilor de suferinţa poporului, de voinţa sa, ei se au doar pe ei înşişi şi neostoita lor sete de putere. Atracţia dictatorilor pentru scaun e magnetică, tiranică, de parcă nu raţiunea îi conduce, ci şezutul. Odată lipiţi de el nu se mai lasă duşi şi doar revoltele populare îi pot mătura de pe scena politică şi din dragul lor scaun. Aşa cum s-a întâmplat de fiecare dată şi mai nou în Tunisia, Libia şi Egipt.

Iniţial, vălul în forma lui cea mai simplă, izar, avea rostul de a face distincţie între femeile din haremul Profetului şi celelalte. Pe vremea dinastiei fatimide, el era un semn distinctiv pentru femeile provenind din clasa avută. În cele din urmă, prin imitaţie, a fost preluat de toate femeile.

Pe lângă mult încercatul Liban, în care calmul fusese restabilită abia de câţiva ani, şi unde războiul avea să reizbucnească în februarie 2006, odată cu asasinarea primului ministru Rafik Hariri, în 2005 Siria părea o ţară aşezată a cărei linişte nu era întreruptă decât de cele cinci chemări la rugăciune ale muezinilor. Vederea portretelor supradimensionate ale celor doi Assad, Hafez şi Bachar, tatăl şi fiul, mi-a dat fiori. Ele îmi aminteau de cultul deşănţat al personalităţii dedicat lui Ceauşescu şi, prin sinonimie, îmi arătau că lucrurile nu sunt în realitate cum păreau. Pe când eram la Damasc, într-una dintre seri am aflat de la televiziunea locală că în capitala siriană a avut loc un atentat cu bombă. Cum comunicatul era în limba arabă, n-am prea înţeles mare lucru, dar imaginile transmise de la faţa locului vorbeau de la sine. În zilele următoare ştirea mi s-a şters din memorie, prea erau multe lucruri interesante şi absolut noi de văzut ca să-mi bat capul cu ea. Astăzi însă, leg acel atentat de la Damasc de starea de revoltă subterană ce mocnea în sânul populaţiei nemulţumite de prezenţa lui Bachar Al-Assad în fruntea ţării, de modul său discreţionar şi abuziv de a conduce, de corupţia ce domnea şi de încălcarea drepturilor civile.

Taifunul politic numit "primăvara arabă", după ce a revăşit Tunisia, Libia şi Egiptul, a învolburat lucrurile şi în Siria. În loc să-şi piardă din forţă, a crescut în intensitate şi de peste un an şi jumătate nu dă semne de ostoire. Nimeni nu poate prevedea deocamdată deznodământul acestui conflict fratricid sângeros ale cărui sorţi înclină când într-o parte, când în cealaltă, şi nimeni nu e dispus să cedeze, dar mai cu seamă nu Bachar Al-Assad care se ţine de scaun cu dinţii.

Pornită de la Homs, revolta a aprins treptat Siria. Ultima soluţie propusă de preşedinte, aberantă cât încape, este crearea unui stat alauit în nord-estul ţării, la graniţa cu Irakul, porţiune locuită şi ea majoritar de această sectă şiită. Ideea prezidenţială ar fi de râs de n-ar avea partea ei tragică, aceea a împărţirii Siriei în două, fapt ce calcă în picioare voinţa poporului.

Cu toată instabilitatea politică din Orientul Apropiat, cu toate ameninţările teroriste, oarecum îndoită asupra oportunităţii deplasării într-o regiune bântuită de conflicte militare, în aprilie 2005 m-am decis să plec într-o excursie de două săptămâni având drept itinerar, în mare, Siria, Liban, Iordania. Ţintele mele erau bine conturate: în Siria, înainte de orice, voiam să vizitez Palmyra; în Liban, să ajung la celebra rezervaţie de cedri, iar în Iordania, busola mea sufletească arăta în direcţia Petra. Îmi dăduseră îndemn pentru această călătorie lecturi mai vechi, vederea unor imagini din respectivele locuri ce mă impresionaseră puternic, filme documentare văzute după 1989 pe Discovery, dar mai cu seamă notele de voiaj ale arhitectului G.M. Cantacuzino. Aşa lapidare cum sunt, notaţiile sale surprind cu economia unui crochiu esenţialul: straneitatea şi frumuseţea locurilor prin care a trecut, culoarea şi parfumul Orientului, lumina lui, oameni şi monumente, trecut şi prezent. N-am rezistat ademenelilor de tot felul şi, ca să recunosc onest, abia aştept să se ivească vreo ispită care să mă smulgă din monotonie şi să mă poarte prin lumea largă. La urma-urmelor, avea dreptate bătrâna din Maramureş care spunea că din întreaga viaţă nu te alegi la sfârşit decât cu ce ai mâncat şi ce ai văzut.

Am plecat, conştientă de riscurile pe care mi le asumam. Nu ştiu cum s-a făcut, dar în mai fiecare călătorie de până atunci, trecusem prin zone de risc major; în 1998, când am vizitat Mexicul, provincia Chapas era în plin conflict militar cu autorităţile pentru dobândirea dreptului de proprietate al ţăranilor asupra pământului pe care îl lucrau; în 2000, Lima era tixtă de poliţie, te ciocneai de poliţişti înarmaţi la tot pasul, din cauza alegerilor pentru funcţia de preşedinte al Perului, iar, peste nici o lună de la întoarcerea mea în ţară, coruptul Fuji Mori a fost nevoit să părăsească ţara hoţeşte; la Paris, doar printr-o minune am virat explozia din trenul rapid ROR din staţia de metrou de la boul Miche. Peripeţiile de acest gen au fost însă mai numeroase şi doar teama de a nu plictisi mă opreşte să le înşir. Un risc în plus chiar nu prea mai avea importanţă.

În 2005, Orientul Apropiat semăna cu un butoi cu pulbere căruia nu-i lipsea decât scânteia care să-l arunce în aer, dar în Siria atmosfera părea calmă. În schimb, situaţia ţărilor cu care se învecina era tulbure, atmosfera din Irakul condus de Saddam Hussein era îmbibată cu miros de praf de puşcă; alergia politică dintre Liban şi Siria sărea în ochi, iar acuzele de amestec ale Siriei în treburile interne ale Libanului erau frecvente; taberele de refugiaţi palestinieni, văzute în Liban, vorbeau de la sine despre conflictul israeliano-palestinian; la graniţa Iordaniei cu Israelul, autocarul cu care călătoream a fost însoţit de militari înarmaţi până-n dinţi că te lua cu fiori pe şira spinării; iar la Aqaba, minunata staţiune de la Marea Roşie, peşti, în culori şi forme cum nu mai văzusem, înotau printre tancurile scufundate în timpul răboiului arabo-israelian, zis „de şapte zile". Turcia avea şi ea destule probleme cu kurzii, ori invers. Peste toate, după atacul terorist de la 11 septembrie 2001 se înăspriseră condiţiile de călătorie cu avionul, controalele repetate ale bagajelor deveniseră agasante. Un singur lucru bun în toate astea, împuţinarea turiştilor, ceea ce e o binefacere când vrei să vizitezi ceva. Cu excepţia unor grupuri de nemţi, n-am întâlnit picior de occidental în niciuna din cele trei ţări vizitate. Confundată cu o americancă, un arab mi-a arătat printr-un gest cât se poate de elocvent cum îi vor lua arabii gâtul lui Bush, iar o caricatură de mari dimensiuni văzută în vitrina unui magazin de la Aqaba îi înfăţişa pe Bush în chip de buldog, trăgându-l după el în lesă pe căţelul Tony Blair. Una peste alta, cam asta era atmosfera ce domnea în primăvara lui 2005 în Orientul Apropiat, în care am picat ca de pe altă planetă. Dar cine nu riscă nici nu câştigă. Iar ceea ce am câştigat din această călătorie nu poate fi cântărit în niciun fel pentru că e nepreţuit.

După un zbor de peste două ore în care am făcut escală la Sofia, în 16 aprilie 2005, la amiază, am aterizat pe aeroportul de la Alep. De cum am coborât din avion, o ploaie sâcâitoare şi un vânt puternic ce ne întorcea pe dos umbrelele ne-a luat în primire. Agenţia de voiaj uitase să ne avertizeze asupra khamsinului/hamsinului, vânt deşertic nesuferit ce suflă în Siria timp de 52 de zile fără ostoire şi îndeajuns de puternic încât să îndoaie copacii şi să şfichiuiască vegetaţia. Pregătite pentru vreme caldă, doamnele dârdâiau în veşmintele lor subţiri. Cu lecţia învăţată din alte călătorii în locuri cu climă necunoscută, eram pregătită pentru orice situaţie.

La Alep n-am stat decât o după-amiază şi o noapte, ceea ce înseamnă foarte puţin, dar, de drămuieşti bine timpul şi ştii să priveşti cu atenţie, poţi vedea şi afla destule lucruri despre acest al doilea oraş ca importanţă al Siriei şi întâia ei capitală. Ce m-a izbit de îndată ce am plecat din hotel a fost modul ciudat în care creşteau copacii, înclinaţi la 60-70 de grade. Şfichiuiţi în fiecare primăvară timp de peste şapte săptămâni de khamsin, ei nu au nici răgazul şi nici forţa necesară să-şi îndrepte trunchiurile şi continuă să crească precum un om gârbovit de spate. Apoi m-a uimit cum, cu toată vremea mohorâtă şi vântoasă, îmbrăcaţi în veşminte pe jumătate orientale, pe jumătate europene, unii cu fesuri pe cap, alţii înveliţi cu nişte broboade harăpeşti, bărbaţii ieşiseră pe trotuare. Şedeau pe scăunele ori direct pe asfalt, trăgând din pipe şi discutând în timp ce învârteau agale şiragul de mătănii. Pe lângă ei se strecurau, mute, îmbrăcate în negru, cu vălul tras până sub ochi, femeile. Iniţial, vălul în forma lui cea mai simplă, *izar*, avea rostul de a face distincţie între femeile din haremul Profetului şi celelalte. Pe vremea dinastiei fatimide, el era un semn distinctiv pentru femeile provenind din clasa avută. În cele din urmă, prin imitaţie, a fost preluat de toate femeile. Ceea ce a fost un semn distinctiv pentru cele avute, a sfârşit prin a

la pas

deveni simbolul claustrării şi obedienţei femeii în lumea atotputernicei falocraţii cum e cea arabă. Până la urmă, mişcările feministe în lumea arabă au ca ţel abolirea vălului, el fiind simbolul tuturor nedreptăţilor îndurate de femei aici. Inegalitatea dintre bărbat şi femeie începe cu ziua în care fetiţei i se pune vălul pe faţă, continuă cu ablaţiunea clitorisului care o lipseşte de plăcerile sexuale şi aşa estropiată devine sclava bărbatului, inclusiv a societăţii. Dincolo de acest aspect sinistru, găsesc că vălul are totuşi cochetăria lui. De sub *chudarul/chadarul* semitransparent al femeilor tinere se ivesc de multe ori ba vârful unui pantof elegant, ba o mână frumoasă care duce delicat telefonul mobil la ureche, aşa cum am văzut pe străzile Alepului. Asta când e vorba despre tinere din familii avute, pentru că chudarul ţărăncilor, negru sau brun, cu ţesătura lui deasă nu lasă să se vadă decât minunaţii lor ochi negri migdalaţi şi tălpile picioarelor desculţe. Din nordul ţării şi până la Aqaba, în Iordania, vălul variază de la *chudarul* care acoperă trupul în întregime, la marama ce acoperă jumătate de chip şi se opreşte sub linia nasului în Liban, reducându-se la un simplu batic cu care ele îşi acoperă capul şi care lasă vederii obrazul. La Aqaba, aproape nu se mai poartă vălul. Intoleranţa islamismului din nordul Siriei se diminuează pe măsura laicizării în contact cu lumea europeană, a liberalismului din ce în ce mai manifest în Liban şi Iordania, unde există o minoritate creştină destul de consistentă. În Liban, ţară administrată după Primul Război Mondial de Franţa, influenţa occidentală este foarte puternică, a doua limbă folosită după arabă fiind franceza. Sub domnia regelului Hussein al II-lea şi a fiului său, ambii pro-occidentali, Iordania a fost modernizată, iar acest lucru se simte în toate domeniile vieţii sociale, inclusiv în chestiunea mult discutatului văl islamic, pe care femeile îl poartă sau nu în funcţie de opţiunea religioasă. Impus ori acceptat, oricât de pornit ai fi împotriva purtării vălului, nu poţi să nu recunoşti aerul de mister ce învăluie femeile tinere ce unduiesc graţioase sub *chudarul* semitransparent ce la acoperă, la Alep.

Considerată azi ţară islamică, Siria e de fapt o suprapunere de civilizaţii şi culturi ce pot fi împărţite în două: cele de dinaintea cuceririi arabe din secolul al VII-lea şi de după acest eveniment. Celor de la Mari şi Ugarit li s-au suprapus influenţele lăsate de cuceritorii canaeni, fenicieni, amoriţi, hitiţi şi aşa-zisele Popoare ale Mării. Peste care au venit asiro-babilonienii, grecii lui Alexandru cel Mare şi romanii. La mijlocul secolului VII, a început invazia arabă, iar Omeiazii şi-au aşezat capitala la Damasc, drept centru al lumii arabe. La scurt timp a avut loc năvălirea turcilor seleucizi, iar după ei au venit cruciaţii, care au fondat regatul Ierusalimului. Saladin, la început în relaţie echivocă cu francii, a sfârşit prin a-i înfrânge pe cruciaţi. Nu s-au liniştit bine lucrurile că de niciunde au năvălit mamelucii şi apoi mongolii, care au pustiit Siria. N-au rămas nici ei pe loc, din urmă au venit turcii otomani care au stăpânit ţara până în 1918, dată de la care Franţa a avut mandat de administrare până în 1943. Atunci a apărut pentru prima dată ideea împărţirii Siriei în două state, a unei republici *alauite* şi a unui stat *druz*, idee neconformă cu realitate, dar pe care a preluat-o actualul preşedinte al ţării, Bachar Al-Assad. Cu o astfel de istorie zbuciumată, nici că e de mirare diversitatea culturală şi artistică pe care o întâlneşti la tot pasul, de la ruinele de la Ugarit la moscheea lui Saladin, de la urme ale picturii figurativ-umane ebraice cum este sinagoga de la Dura Europos, unice în lume după ştiinţa mea, la sutele de biserici şi mănăstiri creştine, de la ruinele templelor romane la moschei dintre cele mai spectaculoase.

În ce-i priveşte pe creştinii din Siria, protecţia lor se datorează faptului că, în Coran, atât Fecioara cât şi Iisus sunt recunoscuţi, cu diferenţa că Iisus nu mai este considerat Fiul lui Dumnezeu, ci doar profet, iar Maria/Miriam este mama lui. Pe de altă parte, monahii şi ermiţii, prin viaţa lor evlavioasă şi curată, prin modestia existenţei lor şi binefacerile făcute săracilor şi năpăstuiţilor se încadrau în preceptele Coranului. Însuşi Profetul arătase bunăvoinţă faţă de aceştia, ceea ce exmplică mulţimea aşezărilor monahale din Siria. De am înţeles corect, există o lege nescrisă care echilibrează viaţa religioasă în Siria. Conform ei, numărul moscheilor este egal cu cel al bisericilor şi, de se ridică o moschee în plus, şi creştinii au dreptul să-şi înalţe o biserică. E, cred, suficient să spun că în Biserica Brâului Maicii Domnului de la Homs se păstrează un fragment din brâul Fecioarei, conform tradiţiei siriace, dus de Sfântul Toma taman în India, de unde a fost adus înapoi odată cu rămăşiţele sale la Homs, la sfârşitul secolului IV. Cu tot fanatismul fundamentalist islamic, nimeni nu s-a atins vreodată de mănăstirile sau bisericile din Siria şi nu i-a dat nimănui prin cap să pângărească sfintele relicve. Aşa se şi explică mulţimea nestorienilor în Siria. Numele sectei creştine monofizite vine de la Nestorius, patriarhul Constantinopolului din prima jumătate a secolului al V-lea care propovăduia doctrina dublei naturi a lui Iisus, ca om şi ca Fiu al lui Dumnezeu. Conciliul de la Efes a respins doctrina monofizită, l-a acuzat de erezie pe propovăduitorul ei, drept urmare patriarhul a fost excomunicat şi izgonit din biserică, ba, zice-se chiar că ar fi fost exilat. Nestorius a pierdut înalta calitate ecleziastică, în schimb doctrina sa a găsit destui adepţi în Biserica Orientală, în mod special în cea siriacă. Nestorianismul nu a pierit şi, dacă informaţia pe care o deţin e corectă, şi la ora actuală există încă 90.000 de adepţi ai monifizismului risipiţi în lumea largă.

Pentru un român trecător prin Alep, numele oraşului are o rezonanţă specială, el îi aminteşte de acel neobosit călător prin Ţările Române care a fost Paul din Alep. Pe adevăratul său nume Bulos ibn az-Za'im, el descinde dintr-o familie arabă de preoţi creştini din Alep care a dat în numai o sută de ani patru generaţii de clerici ortodocşi *melkiţi*, cel de-al patrulea fiind chiar Paul din Alep. Unul dintre cei doi fii ai săi a ajuns patriarhul Antiohiei sub numele de Chiril al V-lea. Promovat de la rangul de diacon, datorită bunelor sale însuşiri administrative, Paul din Alep a ajuns arhidiacon, calitate în care răspundea de Damasc, Alep şi de toate celelalte comunităţi creştine din ţările arabe, îndeplinind în acelaşi timp şi funcţia de secretar al patriarhului Antiohiei, Macarie al III-lea, al cărui fiu era din moment ce purta acelaşi nume de familie, Yuhanna ibn az-Za'im. În compania lui Macarie al III-lea, Paul din Alep a întreprins o călătorie de şapte ani, din vara lui 1652 până în primăvara lui 1659, trecând prin Ţările Române. Scopul călătoriei nu era unul turistic, la nevoinţele acelei călătorii cu mijloacele de transport rudimentare pe cei doi i-a împins disperarea şi nevoia presantă de ajutor financiar pentru comunităţile creştine din Siria, unde oamenii începuseră să treacă la islamism din cauza dărilor grele impuse de otomani credincioşilor. Cu prea mare ajutor nu s-au ales, în schimb notele de călătorie redactate de Paul din Alep au rămas o inestimabilă sursă de informaţii pentru istoriografia românească şi pentru etnografie. Ochiul atent al lui Paul din Alep descoperă cu uimire obiceiurile, felul de a se îmbrăca şi modul de trai al românilor din cele două ţări. El lasă descrierea monumentelor religioase şi a localităţilor pe care le-a vizitat, dar şi a evenimentelor la care cei doi au fost martori, multe dintre ele tragice. Speranţa pe care şi-o puseseră în Matei Basarab, care le-a promis ajutor financiar, a murit odată cu domnitorul; Vasile Lupu, gata şi el să-i ajute, a fost alungat din scaunul domnesc de uzurpatorul Gheorghe Ştefan, acela la rândul său fiind mazilit pe motiv că ar fi complotat cu principele Transilvaniei, Rakokzi al II-lea, împotriva polonilor, în acea vreme aliaţi ai turcilor; surprinşi de atacul tătăresc asupra Târgoviştei, patriarhul şi secretarul său se ascund în aşteptarea trecerii urgiei; au asistat la intrarea lui Timuş, fiul căpeteniei cazacilor Bogdan Hmelniţki, în Iaşi după mazilirea lui Gheorghe Ştefan şi la măcelărirea turcilor de către cazaci; nici înscăunarea pe tronul Ţării Româneşti a lui Mihnea al III-lea, a cărui ungere ca domn a săvârşit-o însuşi patriarhul Macarie, nu le-a fost de vreun folos, ei s-au înapoiat la Damasc precum veniseră, încărcaţi de promisiuni, dar cu mâinile goale. Perseverenţi în dorinţa lor de a-i ajuta pe creştinii din Siria, Macarie al III-lea şi fiul său, Paul din Alep, au profitat de invitaţia făcută de ţarul Alexei, care spera într-un arbitraj părtinitor în conflictul pe care îl avea cu patriarhul Moscovei, Nikon, au plecat într-o nouă călătorie la nici şase ani după călătoria din Ţările Române. Cu lecţia învăţată, cei doi au ocolit Ţările Române şi au trecut prin Gruzia/Georgia, pe unde s-au şi înapoiat după patru ani. Fie din cauza vreunei boli, fie otrăvit, cum umbla vorba, Paul din Alep şi-a dat duhul în

Considerată azi ţară islamică, Siria e de fapt o suprapunere de civilizaţii şi culturi ce pot fi împărţite în două: cele de dinaintea cuceririi arabe din secolul al VII-lea şi de după acest eveniment.

capitala Gruziei, Tiflis/Tbilisi. La nici un an şi-a dat obştescul sfârşit şi tatăl său, patriarhul Macarie. În urma lor au rămas notele de călătorie scrise în dialectul arabo-sirian, adevărată mină de aur pentru cercetătorii acelor vremi.

Copii manuscrise ale notelor de călătorie ale lui Paul din Alep, intitulate *Rihlat al-Batrak al-Antaki Macarios al-Halabi / Călătoria patriarhului Macarie din Alep,* sunt risipite în mai multe biblioteci şi muzee din lume - la Paris, Londra, Sankt Petersburg, Moscova, Liban şi Alep, singur manuscrisul original nu e de găsit. La noi, cel dintâi care a publicat, parţial e drept, notele de călătorie prin Ţările Române, a fost Mihal Kogălniceanu, însă date fiind traducerile succesive din arabă în limba rusă şi în engleză, care au stat la baza traducerii în limba română, respectarea exactităţii şi spiritului textului iniţial stă oarecum sub semnul întrebării. Traduttore, traditore!

Cu notele sale de călătorie, Paul din Alep a reuşit să facă două lucruri: a lăsat posterităţii o imagine a ceea ce au fost Ţările Române la mijlocul veacului al XVII-lea şi a pus pe harta afectivă a românilor Alepul.

De am înţeles corect, există o lege nescrisă care echilibrează viaţa religioasă în Siria. Conform ei, numărul moscheilor este egal cu cel al bisericilor şi, de se ridică o moschee în plus, şi creştinii au dreptul să-şi înalţe o biserică.

Note explicative:

- Pentru cei care încurcă Orientul Apropiat cu cel Mijlociu, trebuie spus că din Orientul Apropiat fac parte ţările riverane Mării Mediterane – Turcia, Siria, Liban, Iordania, Israleul, Egiptul –, dar şi Emiratele Arabe Unite, Irakul, Kuweitul, Arabia Saudită, Yemenul, Qatarul şi Bahreinul.
- Monofizism sau nestorianism înseamnă acelaşi lucru.
- Melkiţi - sectă creştin-ortodoxă orientală sau catolic-orientală care s-a ridicat în conciliul de la Chalcedon (451) împotriva doctrinei monofiziste.

la pas

Magda Grigore

A avea / a nu avea noroc

Mulţi sceptici spun că norocul nu există şi nu au nicio prejudecată în acest sens, nu-l aşteaptă şi nici nu dau vina pe el. Dimpotrivă, ei cred că *ceilalţi* se referă de fapt de o lumină care (pre)există în interiorul nostru şi care, în unele împrejurări, luminează cu intensitate calea vieţii.

Contestat de unii, evident pentru alţii, norocul este *un stăpân* capricios, imprevizibil, nu poţi pune bază pe el, este însă generos când apare şi ne poate influenţa viaţa în mod major, ori de câte ori se amestecă în cele omeneşti. E vesel, nestatornic, nu e prea hotărât să lege prietenii de lungă durată şi poate lua *înfăţişări nesigure*. Sunt păreri care susţin că el nu se supune decât *ordinii divine*, fiind o calitate a vieţii pe care nu o merită decât puţini dintre noi, şi nici atunci nu ştim precis pentru ce merite, când şi cum se atribuie. Câteodată credinţă, câteodată superstiţie, depinde de om şi de timpul lui, convingerile s-au schimbat permanent din antichitate, până azi (de la *Tyche* a grecilor, aceeaşi cu *Fortuna,* zeiţa norocului la romani).

Acum, în sens larg, norocul face trimitere tot la soartă, la un destin favorabil, este posibilitatea de a ni se întâmpla ceva bun, profitabil, benefic, ceva care să nu fie nici *provocat*, nici *anticipat* de noi şi, amuzant sau nu, nici neapărat meritat. De multe ori întâmplările pozitive, fericite, cu finalitate mai mult sau mai puţin cuantificabilă au nevoie doar de *un gram de noroc*, de fapt de un element coagulator, de o imixtiune misterioasă pe care n-o putem *dirija* şi nici n-o putem *aranja*, iar de acest amănunt/ *care nu ţine de ordinea proprie*, avem nevoie ca să nu ratăm ce ne-am propus. Teologii ne sfătuiesc să nu ne încredem în *idolul noroc*, el nefiind altul decât vechiul zeu *Molóh*, în variantă modernă, *zeu al fericirii* înainte de Hristos, la romani, sumerieni şi cartaginezi. Norocul şi astăzi ar fi acelaşi *demon*, spun ei, care nu face altceva decât să secere suflete nevinovate, şi el nu este niciodată gratuit, cum am putea crede: *Cine vrea să-aibă noroc/ să-aducă jertfă lui Noroc*! Există într-adevăr culturi moderne în care norocul şi fericirea sunt încă două noţiuni echivalente.

A avea noroc este opus în mentalul colectiv cu *a nu avea noroc* sau, altfel spus, cu *a avea ghinion*, şi acesta reprezentând un subiect delicat, controversat, dovedindu-se la fel de implicat în viaţa semenilor noştri şi fiind tot atât de invocat. Prezent în *viaţa noastră cea de toate zilele*, precum şi în literatura de toate genurile, în cântece, în urările noastre uzuale, norocul este în permanenţă dorit şi în permanenţă aşteptat. Totul în viaţă, spune un cântec, este după *cum s-o-mpărţit norocu'*.

Ca şi celebrul *Godot*, el s-ar putea să nu vină niciodată şi noi să pierdem timp preţios aşteptându-l, poate, el nu este altceva decât încă un *bufon al zădărniciei*. În popor există superstiţia că unele lucruri ne poartă noroc (plante, numere, fiinţe simbolice/*coşarul*), iar altele, dintr-o sferă presupus-opusă aduc *mai mult* decât lipsa norocului, provoacă reversul lui, ghinionul (numărul 13, ziua de marţi, pisica neagră etc.), iar noi trebuie să ne strecurăm printre toate acestea *ţinând calea* celor norocoase ca să dăm *mâna cu norocul* în ipostaza lui complexă, misterioasă, aproape mistică.

Totuşi, nu toată lumea crede în noroc. Mulţi sceptici spun că norocul nu există şi nu au nicio prejudecată în acest sens, nu-l aşteaptă şi nici nu dau vina pe el. Dimpotrivă, ei cred că *ceilalţi* se referă de fapt de o lumină care (pre)există în interiorul nostru şi care, în unele împrejurări, luminează cu intensitate calea vieţii. Norocul este mai degrabă o strălucire *grăbită* care îţi luminează mintea şi, graţie ei, vezi *şansa*. Seneca afirma că norocul este *ceea ce se întâmplă când pregătirea se întâlneşte cu oportunitatea*. Norocul poate fi privit, prin urmare, ca *o călăuză* care ne duce acolo unde merităm să fim de fapt, potenţează ceea ce există deja în noi, aducând la suprafaţă vicii sau virtuţi. Scepticii nu cred că norocul ne pune în valoare, doar calităţile noastre interferează câteodată *provocând realul*. Aşa-zisul noroc este mai degrabă *un amestec* posibil din mai multe sfere, cum ar fi efortul personal, inteligenţa, cultura, etica, probitatea, bunul simţ, morala, educaţia, referinţele etc., iar cei mai inspiraţi dintre semeni identifică *la timp* şansa pe care *o transformă* în noroc. Succesul pare de cele mai multe ori o stare care *are nevoie de noroc*, valoarea în sine nefiind dependentă de el. Multe personalităţi, oameni lucizi, sobri, buni profesionişti, se amuză vorbind despre noroc, îl contestă, ştiind cât efort şi câtă muncă nevăzută există înaintea izbânzilor, înainte de reuşită, în spatele victoriilor care estompează de fapt alte pierderi şi alte sacrificii. Cei care se plâng de lipsa norocului nu au de fapt resurse, spun cei care reuşesc, nu ştiu ce vor şi nici cum să caute *în soartă. Norocul invadează izbânzile mari*, spune Plutarh, considerându-l *un surplus* al vieţii. În viziunea aceasta ar depinde numai de iscusinţa fiecăruia să izbutească în ceea ce îşi propune, să găsească ceea ce caută, *să facă o casă bună cu norocul.* Bătrânii însă spun cu umor că norocul nu este pentru toată lumea, că n-a fost/nu este niciodată *suficient* şi oricum nu ajunge *de la natură*, iar Caragiale credea că *norocul tot la noroc trage*. O credinţă veche populară spune că *cine este bun n-are noroc* sau că *unii au mintea şi alţii au norocul*, iar o binecunoscută meditaţie filosofică spune amar că *geniul n-are noroc*. El n-ar trebui să fie în dispută şi ostil meritului, aceste calităţi n-ar trebui să se anuleze reciproc, dimpotrivă. Ipoteze ale psihologiei au evidenţiat existenţa *profeţiilor autoîmplinite*, potrivit principiului acesta trebuie să ai încredere în tine şi să fii optimist – atunci psihologii spun că *îţi va surâde norocul.* Şi norocul şi ghinionul sunt *feţele întâmplării*, fiecare având lecţia sa. Dacă ai eşuat prima dată a fost o întâmplare, dacă ai eşuat şi a doua oară, înseamnă că n-ai învăţat nimic sau îndeajuns din prima înfrângere.

Cicero ne avertiza că *norocul este orb*, că el ne alege pe noi, nu invers. Poate de aceea de multe ori nu ne dă pace ideea că în viaţa unora dintre semenii noştri se strecoară adesea, tainic şi sigur pe el, norocul, în una dintre ipostazele sale, întâmplarea de bun augur, starea generoasă a contextului care-i propulsează şi pe care n-o pot explica, hazardul binevoitor, soarta care *noroceşte* (*noroc chior*, auzim adesea), iar acestora nu le rămâne decât *să-şi gestioneze* cu prudenţă norocul, dacă sunt abili.

Cu toate acestea, dacă am fi oneşti şi am evalua corect, fiecare, ce avem bun în viaţa noastră, oameni/natură/lucruri, dacă am aprecia ceea ce trăim frumos, fără să fim *speciali*, poate n-ar trebui să ne considerăm nicio clipă *nenorocoşi*. Poate, la o privire mai atentă asupra vieţii, care nu e decât o răsuflare *norocoasă*, am putea să-i dăm dreptate unui „contemporan" care crede că *atâta vreme cât suntem contemporani cu trandafirul şi cu privighetoarea, ne putem considera norocoşi*.

Amalia Elena Constantinescu

Un poet al jocului de cuvinte

Pus sub semnul hazardului, al încercării şi al ispitei, versul lui Marius Iulian Zinca devine într-adevăr cutremurător, vibrant, în clipa în care se mişcă precum „într-un clopot de sticlă / Cu vocea timidă". Noul său volum de poeme *Glasul cuvântului* (Editura *Docucenter,* Bacău, 2012) marchează o călătorie dus-întors între două lumi, mărturisită de poet, pe de o parte simbolic – chiar abstract uneori – în versuri, iar pe de altă parte concret, în postfaţa acestei cărţi, intitulată simplu: „Despre mine". Nefericitul accident, pe care l-a suferit la un moment dat autorul, a fost transpus într-un poem, a cărei vibraţie cotidiană, transcende, la un moment dat, firescul: „Am fost o vreme / pe dincolo. Era frumos, / dar prea linişte / şi eu prea zgomotos. / Am hotărât să mă-ntorc / în liniştea mea / şi-n zbuciumul… lumii". Şi totuşi „răguşit şi strangulat / îşi căuta cuvintele / pipăindu-le pe întuneric…", sperând să le regăsească, într-o rugă a tăcerii.

Volumul *Glasul cuvântului* nu este un volum de conotaţie biblică, dar tresărirea interioară a eului liric defineşte fiinţa religioasă a poetului atât prin titluri sintagmă – „Suflete condamnate (Judecata)", „Drumul său", „Teama de moarte", „Crucea", cât şi prin formulări gravate ale gândului: „revenise, parţial, la viaţă. // Într-o expresie nouă / interpreta vorbe vagi / să reconstituie trecutul", „îl făcea să simtă că viaţa are sens", „să fi jucat un rol? Timpul // a stat".

Prin exprimarea la persoana a treia singular, poetul nu se detaşează substituindu-se povestitorului, ci ne aduce aminte, cu fiecare vers, propria sa întoarcere, ca o înviere de dinaintea Învierii finale: „În crearea iluziei / din cuvintele / ce se revărsau / în ochii / strălucind ca jarul / din secretul dezvăluit / în lumina amurgului / cu vocea / plină de încântare, cocoţat / pe treptele răcoroase, cioplea // realitatea completă".

Acest volum de poeme continuă poate cercul obsesiv al poetului pentru ipostazele cuvântului (*Cuvinte-n necuvinte*, 2004, *Întoarcerea-n cuvinte*, 2005, ambele volume apărute la ed. *Altum,* şi *Gândul cuvântului*, volum în pregătire) sau poate îl transcende, tocmai prin această formulă obsesivă „cu o voce molcomă / din cuvinte potrivite, se înfiripa gândul…" şi glasul…

Dincolo de glas şi dincolo de gând, prin jocul cuvântului „într-o tăcere profundă / fără nici o fărâmă de suflet", se sting şi se aprind alte vise, alte doruri, alte cânturi… într-o simfonie veşnic neterminată, dar reîncepută constant.

Proze scurte de sezon sau România care seduce

Marţi, 4 Septembrie, în Sala Ars Nova a Centrului Cultural Piteşti, a avut loc lansarea volumului de povestiri intitulat *Proze scurte de sezon*, apărut la Editura *Paralela 45* şi aparţinând scriitorului George Rizescu.

Trebuie precizat că George Rizescu se prezintă în faţa auditoriului într-o dublă ipostază: de scriitor şi de politician. Precizarea este importantă în înţelegerea sursei de inspiraţie a conţinuturilor literare, conţinuturi mustind de un amestec bine dozat de deconspirare a relelor moravuri şi metehne ale societăţii româneşti, de autoironie specifică celui care are conştiinţa faptului de a nu fi fără păcat, de lirism propriu celui care cunoaşte prea bine ceasurile de melancolie şi de iubire pentru aproapele şi pentru ţara sa.

Prezentatorul evenimentului editorial prilejuit de *Proze scurte de sezon* a fost criticul şi preşedintele Filialei Piteşti a USR, domnul prof. univ. dr. Nicolae Oprea, care a făcut o prezentare succintă atât a volumului lansat, cât şi a activităţii literare de până acum a autorului, trecând prin saga lui Igor Salvache, cu parlamentarii/şarlatanii lui cu tot, şi până la *Soldaţii mei, ţăranii* (ed. *Pământul*, 2008) sau *Marea Spovedanie* (Ed. *Roza Vânturilor*, Bucureşti, 2008).

O justă apreciere a avut-o şi prozatorul şi eseistul Dumitru Augustin Doman, considerând că, în marea lor parte, volumele lui George Rizescu sunt opere de co-autor, întrucât acesta dă sentimentul că ar sta cu reportofonul deschis în timpul şedinţelor din Parlament, extrăgând cu pricepere savori pe care le oferă cu generozitate cititorului.

Cu *Proze scurte de sezon* avem încă o dată dovada faptului că scriitorul şi artistul, în general, nu mai au trebuinţă să imagineze lumi pe care să le expună în operele sale, întrucât lumea în care trăiesc este prin ea însăşi suficient de darnică pentru a satisface gusturile, mai mult sau mai puţin rafinate, ale celui care îşi îngăduie răgazul de a degusta din deliciile cotidianului.

Iar lectura *Prozelor scurte de sezon* scrise de George Rizescu are toate premisele şi ingredientele unei astfel de degustări.

Foto: **Al. Oprea**

REMUS ŞTEFAN

Dintre sute de reviste

■ Ion Creţu comentând – în *Cultura*, nr.27/12 iulie 2012 - volumul *Măştile lui M.I.,* volum de dialog între Gabriel Liiceanu şi Mircea Ivănescu: „Concluzia (…) este că avem de-a face, pur şi simplu, cu un imens…rateu. Motivul principal, eşti tentat să conchizi, se datorează mai ales unei crase lipse de competenţă din partea autorului (informaţii false, inexacte, dezinformări, bazaconii etc.) Dincolo de acest aspect, deloc lipsit de însemnătate, se cuvine amintită însă prezenţa manifestă a unei hibe, de caracter, aş spune, tipice autorului: nevoia sa de a se situa deasupra meleului, de a privi lucrurile de sus, cu binecunoscuta-i superioritate, de a acuza, în chip de procuror comunist al anilor '50. Asemenea unui preot roşu, Gabriel Liiceanu nu-l slăbeşte nici o clipă pe autorul care, cu lumânarea aprinsă, pregătit s-o apuce pe drumul de veci înainte de a-i da lui socoteală de toate nelegiuirile politice săvârşite în timpul vieţii. Bietul om este pur şi simplu torturat cu tot felul de întrebări, care mai de care mai necruţătoare, mai insidioase, doar, doar se va obţine o mărturisire inculpantă de la el. (…) Aşadar, la aproape fiecare intervenţie a sa, filosoful nostru marchează apăsat nu atât propria opinie, ci superioritatea sa ca reper moral…dincolo de bine şi de rău: el n-a fost, vezi doamne, membru de partid, el n-a făcut compromisuri de nici un fel, pe el l-au trimis la studii în străinătate prietenii apolitici etc. Ar trebui precizat faptul că scopul unui interviu este să aflăm opiniile celui întrebat şi nu ale celui care pune întrebările. Din păcate, lucrurile se petrec, mai tot timpul pe dos în dialogul lui Gabriel Liiceanu cu Mircea Ivănescu".

■ Tot în *Cultura,* dar nr.30/16 august 2012, Alex Goldiş scrie despre acelaşi volum o altă amplă cronică intitulată sugestiv *Dialog între surzi*. Cităm: „Nimeni nu mai poate pune, cred, la îndoială simţul lui Gabriel Liiceanu de şacal cultural, gata să speculeze ultimele energii ale unei personalităţi majore a culturii române. Emil Cioran, Petre Ţuţea şi, mai recent, Mircea Ivănescu au devenit pe rând „victimele de catifea" ale eseistului cu fler de manager cultural". (…) „…eseistul îşi calcă însă pe inimă şi se apleacă, la propriu, asupra personalităţii lui Mircea Ivănescu. Îl interesează pe intervievator nu atât opera poetului – e remarcabilă performanţa de a nu cita nici măcar un vers în peste 200 de pagini – cât mai degrabă „codul hermeneutic sub care stă viaţa lui Mircea Ivănescu". (…) „Un Liiceanu intransigent, înţepat, permanent pregătit să intre în ipostaza de procuror al istoriei e contrariat cu savantlâc stoic de un poet care şi-a făcut din insignifianţă şi din elogiul contingentului un adevărat program poetic-existenţial…"

■ Aforism de Gheorghe Grigurcu în *Convorbiri literare*, nr. 8 (200)/august 2012: „Orice formă de conservare, inclusiv concepţia supremă a conservării pe care o reprezintă perspectiva eternităţii, nu este lipsită de o notă de avariţie".

■ În interviul acordat lui Andrei Alecsa pentru *Acolad*a, nr. 7-8/iulie-august 2912, Adrian Alui Gheorghe constată, printre altele: „Dacă merge literatura română la export? Nu avem politici de promovare, Institutul Cultural Român e, după cele mai multe păreri, o oficină a sinecuriştilor. Angajaţii de la ICR se comportă ca nişte asistaţi social, dacă le ceri ceva se plâng că nici ei nu au, dacă încerci să-i schimbi, se plâng că rămân pe drumuri. Filosoful H.-R. Patapievici va scrie despre asta în vreo viitoare carte, care va fi premiată de USR, de Academia Română şi de alte foruri constituite ad-hoc ca să marcheze evenimentul editorial".

■ Alina Mungiu-Pippidi acordă un interviu redactorului-şef George Onofrei de la *Suplimentul de cultură*, nr.364/1-7 septembrie 2012. În legătură cu situaţia financiară a ICR, cunoscuta sociologă pune punctul pe i: „Nu sunt bani, şi oamenii de cultură cei mai vocali au fost cu Băsescu, ca atare nu a avut cine să-i apere la restructurarea bugetară. Nu era mai de succes, mai sustenabil şi, finalmente, mai rentabil dacă ICR investea în a convinge agenţi profesionişti din străinătate să preia artişti români (nici Dan Grigore nu are agent), decât să tot extindă de la an la an clădirile şi salariile, în progresie inversă cu austeritatea? Astăzi, clădirea ICR este ocupată de unii care cer să nu fie nimeni demis fără evaluare şi angajat fără concurs, dar când am pledat cu HRP acum câţiva ani să fie toţi directorii numiţi prin concurs deschis, la care să se poată înscrie oricine, m-a refuzat net. Azi erau mai protejaţi dacă această procedură ar fi fost pusă în practică. Dacă nici pe ai noştri nu reuşim să îi convingem, nu poţi îmbrăţişa austeritatea doar când se aplică altora, că obiectivitatea e nu doar etică, dar şi practică. Cu ce să înfrânezi egoismul din societatea noastră? Numai cu obiectivitatea. Dacă nu avem asta, nu avem nimic".

■ Petru M. Haş, insolit poet de la Arad, publică în *Nord Literar*, nr. 7-8(110-111), iulie august 2012, o pagină de poeme inspirate. Ultimul le întrece pe toate. Se intitulează *Linişte:* „e seară/cosmosul ascultă un zgomot ciudat/zumzetul neliniştitei omeniri".

■ Anchetă printre copii, în *Cronica veche*, nr.5-6(16-17)/mai-iunie 2012. Întrebarea: "Ce este dragostea?" Iată răspunsul Rebecăi, de 6 ani: "Dragostea este când bunica a avut un acces de reumatism şi nu se putea apleca să-şi dea cu lac pe unghiile de la picioare, iar bunicul a făcut-o pentru ea, deşi şi el avea reumatism la mâini". Şi, Mary-Ann, de 4 ani: "Dragostea e când căţeluşul tău îţi linge toată faţa deşi l-ai lăsat singurel toată ziua".

CAP LIMPEDE

„Nimeni nu mai poate pune, cred, la îndoială simţul lui Gabriel Liiceanu de şacal cultural, gata să speculeze ultimele energii ale unei personalităţi majore a culturii române. Emil Cioran, Petre Ţuţea şi, mai recent, Mircea Ivănescu au devenit pe rând „victimele de catifea" ale eseistului cu fler de manager cultural".

ALEX GOLDIŞ,
***Cultura*, nr. 30/16 august 2012**

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb, tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că *Argeş* nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.

Proiect editorial finanţat de Administraţia Fondului Cultural Naţional

Preţ - 3,15 lei

Revista de cultură **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs. Revista de cultură *Argeş* poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ**
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Corector: **RADU GÎRJOABĂ**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
e-mail: revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEŞ** răspunde moral şi juridic de conţinutul afirmaţiilor sale.
Textele şi fotografiile aduse în redacţie nu se înapoiază.

actualitate

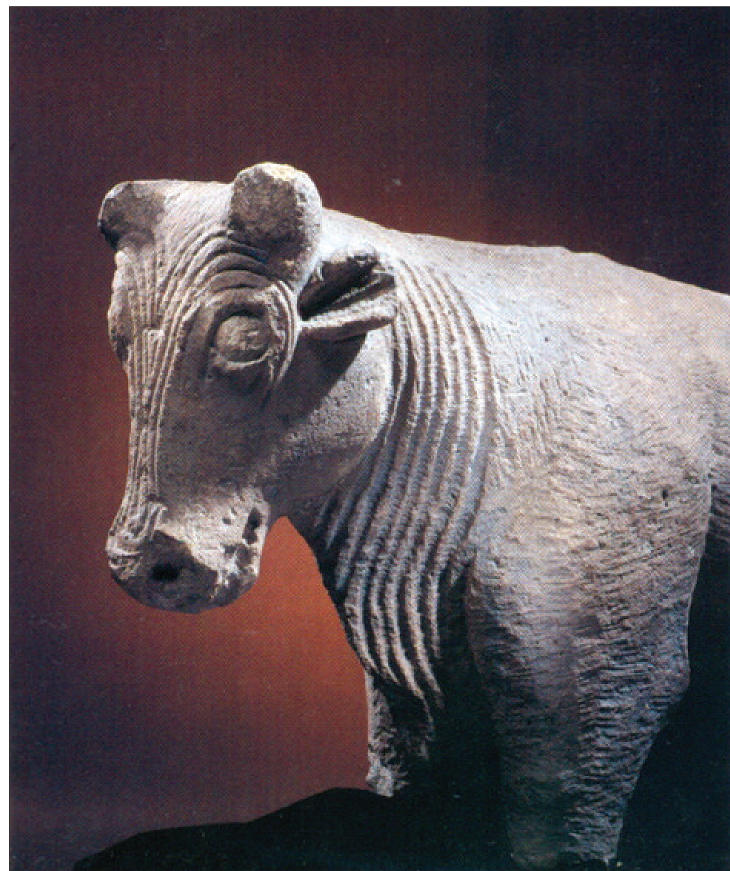
Misterioşii iberici

Numele peninsulei locuite de spanioli şi portughezi n-are nicio legătură nici cu unii, nici cu ceilalţi, ea se numeşte Peninsula Iberică. De unde această denumire? Opiniile sunt împărţite. După unii istorici ar proveni de la numele latinesc al fluviului ce străbate teritoriul actualei Spanii, Iberus, alias Ebru. După alţii, numele s-ar trage de la o populaţie care, zic ei, s-ar fi stabilit în Andalusia, dar şi în Aquitania, în timpul cuceririi romane. Alţii împing aşezarea ibericilor în peninsulă mult mai devreme, cam cu vreo şapte-opt secole înainte de Hristos şi consideră că ibericii făceau parte din grupul indo-european al Popoarelor Mării, cum le spuneau egiptenii populaţiilor venite din Asia Mică, Siria - coasta mediteraneană -, Fenicia, Creta şi insulele Mării Egee. Amestecul bizar de elemente asiatice cu cele greceşti care le caracterizează artă, precum şi scrierea înrudită ca aspect cu tipul „linear B", descoperit de Evans pe plăcuţele de teracotă din palatul de la Cnosos, ambele nedescifrate nici până în ziua de azi, îi plasează pe iberici în acest context asiatico-mediteranean. Informaţiile istorice după care imperiul hitit şi statul Ugarit s-au prăbuşit sub invazia ibericilor întăreşte ideea prezenţei lor în această zonă.

Se prea poate ca la baza tauromahiei spaniole să stea ritualurile sacre ale ibericilor. Problema provenienţei ibericilor rămâne însă deschisă tuturor ipotezelor.

Un element care-i aşază pe iberici în zona asiatico-mediteraneană este prezenţa taurului în plastica lor. De la Persepolis, trecând prin Creta, Egipt, până în peninsula iberică, taurul este omniprezent în cultul religios şi artă. Scene cu Mithras ucigând taurul, picturi din palatul de la Cnosos din Creta ce înfăţişează acrobaţii cu tauri, precum şi luptele cu tauri aşa cum sunt practicate până azi în Spania şi sudul Franţei, leagă sculpturile iberice de acest cult şi-i fixează pe iberici printre Popoarele Mărilor. Se prea poate ca la baza tauromahiei spaniole să stea ritualurile sacre ale ibericilor. Problema provenienţei ibericilor rămâne însă deschisă tuturor ipotezelor.

Descoperirea **Doamnei din Elche** în provincia Alicante, în localitatea cu acelaşi nume de lângă Valencia, în 1897, a stârnit un val de controverse mergând de la atribuirea sculpturii misterioşilor iberici, până la acuzaţia de fals. Neştiindu-se pe cine anume reprezintă frumoasa figură feminină în piatră, ea a fost botezată ba „regina maură", ba „Salambo", după eroina cartagineză din romanul omonim al lui Gustave Flaubert, ba „Carmen". Cum niciunul dintre aceste nume nu i se potrivea, până la urmă i s-a spus simplu „Doamna din Elche". Prea frumoasă la chip, prea desăvârşită în execuţie, mulţi, considerând că vechiul popor al ibericilor nu se putea ridica la înălţimea acelor calităţi artistice, au afirmat despre sculptură că este un fals executat de un sculptor valencian de la sfârşitul secolului XIX. Atunci, ca şi acum, prejudecăţile îi fac pe unii să considere că artistul primitiv era un incapabil, un înapoiat cu mintea de copil, atunci când capodoperele descoperite în peşterile de la Altamira şi Lascaux sunt de o calitate artistică excepţională, peştera de la Lascaux a şi fost poreclită „Sixtina paleoliticului". De altminteri, s-a afirmat că şi picturile de la Altamira, descoperite de contele de Sautuola pe domeniul său, ar fi opera unui artist modern. Şi într-un caz, şi în celălalt a trebuit să treacă ani de zile, să curgă fluvii de argumente în favoarea datării lor înainte de a se dovedi cu exactitate provenienţa lor. Azi se ştie pe baza dovezilor ştiinţifice că „Doamna din Elche" e o sculptură iberică datând din perioada de apogeu a acestei civilizaţii antice, secolul V. Ceea ce nu împiedică aproape ritmic redeschiderea „dosarului" său, ultimul atac datând din 1995.

„Doamna de la Elche" împarte, după mine, celebritatea cu portretul lui Nefertiti. Sunt uimită şi supărată pe mine cum de am putut uita de splendoarea asta sculpturală când am alcătuit acel *Top 10 sculpturi.* În 2007, profitând de un mic răgaz de timp în dimineaţa zilei dinaintea înapoierii la Paris, am dat fuga la Muzeul de Arheologie din Madrid doar pentru a o revedea şi a-mi lua rămas bun de la ea. E frumoasă, misterioasă, impunătoare, vederea ei taie răsuflarea. Are un aer straniu, absent, sustras lumii înconjurătoare. Maiestuozitatea se ghiceşte în toate cele, de la ţinuta capului la linia dreaptă a gâtului, până la spectacolul ineditelor bijuterii care o împodobesc. După chipul frumos, după linia pură a ovalului, după ochii încrustaţi asemeni celor de la bronzurile greceşti, s-ar zice că e înrudită cu sculptura elină. Colierul şi cerceii amintesc de asemenea de orfevrăria greacă, dar şi de cea orientală. Ce este ciudat în acest portret este parura ce-i acoperă capul care seamănă cu o scufă, dar mai cu seamă podoabele circulare imense şi bogat ornamentate care îi acoperă urechile care trimit stilistic la arta... indiană. Pe de altă parte, mulţimea podoabelor de tot felul aminteşte şi de portretele frumoaselor din antica Palmyră. Mai e decelabilă şi o influenţă feniciană. Cu atâtea amestecuri stilistice, nu-i de mirare că portretul „Doamnei din Elche" stârneşte atâtea controverse. Oricum, ipoteza falsului cade, căci după cum scria unul dintre specialiştii în arta iberică, Pierre Rouillard, *„sculptorul valencian n-ar fi putut dispune la sfârşitul secolului XIX de elementele plastice necesare conceperii ei".* Locul în care a fost descoperită, la mijlocul bandei de pământ costier de două sute de kilometri pe care au trăit cândva misterioşii iberici, o plasează în această artă.

Dincolo de toţi şi toate, cu chipul frumos şi impasibil, cu privirea întoarsă în sine, „Doamna din Elche" refuză să-şi dezvăluie identitatea, rămânând în continuare una dintre marile enigme ale artei universale.

M.Ş.V.

